

SOSYAL HİZMET “SOCIAL WORK”

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını
“Publication of Association of Social Workers”
Ocak-Haziran/ Temmuz-Aralık 2015
(Yayın yılı 2017)

Sahibi/Owner
Rahmiye BOZKURT

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Genel Başkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Esin POLAT

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Genel Sekreter

Editor
Bülent KARAKUŞ

Sosyal Hizmet Uzmanı/Kamu Yönetimi Uzmanı

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof.Dr. Özlem CANKURTARAN (Başkan)
Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü
Doç.Dr. Gonca POLAT (Başkan Yardımcısı)
Ankara Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü

Abidin ÖZDEMİR

SHU-YURTKUR

Kenan TOPCU

SHU-ASPB

Çiğdem KARAHAN

SHU-SHUDER

Sedat TÜRKERİ

SHU

Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN

Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü

Durdu Baran ÇİFTÇİ

SHU-Adalet Bakanlığı

İletişim için

Sosyal Hizmet Dergisi

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi

Ataç 1 Sokak No: 29/17 Kızılay/ANKARA Tel: 0 530 200 18 86

E-Posta: dergi@shudernegi.org

www.shudernegi.org

İÇİNDEKİLER	Sayfa No
Önsöz	3
Sunuş	5
Sosyal Hizmette Kayıt Tutma Standartları (Standards For Social Work Recording) Prof.Dr.Veli DUYAN ve A.Ü. 2015-2016 Güz Dönemi Doktora Öğrencileri - Çeviri	7
Sosyal İnceleme ve Değerlendirmede Kuramsal Bilgi ve Yetkinliğin Önemi Doç. Dr. Cengiz ÖZBESLER	18
Sosyal Hizmet Müdahalesinde Sosyal İnceleme Raporunun Yeri Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN	27
Sosyal İnceleme Raporlarının Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Konular SHU Çiğdem ERDOĞAN, SHU Melisa İNÇELİ	32
Sosyal Hizmet Uzmanları Neden Sosyal İnceleme Raporlarını Yazarlar? Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSAN ÇİFCİ, Arş. Gör. Burcu ÖZDEMİR OCAKLI	37
Çocuk Koruma Alanında Sosyal İnceleme Raporu (SİR) ve Avrupa Uygulamaları SHU Nihat TARİMERİ – Derleyen: Arş.Gör.Mehmet Can AKTAN	41
Sosyal İnceleme Raporu “Mevzuat Düzenlemelerinde Yetki ve Sosyal Hizmet Uzmanı” SHU/KYU Bülent KARAKUŞ	57
Aile Mahkemelerinde Sosyal İnceleme Raporu SHU Zeynep MUTLU	80
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Alanında Sosyal İnceleme Raporu (SİR) Hazırlama ve Rapor Süreci SHU Derya YELEKÇİ	89
Sosyal Yardım Uygulamalarında Sosyal İnceleme SHU Esin POLAT	97
Tıbbi Sosyal Hizmet Ortamlarında Sosyal İnceleme Raporunun Hazırlanması Öğr. Gör. Ergün HASGÜL	110
SİR Sürecinden Öyküler: SİR'lere Öyküsel Bir Yaklaşım SHU/SHBU Özkan BİLGİN	121
SHUDER “Etik Kapasitenin Güçlendirilerek Sosyal Hizmetlerde Yolsuzluk Ve Diğer Etik Sorunları Aşmada ve Önlemede Bir Yol Olarak Etik Kapasite Geliştirme” Projesi SHU/KYU Bülent KARAKUŞ	126
Sosyal Hizmet Sempozyumu 2015'in Ardından SHU Abidin ÖZDEMİR - SHUDER Genel Merkez Yönetim Kurulu	128
Kitap Tanıtımı “Sosyal Çalışmada Çağdaş Eleştirel Perspektifler” (Emrah AKBAŞ) Olcay GÜLDALI	130
Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Psiko-Sosyal Durumlarının İstismara Ait Özellikler Açısından Tanımlanması - Yüksek Lisans Tezi (Tanıtım), 2015 SHU/SHBU Özkan BİLGİN	131
Öğrenci Köşesi : “Sosyal İnceleme Raporları İçin Yönetmeliklerdeki Görev Tanımları” Edanur AKYAR, Kübra DALKIRAN, Merve GÖÇMEN, Büşra GÜNGÖR, Serhat KÖR, Semra ŞAHİN	132
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi 14. Dönem 2015 Yılı Faaliyet Raporu SHUDER Genel Merkez Yönetim Kurulu	136
Sosyal Hizmet Dergisi Yayın Kuralları	156

ÖNSÖZ

Sosyal hizmet mesleği, bireylerin, grupların ve toplumların kendilerinden ve çevresel faktörlerden kaynaklanan sorunlarla başetmelerinde, bilimsel yöntemler teknikler kullanılarak başedebilmelerine sistematik bir biçimde yardımcı olan dinamik bir meslektir. Bunu gerçekleştirirken bir taraftan mesleğin evrensel ilke ve değerleri, diğer taraftan bilimsel yöntemler ve teknikleri ile ilerler. Ama en önemlisi de hedef kitlesinin bulunduğu şartları tüm yönleri ile gözlem, analiz ve değerlendirme sürecinden geçirecek en uygun çözüm yolunu bulma konusunda ihtiyaç sahiplerine yardımcı olur. Sosyal inceleme raporu (SİR) ise bu aşamaların tümünü geçirdikten sonra ihtiyaç sahibi bireyler için hazırlanan bir rapordur.

Sosyal inceleme raporu kelimelerin ardarda sıralanarak oluşturulduğu bir rapor asla değildir.

SİR'ler ihtiyaç sahibi insanların geçmişten bugüne yaşam deneyimlerinin onlarda bıraktığı izlerin sonuçlarının yoksunlukları ile ilişkilendirildiği tespitleri içeren raporlardır.

SİR'ler ihtiyaç sahibi insanların içinde yaşadıkları ana ait sahip oldukları fiziksel, psiko-sosyal, ekonomik ve kültürel durumlarının metinlere yansımalarıdır.

SİR'ler ihtiyaç sahibi insanların gelecekle bağlarını kuran hayallerinin, beklentilerinin, umutlarının, umutsuzluklarının, kaygılarının ve güven kaynaklarının habercisidir.

SİR'ler ihtiyaç sahibi insanların yaşamlarında çok önemli değişimler yaratabilecek mesleki, kanıta dayalı ve insanın üstün yararını hedefleyen raporlardır.

Sosyal hizmet mesleğinin uygulanmasında böylesine önemli işlevi olan SİR'lerin bilimsel yöntem ve teknikleri uygulayabilen, mesleğin evrensel değer ve ilkelerini özümsemiş, bağımsız karar verebilme şartlarını haiz ve verdiği ya da tavsiye ettiği kararın uygulamaya yansıtacağına güvenen sosyal hizmet uzmanları elinden yazılması bir gerekliliktir. Aksi uygulamalar, sosyal hizmet alanında hizmet sunan meslekler arasında kaos yaratacağı gibi, daha da önemli olarak ihtiyaç sahiplerinin uğrayacakları hak kayıplarına neden olacaktır. Nedir bu aksi uygulamalar?

SİR'lerin ihtiyaç sahibi bireylerin yaşamları üzerindeki etki gücünün farkında olmayan sosyal hizmet uzmanları tarafından yazılması.

SİR'lerin nitelikli mesleki raporlar olarak ortaya çıkmasına imkan verecek zaman, mekan, özgürlük ve fiziki şartlardan yoksun şartlarda oluşturulması.

SİR'lerin nitelikli ve amaca hizmet eden raporlar olarak yazılmasını sağlayacak eğitim, deneyim ve beceriye sahip olmayan diğer meslek elemanları tarafından yazılması.

Son olarak da niteliksel yeterliliği ile ilgili olmayan nedenlerle uygulamada dikkate alınmaması.

Tüm bu değişkenlerin iyileştirilmesinin önkoşulu sosyal hizmet mesleğinin sunumunda ihtiyaç sahiplerinin yüksek yararına odaklanmaktan geçmektedir. Bu da insana sadece insan olmaktan kaynaklı hak ettiği onurlu yaşamı sunabilmek inancı ve arzusu ile yakından ilişkilidir.

Her meslektaşımın SİR yazmak üzere kalemını eline aldığında ve ya klavyesinin başına geçtiğinde bu duygu ve inançla yaşantılara dokunmalarını diliyorum. Saygılarımla.

Rahmiye BOZKURT
SHUDER Genel Başkanı

SUNUŞ

Değerli meslektaşlarımız ve sosyal hizmet alanının ilgilileri, daha önceki sayılarımızda da belirttiğimiz üzere dergimizin sürekliliğinin devamı için çeşitli nedenlerle yayınlamayan önceki sayılarımızın hızla tamamlanması için geçmiş dönemlerde yayınlanamayan dergilerin, e-dergi olarak bu süreçteki basımlarla yayımlanması amacıyla, yayınlayacağımız dergilerimize eksik yıl sayılarını vereceğimizi açıklamıştık. Bu nedenle 2017 yılının ortalarında yayınlanan “Sosyal İnceleme Raporu” özel konulu bu dergimize daha önce yayınlanamayan 2015 yılı sayısı verilmiştir.

Amacımız bu yıl içinde yapacağımız ekspres yayınlarla 2016 ve 2017 yıllarına ilişkin sayıları da tamamlamak olacaktır. Bu amaçla yayın kurulumuzca gerekli planlama yapılmış olup “Sosyal İnceleme Raporu” özel konulu bu sayımızın ardından 3 ay içerisinde “Alandan Deneyimler” ana temasıyla vaka çalışmaları ve mesleki deneyimlerin yer aldığı 2016 sayısını, ardından da yıl sonunda genel sosyal hizmet konularının yer aldığı 2017 sayısını çıkarmayı hedefliyoruz. Bu çerçevede dergimizde yayınlanmak üzere değerli yazılarınızı şimdiden bekliyoruz.

Değerli meslektaşlarımız, derneğimizce mesleki sorunlarımızla mücadele edilirken, mesleki olarak yenilenmek ve güçlenmek için mesleki ve toplumsal dayanışma yanında, ülkemizde henüz yeterince gelişim sağlayamamış olan yeni sosyal hizmet uygulama alanları açmayı ve mevcut alanları güçlendirmeyi, bilgi üretimini ve paylaşımını da önemsiyoruz ve bu alanda da katkı vermeye gayret gösteriyoruz. Bu çerçevede önceki sayımızda Okul Sosyal Hizmeti konusunu ele almıştık. Bizlere ulaşan olumlu geri bildirimler bu doğrultuda çalışmaya devam etmenin önemini de göstermiştir.

Değerli okurlar, ülkemizdeki sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamaları yanında sosyal hizmet mesleğinde sürekli gündemde olan konulardan birisi de sosyal inceleme raporlarıdır. Ülkemizde sosyal inceleme raporuna akademik süreçte yer veren ve ders programlarında ele alan tek lisans programı sosyal hizmet bölümleri olmasına karşın alanda sosyal inceleme raporu hazırlama sürecinde farklı uygulamalar olduğu bilinmektedir. Derneğimizce de bu konuda eğitim, yasal savunuculuk vb. çeşitli çalışma ve girişimlerde bulunulmuş olup derneğimizin dergisinde sosyal hizmet mesleğinin bir etkinliği olan sosyal inceleme raporlarına yer vererek hem meslektaşlarımız ve öğrencilerimiz hem de konuyla ilgili kurum ve kuruluş ilgililerine öngörü ve katkı sağlamayı umut ediyoruz.

Avrupa Sosyal Şartı başta olmak üzere uluslararası ve ulusal düzenlemeler ve mesleki/bilimsel gereklilikler çerçevesinde vatandaşlarımızın nitelikli sosyal hizmet alma hakkı bulunmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmet ve sosyal yardım aracı olarak da kullanılan sosyal inceleme raporunun da sosyal hizmet eğitimi almış olan sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanması gerektiği açıktır. Dergide yer alan içeriğin bu anlamda da farkındalık ve uygulamalara katkısı olmasını umuyoruz.

Yukarıda bahsettiğim kapsamda ve sosyal inceleme raporuna ilişkin literatüre katkıda bulunmak ve konuyla ilgili çalışma ve girişimlerde kaynak oluşturmak amacıyla sosyal inceleme raporu konusunda

makalelerin yer aldığı Sosyal Hizmet Dergisi “Sosyal İnceleme Raporu” özel sayısının çıkarılması için planlama ve ön çalışmalarımız 2015 yılında başlamış ve okumakta olduğunuz dergi bu amaçla yaklaşık 2 yıllık bir çalışmanın ürünü olarak, yayın kurulumuz ve dergi özel sayısı için yazı gönderen meslektaşlarımızın katkısıyla yayınlanma aşamasına gelmiştir.

Bu çerçevede 2015 yılında derneğimizde düzenlenen Sosyal İnceleme Raporu (SİR) Eğitiminde eğitmeni olan Bülent KARAKUŞ (SİR’in tarihsel gelişimi ve SİR mevzuatı), Doç.Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN (SİR’de Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar), Zeynep MUTLU (Adalet Bakanlığı Hizmet Alanında SİR), Derya YELEKÇİ (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hizmet Alanında SİR) meslektaşlarımızın eğitim içeriklerine ilişkin yazıları makale haline getirilerek dergimizde yayınlanmıştır. Akademik alandan konunun değerlendirilmesi için Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünden Doç.Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ ve Arş.Gör. Burcu ÖZDEMİR’in SİR’i neden sosyal hizmet uzmanlarının yazması gerektiğine ilişkin makalesi, Ankara Üniversitesi Doktora ve Lisans öğrencilerinin SİR ile ilgili makaleleri de dergimizde yer almıştır. Ayrıca Öğr. Gör. Ergün HASGÜL’ün tıbbi sosyal hizmet ortamlarında SİR hazırlanması ve Esin POLAT’ın Sosyal yardım alanında SİR hazırlanmasına ilişkin makaleleri ile yurtdışı deneyimleri ve bakışıyla çok önemli katkılarda bulunan Nihat TARIMERİ’nin görüşleri de dergimize zenginlik katmıştır. Proje özeti, kitap tanıtımı, tez özeti, öğrenci köşesi vb. yazılar da dergimizde yer almış ve çeşitli bir içerik sunulmaya çalışılmıştır.

Dergi çalışmalarımızda destek veren derneğimizin çok değerli genel başkanı ve yönetim kurulu üyelerine dayanışma ve destekleri için teşekkür ederiz. Bu vesileyle yeni seçilen derneğimizin yönetim kurulunu tebrik ediyor, dernek çalışmalarında kendilerine içten başarılar diliyoruz.

Bu çerçevede büyük bir özveriyle dergimizi yayına hazırlayan yayın kurulu başkanımız Prof.Dr. Özlem CANKURTARAN ÖNTAŞ ile yayın kurulu başkan yardımcısı ve önceki editörümüz sevgili Doç.Dr. Gonca POLAT başta olmak üzere, dizgi aşamasında büyük emek veren yayın kurulu üyemiz Abidin ÖZDEMİR’e ve yayın kurulumuzun diğer üyeleri Kenan TOPCU, Esin POLAT, Çiğdem KARAHAN, Sedat TÜRKERİ, Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN ve Durdu Baran ÇİFTÇİ’ye ve en önemlisi de dergimiz için yazı göndererek bu sayının çıkarılmasını sağlayan meslektaşlarımıza içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tamamen meslek derneğimizin kendi imkanları ve değerli meslektaşlarımızın katkılarıyla çıkarılan dergimizin başta meslektaşlarımız ve öğrencilerimiz olmak üzere sosyal inceleme raporuyla ilgili kurum/kuruluş ilgilileri ve alanın ilgilileri ile vatandaşlarımıza faydalı olması dileğiyle sevgi ve saygılarımı sunuyorum. **Haziran 2017**

Bülent KARAKUŞ
Sosyal Hizmet Dergisi Yayın Kurulu Adına
Editör

SOSYAL HİZMETTE KAYIT TUTMA STANDARTLARI (STANDARDS FOR SOCIAL WORK RECORDING)*

Kasım, 2015

ÇEVİRENLER¹: Deniz YÜKSEL, Ecren AYDIN, Ergün HASGÜL, Ezgi ARSLAN, Duygu YEŞİLKAYALI, İrfan DOĞAN, Mustafa KARATAŞ, Münevver GÖKER, Özlem BOSTANCI, Pelin PİLGİR, Semih SÜTÇÜ, Serap ARSLAN TOMAS, Veysi BAYDAR, Zeliha TÖREN, Yeşim GÜRÇİNAR, Ebru YILDIRIMKAYA, Aykut Can DEMİREL, Hüseyin BATMAN, Bilge ASLAN, Didem KAÇAR, Selami TOPUZ – Danışman Prof.Dr.Veli DUYAN (Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı)

GİRİŞ

Newfoundland ve Labrador Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NLASW), Newfoundland ve Labrador'daki sosyal hizmet uzmanları için mesleki birlik ve düzenleyici bir kuruldur. NLASW, Sosyal Hizmet Uzmanları Yasası, SNL 2010, c.S-17.2, bölgesel mevzuat başlığı altında sosyal hizmet uygulamasını düzenlemekle yükümlüdür. Vizyon, *Sosyal Hizmette Üstünlüktür*.

Sosyal hizmette belgeleme, örgüt, toplum ve özel ortamlarda etik ve yetkin bir uygulama için, mesleğin çok önemli ve ayrılmaz bir parçasıdır. *Sosyal Hizmette Kayıt Tutma Standartları (2014)*, sosyal hizmet mesleğinin etik ve değerlerine dayanmakta ve 2005 NLASW Sosyal Hizmet Kayıt Tutma Standartları'nın yerine geçmektedir. Kayıt tutma ve belgeleme terimleri metin boyunca birbirlerinin yerine kullanılacaktır.

Bu standartların amacı:

- Sosyal hizmette kayıt tutma standartlarının en iyi uygulanması konusunda kamu, işveren ve sosyal hizmet uzmanlarını bilgilendirmek,
- Sosyal hizmette belgelemede etik sorumluluk ve uygulamaya dair hususların farkındalığına dikkat çekmek,
- Uygulamaların belgelendirilmesinde sosyal hizmet uzmanlarını desteklemektir.

GEREKÇE

Sosyal hizmet yasal ve etik sorumlulukları düzenlenmiş bir meslektir. Sosyal hizmet uzmanları etik ilkelere, yasal yetki ve örgütsel politikalara uygun hareket eder. Federal ve bölgesel mevzuat oluşturulmuş ve kişisel sağlık bilgileri ve gizlilik ile ilgili sorunları gidermek için düzeltilmiştir.

*Çeviri

¹ Çeviri sırasına göre yazılmıştır. Ankara Üniversitesi 2015-2016 Güz Dönemi Doktora Öğrencileri.

Sosyal hizmet uzmanları en iyi uygulama standartları ve belgeler dahil uygulamanın tüm yönlerini etkileyen yasal gereklilikler hakkında bilgi sahibi olmalıdır

Bu belgede belirtilen standartlar Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Etik Kodları (2005), Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Etik Uygulama için Rehber (2005) ve mesleki literatür tarafından bilgilendirilmektedir. Bu standartlar doğrudan ve dolaylı sosyal hizmet uygulaması olarak kabul edilir ve belirli uygulama alanlarına uyarlanabilir. Standartlar uygun hallerde örgütsel belge politikalarına başvurabilir. Özel uygulamalarda sosyal hizmet uzmanları bu belgede belirtilen en iyi uygulama standartlarına uygun olarak kendi politikalarını geliştirmek için sorumludur.

SOSYAL HİZMETTE KAYIT STANDARTLARI

Standart 1: Sosyal hizmet uygulamasında dokümantasyon sosyal hizmet mesleğinin ilkelerine, değerlerine ve etiklerine dayanır.

Standart 2: Sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet müdahale(ler)inin kayıtlarını sürdürür.

Standart 3: Sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet müdahale(ler)inin gözlemlenmesini ve değerlendirmesini sağlayacak bir formatta olan kayıtları sağlar.

Standart 4: Sosyal hizmet dokümantasyonu açık bir değerlendirme, müdahale stratejisi, sonlandırma planı içermelidir.

Standart 5: Sosyal hizmet uzmanları müracaatçının gizliliğini korumalı ve müracaatçının sosyal hizmet ilişkisi başlamadan önce ve gerekli olduğunda ilişki devam ederken sosyal hizmetin dokümantasyonunun gizlilik sınırlılıklarının farkında olmasını sağlamalıdır.

Standart 6: Sosyal hizmet uzmanları teknolojinin kullanımı ve dokümantasyona ilişkin en iyi uygulama kılavuzlarına aşinadır.

Standart 7: Sosyal hizmet uzmanları mesleki eğitime devam etmeye kalkışmaya ve sosyal hizmet dokümantasyonunu tamamlamada en iyi kılavuzlara aşinadır.

Standart 8: Toplum gelişimi süreçlerinin, proje planlamanın, politika geliştirmenin ve araştırmanın dokümantasyonu mesleğin felsefesine, etiklerine ve değerlerine dayanır ve Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Örgütü (CASW) Etik Kodlarına (2005) ve Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Örgütü Etik Uygulama Kılavuzlarına (2005) bağlılığı yansıtır.

TANIMLAR

Sosyal Hizmet

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ne (2014) göre;

Sosyal hizmet; İnsanların özgürleşmesi ve güçlendirilmesi için çalışan ve sosyal değişim, gelişim ve sosyal tutarlılık sağlayan akademik bir disiplin ve uygulama odaklı bir meslektir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve çeşitliliklere saygı ilkeleri sosyal hizmetin merkezindedir. Sosyal hizmet; İnsanları yaşam mücadelelerine ve iyilik hallerini gerçekleştiren yapıları birbirine bağlar ve bunu yaparken sosyal hizmet teorilerini, sosyal bilimleri, insan haklarını ve yerel bilgi temelini kullanır.

Newfoundland ve Labrador'un 2010 yılı *The Social Workers Yasası*'na göre sosyal hizmet;

- (i) Müracaatçılara direkt olarak danışmanlık ve terapi hizmetleri sunarak,
- (ii) Diğer meslek elemanları ile yapılanlar dâhil insana hizmet programlarının sunulması ve geliştirilmesi için çalışarak,
- (iii) Sosyal politikaların geliştirilmesine ve ilerletilmesine katkıda bulunarak,
- (iv) Sosyal hizmet uygulaması, teknik ve bilimine katkıda bulunacak araştırmalar yürüterek,

psikososyal sorunları değerlendirir, tedavi eder ve engeller ve birey, aile, grup ve toplumların psikososyal işlevselliğini artırır.

Sosyal Hizmet Uzmanı

Newfoundland'da ya da Labrador'da birinin kendini sosyal hizmet uzmanı ya da uygulamanın içinden birisi olarak tanımlayabilmesi ve bu şekilde kayıtlanabilmesi için, Sosyal Hizmet Hareketi 2010 başlığı altında bulunan kriterleri karşılaması gerekmektedir. Kayıtlı sosyal hizmet uzmanları RSW'ye kayıtlanmış sayılırlar. RSW ataması ile birlikte, bireyin kayıt için gerekli kriterleri karşıladığı ve Newfoundland'da ve Labrador'da sosyal hizmet uzmanı unvanını kullanabilme ve uygulama yapabilme hakkını aldığı anlaşılır.

Müracaatçı

Müracaatçı olarak belirtilen tanım "hem sosyal hizmet uzmanının hizmet sağlamada, hem de birey, aile, grup, tüzel kişi, dernek ya da topluluğun sosyal hizmet uzmanından hizmet almada hemfikir olduğu bireyi, grubu, tüzel kişiyi, derneği ya da topluluğu" temsil eder. (CASW, 2005a, p. 10). "Müracaatçı" kelimesi, hizmet alanın ya da hizmet verenin gücünün farklılaştığını kabul eden bir kelimedir.

SOSYAL HİZMETTE KAYIT TUTMA NEDİR?

Sosyal Hizmet Sözlüğü (2014) kayıt tutmayı "müracaatçının sorunu, teşhisi, müdahale planı, tedavi süreci, durumuna etkiye bulunan sağlık, sosyal ve ekonomik faktörler, sonlandırma ya da havale yapma ile ilgili bilgileri yazma ve kaydetme süreci" olarak tanımlamaktadır.

Sosyal hizmette kayıt tutma, müracaatçı ile ilgili bilgileri, mesleki gözlemleri, klinik kararları, müdahale stratejileri ve sosyal hizmetlerin sunumu aracılığıyla ortaya çıkan sonuçları içeren yazılı ya da elektronik dokümanlardır.

Sosyal hizmette belgeleme, sosyal hizmet uygulamasının bütüncül ve temel bir bileşenidir.

Sosyal hizmette kayıt tutmanın amaçları:

- Sosyal hizmet değerlendirmesi, müdahalesi ve karar vermeyi ifade etmek,
- Müracaatçıya ve yasal prosedüre hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlamak,
- Mesleki uygulama ve hizmet sunumunda eleştirel düşünme fırsatı sağlamak,
- Hizmet sunumunu, bakımın devamını ve hizmetlerin sonlandırmasını kolaylaştırmak,
- Süpervizyonun amaçları ile ilgili bilgi sunmak,
- Araştırma ve hizmetlerin değerlendirilmesi için belgeleme imkanı sağlamak,
- Disiplinler arası iletişimi ve etkileşimi kolaylaştırmak .

SOSYAL HİZMETTE KAYIT TUTMA STANDARTLARI (AYRINTIYA İNME)

Standart 1: Sosyal hizmet uygulamasında ki belgeleme işlemlerinde değerler, etikler ve sosyal hizmet mesleğinin prensipleri temeldir.

Belgeleme sosyal hizmet uygulamasının tamamlayıcı bir parçasıdır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının bütün görüşmelerini belgelemeleri etik ve yeterlilik bakımından büyük önem taşır. Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği Etik Kuralları (2005), profesyonel sosyal hizmet uygulaması için gerekli değerleri ve prensipleri belirlemiştir.

Bu değerler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Kişilik değerlerinde ve insan doğasına saygılı olmak,
2. Sosyal adalet arayışı,
3. İnsanlığa hizmet etmek,
4. Profesyonel uygulamaya uyum sağlamak,
5. Profesyonel müdahalenin mahremiyeti,
6. Profesyonel uygulamada yeterlilik.

Sosyal hizmet belgeleme standartları, klinik, toplum gelişimi, yönetim ve süpervizyon, araştırma, eğitim ve politika gelişimi gibi sosyal hizmet uygulama alanlarını kapsar.

Standart 2: Sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet müdahalesine ait belgelerde devamlılık göstermelidirler.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet müdahalelerine ait belgelendirme yapmalarının devamını sağlamaları için etik ve kanuni sorumlulukları vardır. Sosyal hizmet müdahalesi ve müracaatçıların aynı belge üzerinde olmaları gerekmektedir. Bu kayıtlar fiziki, elektronik ya da her iki şekilde de bulunabilir. Sosyal hizmet uzmanları servislerin sağlanması sırasında gerekli olmayan bilginin kayda alınmasından kaçınılmalıdır.

Sosyal hizmet uygulamasının belgelendirilmesi müracaatçıların ihtiyaçlarını ele alan, yasal, etnik ve kurumsal gereklilikleri karşılayan bilgileri içermelidir. Sosyal hizmet uzmanının hangi bilgilerin kaydedileceği, bu bilgilerin nasıl kullanılacağı ve aydınlatılmış onam sürecinin bir parçası olarak bu bilgilere kim/kimlerin erişebileceği hakkında müracaatçıyı bilgilendirme sorumluluğu vardır. Sosyal hizmet uzmanı, mesleki kayıtlara erişim konusunda mevzuat, kurumsal politika ve kanuni yolların farkında olmalıdır. Sosyal hizmet uzmanı, özel uygulama alanlarında bu politikaları geliştirmekten sorumludur. Aydınlatılmış onam, 2005'te CASW Etik ilkeler tarafından "Anlaşmaya (danışmanlık sürecine katılım, uygulama kayıtlarının üçüncü kişilere bildirilmesi üzerine anlaşma) ilişkin faydalar ve öngörülen riskler hakkında müracaatçının bilgilendirilmesi ile ulaşılan gönüllü anlaşma" olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanının müdahale sürecinin başında ve gerektiğinde müdahale süreci boyunca müracaatçının kayıtlarında aydınlatılmış onamı belgelendirmesi gerekmektedir. NLSAW sosyal hizmet uygulaması süpervizyon standartları (2011) en iyi uygulama standartlarını ortaya koymaktadır. Standart 5 durumu; sosyal hizmet uzmanlarının sürekli, düzenli yapılandırılmış süpervizyona ulaşmaları gereklidir. Sosyal hizmet uzmanlarının süpervizyonluğa ulaşmaları sıklıkla birçok faktöre bağlıdır (Örneğin, eğitim, bilgi, deneyim, aktivite uygulamalarında riskler, stres deneyimi). Süpervizör sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların gizliliğini sürdürmeyi garanti etmek, duyarlı bir şekilde süpervizyon kayıtlarını muhafaza etmek gibi tüm bunlardan sorumludur.

Standart 3: Sosyal hizmet uzmanları kayıtları garanti altına alarak sosyal hizmet müdahalelerini değerlendirmeyi, izlemeyi kolaylaştırarak düzenlemelidir.

Sosyal hizmet dokümantasyonunun, bilginin güvenirliliği, anlaşılabilirliği ve titizliğini sağlamak için kronolojik olarak ve zamanında tamamlanması gerekir. Kayıtlar mümkün olan en yakın zamanda ve müdahalenin takibinde tamamlanması gerekir. Sosyal hizmet uzmanları kayıtları daha hızlı bir şekilde tamamlayabilirse eğer profesyonel kararlar ortaya koyarlar. Daha çok kayıt dokümanına ihtiyaç duyma, yasal ihtiyaçlar, çıkarımın hizmet üzerine etkisi, risk derecesi, vakanın karmaşıklığına bağlı olabilir. Organizasyonel standartlar dahilinde dokümanın tamamlanması için sosyal hizmet uzmanlarının politikalar ve zamanlama konusunda farkında olmaları gerekir.

Klinik olarak ilişkili ve hizmet sunumu önemli olan sosyal hizmet kayıtları tüm bilgileri içermelidir. Kayıtlar, minimum düzeyde aşağıda belirtilenleri içermelidir:

- Müracaatçının adı ve iletişim bilgisi
- Sorunu ve talep edilen profesyonel hizmetin tanımını sunma
- Müracaatçının onayının alındığı bilgisi
- İlgili belgelerin nüshası (sevkler, dava dosyaları vb.)
- Profesyonel değerlendirme, hedefler, müdahaleler ve sonuçlar
- İlerleme durumuna dair notlar
- Diğer meslek uzmanları ile temas ve ek sözleşme
- Profesyonel ilişkinin ne zaman ve niçin sonlandığına dair net ifade
- Hizmet akdi ücreti (özel muayenehanede çalışanlar için)

Klinik olarak odaklanmayan kayıtlar, minimum düzeyde ilgili kimselerin iletişim bilgilerini, değerlendirmeleri, planlama ve uygulama notlarını, görüşme kayıtlarını ve ilgili kimseyle olan iletişimi, onay formlarını, uygun araştırmayı ve tespitleri içermelidir.

Müdahalenin ya da hizmet sunumunun ve organizasyonel politikaların yapısı, sosyal hizmet kaydının formatını ve içeriğini şekillendirecektir. Belgeleme pratikleriyle ilgili olan organizasyonel politikalar geliştirilmediğinde ya da anlaşılması güç ve belirsiz olduğunda, sosyal hizmet uzmanları mesleğin standartlarına ve müracaatçının en iyi şekilde çıkarına uygun olarak belgeleme politikalarının savunuculuğunu yaparlar.

Sosyal hizmet kayıtlarına yazıldığı gün tarih verilmelidir. Müdahalenin olduğu tarihten farklı bir tarihte tamamlanan kayıtlar, müracaatçı iletişim kurduğunda veya müdahalenin olduğu zaman açıkça belirlenmelidir. Sosyal hizmet uzmanları, bütün kayıtları kendi isim ve unvanları ile imzalar. Sosyal hizmet uzmanları, başka uzmanlar ya da diğer meslek elemanları tarafından yazılan kayıt veya raporları imzalamamalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, uygun olan yerlerde kayıtları destekleyen imzalar atabilir.

Sosyal hizmet kayıtları, jargon, duygusal ve aşağılayıcı dilden arınmış olmalıdır. Kısaltmalar sadece, kayıtlarda ilk kullanımlarında açıklandıktan sonra kullanılmalıdır. Bu yanlış anlaşılmalardan kaçınmak için önemlidir. Hatalar silinmemelidir. Eğer yanlışların düzeltilmesi gerekiyorsa, yanlışlar sosyal hizmet uzmanları tarafından not edilmeli, tarih atılmalı ve paraflanmalıdır. Notun güvenilirliğini sağlamak için, sosyal hizmet uzmanları ayrıca doğru yazım ve dilbilgisi kullandığından emin olmalıdır (Reamer 2005).

Danışmanlık sürecinde; süpervizör, iş arkadaşı ya da sosyal hizmet uzmanı tarafından hizmet sunumu ile ilgili müracaatçının kayıtları dokümanite edilmelidir. Müracaatçılara, uygun zamanda, süpervizör yada iç danışman ile sosyal hizmet sunumunun bir parçası olarak bilgilerin paylaşıldığının haber verilmesi gerekir. Müracaatçının bilgilerinin bir dış danışmanla paylaşılması gerektiği zaman aydınlatılmış onam gerekmektedir.

Reamer (2005) personel sorunlarının, süpervizör/yönetici ile anlaşmazlıkların ve iş arkadaşının profesyonel davranışları hakkındaki düşüncelerinin, müracaatçı dosyasında belgelendirilmesi gerektiğini belirtiyor. Sosyal hizmet uzmanlarının bu konuları (örneğin, idari dosyalar vs.) belgeleyebilmek için diğer kurumsal ortamları keşfetmesi gerekebilmektedir.

Standart 4: Sosyal hizmet belgeleri açık bir değerlendirme, müdahale stratejisi ve sonlandırma planı içermelidir.

Dokümantasyon ve değerlendirme becerileri birbiriyle ilişkilidir. Leon & Pepe (2010), tarafından da belirtildiği gibi, “Bir sosyal hizmet uzmanının müracaatçısıyla nasıl görüştüğü ve onu nasıl değerlendirdiği, sonrasında müracaatçının ne kadar bilgi vereceğini ve sosyal hizmet uzmanının hazırlayacağı dokümanda içeriğin ne kadar olacağını belirlenmesini sağlar”(p. 365). Eksik veya hatalı kayıtların olması müracaatçı için yetersiz hizmetlerin verilmesine yol açabilir.

Değerlendirmeler açık bir şekilde müracaatçı dosyasına işlenmelidir. Değerlendirme ve hizmet sunumu ile ilgili önemli ve gerekli bilgiler kayıt altına alınmalıdır. Değerlendirmeye ilişkin bilgi türü, uygulamanın bağlamına ve uzmanın mesleki yargılarına göre değişmektedir. Tüm mesleki görüşler, gerçeklerle desteklenmeli ve mesleki gözlemler doğrudan müracaatçıdan alınan bilgiden/bilgilerden ayırt edilmelidir/ayrı tutulmalıdır.

Süre, giden kayıt ve belgelendirmeler, sağlanan hizmetleri, müdahale amaçlarını ve çıktıları açık bir şekilde tanımlamalıdır. Dosyalama işinde müracaatçı ana/birincil kaynak olarak değerlendirilmez. Müracaatçıdan müdahaleye katkı sağlayacak bilgi alınmadığı durumlarda, sosyal hizmet uzmanları eyalet yasaları ve örgüt politikalarını kullanarak müracaatçı adına konuşabilecek (akraba, vekili vs.) kişileri bulmaya çalışır. Örgütlerden, müracaatçının bakımını üstlenen profesyonellerden alınan müracaatçı bilgileri ve tamamlayıcı sözleşme kayıt altına alınmalıdır.

Sosyal hizmet, etik ve pratik ikilemlerle dolu kompleks bir meslektir. Önemli olan sosyal hizmet kayıtlarında bir danışan veya danışan sistemi konusunda ya da etik ikilem üzerine çalışırken etik karar alma sürecinde sosyal çalışmacının bunu belgelendirmesidir. Etik mesele örneklerinde; çıkar çatışması, profesyonel sınırlar, ikili ya da çoklu ilişkiler ve profesyonel kendini açmayı da içeren danışan kayıtlarını belgelemek önemli olabilir.

Sosyal hizmet ilişkisi bitirildiğinde, kayıtlar profesyonel hizmetin bittiğini gösteren açık bir cümle içermelidir. Sosyal hizmet uzmanları, kuruluşa ait uygulamaları ve profesyonel ilişki bittikten sonraki kayıtların tutulmasına ilişkin en iyi mesleki rehberi takip etmelidir. Serbest çalışan sosyal hizmet uzmanları da sosyal hizmet kayıtlarının tutulması ile ilgili politikaların geliştirilmesi ile ilgili sorumludurlar. NLSAW Serbest Çalışma Kaynak Kılavuzu (2014) danışan kayıtlarının bir yasa veya kurumsal bir politika tarafından aksi belirtilmediği sürece son girildiği tarihten itibaren minimum 7 yıldan 10 yıla saklanması önermektedir. Eğer danışan 18 yaşın altında ise kayıtlar danışanın 18.

yaşına girdiği ya da girebildiği tarihten itibaren minimum 7 veya 10 yıl saklanmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları kayıtların bu çerçevenin ötesinde savunmaya ihtiyacı olup olmadığı konusunda profesyonel bir şekilde karar verirler. Bu, çalışmanın doğasına ve geleceğine dair kayıt ihtiyacına bağlıdır. Sosyal hizmet uzmanları ihbarcı müracaatçıların muhafaza edilecek olan kayıtlarının zamanının uzunluğundan sorumludur. Ayrıca uzman bu kayıtların ölçülmesi ve müracaatçıların ihtiyacı olması durumunda bu kayıtlara ulaşabilmesinden sorumludur.

Standart 5: Sosyal hizmet uzmanları müracaatçıların gizliliğini korur ve müracaatçıların sosyal hizmet ilişkisine başlamadan ve ilişki süresince çalışma belgelerinin gizliliği konusunda bilinçli olmalarından emin olur.

Etik Uygulama için CASW Yönergeleri (2005) bilginin önemini, özelliğini ve gizliliğini kabul ederler. Sosyal hizmet uzmanları için sosyal çalışma kayıtlarını hazırlarken bu prensipleri yansıtmaları önemlidir.

Sosyal hizmet uzmanları açısından müracaatçının yazısı veya elektronik kayıt konusunda gizliliğini korumak önemlidir. Etik Kodlar CASW (2005)'e göre sosyal hizmet uzmanının müracaatçıların kayıtlarının mantıklı bir şekilde güvenli bir yerde muhafaza edilmesiyile ilgili önlem alması önemlidir. Kayıtlara ulaşma yetkisi olmayanların onları görmesi uygun değildir.

Sosyal hizmet uzmanları, bir müracaatçı sisteminde birden fazla kişiye hizmet verirken (örn, aileler, çiftler ve gruplar), tüm tarafların, her kişinin gizlilik hakkı ve başkaları tarafından paylaşılan bilgilerin gizliliğinden haberdar olması ve kayıtların nasıl muhafaza edildiği konusunda bilgili olması önemlidir. Bu bilgilerin açıkça müracaatçı dosyasında belgelendirilmesi gerekmektedir. Müracaatçılar birey olarak görülmeli, aile, grup veya çift çalışmalarına ek olarak, kendi sosyal kaydı olmalıdır.

Etik Uygulamaları için CASW Kılavuzunda (2005) belirtildiği gibi "sosyal hizmet uzmanları müracaatçıların kendileriyle ilgili resmi sosyal çalışma kayıtlarına makul erişimine sahip olmasını sağlamalıdır. (s:10) Klinik sosyal hizmet uygulamasında müracaatçının kişisel bilgilere erişimi de ilgili mevzuat uyarınca bir haktır (örneğin, *Kişisel Sağlık Bilgisi Yasası*, 2011). Müracaatçıların kayıtlarına erişim izni vermenin faydaları a) müracaatçılara kayıta bulunan yanlışlıkları düzeltmek için bir fırsat b) Müracaatçı değişikliğinin mümkün olduğunu görebilir ve c) Hizmetlere güven artışı sağlamayı içerir. Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıların kurum politikasının farkında olması ve müracaatçıların kendileri ile ilgili kayıtlara erişim hakkını sağlamak için sorumluluğu bulunmaktadır. "Eğer erişimi reddetmek için mesleki, yasal ve etik nedenler varsa; sosyal hizmet uzmanları müracaatçıya kurumsal ve yasal yollardan kararın yeniden incelenmesi için talep etmesini tavsiye eder (CASW *Etik Uygulama Yönergesi*, 2005, s.10). Sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarına kayıtlara erişimini sağlarken aynı zamanda başkalarının gizliliğini korumak için gerekli önlemleri almalıdır (Örneğin üçüncü şahıslara ait bilgileri maskeleyme, grup üyeleri hakkındaki bilgileri maskeleyme).

Müracaatçılar kendileri ile ilgili kayıtlar hakkında şikayetleri ifade ettiğinde, sosyal hizmet uzmanları uygun şikayet mekanizmalarını müracaatçılara önermelidir.

Aşağıdaki durumlarda kişi ve kurumların, müracaatçıların bilgi ve kayıtlarını açıklamasına izin verilir:

- a) Müracaatçıların bilgilendirilmiş onayıyla. Bu onay müracaatçının kayıtlarında yazılı veya sözlü olarak belgelendirilmiş olmalıdır.
- b) Açıklama müracaatçı veya başkalarının ciddi, öngörülebilir ve kaçınılmaz zararı önlemek için gerekli olduğunda. Zararın önlenmesi için müracaatçı bilgilerinin ne kadarının açıklanması gerektiği konusunda sosyal hizmet uzmanları mesleki yargısını kullanmalıdır.
- c) Federal ve il bazındaki yasalar veya düzenlemeler gerekli olduğunda. CASW'nin Etik Pratik konulu yönergesi "müracaatçının muvaffakatını almanın gerekli olmadığı yerde, Sosyal Hizmet Uzmanı bildirim başkalarını riske atma durumu söz konusu değilse müracaatçısına erişimin uygun bulunduğunu resmi olarak bildirmek için girişimde bulunur.

Mahkeme kararı veya mahkeme davetiyesi gereği sosyal çalışma kayıtlarının ifşasının gerekli olduğu durumda; Sosyal Hizmet Uzmanı bu talebin doğasına aşına olmalı, durumu istişare etmeli, gerektiğinden daha fazla bilgi vermemeye dikkat etmeli, müracaatçısını uygun olan yerde bilgilendirmeli, müracaatçısının gizli bilgilerinin nedensiz olarak topluma ifşa edilmemesi için mücadele etmelidir. Bu, toplum kayıtlarından bazı bilgilerin geri çekilmesi için Mahkemeye başvuru yapmayı kapsayabilir, ancak böylesi bir durumda konuyu süpervizör veya müdürle görüşmek temkinli bir davranış olacaktır.

Standard 6: Sosyal Hizmet Uzmanları teknoloji kullanımı ve belgeleme ile ilgili en iyi pratik kurallara aşınadır. Mevcut geçerli teknolojik ilerleme şartlarının içinde, Sosyal Hizmet Uzmanları herhangi bir elektronik iletişim yoluyla başka yerlere gönderilen bilginin gizliliğini sağlamak ve sürdürmek için önlemler alır.

Sosyal Hizmet Uzmanları, mahremiyet konusunun sınırlarını bilmeli, farkında olmalı ve danışanlarını bu iletişim yöntemleri hakkında bilgilendirmelidir.

Sosyal Hizmet Pratiğinde NLASW Teknoloji kullanımları standartlarında (2012) belirtildiği üzere dikkate alınması gereken bazı hususlar aşağıda ki gibidir.

- Klinik ya da tedavisel önem taşıyan danışana ait e-mail ve telefon mesajları klinik dosya içeriği olarak tutulmalıdır
- Elektronik iletişim yöntemleri pratikte kullanıldığında Sosyal Hizmet uzmanlarının elektronik iletişim yöntemlerine dair onay alınan belgeleri de dosya içeriği olarak tutması gereklidir.

- Pratik Etiği Prensipleri CASW de ana hatlarıyla belirtildiği üzere "Sosyal Hizmet uzmanları, müracaatçıları yazılı ve elektronik kayıtlarını korumakla mükelleftir" (p8) Elektronik belge, doküman ve bilgi kullanılırken (laptop vs) sosyal hizmet uzmanları risk yönetimi stratejileri geliştirmelidir (bilgisayar şifreleri, uygun depolama).
- Sosyal Hizmet Uzmanları, müracaatçıları ile e-mail, mesaj yöntemleri ile görüşürken, danışanları ile görüşülen konuların elektronik ortamda görüşülmesi hususunun uygunluğu, örgütsel ilkeler, mesleki ahlak kuralları ve uygulama prensipleri anlamında karşılıklı diyalog halinde olmalıdır. Bu bilgiler danışanın dosyasında açıkça belirtilmelidir.

Ekip üyeleri ya da bakım verenler e-mail ya da diğer elektronik teknolojiler aracılığıyla iletişim kurduklarında, mevcut girişimler müracaatçı gizliliğini ve güvenliğini sağlamak için yapılmış ve risk yönetimi stratejilerine yer verilmiş olmalıdır. Müracaatçılar ayrıca ekip iletişiminin bu yöntemi hakkında bilgilendirilmiş ve bilgilendirilmiş onamlarının bir bölümü müracaatçı dosyasında belgelendirilmiş olmalıdır.

Standart 7: Sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet belgelerinin doldurulması ve mesleki eğitimin sürdürülmesi ile uğraşan en iyi uygulama rehberlerine benzemektedirler. Reamer (2005) sosyal hizmet uzmanlarının programlarını bütünlüğünü korumak için sürekli kayıt tutma çalışmasını güçlendirmeye çalışması gerektiğini vurgulamıştır. Sosyal hizmet uzmanları benzer standartları olan ve sosyal hizmet uygulama ve belgelerini en iyi şekilde yönetmeye rehberlik etmekle sorumludur. Devam eden mesleki gelişimin bir parçası olarak, sosyal hizmet uzmanları kendini yansıtma, meslektaşlarına, yöneticilerine, süpervizörlere danışma ve devam eden öğrenme ve yeteneklerini büyütme için mesleki gelişim fırsatları ile meşgul olarak sosyal hizmet belgelendirme bilgilerini belirlemeye devam ederler.

Denetim ile uğraşan sosyal hizmet uzmanları, öğrencilere saha eğitimi hazırlayanlar da dahil, sosyal hizmet uzmanlarının ve öğrencilerin, denetlenenlerin ve öğrencilerin sosyal hizmet uygulamasının belgelenmesine ilişkin yeterliliklerini artırmaya yönelik olanakları araştırırken sosyal hizmet kayıt standartları ve belgeleme ve yazıma ilişkin en iyi uygulama esaslarına aşina olduklarına emindirler.

Standart 8: Toplum kalkınması süreçleri, proje planlama, politika geliştirme ve araştırmaya ilişkin belgeleme sosyal hizmet mesleğinin değer, etik ve felsefesini temel almaktadır ve Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Birliğinin (CASW) Mesleki Ahlak Kurallarına (2005) ve Etik Uygulama Yönergesine bağlılığı yansıtmaktadır.

Topluluk örgütlerinde ve danışmanlık işinde çalışan sosyal hizmet uzmanları, hastalar, aileler, gruplar, topluluklar, işverenler ve paydaşlarla olan çalışmalarını bu yazıda ortaya konan standartlar ve CASW'ın Mesleki Ahlak Kuralları ile uyumlu bir şekilde belgelendirmektedir.

SONUÇ

NLASW *Sosyal Hizmet Kaydına İlişkin Standartlar* (2014) sosyal hizmet dokümantasyonu için en iyi uygulama standartlarını sunmaktadır. Standartlar değişik uygulama alanlarında sosyal hizmet uzmanlarına rehberlik sunmayı ve onları desteklemeyi ve uygulamanın ehemmiyeti ile etik sorumluluklarına ilişkin farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Nihai amaç, sosyal hizmet uygulamalarında mükemmelliktir.

KAYNAKÇA

Newfoundland and Labrador Association of Social Workers (NLASW) (2014). http://www.nlasw.ca/pdf/Practice_Standards/Standards_for_Social_Work_Recording_2014.pdf (Erişim Tarihi: 27.11.2015)

SOSYAL İNCELEME VE DEĞERLENDİRMEDE KURAMSAL BİLGİ VE YETKİNLİĞİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Cengiz ÖZBESLER¹

Giriş

Sosyal hizmet müdahalesi ya da sosyal hizmette planlı değişim süreci, müracaatçı ile karşı karşıya gelme aşamasından itibaren değerlendirme, müdahale planı, uygulama, yeniden değerlendirme ve sonlandırma olmak üzere belli ana aşamalardan oluşmaktadır. Sosyal inceleme ve değerlendirme ise sosyal hizmet disiplinine ait önemli bir mesleki değerlendirme ve karar verme sürecidir. Bu önemli süreçte sosyal hizmet eğitimi almış olma ve sosyal hizmetin kuramsal bilgi temelinde yetkin olma vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Sosyal hizmette değerlendirme, kökenini hem sosyal hizmetin meslek olarak yapılanmasında önemli bir adım olarak kabul edilen “Hayırseverlik Teşkilatı”ndan, hem de Jane Addams’ın 1910’daki çalışmalarından ve uygulamalarından almaktadır (Friedman & Friedman, 2006). Sosyal hizmet disiplini içinde inceleme değerlendirme, ilgili müracaatçının bireysel özelliklerini, sorunlarını, nedenlerini, sorunların prognozunu olumlu olumsuz yanlarını, içinde bulunulan sosyal çevre koşullarını, yaşam durumunu, sosyal sistem içerisinde ilgili diğer bireylere etkilerini ayrıntılı olarak sistematik bir biçimde aydınlatma, anlama ve belirleme süreci olarak özetlenebilir. Ashman (2009: 146) değerlendirme sürecini, genelde sosyal hizmet uygulamalarında çevresi içinde bireyin nasıl bir yaşam durumunda olduğunun tam olarak aydınlatılmasında müracaatçı ile ilgili gereken bilgileri toplama, bir araya getirme, kuramsal bilgilerle destekleyerek yorumlama ve en uygun sonuca varma süreci olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda değerlendirme, sosyal hizmette planlı değişim ve profesyonel yardım sürecinin önemli bir boyutudur. *Sosyal hizmet uygulamasının en önemli kilit görevidir (Parker, 2013, Bartlett, 1970)*. İyi bir sosyal inceleme ve değerlendirme, müdahale sürecinin, değişimin ve uyumun hedeflerini belirlemektedir (Özbesler, 2016).

Johnson, genelde sosyal hizmet müdahalesinde ilk adım olan değerlendirmeyi kendi içinde karmaşık bir süreç olarak tanımlamıştır (Johnson, 1998: 265). Sosyal inceleme ve değerlendirme, bir anlamda sorunlara etki eden biyopsikososyal ve ekonomik faktörlerin çok boyutlu olarak ve birbirleri ile ilişki dinamiklerinin de aydınlatılması ve belirlenmesi sürecidir. Sorunların çözümlenmesi ve müracaatçıların sosyal işlevselliklerinin yeniden yapılandırılması amacıyla yola çıkılan bu süreçte gerekli olan sosyal hizmet müdahalesinde planlı değişim sürecinin nasıl olması gerektiği gibi önemli mesleki kararları da kapsamaktadır. Sosyal inceleme ve değerlendirme süreci, müracaatçının içinde bulunduğu yaşam durumunu, korunma ve bakım gereksinimlerini anlama, açıklama, tanımlama ve

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.

profesyonel sosyal hizmet müdahalesinin ana hatlarını ortaya koymak için önemli bir mesleki aşamadır.

Johnson (1998: 263, Akt. Özbesler, 2016) da sosyal hizmette planlı değişim sürecinin değerlendirme, planlama, uygulama ve sonlandırma olmak üzere dört majör bileşeni olduğunu belirtmektedir. Johnson'a göre, sosyal hizmet uygulamasında değerlendirmenin bazı önemli özellikleri vardır. Bu özellikler, sosyal hizmet uzmanının uygulama başarısı açısından önemli özellikler olarak değerlendirilmektedir. Bunlar;

- Planlı müdahale sürecinde değerlendirme devam eden bir süreçtir.
- Değerlendirmede bireyselleştirme çok önemlidir.
- İyi bir değerlendirme, planlı müdahale sürecine hem müracaatçının içinde bulunduğu yaşamı anlama, hem de müdahalenin planlanması ve uygulanmasında önemli bir işleve sahiptir.
- Sosyal hizmette değerlendirme hem müracaatçı, hem de sosyal hizmet uzmanı açısından karşılıklı gerektiren bir süreçtir.
- Değerlendirme sürecinde bir devinim vardır.
- Değerlendirmede hem dikey, hem yatay keşif önemlidir.
- Değerlendirmede elde edilen bilgilerin ne anlama geldiğinin ortaya konmasında mesleki bilgi çok önemlidir.
- Değerlendirme, çevresi içinde müracaatçının yaşamının önemli yanlarını, sorunlarını, ihtiyaçlarını bunların müracaatçı açısından anlamlarını ve etkilerini görmeye önemli bir işleve sahiptir.
- Değerlendirme, müdahale sürecinde yapılandırılmak üzere profesyonel bir bakışla müracaatçının güçlü yanlarını, kaynaklarını ortaya koyar.
- Değerlendirmede elde edilen bilgilerin analiz edilmesi ve karar verme önemlidir.
- Değerlendirmede müracaatçının durumunu anlamada başlangıçta bazı sınırlılıklar vardır. Süreç içerisinde müracaatçının durumunu daha iyi anlama söz konusudur.

Sosyal hizmet uzmanı, her seferinde çalıştığı müracaatçılarla ilgili bilgi toplama ve mesleki kararlar verme sürecinin kaliteli olmasını önemsemek zorundadır. Sosyal inceleme yapacak olan profesyonelin kesinlikle bu alanda eğitim almış olması, mesleki bilgisinin ve yetkinliğinin olması çok önemlidir.

Sosyal İnceleme ve Değerlendirme Sürecinde Kuram Bilgisi ve Yetkinlik Neden Önemlidir?

Sağlıklı ve kaliteli bir sosyal inceleme ve değerlendirme yapabilmeye önemli olan kritik noktalar vardır. Bu noktalardan birisi, müracaatçının istekleri ve verdiği bilgilere göre hareket etmeme, elde edilen bilgileri profesyonel olarak değerlendirerek yorumlama ve karar vermedir. Elde edilen bilgiler dahilinde verilecek mesleki karar sosyal hizmet eğitimi almış olan profesyonel sosyal hizmet uzmanına aittir. Hiç bir zaman müracaatçının güdümünde hareket edilmemelidir.

Burada koruma altına alınmış, kurum bakımında olan çocukların aile yanına dönmeleri ile ilgili bir uygulamadan örnek verilebilir. Uygulamayı duyan ve çocuklarını yanına aldığı Devletin çocukları için aylık gelir sağlayacağını öğrenen bir babanın müracaatı değerlendirilmiştir. Yapılan ev ziyareti ve sosyal inceleme sürecinde çocuklarını yanına almak isteyen babanın eşini evden uzaklaştırdığı, 5 yıldır ayrı yaşadıkları, ev ziyareti sırasında evde babadan başka birkaç kadının daha yaşadığı belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmede çocukların dönecekleri evin onların bakımının ve gelişimsel gereksinimlerinin karşılanabileceği bir ev ortamı olmadığı, evde yaşayanların çocuklar açısından risk oluşturabilecek bir yaşam tarzları olduğu değerlendirilmiş ve müracaatçının çocuklarını yanına almak istemesi uygun görülmemiştir. Burada değerlendirmeyi yapan sosyal hizmet uzmanı çocuklarını yanına almak isteyen müracaatçının istekleri ve yönlendirmeleri yönünde değil, kendi mesleki bilgisi ve değerlendirmeleri çerçevesinde, çocukların gelişimsel gereksinimleri, ihmal ve istismar gibi dönecekleri ev ortamında karşılanabilecek önemli riskleri de göz önünde bulundurarak bir karar vermiştir. Bu çocukların profesyonel bir koruyucu aile yanına yerleştirilmelerinin, bu süreçte de öz annesi, babası ve akrabaları ile ilişkilerinin düzenlenmesi ve ileride koruma kararı kaldırıldığında çocuğun yalnız kalmaması için sağlıklı bağların kurulması ve geliştirilmesi yönünde mesleki bir müdahale planı önermiş olması daha uygun olmuştur.

Bir başka önemli nokta, sosyal hizmet disiplinine uygun bir profesyonel duruş sergilenmesidir. Müracaatçılara genellikle zorlu yaşam durumları içerisinde müdahale etmemiz nedeniyle sosyal hizmet uzmanları olarak duyarlı ve destekleyici bir profesyonel duruşu benimseriz. Müracaatçıların sorunlarına duyarlı olma, en kısa zamanda müracaatçı için en uygun olan kararın alınmasını sağlama, sosyal inceleme ve değerlendirmenin önemini ön plana çıkarmaktadır. Müracaatçıların sorunlarının çözülmesi ve uyum kapasitelerinin artırılması için zaman kaybetmeden uygun olan hizmetlere ulaşarak yararlanmasını sağlama sürecinde bir diğer önemli nokta olarak mesleki izlem de oldukça önemlidir. Almanya'dan bir örnek verecek olursak, işsizlik sigortası kapsamında işsizlik maaşı alan bir müracaatçı, sosyal hizmet uzmanı ile yaptığı düzenli görüşmelerde, işsiz kaldığı süreçte bireysel ilgilerine ve becerilerine uygun eğitimlere yönlendirilerek mesleki becerilerini güçlendirecek sertifikaları almasının sağlanmasının, kredi borçlarının yapılandırılarak destek olunmasının, sosyal ve duygusal olarak desteklenmesinin çalışma motivasyonuna ve öz güvenine önemli katkılar sağladığını

ifade etmiş olması sosyal hizmette planlı değişim sürecinde profesyonel izlemin ve kaynakların etkin biçimde kullanımının önemini ortaya koymaktadır.

Sosyal yardım başvurularında da güvenilir veri toplama önemlidir. Bu tür başvurularda sosyal inceleme ve değerlendirmede amacımız, yardım başvurusu yapan müracaatçımızdan ve aynı evde yaşayan diğer aile üyelerinden gerçek durumu en iyi şekilde aydınlatma ve anlamamıza yarayan bilgileri almaktır. Bilgi toplama aşamasında birçok farklı kaynaktan yararlanılabilir. Bu kaynaklar, yardım başvurusu yapan kişinin kendisi olabileceği gibi, diğer aile üyeleri, akrabalar, komşular, kişinin durumuna ilişkin resmi kayıtlar, hastane raporları, mahkeme kararları, işverenden alınan bilgiler, ilgili başka meslek mensuplarının görüşleri gibi örneklendirilebilir. Burada amaç, bu bilgi kaynaklarından elde edilen doğru bilgilerle yardım başvurusu yapan kişinin gerçek durumunu inceleme ve değerlendirmedir.

Sosyal yardım hizmetlerinde inceleme ve değerlendirme, yardım başvurusu yapan kişi ve ailesinin sosyal öyküsü olarak da adlandırılmaktadır. Burada iyi bir değerlendirme, yardım başvurusu yapan kişinin ve ailesinin her yönüyle değerlendirilmesi, kendi işaret ettikleri sorun ve gereksinimlerin yanında farkında olmadıkları, göremedikleri ve ileride yarar sağlayabilecekleri gereksinimlerinin de belirlenerek önlem alınması anlamına gelir. Bu tür sosyal incelemelerde sadece sosyal yardım gereksinimi odaklı bir değerlendirme yapmamak, aynı zamanda müracaatçımızın ve diğer aile üyelerinin gelişimsel gereksinimlerinin de değerlendirilmesi önemlidir. Özel eğitim alanından bir örnek verilecek olursa, yoksul bir ailenin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir ev ziyaretinde, ailenin rutubetli bir evde yaşadığı görülmüştür. Ailenin yeterli kullanışlı eşyalarının olmadığı, masalarının olmaması nedeniyle yemeklerini yerde yedikleri ve spastisitesi nedeniyle özel eğitimden yararlanan çocuğun yerde dizlerinin üzerine oturmasının spastisitesini arttırdığının bilinmesi, ailenin öncelikli olarak ne tür eşyalara gereksinimleri olduğuna karar vermede etkili olmuştur.

Hastanede acil serviste tıbbi tedavisi tamamlandığı halde dizlerinde ağrıları olduğunu, yürüyemediğini söyleyen ve hastanede kalması için sağlık personelini ikna etmeye çalışan, 3 aydır acil serviste bekleyen yaşlı bir kadın müracaatçı ile görüşülmüştür. Görüşme sonrasında ev ortamının da değerlendirilmesi amacıyla evinin bulunduğu mahalleye gidildiğinde müracaatçımızın bahçe katında olan evinin sel nedeniyle çamurla dolduğu ve oturulamayacak hale geldiği görülmüştür. Yalnız yaşayan, hiç evlenmemiş, bir miktar emekli maaşı olan ve kimsesi olmayan bu müracaatçımız daha sonra bir huzurevine yerleştirilmiştir.

Aynı nakdi yardım başvurusu yapan bir ailenin evine gidildiğinde, evde anne, baba ve yerde toprak zeminde serili bir kilim üzerinde emekleyen 9 aylık bir bebek vardı. Annenin kederli yüz ifadesi, çok fazla konuşmaması, babanın çaresizliğinin yüzüne yansımaları, odanın bir köşesinde bira şişelerinin bulunması ilk dikkat çeken durumları. Bu bilgiler çerçevesinde erken dönemde bazı yorumlar

yapmaktan kaçınılması çok önemliydi. Zamanla anne ve baba ile ilerleyen görüşmede, çocuğun ilgili profesyonelle ilgi göstermesi, gülümsemesi, yaşına uygun bir motor gelişiminin, sağlıklı bir duygulanımının olduğunun gözlenmesi, dil konuşma gelişimi, sosyal duygusal gelişim gibi gelişim alanlarını destekleyebilecek iyi bir anne çocuk ilişkisi olduğunun gözlenmesi, annenin ilgisinin sağlıklı olması önemli diğer gözlemler olmuştu. Baba inşaatlarda günlük yevmiye ile iş bulabildiğinde çalışmaktaydı. Alkol alan bir baba değil, bira şişelerini toplayıp satarak birkaç lira gelir elde etmeye çalışan bir babaydı. Alkol alan bir baba olmuş olsaydı inşaatlarda kalıpların üzerinde çalışması ciddi risk oluşturabilirdi ve çalışması mümkün olamazdı. Özet olarak verilmeye çalışılan bu örnekte de görüldüğü gibi sosyal inceleme ve değerlendirme sürecinde gözlemlerimize takılan ayrıntılara yönelik hipotezlerimizin doğrulanması ya da reddedilmesi için yeterli düzeyde veri ve kuram bilgisi ile desteklenen bir inceleme yapılmasının, erken dönemde elde edilen bilgiler ışığında yapılacak yorum ve kararlara dikkat edilmesinin önemi görülmektedir.

Bazı vakalarda da ilk gözlemler acil koruma kararlarının alınmasını gerektirebilmektedir. İhbar üzerine sosyal inceleme amacıyla gidilen bir evde, 6 aylık ikiz bebekler, 3 yaşında, 5 yaşında ve 7 yaşında çocukların evde yalnız bırakıldıkları görüldü. Bunun yanında 5 ve 7 yaşındaki çocukların 6 aylık ikiz bebekleri küçük ekmek parçalarını bebeklerin ağızına tutarak ağlamalarını sağlamaya çalıştıkları, evde bazı eşyaların kırılmış olduğu, kapıların zarar gördüğü yani zaman zaman evde şiddetin yaşandığını düşündürecek gözlemlerimiz olmuştu. Mahalle muhtarı, babanın eşini yakın illere ve ilçelere götürdüğü ve fuhuşa zorladığı ve evde şiddet uyguladığına ilişkin bilgiler vermişti. Bu durumda çocukların korunma, bakım ve gelişimsel gereksinimlerinin karşılanmasında sorunlar, şiddete tanıklık etme, ihmal edilme ve istismara maruz kalma açısından ciddi risk altında olmaları nedeniyle koruma altına alınmaları düşünülmüştü. Bu tür durumlarda koruma kararı vermek için çok boyutlu düşünmek, çocukların annelerine olan gereksinimlerinin öneminin göz ardı edilmemesi de gerekir. Çünkü bu tür vakalarda koruma altına alınan çocukların farklı bir ortama getirilmeleri ciddi kaygılar ve korkular yaratabilmektedir.

Bu nedenlerle örneğin, koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların eve ilk geldiklerinde evi gezmelerinin sağlanması, dolapların içine, kanepelerin altına bakmaları önerilir. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların ilk günlerde giysilerinin değiştirilmemesine dikkat edilmesinin, banyo yaptırılmamasının, birkaç gün sonra banyo yapacağı zaman banyo kapısının çocuğun mahremiyeti açısından sorun olmayacak biçimde açık bırakılmasının geldikleri ortamın kendileri açısından güvenli bir yer olduğunu görmeleri açısından çok önemlidir.

Koruma altına alınan küçük çocuklar yerleştirildiği sevgi evinin ya da çocuk evinin, koruyucu ailenin kendisi açısından ne kadar güvenli bir ortam olduğunu anlama sürecinde ya içe kapanmakta ya da ilgilileri zor durumda bırakabilecek türden davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu süreç çocuğun bir güven arayışında olduğunu düşündürmelidir ve sonrasında güvenilir bir yer olduğunun farkına

varılması ile uyum süreci başlayacaktır. Bu süreçte ihmal edilmemesi gereken en önemli boyutlardan birisi, koruma altına alınan çocuğun öz anne ve babası ile ilişkilerinin, bağlarının sürdürülmesine yönelik mesleki müdahalelerdir. Bu müdahalelerde anne ve baba ile çalışmak, yeniden bir yaşam düzeni kurulmasının sağlanması, anne babanın farklı yaşam tarzlarını sürdürmeleri durumunda bile sağlıklı yanları ile çocukları ile bir profesyonel denetiminde ilgilenmelerinin, görüşmelerinin sağlanması, ilişkilerinin güçlendirilmesi ve sürdürülmesi çocukların gelişimleri ve yüksek yararları açısından oldukça önemlidir.

Annesinin bir hastalık nedeniyle hayatını kaybetmesi nedeni ile babası tarafından geçici bir süre çocuk yuvasına yerleştirilen 4 yaşında bir kız çocukla ilgili önemli bir örnek yararlı olabilir. Bu vakada baba inşaatlarda çalışarak geçimini sağlıyordu. İşe gittiği için çocuğunu bırakacak güvenli bir yer yoktu. Komşularının önerisi ile babası çocuğunu çocuk yuvasına yerleştirmişti. Hemen her gün evine gitmeden çocuğunu görmek için yuvaya gelen bir babaydı. Baba bir gün yuvaya geldiğinde çocuğunu görememiş ve nerede olduğunu sormuştur. Kurumda bir görevli çocuğun bir aile yanına yerleştirildiğini söylemiştir. Baba haberi olmadan çocuğunun bir aile yanına verilmesine çok kızgın ve haklı olarak derhal çocuğunun getirilmesini istemiştir. Bu vakada yeterli bir değerlendirme ve mesleki çalışma yapılmadığı ve profesyonelliğin olmadığı açıkça görülmektedir.

Özellikle koruyucu aile ve evlat edinme başvurularında sosyal inceleme ve değerlendirmelerde, boşanma sürecinde çocukların velayetleri ile ilgili kararlarda aile üyelerinin yaşam tarzlarının, kişilik özelliklerinin, aile içi ilişki dinamiklerinin, çocuğun gelişimsel gereksinimlerini karşılayabilme, ona sevgi ve bakım verebilme durumlarının değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Bu değerlendirmelerin bir amacı, ileride çocuk açısından ortaya çıkabilecek olası risklerin önceden görülebilmesi ve hatalı kararlar verilmesinin önüne geçilmesidir. Özellikle bu alanda yapılacak değerlendirmelerde psikopatoloji bilgisi, kişilik kuramları, gelişim kuramları ve aile terapisi kuramlarından yararlanarak mesleki kararlar verilmesi, mesleki müdahale planlarının da daha sağlıklı ve etkili planlanmasında çok daha uygun olmaktadır.

Bu nedenlerle, sosyal hizmet müdahalesinde planlı değişim sürecinde sosyal inceleme ve değerlendirmeden müdahale planı ve sonlandırmaya kadar kuramsal bilginin, kanıta dayalı uygulamaların ve yetkinliğin ne kadar önemli olduğunu vurgulamak profesyonel bir hizmet ağının işlevselliği açısından da ciddi anlamda önemlidir.

Sosyal İnceleme ve Değerlendirme Raporunda Yer Alması Gereken Bilgiler

Sosyal hizmetin farklı uygulama alanlarında farklı formatlarda sosyal inceleme ve değerlendirme raporlarının hazırlandığı görülmektedir. Bu formatların kullanımında kurumların ne tür özellikleri olan müracaatçılara hizmet verdikleri, kurumda çalışan profesyonellerin mesleki deneyimleri gibi faktörler belirleyici olmaktadır. Bu nedenle burada bir sosyal inceleme ve değerlendirme raporunda yer alması

gereken bilgiler genel olarak verilmiştir. Rapor formatları ve içerikleri kurumdan kuruma değişiklik gösterebilir. Genel olarak bir sosyal inceleme ve değerlendirme raporu şu bilgileri ve özellikleri içermelidir:

- Yardım başvurusu yapan kişiyi tanıtıcı bilgiler (adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, adresi, raporu düzenleyen, düzenlendiği tarih, vb. gibi)
- Raporun hazırlanma nedeni / amacı
Örneğin, Yardım başvurusu yapan kişinin muhtaçlık tespitinin yapılması, Yardım başvurusu yapan kişinin ne tür bir yardıma ve desteğe ihtiyacı olduğunun belirlenmesi,
- Yardım başvurusu yapan kişinin başvuru nedeni.
Örneğin, İlaç yardımı, Çocukları için eğitim desteği, Ev ortamının fiziksel koşullarının düzeltilmesi,
- Yardım başvurusu yapan kişinin sorunu, sorunları / ilgilendiği konular
Örneğin, İşsizlik, hastalık, engellilik, bakım, eğitim sorunları, el becerileri, mesleği, gerçekleştirmek istediği uğraşları gibi ilgilendiği konular,
- Yardım başvurusu yapan kişinin özgeçmişi ve aile öyküsü
Örneğin, eğitimi, mesleği, çalıştığı iş yerleri, geçirdiği hastalık, kaza, katıldığı meslek kursları, alışkanlıkları, ailenin kurulması, varsa boşanma, eş kaybı, çocukların durumları, aile içi ilişkilerde sorunlar, aile üyelerinin sağlık durumları, hastalık, engellilik durumları, alışkanlıkları,
- Şu anki aile üyeleri / evde yaşayan kişiler
- Yardım başvurusu yapan kişi açısından aile üyeleri dışında önemli olan diğer kişilerle ilişkileri
Örneğin, çevreden destek ve yardım alabildiği kişiler, akrabaları, komşuları, arkadaşları ile ilişkileri, kendisine ve ailesine zarar vermesi ihtimali olan kişiler,
- Yardım başvurusu yapan kişinin şu anki sağlık durumu (hastalık, kullandığı ilaçlar, beslenme, ev ortamının sağlık açısından özellikleri, engellilik durumu)
- Diğer aile üyelerinin eğitim / öğretim özgeçmişi, okul başarısı ve performans, zihinsel özellikleri
- Psikolojik ve duygusal durumu
Örneğin, ruh sağlığı sorunları, tedavi ihtiyacı, kolay sinirlenme, çevreye ve kendisine zarar verme gibi davranışları, çevresindeki insanlarla sağlıklı ve güvenli ilişkiler kuramaması,

kendisi ve ailesine hiç de uygun olmayan ortamlara girmesi ve vazgeçemediği alışkanlıkları, bir işte çalışma konusunda isteksizliği,

- Güçlü yanları, problem çözme kapasitesi ve baş edebilme becerileri
- İş durumu, geliri, çalışma deneyimleri, mesleği ve becerileri
- İkamet ettiği mahalle, ev ve ulaşım imkanları
- Hali hazırda / önceden yararlandığı sosyal hizmetler ve diğer hizmetler
- Profesyonelin gözlemleri, değerlendirmeleri ve yorumları
- Yardım ve hizmet planı

Sosyal inceleme ve değerlendirme raporlarında temel prensipler ve özellikleri ise şöyle sıralanabilir;

1. Kısa ve öz olmalı
2. Açık, anlaşılır, net ve basit yazılmalı
3. Kullanışlı olmalı
4. Belli bir formatı olmalı
5. Güvenilirlik müracaatçının durumunun anlaşılmasına olanak vermeli / müracaatçının katılımı ile hazırlanmalı
6. Müracaatçının özel durumları saygılı bir biçimde ele alınmalı
7. Nesnel / objektif ifadelerle yazılmalı
8. Müdahale planı müracaatçının sorununun çözümüne uygun olmalı
9. Müracaatçının güçlü yanlarına odaklanmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal incelemelerde farklı disiplinlerden profesyonellerin yazdıkları sosyal inceleme ve değerlendirme raporlarında uygun olmayan ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle bu tür önemli mesleki raporlarda bilimsel ifadeler kullanılmalıdır.

Sosyal inceleme ve değerlendirme raporlarının sosyal hizmet eğitimi tamamlamış, yetkinliği olan sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılması sağlanmalıdır ve bu önemsenmelidir.

Sosyal inceleme ve değerlendirme raporu sosyal hizmetin mesleki müdahale sürecinde kullandığı önemli bir değerlendirme aracı olması nedeniyle diğer yakın disiplinlerle sınırları belirgin bir biçimde

ayırdır, sosyal hizmetin mesleki kimliğinin önemli bir parçasıdır ve bu mesleki sınırlar diğer disiplinlere mensup profesyoneller tarafından da önemsenmelidir ve korunmalıdır.

Hazırlanan her bir sosyal inceleme ve değerlendirme raporu elde edilen bilgiler çerçevesinde kısa ve uzun vadeli müdahale planını da içermelidir, elde edilen bilgiler çerçevesinde kuramsal bilgiye ve kanıtla dayalı mesleki değerlendirme ve yorumlar bu nedenle önemlidir. İyi bir sosyal inceleme ve değerlendirme raporunda, elde edilen bilgiler tutarlı ve tutarsız yanları ile değerlendirilmelidir.

Müracaatçının verdiği bilgilerin etkisinde kalarak yorumlar yapmaktan ve mesleki kararlar vermekten kaçınılmalıdır. Sosyal hizmet uzmanı kuram ve mesleki bilgisi ve deneyimleri çerçevesinde müracaatçısını da bilgilendirerek ve katılımını sağlayarak uygun kararlar vermelidir. Verilen mesleki kararların sonraki aşamalarda ne tür etkileri olabileceği de görülmeye çalışılmalıdır. Müracaatçıyı tanıyan diğer profesyonellerin değerlendirmeleri de göz önüne alınmalıdır. Karar vermekte zorlanan bir sosyal hizmet uzmanı sosyal inceleme ve değerlendirmeyi farklı boyutları ile farklı ortamlarda devam ettirmelidir.

Sosyal inceleme ve değerlendirme sürecinde kanıtla dayalı sosyal hizmet bakış açısı, pragmatik olma, operasyonel olma, gözlem ve izlem oldukça önemlidir. Makro düzeyde düşünüldüğünde sosyal hizmette kanıtla dayalı uygulamaların bilgi birikimi ilgili sosyal hizmet politikalarının yapılandırılmasında, geliştirilmesinde ve güncellenmesinde önemli bir role de sahiptir.

KAYNAKÇA

- Ashman – Kirst, Karen K., and Grafton H. Hull, Jr. (2009). *Understanding generalist practice*, Fifth Edition. Brooks/Cole, Cengage Learning. USA.
- Bartlett, H. (1970). *Common base of social work practice*. New York: NASW.
- Johnson, L. (1998). *Social work practice a generalist approach*. 6. ed. Allyn and Bacon.USA.
- Friedman, M., & Friedman, B. (2006). *Settlement Houses: Improving the social welfare of America's immigrants*. Rosen Classroom. pp. 4-7.
- Özbesler, C. (2016). Sosyal inceleme ve değerlendirme. *Adli Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Müdahale*.(Ed)Dr. Didem Yücel&Dr. M.Burak Gönültaş. 1. Basım. İstanbul. S. 236-241.
- Parker, J., G. Bradley (2014). *Social work practice: Assessment, planning, intervention and review*. 4th. Ed. California. Learning Matters Ltd.

SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİNDE SOSYAL İNCELEME RAPORUNUN YERİ

Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN¹

GİRİŞ

Sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışında pek çok unsur rol oynamıştır. Değişen ekonomik sistemin ortaya çıkardığı sorunların bireylerin ve toplumun yaşamına yansımaları mesleğe ihtiyacı oluşturmuştur. Bir başka deyişle kapitalizmin yarattığı ve oluşturduğu sistemin insanıllaştırılması ihtiyacı sosyal hizmetin doğuşunda rol oynamıştır.

Sosyal hizmet mesleği ve disiplinin ortaya çıktığı 1920'li yıllar (Acar ve Çamur Duyan 2013)'dan günümüze kadar sosyal inceleme yapmak ve bu inceleme sonucunda çözüm yolları üretmeye çalışmak mesleğin temel etkinlik noktasını oluşturmuştur. Mary Richmond 1917 yılında yazdığı "Sosyal Teşhis" adlı kitabında sosyal incelemenin öneminden söz etmektedir. Richmond'a göre ABD'deki çocuk mahkemeleri çocuklar hakkında karar verirken, mahkemedeki sosyal hizmet uzmanları (SHU) tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarının ve bu raporların hazırlanmasında kullanılan bilgi toplama yöntemlerinin çocuğun refahı için yararlı olduğunu anlamışlardır (Akt: Uluğtekin 2004).

Sosyal İnceleme Raporu (SİR) sosyal hizmet mesleği ve disiplinin en temel öğelerinden biridir. SİR, mesleksel bir yetkinliktir, bu açıdan sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temelini esas alarak oluşturulmalıdır. Bu açıdan bakıldığında SİR, tüm bir sosyal hizmet müdahalesinin yer aldığı belge olarak görülebilir. Literatürde sık sık sosyal hizmet meslek ve disiplinin bir sanat olduğu (Skidmore ve Thackeray 1976: 5 akt. Kut 1988:16) üzerinde durulmaktadır. Bu ifade çoğunlukla doğrudur. Özellikle de toplumda dezavantajlı gruplar için ayrılmış kaynakların azaldığı, sosyal sorunların artarak çeşitlendiği yeni dünya koşullarında sosyal hizmet uzmanının (SHU) uygulamalarında adeta bir sanatçı yaratıcılığı ile çalışması, çoğunlukla görünmeyin arkasındakini görmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet meslek ve disiplini bir sanat olarak değerlendirdiğimizde SİR'i de sanatçı tarafından ortaya koyduğu bir eser olarak değerlendirmek çok da yanlış olmayacaktır. Bunun en temel nedeni SİR'in sosyal hizmetin disiplini ve mesleği konusundaki tüm süreçleri teknik bir biçimde ortaya koyabileceği konusundaki işlevselliğidir.

Bu çalışmada SİR'in ne olduğu, hangi başlıkları içermesi gerektiği, SİR yazılırken hangi noktalara dikkat edilmesi gerektiği konuları üzerinde durulacaktır.

¹ Doç. Dr. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Sosyal İnceleme Raporunun Anatomisi

Her ne kadar Türkçede “inceleme” kelimesi temelinde kavramsallaştırılmış olsa da SİR temelde bir “değerlendirme” raporudur. İngilizcede SİR kavramı “Social Assessment Report” ya da “Social History” biçiminde kullanılmaktadır.

“**Social Assessment Report**” kullanımı sosyal hizmette değerlendirme eylemine vurgu yapmaktadır. “**Social History**” kullanımı da müracaatçının sorununu/ihtiyacını ortaya çıkaran, onu bu noktaya getiren geçmişteki koşulların belirlenmesi ve değerlendirilmesi anlamını taşımaktadır. Bu konudaki temel inanç, bireyin gelecekteki davranışını tahmin edebilmenin en iyi yolunun geçmişteki davranışına bakmak olduğudur. Ek olarak, müracaatçının şu an içinde bulunduğu koşulları ve yaptığı davranışı anlayabilmek için onu bu davranışı yapmaya götüren koşulların ne olduğunun analiz edilmesidir. Böylelikle SHU müracaatçının işlevsellik düzeyini anlayabilecek ve en uygun müdahale planını hazırlayabilecektir.

Özetle İngilizcedeki bu kullanımların temel mantığı, SİR’in müracaatçının içinde bulunduğu durumu/ihtiyacı çok boyutlu olarak değerlendirmesi, müracaatçının bu noktaya gelinceye kadar hangi aşamalardan geçtiğini ortaya koyması ve müracaatçıyı bu noktaya getiren tüm koşulları iyi bir biçimde analiz etmesidir.

SİR’deki değerlendirme vurgusu kadar önemli olan bir başka nokta da “**sosyal**” kavramıdır. Bu kavram, müracaatçı sistemi ile müracaatçı sisteminin ilişkide olduğu ve onun için önemli olan aile, okul, iş yaşamı, tıbbi sistem, yasal sistem, sosyal destek sistemleri gibi sistemlerle olan interaksyonlarına (etkileşimlerine) vurgu yapmaktadır. Bir başka deyişle SİR’in müracaatçının içinde bulunduğu durum ve yaşadığı sorun/ihtiyaçla ilgili olan tüm sistemlerle nasıl bir etkileşim içinde olduğu, bu sistemlerin sorunun oluşumunda ya da çözümünde nasıl bir rol oynadığı analizini içermesi gerekmektedir.

Ancak SİR’in işlevi yalnızca bu değerlendirme ve analiz değildir, aynı zamanda müracaatçının sorununun çözülmesi, ihtiyacının karşılanması için hangi müdahalelere ve kaynaklara ihtiyaç olduğunun ve bu müdahalelerin nasıl yapılacağı, kaynaklara nasıl ulaşacağına **planının** da yapılmasını içerir. Bir başka deyişle SİR müracaatçı sistemi için bir **öneri** sunmak zorundadır. Uluğtekin, Baykara Acar ve Cankurtaran Öntaş (2004:40-43)’ün de belirttiği gibi SİR’lerde müracaatçının durumunda etkili tüm sistemlere ilişkin bilginin var olması gerekmektedir. Aynı zamanda SİR bir tedavi/müdahale planını da içermelidir.

Perry (1975)’e göre öneri, SİR’in gerçek amacıdır. Öneriye gelinceye kadar verilen bilgiler ise, öneri için bir temel oluşturur. Örneğin, araştırmalar çocuk mahkemelerinin açık ve olumlu önerilere gereksinme duyduğunu göstermiştir. Pitts (1990:87-8)’e göre SİR’lerde öneri olmaması, yargıçlar

tarafından şöyle yorumlanmaktadır. "SHU'lar toplumda genç insanlara yardım edilemeyeceğini mi düşünüyor? (Akt: Uluğtekin 2004:39).

Özetle SİR'in müracaatçının içinde bulunduğu durumu/sorunu geçmişten bugüne kadar olan zaman aralığında, müracaatçının etkileşimde olduğu sistemleri de göz önünde bulunduran geniş kapsamlı ve teknik bir değerlendirmeyi içermesi ve müdahale için öneriler sunması gerekmektedir.

Sosyal İnceleme Raporu Nasıl Yazılır?

Günümüzde sosyal hizmet disiplini ve mesleği aile, çocuk, yaşlı, yoksulluk, sağlık, suça yönelme, göç ve mültecilik gibi farklı alanlarda uygulanmaktadır. Sosyal hizmet disiplini ve mesleğinin uygulandığı alanlar kadar kurumlar, organizasyonlar ve yasal çerçeve de farklılaşmaktadır. Dolayısıyla her alanda yazılacak SİR'lerde de biçim ve içerik açısından farklılıklar olacaktır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi SİR'de temel olarak müracaatçının etkileşimde olduğu sistemleri de göz önünde bulunduran geniş kapsamlı ve teknik bir değerlendirmeyi içermesi ve müdahale için önerilerin yer alması gerekmektedir.

Bu açıdan bakıldığında SİR'in:

Kısa ve Öz Olması: SİR'in, doğası gereği müracaatçının içinde bulunduğu durum/sorun/ihtiyaç ile ilgili farklı bilgileri ve değerlendirmeleri içermesi gerekmektedir. Kimi zaman verilmesi gereken bilgiler (kimlik, adres, eğitim, sağlık, çalışma durumu, baş etme mekanizmaları, sosyal destek sistemleri v.b.) çok karmaşık olabilir. SHU'nun hangi bilgileri, hangi sırada ve içerikte vereceğini doğru seçmesi gerekir. Durumla ilgili tüm bilgileri vermek raporun gereğinden fazla uzun ve kafa karıştırıcı olmasına neden olabileceken, bazı bilgilerin verilmemesi de durum/sorun/ihtiyacın yeteri kadar anlaşılmasına yol açabilir.

Açık ve Anlaşılır Olması: SİR'de kullanılan ifadelerin mümkün olduğu kadar açık ve anlaşılır olması, karmaşık terimleri ve kelimeleri içermemesi gerekir. Ancak bu SİR'in sohbet eder tarzda, günlük konuşma dilini ve terimlerini içermesi anlamına da gelmemelidir.

Kullanışlı/İşe Yarar/Amaca Uygun Olması: SİR hazırlanırken mutlaka hazırlanma amacı akılda tutulmalıdır. Müracaatçı ile ilgili bilgiler sadece ilginç olduğu için raporda yer almamalı, gerektiği kadar ve amaca yönelik bilgiler verilmelidir. Bu bilgilerin birbirleri ile ilişkileri de kurulmalı ve SHU'nun ya da kurumun neden bu müracaatçı ile ilgilendiği açıklanmalıdır.

Kesin ve Nesnel/Objektif Olması: SHU müracaatçısı hakkında verdiği bilgilerin doğru ve nesnel olduğuna, SHU'nun kendi yorumları içermediğine dikkat etmelidir. Müracaatçıdan ya da müracaatçı hakkında bir başkasından (örneğin bir aile üyesinden ya da öğretmenden) alınan bilgiler olduğu gibi verilmelidir. Örneğin; aile içi istismar mağduru bir çocuk hakkında rapor yazarken öğretmenden alınan bilgi; "B. yaşadığı istismar sonucunda eğitim hayatında zorluklar yaşamaktadır" biçiminde değil "Öğretmen A'ya göre B sürekli okula geç kalmakta, okula bakımsız gelmekte, derslerde ilgisiz

davranmakta ve çoğunlukla uyumaktadır” biçiminde verilmelidir. Eğer gerekiyorsa SHU kendi yorumları için ayrı bir başlık açmalıdır.

Gizlilik İlkesine Uyulmuş Olması: SHU, raporu yazarken, saklarken ve paylaşırken mutlaka gizlilik ilkesine uymalıdır. Eğer yasal olarak bir zorunluluk yoksa müracaatçının ismini değil, isminin baş harflerini kullanması uygun olabilecektir. Raporu yazarken başkaları tarafından görülmemesine dikkat etmelidir. Bilgisayarında saklarken de şifreleme sistemlerini kullanması önem taşımaktadır. Eğitim ya da araştırma amacıyla raporların kullanılması durumunda da kesinlikle müracaatçının kimliğini açığa çıkaracak bilgilerin rapordan silinmesi gereklidir. Bilgisayarında ya da dosyalarında raporu paylaşacağı kişilerin kim olduğunu ve ne amaçla paylaşacağını müracaatçıya söylemelidir. Eğer müracaatçı raporu okumak isterse kendisine raporu göstermelidir.

Müracaatçının Güçlü Yönlerini Ortaya Çıkarması: SHU, müracaatçının patalojileri, zayıf yönleri ve sınırlılıkları üzerine odaklanmak yerine müracaatçının/ailenin yapabildikleri, kaynakları üzerine odaklanmalıdır. Unutulmamalıdır ki başarılı bir sosyal hizmet müdahalesi müracaatçının güçlü yönleri üzerinden inşa edilir. Bu nedenle SİR’de de mutlaka bu yönlerin olması gereklidir.

Raporun Belli Bir Organizasyona Sahip Olması: Daha önce de değinildiği gibi SİR pek çok ve farklı bilgiyi, ilişkileri ve etkileşimleri ve bunların analizlerini içeren bir rapordur. Bu nedenle raporun hangi bilgileri içereceği ve bu bilgilerin hangi başlıklar altında verileceği mutlaka organize edilmelidir. Bilgilerin kolay bulunabilecek başlıksal kategorilere ayırmak Raporda yer alacak bilgiler, çalışılan kuruluşa göre farklılaşabilir. Ancak en genelde SİR’in şu başlıkları içermesi beklenmektedir;

- a. Kimlik Bilgileri
- b. Raporun Yazım Nedeni/Müracaatçının Başvuru Nedeni
- c. Müracaatçının Sorunu/İhtiyacı
- d. Müracaatçının Aile Özgeçmişi
- e. Müracaatçının Şuandaki Aile Durumu
- f. Müracaatçının Diğer Sistemlerle Etkileşimi
- g. Müracaatçının Etnik Kökeni, İnancı
- h. Müracaatçının Fiziksel Fonksiyonları, Sağlık Durumu, Engelilik Durumu
- i. Müracaatçının Eğitim Geçmişi, Okul Performansı, Entelektüel Kapasitesi
- j. Müracaatçının Psikososyal ve Duygusal Fonksiyonları
- k. Müracaatçının Güçleri, Baş Etme Yolları, Problem Çözme Kapasitesi
- l. Müracaatçının İş Yaşamı, Çalışma Deneyimi, Becerileri
- m. Müracaatçının Ev Koşulları, Komşuluk İlişkileri
- n. Müracaatçının Toplumda Kullandığı Kaynaklar
- o. SHU’nun Düşünce ve Değerlendirmeleri

p. Müdahale Planı

SONUÇ

Sosyal hizmet mesleği açısından SİR mesleğinin ve mesleği uygulayanın aynası gibidir. Bunun temel nedeni SİR'in, sosyal hizmette önemli bir etkinlik olan değerlendirme sürecini ortaya koyuyor olmasıdır. Değerlendirme, müracaatçının içinde bulunduğu durumu, ihtiyaç ve/veya sorunlarını sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temeline uygun olarak belirlenmesini içermektedir. Değerlendirme sürecinin yanı sıra SİR'in içermesi gereken bir başka konu da müdahale sürecinin nasıl yapılacağıdır. Her ne kadar farklı amaçlarla yazılsa da SİR mutlaka değerlendirme ve müdahalenin nasıl olacağına ilişkin önerileri içermelidir. Buradan hareketle SİR'in sosyal hizmet eğitimi almış SHU'lar tarafından yazılması gereklidir. Aksi takdirde yazılan raporlar bir durum tespit raporu olmaktan öteye gidemeyecektir.

KAYNAKÇA

- Acar, Hakan ve Gülsüm Çamur Duyan. (2003). "Dünyada sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı ve gelişimi". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 1-19.
- Kut, S. (1988). *Sosyal hizmet mesleği, nitelikleri, temel unsurları, müdahale yöntemleri*. Ankara.
- Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara.
- Uluğtekin, S.; Y. Baykara Acar, Y.; Cankurtaran Öntaş, Ö. (2004). "Çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporları (SİR) ve gözetim raporlarının yeri" *TBB Dergisi*, 53: 35-44.

SOSYAL İNCELEME RAPORLARININ HAZIRLANMASINDA DİKKAT EDİLECEK KONULAR

Çiğdem ERDOĞAN¹
Melisa İNÇELİ¹

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulacak hizmetlerin şekil ve niteliği, mesleki bir çalışma olan sosyal inceleme raporları ölçüt alınarak belirlenmektedir. Sorunların çözümünde uygulanacak yöntemi saptama işlevine sahip olan sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasında bütünlüğü sağlamak ve etkinliği arttırmak amacıyla yönelik düzenlemelere gidilmesi zorunluluğu doğmuştur. Bu bağlamda toplumla sosyal hizmet uygulaması dersi kapsamında yürütülen proje doğrultusunda koruyucu, önleyici ve aile yanında destek hizmetleri biriminde görev yapan 13 meslek elemanı ile yapılan nitel görüşme sırasında;

1. Bakanlığın yayınladığı Sosyal İnceleme Raporu Ana Hattını nasıl buluyorsunuz?
2. Sizce gerekli-gereksiz veya işlevsiz başlıklar var mı? İçerik başlığı yansıtıyor mu? Önerileriniz nelerdir?
3. Sizce alana (çocuk, yaşlı, kadın, engelli...), kuruma, kuruluşa göre mi SİR Ana Hattı oluşturulması uygun olur? Önerileriniz nelerdir?

soruları sorularak elde edilen veriler ışığında aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

1.Bakanlığın yayınladığı Sosyal İnceleme Raporu Ana Hattını nasıl buluyorsunuz?

—Koruyucu aile biriminde görev yapan meslek elemanları; Toplam Kalite Yönetiminin (TKY) hazırlamış olduğu SİR Ana Hattını kullandıklarını ifade etmişlerdir. Adı geçen rapor formatını oldukça yeterli bulduklarını, sadece “evlilik ilişkileri” başlığının içeriğinin daha somut ifadelerle açıklanmasına ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

—Evlat edindirme biriminde görev yapan sosyal hizmet uzmanları; TKY'nin hazırlamış olduğu SİR ana hattı formatını kullandıklarını ve bu formatın kapsamlı ve ihtiyaçları karşılar nitelikte olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir.

—Korunmaya ihtiyacı olan çocuk biriminde görev yapan sosyal hizmet uzmanları; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yayınladığı SİR Ana Hattını temel aldıklarını ancak kimi zaman vakanın seyrine göre başlıkları değiştirerek raporlarını yazdıklarını ve rapor formatının daha sade ve somut olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

¹ SHU - Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

2. Sizce gerekli-gereksiz veya işlevsiz başlıklar var mı? İçerik başlığı yansıtıyor mu? Önerileriniz nelerdir?

- Korunmaya ihtiyacı olan çocuk biriminde görev yapan meslek elemanları;
- “İş durumu” ve “Ekonomik durum” başlıklarının birbirlerini bütünleyen başlıklar olduğunu, bu nedenle tek başlık altında toplanması gerektiğini,
- “Yaşanılan konut durumu” başlığının içeriğine, “Aile ve sosyal yaşantısı” kısmında değinilmesinin daha uygun olacağını,
- “Kişilik özellikleri” başlığı altında fiziksel özellikleri anlatmanın gereksiz olduğunu düşünen uzmanların yanında, bazı uzmanlar ise fiziksel özelliklerin kişiliği de yansıtabileceğini, bu nedenle de değinilmesi gereken bir konu olduğunu düşündüklerini,
- Başlıkların sıralanmasının doğru olmadığı, “Genel tanıtım”dan sonra “Aile ve sosyal yaşantısı” başlığının yer almasının raporun bütünlüğü açısından daha doğru olacağını,
- Formatın giriş, gelişme ve sonuç olarak düzenlenmesi gerektiğini,
- Sabıka durumunun doğrudan müracaatçı ve ailesine sorulmasının doğru olmadığını, zaten müracaatçıların olası bir sorunu gizleyebilecekleri bu nedenle alınan bilginin her zaman gerçeği yansıtmayacağını,
- Müracaatçı bilgilerinin gereksiz detaylandırıldığını, müracaatçının isim-soy isim ve iletişim bilgilerini almanın yeterli olacağını,
- Hizmetten yararlanacak kişi ile müracaatçının aynı kişi olabileceği, bu nedenle iki başlığın da yer almasının gerekmediği,
- Vakanın her müracaatçıya göre farklılık gösterdiği bu nedenle SİR Ana Hattının bir formatla sınırlandırılması yerine formatın meslek elemanının inisiyatifine bırakılması gerektiğini,
- Değerlendirme ve sonuç kısmından sonra uygulanacak hizmet modeline ilişkin müdahale planının ayrıntılı olarak yer alması gerektiğini,
- İfade etmişlerdir.
- Koruyucu aile biriminde görev yapan meslek elemanları;
- Genel olarak rapor başlıklarının içeriği yansıttığını ve yeterli olduğunu ancak bazı başlıkların içeriklerinin yetersiz olduğunu söylemişlerdir. Örneğin; evlilik ilişkisi başlığını bir çok meslek elemanının evlilik ilişkisi iyi gidiyor şeklinde ifade etmekle yetindikleri, oysaki bu başlık altında karar verme süreçleri, çatışma çözümü, ailenin hiyerarşik yapısı çocuk yetiştirmek için uygun mu, ailede

sınırların-rollerin değerlendirilmesi, ebeveynlik ilişkisi, barışma sitemleri gibi alt başlıklara değinilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

-Evlad edindirme biriminde görev yapan sosyal hizmet uzmanları;

Rapor başlıkları ve içeriğinden memnun olduklarını, içeriklerin başlıkları yansıttığını ifade etmişlerdir.

3. Sızce alana (çocuk, yaşlı, kadın, engelli...), kuruma, kuruluşa göre mi SİR Ana Hattı oluşturulması uygun olur? Önerileriniz nelerdir?

Korunmaya ihtiyacı olan çocuk, evlat edindirme ve koruyucu aile biriminde görev yapmakta olan meslek elemanlarının ifadelerine göre; bakanlığın yayımladığı SİR ana hattı formatının her kurumda ve alanda uygulanamayacağı; alanlara, şubelere, kurum ve kuruluşlara göre farklı bir rapor formatı olması gerektiği meslek elemanları tarafından savunulan ortak görüş olmuştur.

GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

- 1- Rapora geçirilecek bilgilerin seçiminde dikkatli olunmalı; edinilen her bilgi rapora aktarılmalıdır. Aktarılan bilgiler amaca hizmet etmelidir. Başka bir anlatımla bu bilgiler(meslek, iş, gelir, eğitim, konut, çocuk sayısı, çocuğun öğrenim durumu, anne babanın sağ olup olmadığı, birlikte yaşayıp yaşamadığı vb.) Müracaatçının sorunu ya da isteği ile ilgili olmalıdır.
- 2- Toplanan bilgiler değerlendirmede kolaylık sağlaması amacıyla çeşitli başlıklar altında gruplandırılmalıdır. Örneğin; müracaatçının kimliği, fiziksel özellikleri, konut durumu vb. gibi başlıklar kullanılmalıdır.
- 3- Gruplandırılan bilgilerin sıralaması sosyal hizmet alanları, kurumun yapısı ve müracaatçının sorununa göre değişmekle birlikte bu bilgiler mantıklı bir düzen içerisinde verilmelidir. Örneğin; parasal yardım yapılması öngörülen bir müracaatçı için düzenlenen raporda konut durumu, gelir durumu ile ilgili bilgiler ön sıralarda yer almalıdır. Buna karşılık, kadın sığınma evine girmek için başvuran bir müracaatçının raporunda ise aile ilişkilerine ilişkin bilgilere ön sıralarda yer verilmelidir.
- 4- Gözlem, müracaatçıyı tanıma ve ne tür yardıma gereksinimi olduğunu saptamada önemli bir araçtır. Sosyal incelemeyi yapan meslek elemanı gözlemlerinin rapora aktarırken bunların sorun veya müracaatçının isteği ile ilgili olmasına dikkat edilmelidir.
- 5- Yapılan gözlem ve elde edilen bilgiler doğrultusunda müracaatçının sorunu ve sorunu oluşturan nedenler konusunda bir değerlendirme yapılmalıdır.
- 6- Sosyal incelemenin amacı yalnızca sorunu belirtmek değil, bu sorunların(aile parçalanması, ekonomik yoksulluk, işsizlik, aile içinde istismar edilen çocuk gibi) kişinin psiko-sosyal, fiziksel sağlığı ve eğitimi üzerinde bıraktığı etkileri irdelemek ve buna uygun çözüm yolu önermek

olduğundan değerlendirmeden sonra müracaatçının ne tür bir hizmetten yararlanmasının uygun olacağı öneriler bölümünde belirtilmeli ve bir müdahale planı hazırlanmalıdır.

7- Sosyal inceleme sırasında müracaatçının müracaat nedeni dışında kişisel ve sosyal anlamda başka sorunları olduğu saptanmış ise sosyal hizmet uzmanı tarafından sorunun çözümüne yönelik olmak üzere yapmayı planladığı mesleki çalışmalar yardım planı ve uygulama başlığı altında toplanmalıdır. Örneğin; müracaatçının çocuğu ücretsiz olarak kreşe verilmiş ise ya da aile üyelerinden biri aile danışma merkezine gönderilmiş ise bu gibi mesleki çalışmalar adı geçen başlık altında toplanmalıdır.

8- Sosyal inceleme sırasında müracaatçının başvuru nedeni dışında başka bir hizmete ihtiyacı olduğu sosyal hizmet uzmanı tarafından belirlendiğinde yapmayı planladığı çalışmalara raporunda yer vermelidir. Örneğin; engelinden dolayı kuruluş bakımına alınmak üzere başvuran bir annenin ekonomik yoksunluk nedeni ile okula devam edemeyen bir çocuğu olduğunu saptayan sosyal hizmet uzmanı çocuk için uygun olacak hizmeti sosyal inceleme raporunda belirtmek zorundadır.

9- Sosyal inceleme raporunda kişinin sorunu ile ilgili olarak daha önce müracaat ettiği kamu ya da gönüllü kuruluşlar ve bu kurumlardan aldığı yardımlar ile daha önce müracaat ettiği veya halen bulunduğu birim tarafından yapılan çalışma ve işlemler yer almalıdır.

10- Genel Müdürlükçe hazırlanan sosyal inceleme formları, bilgi toplamakta sosyal hizmet uzmanına kolaylık sağlayabilir ancak Genel Müdürlükçe gönderilen formlardaki ana başlıklar yalnızca konuları belirlemek amacıyla kullanılmalı, konu başlıkları altında müracaat nedeni ya da soruna ilişkin gerekli açıklamalar yapılmalıdır. Form şeklinde sosyal inceleme raporu hazırlanarak gönderilmemelidir.

11- Sosyal inceleme raporları kişisel nitelikteki gizli belgeler olup gizlilik prensiplerine dikkat edilerek düzenlenmeli ve korunmalıdır.

12- Raporların yazılışı ile ilgili olarak:

—Tanımlamalarda mesleki kavramlar kullanılmalıdır. Örneğin; sosyal yardım, sosyal güvence, korunmaya muhtaç çocuk, koruyucu aile gibi.

Sosyal inceleme raporları mesleki bir çalışmanın ürünün olduklarından raporlarda kullanılan dilinde mesleki bilimselliği yansıtmalıdır.

—Raporlarda genel ifadeler kullanılmalı, ifadeler sade, açık ve anlaşılır olmalıdır. Örneğin; aile yoksul, çocuk uyumsuz, başarısız bir öğrenci, aile ilişkileri bozuk gibi ifadeler müracaatçının sorununu ya da durumunu açıklamak ve tanımlamaktan uzak ifadelerdir. Bu tür ifadeler kullanılsa bile ardından durumu somutlaştıran ayrıntılı bilgiler verilmelidir. Örneğin; aile yoksul ise ailenin geliri, çalışan kişiler, iş durumları, ödedikleri kira ve diğer harcamaları, oturdukları konutun koşulları vb. belgelenerek belirtilmelidir.

—Bilgilerin yeterince açık olmasının müracaatçıya yardım edip etmeme konusunda daha kolay karar verilmesine yardımcı olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

—Rapor edebi bir üslup kullanılarak yazılmamalıdır. Örneğin; o derin yalnızlığında içler acısı bir görünümdeydi gibi ifadeler kullanılmamalıdır. Meslek elemanı müracaatçının ya da kendi duygularını yansıtmak gereğini duyduğu zaman mesleki üsluptan ayrılmamalıdır.

—Günlük konuşma dilini kullanmaktan kaçınılmalıdır. Örneğin; müracaatçının aile üyeleri ile güzel bir ilişkisi var, gözlerinden zeki olduğu anlaşılıyor gibi ifadeler hem günlük konuşmada geçen hem de açıklayıcı olmayan ifadelerdir.

—Abartılı bir anlatıma başvurulmamalıdır. Örneğin; ailenin durumu fevkalade bozuk, çocuğun sakatlığı korkunç boyutlarda, durumları dehşet verici gibi tanımlamalar yapılmamalıdır. Türk dili kurallarına, paragrafa ve noktalama işaretlerine dikkat edilmelidir.

—Raporlar düzgün bir şekilde bilgisayarda yazılmalı, raporların çıktıları düzgün bir şekilde alınmalı, raporlarda silinti olmamalı ve kalemle düzeltme yapılmamalıdır.

—Raporların sonunda resmi yazışmalarda kullanılan ifadelere yer verilmemelidir. Örneğin; “nakdi yardımda bulunulmasının uygun olacağını bilgilerinize arz ederim. Saygılarımla” gibi bir cümle raporda kullanılmamalıdır.

—Raporların sonunda imza isim ve unvan yer almalıdır.

SOSYAL HİZMET UZMANLARI NEDEN SOSYAL İNCELEME RAPORLARINI YAZARLAR?

Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ¹

Burcu ÖZDEMİR OCAKLI²

Sosyal inceleme raporu (SİR) sosyal hizmet uygulaması süresince yapılan ve yapılacak olan faaliyetleri “resmileştirmek” için meslek elemanları tarafından bir uzmanlık çerçevesinde oluşturulan form olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde sosyal inceleme raporlarının ana hatları her kurumun müracaatçı grubunun özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre oluşturulmuştur. Bu ana çerçeveden yola çıkarak engelliler, yaşlılar, korunmaya muhtaç çocuklar, suça sürüklenen çocuk ve gençler, boşanma sürecindeki aileler, denetim sürecinde olan bireyler gibi nüfus gruplarına yönelik farklı sosyal hizmet alanlarında sosyal inceleme rapor formatları geliştirilmiştir. Bu raporların ortak amacı müracaatçının bilgilerini resmi olarak kayıt altında tutmak, sorunların analizlerini yaparak çözüm önerisi getirmek, yapılan müdahalelerin seyrini, etkilerini ve sonuçlarını ortaya koyarak vakanın değerlendirmesini yapmaktır.

Kayıt tutmak sosyal hizmet uygulaması için bütüncül ve kapsamlı bir iştir (Bristol, 1936;Hamilton, 1946; Kagle, 1991, 1995; Tebb, 1991; Wilson, 1980; Akt: Ames, 1999). Sosyal hizmet uzmanlarının kayıt tutma sürelerine ilişkin net bir bilgi olmamasına rağmen rapor yazma işinin, günlük çalışma saatlerinin yaklaşık olarak yüzde 10 ila 60'ını kapsadığı tahmin edilmektedir (Edwards & Reid, 1989; Kagle, 1993; Akt:Ames, 1999).

Sosyal inceleme raporları Türkiye’de sosyal hizmet uzmanları tarafından kullanılan ortak bir terim olsa da, Anglo-Sakson (İngiltere, Amerika, Kanada, Avustralya gibi) ülkelerde bu tür raporlar farklı isimlerle anılmaktadır ve genel isim olarak "Sosyal Hizmet Raporu (Social Work Report)" kullanılmaktadır (Healy&Mulholland, 2012). Sosyal hizmet raporlarına ek olarak "Vaka Kayıt Formu (Case Record/Casework Form)" , "Beyanname (Affidavit)" ve "Sosyal İnceleme Raporu (Social Enquiry Report)" gibi formlar da kullanılmaktadır (Healy &Mulholland, 2012).

Sosyal hizmet jargonunda kullanılan Sosyal İnceleme Raporu (Social Enquiry Report) suçlunun kişiliği, geçmişi, yaşama koşulları ve suça bakış açısı hakkında bilgi veren, hakim ve savcılara hukuksal işlemlerin uygulanmasında yardımcı olan ve kanıt niteliği taşıyan belgelerdir.

¹ Doç.Dr. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, elifgokcearslan@gmail.com

² Arş.Gör. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Barker (2014)'e göre ise sosyal hizmet kayıtları; sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını kaydettiği bir iletişim aracıdır; aynı zamanda vakaların durumlarının ortaya konması amacıyla oluşturulan araçların ve hizmetlerin ön değerlendirme ve son değerlendirmesinin yapıldığı profesyonel bir süreçtir.

Sosyal hizmette kayıt tutma, müracaatçı ile ilgili bilgileri, mesleki gözlemleri, klinik kararları, müdahale stratejileri ve sosyal hizmetlerin sunumu yoluyla ortaya çıkan sonuçları kapsayan elektronik ya da yazılı dokümanlardır (Standards for Social Work Recording, 2014).

İngiltere, sosyal hizmet konusunda en eski ve en deneyimli olan ülkelerden bir tanesidir ve sosyal inceleme raporları İngiltere'de sosyal hizmet uzmanları veya denetimli serbestlik görevlileri (bu alanda ülkemizde sosyal hizmet uzmanları dışında sosyolog, öğretmen ve psikologlar da görev yapmakta iken İngiltere'de sadece sosyal hizmet uzmanları görev yapmaktadır) tarafından yazılmaktadır. Denetimli serbestlik görevliliği bir meslek değil, sadece bir iş ünvanıdır. Denetimli serbestlik görevlileri aynı zamanda eğitimsel/mesleki formasyona sahiptirler. Denetimli serbestlik uzmanları ek olarak suç ve suç işleme üzerine eğitim alarak uzmanlaşmışlardır (Tata, 2010).

Sosyal inceleme raporlarının özenli ve amacına uygun yazılması, verilecek mahkeme kararı veya ceza uygulaması açısından büyük önem arz etmektedir. Strathclyde Üniversitesi (İskoçya) Hukuk okulunda yapılan bir araştırmaya göre sosyal inceleme raporlarında yapılan hatalar ve özensizlikler jürinin ve hakimnin yanlış kararlar vermesine yol açmaktadır (Tata, 2010).

Newfoundland ve Labrador Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NLASW) tarafından hazırlanan kayıt tutma standartları belgesinde kayıt tutmanın amacı (Standards for Social Work Recording);

- a) Açık bir sosyal hizmet değerlendirmesi, müdahalesi ve kararı vermek,
- b) Mevzuata uygun bir şekilde yürütüldüğüne dair müracaatçıya ve kuruma karşı hesap verebilir ve şeffaf olmak,
- c) Mesleki uygulama ve hizmetler için eleştirel düşünme ve yansıtma fırsatı yakalamak
- d) Hizmet sunumunu, bakımın sürdürülmesi ve hizmetlerin sonlandırmasını kolaylaştırmak
- e) Süpervizyon vermek amacıyla bilgi sağlamak,
- f) Hizmetlerin değerlendirilmesi ve araştırma amacıyla doküman oluşturmak
- g) Kalite güvencesi ve risk yönetimi için bilgi sağlamak
- h) Disiplinlerarası iletişim ve işbirliğini güçlendirmektir.

Yukarıdaki koşullar ve nedenler göz önünde bulundurulduğunda sosyal inceleme raporları hem adaletin hem de sosyal refahın sağlanması konusunda büyük önem arz etmektedir ve sosyal inceleme raporları uzman kişiler tarafından özen ve titizlikle yazılmalıdır. Bu bağlamda sosyal inceleme raporlarının ve sosyal hizmet raporlarının sosyal hizmet uzmanları tarafından yazılması gerekmektedir.

Sosyal İnceleme Raporlarını neden Sosyal Hizmet Uzmanları yazmalıdır?

Sosyal hizmet eğitimi birey, aile, grup ve toplum gelişimleri hakkında hem kuramsal, hem de olgusal bilgi içermektedir. Bu bilgiye uygulamaya dayalı kişisel bilgilerini ekleyen sosyal hizmet uzmanı, vakayı veya bireyi çevresiyle ve toplumsal gerçekliklerle birlikte çok yönlü olarak değerlendirebilme yetkinliğine sahiptir (Duyan, 2012). Bu yetkinlik sosyal inceleme raporlarını bilimsel veri ve teorilere dayandırarak daha kapsamlı ve objektif hale getirir.

Sosyal hizmet eğitimi içerisinde rapor yazma teknikleri de bulunmaktadır. Bu eğitimde rapor yazmanın önemi, raporlarda kullanılacak dil, mesleki jargon ve içerik ayrıntılı olarak öğrencilere anlatılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları rapor yazma konusunda teknik donanıma sahiptirler ve yaptıkları uygulamalarda (staj) bu becerilerini geliştirip pekiştirme imkanına sahiptirler. Daha önce de belirttiği gibi içerik kadar raporlama dili de verilecek olan kararın ya da müdahalenin içeriğini büyük oranda etkilemektedir (Uluğtekin, 2014).

Sosyal hizmet eğitimi pratiğe dayalı bir eğitimidir. Dünyanın birçok ülkesinde ve ülkemizde de sosyal hizmet lisansı uygulama veya stajdan bağımsız olarak verilmez. Çeşitli sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında uygulama yapan öğrenciler aktif olarak sosyal incelemede bulunma ve sosyal inceleme raporu yazma görevlerini yerine getirmektedirler. Bu durum sosyal hizmet uzmanı adaylarının sosyal inceleme raporu yazma konusundaki deneyim ve becerilerini artıran bir durumdur. Kanada Sosyal Hizmet Derneğinin yayımladığı sosyal hizmet raporu standartlarına göre, sosyal hizmet raporu yazmanın amaçlarından biri de, sosyal hizmetin interdisipliner müdahale ekibindeki yerini ve rolünü belirlemektir (Standards for Social Work Recording, 2014). Bu belirlemeyi sadece sosyal hizmet eğitimi almış birinin yapması uygundur. Daha önce sosyal inceleme raporu yazmamış, sosyal hizmet alanında çalışmamış birinden sosyal inceleme raporu yazmasının beklenmesi gerçekçi bir durum değildir.

Sosyal hizmet uzmanlarının en önemli mesleki rollerinden bir tanesi de savunuculuktur. Bu bilinçle yetiştirilen sosyal hizmet uzmanları, bireylerin ve toplumun en yüksek yararını gözetme sorumluluğu ile sosyal inceleme raporlarını yazma becerisine sahiptir. Savunuculuk rolü üstlenmiş olan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal inceleme raporlarını yazmaları, müracaatçıların yararına bir durum olarak nitelenebilir.

KAYNAKÇA

Amens, N. (1999). Social Work Recording: A New Look At An Old Issue. *Journal of Social Work Education*, 35(2). Erişim Tarihi: 15.05.2017. <http://www.freepatentsonline.com/article/Journal-Social-Work-Education/54868329.html>

Barker, R.L. (2014). *The Social Work Dictionary* (6th edition). Washington, DC: NASW Press.
Bristol, M. C. (1936). *Handbook on social case recording*. Chicago: University of Chicago Press.

- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Edwards, R. L., & Reid, W. J. (1989). Structured case recording in child welfare: An assessment of social workers' reactions. *Social Work*, 34, 49-52.
- Hamilton, G. (1946). *Principles of social case recording*. New York: Columbia University Press.
- Healy, K. & Mulholland, J. (2012). *Writing Skills for Social Workers*. USA: Social Work in Action.
- Kagle, J. D. (1983). The contemporary social work record. *Social Work*, 28, 149-153.
- Standards for Social Work Recording (2014). Newfoundland & Labrador Association of Social Workers. Erişim Tarihi: 12.11.2016. http://www.nlasw.ca/sites/default/files/inline-files/Private_Practice_Guidelines.pdf
- Tata, C. (2010). A sense of justice: The role of pre-sentence reports in the production (and disruption) of guilt and guilty pleas. *Punishment & Society*, 12 (3), 239-261.
- Tebb, S. (1991). Client-focused recording: Linking theory and practice. *Families in Society*, 72(7), 425-432.
- Uluğtekin, S.(2014). Kanunla ihtilaf halindeki çocuklar: Eleştirel Düşünme ve Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Bazı Özellikleri. In P. Akkuş & Ö. B. Aktükün (Eds). *Sosyal Hizmet ve Öteki: Disiplinlerarası Yaklaşım* (pp.193-224). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Wilson, S. J. (1980). *Recording: Guidelines for social workers*. New York: Free Press.

ÇOCUK KORUMA ALANINDA SOSYAL İNCELEME RAPORU (SİR) VE AVRUPA UYGULAMALARI*

Nihat TARİMERİ¹

GİRİŞ

03/06/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Bakanlık tarafından düzenlenmiş diğer yönetmelikler konunun önemini daha da arttırmıştır. Kamusal bir sosyal hizmet olarak Bakanlık tarafından görev kabul edilen hizmet(ler) için öngörülen uygulamalardan birisi de Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafınca 9 Şubat 2013 tarihli ve 28554 sayılı Resmi Gazete de yayınlanmış olan “Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği”dir. Sosyal Hizmete yönelik temel bir uygulama alanı için öngörülen bu yönetmelikte 1.8.2013’de bir değişikte yapılmıştır. ”sosyal çalışma görevlisi”, “sosyal inceleme” ve “meslek elemanı” gibi tanımlar üzerinden de gene benzer bir uygulama öngörülmüştür. Yapılan bu düzenleme ile teknik bir uygulamaya yönelik temel bir araç olan SİR de bu yönde bir yetki ve görev ile idari bir yönetim öne çıkarılmıştır. Hizmetten yararlanan hak sahipleri için ortaya çıkan bu durumun, hem teknik hem de hukuksal açıdan değerlendirilmesi de bir zorunluluk olmuştur.

“Keyfi” ve bilimden uzak özellikler ile tarihsel süreçte inanca dayalı bir hayırseverliğin kamusal açıdan dünyevileşmesi ve bilim ile ilgili uyumun aranılması da gerekmiştir. Bu yönetmelikler ise; toplumsal bir sosyal koruma boyutuna dayalı olarak kamusal bir görev için bir hak olarak öngörülen sosyal hizmetlerin nitelik ve düzeyini de yansıtmaktadır. Lütfedilen bir hizmet değil, özellikle ve öncelikle sosyal ve hukuk devletinin temel bir göstergesidir. Aynı zamanda yapılmış bir tercihin de. Özellikle Afganistan gibi bazı uygulamaların karşılaştırılması, bu özelliğin ve niteliğin ayrı bir şekilde değerlendirilmesini de gerektirmektedir. Adalet Bakanlığı için de geçerli olan bu durum aynı zamanda söylemler üzerinden yürütülen Çocuk Hakları veya İnsan Hakları gibi temel hakların somut bir şekilde ele alınması ve sorgulanmayı da gerektirmektedir. Hem teknik hem de hukuksal açıdan ele alınması gereken bu durum sosyal hizmet açısından yapılmış tespitlerin hedeflenmesi, değerlendirilmesi için bir çalışmadır.

*Nihat TARİMERİ’nin “Sosyal İnceleme Raporu; Sosyal Çalışma (Ma) Görevlisi; Anayasa’ya Aykırılıklar, Afganistan Ötesi Bir Durum” başlıklı yazısından Sosyal Hizmet Dergisi için Mehmet Can AKTAN tarafından derlenmiştir.

¹ Emekli Sosyal Hizmet Uzmanı

”Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Yönetmeliği/ ŞÖNİM” gibi en son düzenlenmiş bu yönetmelik dahil diğer yönetmeliğin değerlendirilmesi için de yapılan bu çalışma, alan ve uygulamanın özelliğinden dolayı bir süreç içinde devam edecektir.

Öncelikli olarak bu çalışmada ise; Uluslararası Sosyal Hizmetler Kuruluşu/ISS ile oluşan durum birinci bölümde yer almaktadır. İkinci bölümde “Sosyal İnceleme Raporu/SİR” ve “Sosyal Çalışma Görevlisi” gibi öngörülen garabet ile Çocuk /Gençlik Adalet (?) bağlamında öngörülen uygulama sonucu oluşan koruma ve cezalandırma boyutu birçok boyuttan da ayrıca ele alınacaktır. Üçüncü bölümde teknik ve hukuksal açıdan yapılan değerlendirme sonucu ortaya çıkan aykırılıklara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde bir örnek olan Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği ayrı bir şekilde ele alınacaktır. Yansıyan bu teknik özellik ve durumların öncelikle uluslararası sözleşmeler ve T.C. Anayasası açısından ayrıca ele alınması, sosyal hizmet mesleğinin sorumluluğu, var olan bu aykırılıkların engellenmesine yönelik bu görev için sonuç ve önerilere de beşinci bölümde yer verilmiştir.

ALMANYA’DA YAŞAYAN T.C. VATANDAŞLARI İLE TÜRKİYE’DE YAŞAYAN T.C. VATANDAŞLARI EŞİT DEĞİL Mİ?

ASPB Uluslararası Sosyal Hizmetler Biriminin Görevleri;

- *Uluslararası göçün veya yer değiştirmenin sonucu olarak, sosyal, kültürel ve ekonomik problemlerle karşılaşan bireylere, çocuklara ve ailelere sosyal hizmet sunmak,
- *Uluslararası sosyal hizmet vaka çalışmalarını Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonu (ISS) ile işbirliği halinde yürütmek,
- *Birey, çocuk ve ailelerin sorunlarının çözümüne yardımcı olmak üzere yurt içinde ve yurt dışında gerekli sosyal incelemelerin yapılmasını ve bunun sonucunda sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasını temin etmek,
- *Sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarını uluslararası sosyal hizmet vaka çalışması kapsamında değerlendirerek, gerekli olduğunda rehberlik etmek,
- *Yurtdışından sosyal inceleme raporu talep etmek ve yurtdışına sosyal inceleme raporu göndermek,
- *Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonu (International Social Service) tarafından düzenlenen eğitim seminerlerinde ve toplantılarda Türkiye’nin uluslararası sosyal hizmet vakaları ile çalışan meslek elemanlarınca temsil edilmesini sağlamak,
- *Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonu’nun düzenlemiş olduğu seminer, konferans ve toplantılara katılmak suretiyle, uluslararası sosyal hizmet vaka çalışmalarında kullanılan yöntem ve metotlardaki yenilikleri izlemek, değerlendirmek ve uygulamaya geçirmek,
- *Ülke sınırlarını aşan sosyal sorunların cevaplandırılmasında, danışma işlemini yerine getirmek üzere ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyonu sağlamak.

Dolayısı ile “Uluslararası Sosyal Hizmet Organizasyonu/USHO) ile yurtdışından SİR’nu talep edip yurtdışına sosyal inceleme raporunu düzenlemeyi Başkanlık bir görev olarak kabul ederken, sosyal çalışmacılar tarafından bunun değerlendirilmesi ve bu yönde bir rehberlik etmenin de bir görev olduğu gayet açıktır. Bu açık bilgi ile 2014’de yapılmış olan toplantıda verilmiş olan bilgiler ise görüleceği gibi aynen ve uyumlu bir şekilde halen devam etmektedir. Ayrıca, bu kapsamda SİR’e yönelik ayrı bir nitelik ve içeriğinin önemi artırılırken aynı zamanda alınmış olunan eğitim ve mesleksi bir durum ve de farklılığın önemi daha da artmaktadır. Bir kimsenin, kendisine iş vermeye uygunluk veya yaraşırılık durumu diye de adlandırılan “LİYAKAT” için de gereken bu önem; yurtdışındaki uygulama ile yurtdışında ki yasal düzenlemeleri ve uygulama arasında bir uyum arandığında bu yönde ayrı bir ayrışmaya da neden olmaktadır. Liyakat açısından oluşan bu ayrışma aynı Bakanlık çatısında yer alan diğer merkez birimler açısından ayrı bir ayrışma ve sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Özellikle de hizmet alanlara yönelik aranılması gereken belli bir nitelik ve görevin sorgulanması ve değerlendirmesini de ayrıca gerektirmektedir.

Dolayısı ile Ağustos 2014 tarihinde Başkanlıkça yapılmış olan bu bilgilendirme ile Bakanlıkta yer alan bilgiler gayet açık bir şekilde uyumludur. Yurtdışında olunmasına rağmen seçmen özelliğine de sahip 3 milyona yakın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının dışında diğer ülkelerdeki kişilere yönelik de sosyal hizmet uygulamaları için temel bir araç olan SİR ve de bunun ancak sosyal çalışmacılar tarafından düzenlenmesinin talep edildiği “Uluslararası Sosyal Hizmet Servisi ISS (INTERNATIONAL SOCIAL SERVICES AGENCY”) ile ilgili bu kurumsal yapıya yönelik bazı bilgilere ise internet ortamında ulaşmak mümkündür. İngilizce ve Fransızca web sayfasında yer alan bu bilgilere göre web sayfasında bazı Türkçe bilgilere ulaşmak da mümkündür.

Yaşanılan savaşırlara bağılı olarak 1924 yılında Cenevre’de toplanan otoriteler, özel bir amaca yönelik, bağımsız ve uluslararası bir organizasyona ihtiyaç olduğunu kabul etmiş. Aynı yıl Cenevre’de İsviçre Medeni Kanunu’nun 60 uncu maddesi gereğince de hukuki bir varlık olarak Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonu’nu kurmuşlardır. Halen Türkiye’nin dahil olduğu çocukların koruması için sosyal hizmetlere yönelik 120 ülkeyi amaç edindiği görülmektedir.

Bakanlığın idari yapılanmasında bir temsilcinin yer aldığı (ISS) kapsamında ki sosyal hizmetin temel yöntemlerinden biri olan “casework/vaka çalışması” kapsamında temel bir teknik araç olan SİR’in düzenlenmesini de öne çıkarmaktadır. Özellikle de uygulamalı bir bilim olarak kabul edilen Sosyal Hizmetin uygulanmasına yönelik bu düzenlemenin ise ancak ve ancak sosyal çalışmacılar tarafından raporlanacağı ve eğitim ve mesleksi özellik dahil likayatu da içeren bir niteliğin arandığı da söz konusu olmuştur.

Öncelikle BM Çocuk Hakları Sözleşmenin “iyilik” ve buna bağılı olarak yarar ve esenliğinin gözetilmesi için ilgililer tarafından bir karar almadan önce değerlendirilmesi gereken SİR’nun ve

meslek dahil bu özelliklerinin uzun zamandan beri Türkiye açısından gözetilmesi de gerekmiştir. Buna bağlı olarak Uluslararası Sözleşmeler açısından SİR'in hukuksal bir metin olarak ele alındığı bilgisi ise görüleceği gibi "Pekin Kuralları" diye kısaca adlandırılan metinde yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 29 Kasım 1985 yılında "Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin (Beijing) Kuralları)" kabul edilmiştir. Çocuk/Gençlik adalet sistemindeki kurallar benimsenmiştir. Bu kuralın İngilizce orijinal metni de "40/33 sayılı "United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules") "Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985" aynen bu şekildedir.

Bu metin arasında yer alan 16. madde ise "sosyal araştırma raporları" başlığında ayrıca ele alınmıştır. Orijinal İngilizce metnin çeşitli ve farklı bir şekilde Türkçe ye çevrilmiş metinler arasında ki en iyi çevirinin yapıldığı metinde "Sosyal Araştırma Raporları" görüleceği gibi "Küçük ve önemsiz suçların dışında kalan bütün davalarda, yetkili makamca vereceği kararın adil olmasını sağlamak üzere çocuğun suçu işlemeden önceki yaşam koşulları hakkında ve suçu hangi şartlar altında işlediği hususunda, nihai hükümden önce doğru bir araştırma yapmalıdır." şeklindedir. Yorumları ise aynen şu şekildedir: "Sosyal araştırma raporları (sosyal raporlar ya da hüküm öncesi raporlar) davaların birçoğunda önemli ve vazgeçilmez bir yardım sağlar. Yetkili makam, sosyal ve ailevi geçmişi, okul kariyeri, eğitim deneyimleri vb. gibi çocuğa ilişkin konularda bilgi sahibi olmalıdır. Bu amaçla bazı hukuk sistemlerinde mahkemeye veya kurula bağlı sosyal servisler ve personel bulunmaktadır. Denetimli Serbestlik memurları dahil, diğer tüm görevliler de bu işi yapabilirler. Sonuç itibarıyla, yukarıdaki kural, nitelikli sosyal araştırma raporlarının hazırlanabilmesi için nitelikli personele olan gereksinimi ortaya koymaktadır." Dolayısı ile ister sivil/yurttaş/medeni hukuk isterse ceza hukukunu da içeren bir uygulamaya yönelik adil bir araştırma ve bir karar için gerekli olan sosyal inceleme raporunun temel bir araç olması bir kural olarak kabul edilmiştir.

Dolayısı ile SİR ile ilgili olarak "Sosyal Araştırma Raporları" başlığı ile 16. maddede ayrıca yer verilen Pekin Kurallarının Türkçeye çevirisinde tartışmaya açık bazı durumlar olmasına rağmen BM'de kabul edilmiş olan Pekin Kurallarının İngilizce orijinal metninde görüleceği gibi "social inquiry reports"tur. Yorumda ise ayrıca "social report-sosyal rapor" dan bahsedilirken bu raporun İngilizce sözlüklerde yer alan bilgide görüleceği gibi bahsedilen raporun "social worker/sosyal çalışmacılar" tarafından bu özelliğin yansıtıldığı da görülmektedir. Ayrıca "inquiry" nin ise araştırma; inceleme veya sorgulama gibi Türkçeye çevrildiğinin görülmesi ile Pekin Kurallarında Türkçeye çevrilen "Sosyal Araştırma Raporunun aynı zamanda "Sosyal İnceleme Raporu/SİR" ile de işlev açısından gayet uyumlu olduğu da açıktır. İngilizce olarak kavramda yer verilen bu bilgi ve çalışanların özelliğini içeren ve Birleşmiş Krallık da (İngiltere'de) bahsedilen uygulamalarda yansıtılmaktadır.

Bunların yanı sıra internet ortamında ulaşılabilecek birçok bilgilerin arasında Unicef'in Afganistan için yapmış olduğu ve Türkçeye de çevrilmiş bir çalışmadan da bahsedilmektedir. 2009 yılında yayınlanmış bu bilgiye göre de Afganistan'da 2005 yılında "Juvenile/Gençlik Kanunu" üzerinden bir uygulama söz konusudur. Görüleceği gibi çocuklar için adalet sistemi ile ilgili yapılan bu UNICEF üzerinden yayınlanan bilgilendirmede ise Social inquiry reports/ Social Investigation Report/Sosyal İnceleme Raporu da ayrıca ele alınmaktadır. Kısaca bakıldığında çocukların haklarına ulaşım için sosyal çalışmacılar/social worker ile child advocates/ çocuk avukatları üzerinden yürütüldüğü, kurumsal yapı gibi bilgiler kısaca görülmektedir. Sosyal inceleme raporunun Pekin Kuralı 16.maddesi üzerinden ve de bu yönde bir nitelik bağlamında sosyal çalışmacı gibi eğitime dayalı bir yetkinliğinin de öne çıkarılmasıyla SİR'i düzenleyen kişi ve özelliğinin "social worker/sosyal çalışmacı" olarak belirtildiği de açıkça görülmektedir.

Bu durum; Türkiye için de ayrı bir önemde olup önemli bir göstergesi de yansıtmaktadır. Oluşan bu fark, teknik ve bilgi açısından anlamak ve anlamamak ile de ilgili olup aynı zamanda utanma ve utanmama arasındaki yapılması gereken tercihi de somut bir şekilde belirleyecektir.

TÜRKİYE'DE SOSYAL İNCELEME RAPORU/SİR VE SOSYAL ÇALIŞMA(MA) GÖREVLİLERİ

5395 sayılı "Çocuk Koruma Kanunu" öncesi...

ASPB tarafından USHO bağlamında yer verilen uygulamada SİR ve bu yöndeki raporun sosyal çalışmacı tarafından düzenlenmesinin gözetildiği böyle bir durumda bu raporun Pekin Kuralları ile aynı özellikte olduğu gayet açıktır. Hukuksal açıdan adli ve idari bir uygulamada yer verilmesine yönelik adil bir uygulama için ise çocuk/gençlik adalet sisteminde karar verilmeden önce temel bir araç olarak kabul edilmesi ile teknik bir raporlama bir zorunluluk olarak da kabul edilmiştir. Böyle bir uygulama, yasal düzenleme ve talep 2005 yılında Afganistan gibi bir ülke için de geçerli ve uyumludur. Yaşam koşulları bağlamında sosyal ve ailevi geçmişi, okul kariyeri, eğitim deneyimleri vb. gibi gelecek beklentisinin toplumsal/ kamusal açıdan gözetilmesi için çocuğa ilişkin konularda bilgi sahibi olunması ile verilen kararın somut bilgilere dayandırılması da böylece öngörülmüştür. Özellikle, adli veya idari açıdan karar vericiler tarafından oluşabilecek bir keyfiliğin ve/veya sorgulanması için de ÇHS deki ilkelerin güvenceye alınması, bir görev ve yükümlülük olarak kabul edilmiştir.

Türkiye'de ise Bakanlık tarafından temsilci olarak da kabul edilen ISS/USHO (Uluslararası Sosyal Hizmetler) için sosyal hizmet uygulamaları ve yöntemler için talep edilmiş olunan SİR'in sosyal çalışmacı tarafından raporlanmasının uzun zamandan beri söz konusu olduğu da bilinen bir gerçektir. Fakat bu bilinen gerçeğin sadece Uluslararası bir uygulamaya yönelik olduğu da görülmektedir. Bu yönde de yapılan talebe yönelik içerik ve nitelik aranmıştır.

Türkiye dahil uluslararası açıdan SİR'in Türkiye de ki yasal düzenlemelere yansımaları ise ancak 7.11.1979 da 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun tarafından kısmen olsa da ele alınmıştır. Uzun süre yürürlüğe ve uygulamaya geçirilmeyen bu Kanunda "Ceza veya tedbir uygulanmasından önce yapılacak inceleme" başlığında yirminci maddede bir düzenleme de kabul edilmiştir. Görüleceği gibi küçüğün işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden bedeni, akli ve ruhi durumu mütehasıs kimselere tespit ettirildiği de kabul edilmiştir. Buna ek olarak gerekirse küçüğün aile, terbiye, okul durumu, gidişatı, içinde yetiştiği ve bulunduğu şartlar veya bunlar gibi gerekli görülen sair hususlar çocuk mahkemeleri nezdinde görevlendirilmiş olan sosyal hizmet uzmanları veya yardımcıları veya pedagoğ veya psikoloğ veya psikiyatır gibi uzmanlar marifetiyle araştırılacağı belirtilmiştir.

Dolayısıyla; 765 sayılı TCK'nin 54. maddesine yönelik 1981'de yapılan yeni düzenleme ile iki farklı içerik ve işleve yönelik bir "inceleme" den bahsedilirken çocuk mahkemelerinde görevlendirilmiş sosyal hizmet uzmanları ve yardımcıları dışında pedagoğ veya psikoloğ veya psikiyatır gibi uzman kişilerce bir inceleme ve raporlama da söz konusu olmuştur. Sosyal hizmetler konusunda eğitim almış kişiler dışında belli kişilerce incelenip düzenlenecek bir raporlamanın söz konusu olduğu da görülmüştür. Bu düzenleme ise 3.7.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na kadar aynen devam etmiştir.

Dolayısıyla, görüleceği gibi uluslararası talepte söz konusu olan SİR ve bu raporu düzenleyen için bilgi ve meslek açısından bir nitelik aranırken, Türkiye'deki yapılan düzenleme ile de bu niteliğin gözetilmediği açıkça görülmektedir. Aslında bu durum, özellikle uluslararası uygulama açısından da temel bir ayrıma neden olmaktadır.

2005 yılına kadar çok sınırlı şekilde uygulanmış olan 2253 sayılı Kanunda yer verilen çocuk mahkemelerince bu inceleme ve raporlamaya yönelik aralarında yer verilmiş olan "sosyal hizmet uzmanı" şeklindeki yasal bir unvanın söz konusu olması aynı zamanda Türkiye de bahsedilen Sosyal Hizmetler ile ilgili bir süreci de yansıtmaktadır. Bilindiği gibi, Türkiye'de mevcut sosyal hizmetlerin bilimsel ve mesleki bir yaklaşımla yeniden örgütlenmesi ve sosyal hizmetlerin daha profesyonel olarak verilmesi bir ihtiyaç olarak öngörülmüştür. Buna bağlı olarak 22.06.1959 tarihli ve 10233 sayılı resmi gazetede yayınlanan, 12.06.1959 tarihli ve 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun ile de, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak, alanda araştırma yapmak, yayın ve görüş oluşturmak vb. işleri yapmak ve Sosyal Hizmetler Akademisini kurmak üzere 1959 yılında Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur Buna bağlı olarak, yapılan bu kanunun (1/h) maddesi ile de "sosyal hizmet mütehasıslarıyla sosyal yardımcıları yetiştirmeye mahsus, yüksek ve orta dereceli öğretim yapmak üzere Sosyal Hizmetler Akademisi tesis etmek" kabul edilmiştir. 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak da Sosyal Hizmetler Akademisi faaliyete geçmiş ve Türkiye'de sosyal hizmet uzmanlarının eğitim süreci başlamıştır.1965 yılında ilk mezunların

diplomalarında “Sosyal Hizmet Mütahhasısı” unvanı verilmesiyle unvan kullanımını da ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla sosyal hizmetlerin teknik bir uygulama ve yöntem olarak yer almasının gerektiği ve de SİR’in bu kişiler tarafından düzenlenmesi için ise bir görev ve yetki de söz konusu olmuş olup 2253 sayılı Kanun böyle bir dayanağa da dayanılmıştır.

5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” ve sonrası...

Bilindiği gibi Türkiye açısından Avrupa Birliği ile oluşan süreç TC. Anayasası dahil yeni yasal düzenlemelere de neden olmuştur. 2001’de 4721 sayılı “Türk Medeni Kanun”, 2004’de 5237 sayılı “Türk Ceza Kanunu” ve 2004’de 5271 sayılı “Ceza Muhakemesi Kanunu” gibi temel yasalar düzenlenmiştir. Bunlara ek olarak 3.7.2005 tarihinde 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” başlığı altında bir düzenleme de yayınlanıp yürürlüğe girmiştir. AB ile ilgili bu yasal süreçte en temel düzenleme ise T.C. Anayasasının 90.maddesi olmuştur. “Milletlerarası antlaşmaları uygun bulma” başlığı altında yapılan düzenleme ile 7.5.2004 tarihinde ek bir düzenleme yapılmıştır. “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.” şeklinde yapılan düzenleme ile kabul edilmiş sözleşmeler temel bir uygulamanın parçası kabul edilmiştir.

2828 sayılı Kanun halen geçerli olup kamusal bir uygulama alanı olarak “sosyal hizmetler” in tanımı ise aynen devam etmektedir. Ancak kamusal bir uygulama alanı olarak “Sosyal Çalışma” şeklinde uygulamaya yönelik herhangi bir yasal düzenleme ve bir tanıma yer verilmemektedir. Bir bilim olarak da kabul edilen “Sosyal hizmetler” eşittir “sosyal çalışma” veya sosyal hizmetlere yönelik ayrı bir uygulamadan da bahsedilmemektedir. Buna rağmen “sosyal çalışma” gibi böyle bir uygulama alanına yönelik bir görev ve yetki de görüleceği gibi 3.7.2005 tarihli ÇKK ile oluşturulmuştur. Daha doğrusu uydurulmuştur.

Dolayısı ise kamusal açıdan hizmet alanlara yönelik somut bir teknik hizmete yönelik bu şekilde uydurulan/oluşturulan (garabet) görev ve yetki için söz konusu olan bu özelliğe ise “13/6/2012-6327/38 md.” bir ek yapılmıştır. “Sosyal çalışma görevlisi” tanımı görüleceği gibi yeniden düzenlenmiştir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensupları için böyle bir görev ve yetki yeniden düzenlenmiştir. Böylece uygulamalı bir bilim olarak kabul edilen sosyal hizmetler konusunda lisans eğitimi almış kişiler dışında sosyolog gibi uygulamalı eğitim almamış kişilere de yer verilmiştir. Psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen gibi kendi alanları dışında ki mesleklerin yanı sıra ayrıca “pedagog” gibi Türkiye de karşılığı olmayan PDR şeklinde ki

bir mesleksi unvana da yer verilmiş olup aile ve tüketici gibi mesleğin ne olduğu doğru dürüst bir şekilde anlaşıl(a)mayan bir meslekte böylece söz konusu olmuştur.

Sosyal İnceleme/Araştırma Raporu/SİR Boyutu

Çocukların korunması iddiası ile ÇKK da öngörülen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin aynı zamanda ceza ve cezalandırma ile oluşturulan bu ilişkisi "Sosyal İnceleme" başlığıyla ayrıca ele alınmaktadır. Ama tanımlar ile ilgili her hangi bir tanımda yapılmamıştır. Bu başlık altında yer alan uygulama ise sosyal inceleme ile ilgili ÇKK/35 inci maddesinde ayrıca ele alınmıştır. Somut bir bilgiye dayalı bir inceleme ile "sosyal" gibi bir özellik ve alana yönelik özel bir teknik inceleme de böylece öne çıkarılmıştır.

Bu Kanun kapsamında çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren incelemenin yaptırıldığı kabul edilmiştir. Bu yöndeki incelemenin ise "Sosyal inceleme raporu" şeklinde olduğu belirtilirken (ki dolaylı bir şekilde bir tanım da oluşmuştur.); çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulacağı da öngörülmüştür. Dolayısı ile ancak bir gerek görüldüğü takdirde bireysel özellikler ile sosyal çevrenin incelemesi söz konusu olurken TCK'nin ceza sorumluluğu ile ilgili 31 inci maddesinde aranan araç ve işlev ile de oluşan durumun ele alınması ve değerlendirilmesi de gerekli kılınmıştır. Hem 2353 sayılı Kanun ile yaş küçüklüğü ilgili eski TCK'de yer verilen 54. maddeye yönelik faik ve mümeyyiz gibi adlandırılan raporun sağlıkla ilgili bir incelemenin ve raporlamanın yanı sıra sosyal inceleme raporu şeklinde ki iki farklı rapor tek bir rapora da dönüşmüştür. Tek bir rapora indirgenen bu gereğin ise söz konusu olmaması durumunda bunun gerekçesi de açıklanmalıdır.

Aslında iç hukukun bir parçası olan ÇHS nin 4. ve 40. maddelerine bağlı olarak Pekin Kuralının 16. maddesinde yer verilen "Sosyal Araştırmada/İnceleme/Social inquiry reports" nin içeriği ile işlev açısından bir çelişki hatta somut bir aykırılık da söz konusu olmaktadır. Fakat, sosyal hizmetler ile ilgili böyle bir içerik ile tıp açısından belirlenecek bir durumun belirlenmesi de böylece söz konusu olmuştur. Kişilerin davranışları dahil gelişimin aile dahil eğitim ve sosyal çevreleri ile ilgili olması bağlamında sosyal yönünde teknik bir ihtiyacın ve bilgilerin incelenmesi ile sağlık gibi tıp açısından teknik bir ihtiyacın belirlenmesine yönelik böyle bir araç ve işlev de farklılaştırılmıştır.

Bu bölümde yer verilen düzenleme ile aynı zamanda tanımı yapılmış olan sosyal çalışma görevlileri için ÇKK/33. madde de bir düzenleme de yapılmıştır. Tanımı yapılmış olan bu görevliler için Adalet Bakanlığınca mahkemelere, en az lisans öğrenimi görmüş olanlar arasından yeterli sayıda sosyal çalışma görevlisi atanacağı da belirtilmiştir. Bu tanım aynı zamanda ASPB içinde geçerlidir. Fakat, bu arada sosyal çalışma görevlileri için aranan nitelik ve özellik 13.6.2012 tarihinde yapılan ÇKK'deki

(ÇKK/3-1/e) düzenleme ile de bilineceği gibi genişletilmiştir. Dolayısı ile; psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarının atanması kabul edilirken, bilindiği gibi yapılan bu düzenleme ile sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensupları da eklenmiştir. Hem idari hem de yargısal açıdan bu uygulamalara yönelik raporlama için ise uygulamalı bir bilim olarak kabul edilen sosyal hizmetler dışında teoriye dayalı bir bilim de yer alan sosyoloji konusunda lisans eğitimi almış kişiler ile sosyal hizmetler dışında lisans eğitimi almamış öğretmen, psikolog, çocuk gelişimci, PDR ve aile ve tüketici gibi diğer meslekler de böylece yetkilendirilmiştir.

Aslında, Afganistan'da bile karşılığı olmayan böyle bir uydurma tanım bağlamında yapılan bu atamada; çocuk ve aile sorunları ile çocuk hukuku ve çocuk suçluluğunun önlenmesi alanlarında lisansüstü eğitim yapmış olanların tercih edildiği de kabul edilmiştir. Bu görevlilerin bulunmaması, görevin bunlar tarafından yapılmasında fiilî veya hukukî bir engel bulunması ya da başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması gibi durumlarda, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar ile serbest meslek icra eden birinci fıkrada öngörülen nitelikleri haiz kimseler de sosyal çalışma görevlisi şeklin de görevlendirilebilecektir. Sosyal çalışma görevlilerinin görevlerinin yer verildiği ÇKK/34 üncü maddede ise görevlendirildikleri çocuk hakkında derhâl sosyal inceleme yapmak, hazırladıkları raporları kendilerini görevlendiren merciyeye sunmak öncelikli bir görev olarak da kabul edilmiştir.

Çocukların davranış dahil kişisel gelişimine dayalı bireysel özellikleri ile aile ve okul gibi sosyal çevreleri için gerekli bilgiler için ihtiyaç duyulan bir incelenmenin ise özellikle TCK'nin 31. maddesi ile ilişkilendirilmesi bu önemi daha da artmıştır. Bu önem adil bir uygulama için daha da gerekli olmuştur. TCK inci 31 inci maddesine yönelik aranılan hal/durumun belirlenmesi için de bir araç olarak kabul edilmiştir. Bilindiği gibi 5237 sayılı TCK'nin ceza sorumluluğunu kaldıran ve azaltmaya yönelik yer verilen bu bölümde ki 31 inci maddesi "Yaş Küçüklüğü" başlığı altında ele alınmaktadır. Aynı zamanda kusur yeteneğinin belirlenmesine de yöneliktir. Aynı aranılan yeteneğe/ceza sorumluluğuna da yönelik 32 inci maddesi ise "Akıl hastalığı" ile de ilgilidir. Bu maddede aranan hal/durum da görüleceği gibi aynıdır. Ancak; TCK/32 maddede aranılan hal/durum tıp alanında görev alanlar tarafından doğal olarak aranırken, TCK/31 inci maddede aynı şekilde aranan hal/durumda ise teknik ve hukuksal açıdan karşılığı olmayan sosyal çalışma görevlilerince ele alındığı diğer bir durum da ortaya çıkmaktadır.

Üstelik mevcut yasal düzenlemede kamusal bir uygulama alanı olarak yer verilen "sosyal hizmetler" gibi bir tanım söz konusu iken her hangi bir yeni tanımlama yapılmadan "sosyal çalışma" gibi bir tanımdan bahsedilmesi ve/veya sosyal hizmetler ile bir ilişkisi kurulmadan böyle bir uygulamaya yönelik bir görevliden bahsedilmesi özgünlüğün dışında ayrı bir garabete de neden olmuştur. Bu garabet/özgünlük/tuhaflik 11 seneden beri de devam ettirmektedir.

DEĞERLENDİRME VE AYKIRILIKLAR

Dolayısı ile çocuk ve gençlerin toplumsal ve kamusal açıdan hem korunması hem de yargılanmasına yönelik 2005 yılında düzenlenmiş olan ÇKK ile Afganistan düzeyine ulaşılmadan ayrı bir özgünlük kazandırılırken kaynak kanun olarak 1926 da aynen uyarlanan İsviçre, İtalya ve Almanya gibi ülkelerin karşılaştırılması bu özgünlüğü daha da arttırmaktadır. Özellikle akademik ve teknik bilgi düzeyi dahil siyasi açıdan da ortaya çıkan bu irade(ler)e bağlı olarak bir asırdan beri var olan idare ile yargısal arasındaki ilişkinin ayrı bir şekilde yapılanması ve kurumsallaşmanın hala görmezden gelinmesi ise belirleyici bir unsurdur. 3.7.2005 tarihinden beri benimsenen ve yürütülen ÇKK nun sosyal çalışma görevlisi şeklinde ÇKK.3/1-e maddesinde yapılan tanım ile sosyal inceleme ile ilgili ÇKK./35 inci maddeler ile de başta Adalet Bakanlığı ile SHÇEK ile oluşan gelişim bağlamında Aile ve Sosyal Politika Bakanlığınca yürütülmesi gereken böyle bir uygulama aynı zamanda öngörülmüştür. Fakat; T.C. Anayasasının 90. maddesi bağlamında öngörülen uluslararası sözleşmeler ile gene Anayasada yer alan diğer maddeler birlikte ele alındığında söz konusu olan bu özgünlüğün ötesinde teknik ve hukuksal açıdan önemli aykırılıklara neden olduğu da açık bir şekilde görülmektedir.

Uluslararası Sözleşmeler ve Hukuki Boyut

Görülebileceği gibi ÇKK nu ve Adalet Bakanlığınca suça sürüklenen çocuk gibi karşılığı olmayan bir tanım üzerinden 5237 sayılı TCK'nin 31. maddesi ile çocukların öncelikle korunması yerine cezalandırılmanın hedeflendiği bu yargısal uygulamanın başta ÇHS ve Pekin Kuralları gibi taahhüt edilen yükümlülükleri yerine getirmek istemediğini de göstermektedir. Bunlara ek olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde öngörülen adil bir yargılamaya yönelik (mad.6) birçok açıdan hukuka aykırılıklar da ortaya çıkarken, aynı zamanda T.C. Anayasasının 90 maddesi bağlamında ayrı aykırılıklara da neden olmaktadır. Üstelik ÇHS; ÇKK'nin 4 maddesi ilkelerine aynen yansıtılmıştır. Bu bağlamda; ÇKK'de öngörülen "sosyal inceleme raporu/SİR" ile bu yönde ki bir yetki ve görev olarak öngörülmüş olan sosyal çalışma görevlilerinin işlev ve özelliklerinin ve de niteliğinin bu kapsamda değerlendirilmesini de ayrıca gerekli kılmaktadır. Özellikle sosyal hizmetler uygulamasına yönelik sosyal hizmetler konusunda lisans eğitimi dışında ki çeşitli kişilerin de yetkin kılınması ile verilen hizmetin niteliğinin özellikle aranılması konunun önemini ayrıca arttırmaktadır.

- **Avrupa Sosyal Şartı**

Bu önem aynı zamanda iç hukukun bir parçası olan Avrupa Sosyal Şartı/ASŞ ile ayrı bir önem kazanmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin idari ve teknik boyutunu tamamlayan ve temel haklarını da içeren Avrupa Sosyal Şartı'nda çocuk dahil kişilerin toplumsal açıdan korunması ile ilgili boyutu ayrıca ele alınmıştır. İç hukukun bir parçası olan bu sözleşmenin Türkçe'ye çevrilmiş olan metnin de görüleceği gibi çalışma hayatı ile ilgili hakların yanı sıra toplumsal açıdan söz konusu olan

koruma boyutu ile ilgili yükümlülükler de yansıtılmıştır. Bunların bazıları ise; “Çocuklar ve gençler, uğrayacakları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel korunma hakkına sahiptir.” (mad.7); ”Çalışan kadınlar, anne olmaları durumunda, özel korunma hakkına sahiptir”(md.8);”Yeterli kaynaklardan yoksun olan herkes, sosyal ve tıbbi yardım alma hakkına sahiptir.”(md.13); “Herkes sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir.”(mad.14); ”Toplumun temel birimi olarak aile, tam gelişmesini sağlamaya yönelik uygun sosyal, hukuksal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.” (mad.16); “Çocuklar ve gençler uygun sosyal, hukuksal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.” (md.17); ”Bir Akit Taraf vatandaşı olan göçmen işçiler ve bunların aileleri herhangi bir başka Akit Taraf ülkesinde korunma ve yardım alma hakkına sahiptir.”(md.19); “Herkes, yoksulluğa ve toplumsal dışlanmaya karşı korunma hakkına sahiptir.”(md.30); “Herkes konut edinme hakkına sahiptir.” Md.31).

- **Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Pekin Kuralları**

Dolayısı ile ÇKK ile öngörülen uygulama ile ister yargısal ister idari olsun vergi verenlerce karşılanan kamusal bir hizmetin niteliğine yönelik ortaya çıkan bu hizmetler bağlamında koruma boyutu ile ilgili ASS ile gene ÇHS'ye bağlı olarak Pekin Kurallarında özellikle yer verilen 16. maddesindeki “Sosyal Araştırma” başlıklı yükümlülük bu açıdan ayrıca değerlendirildiğinde ise öncelikle ve özellikle açık aykırılıkların ortaya çıktığı da görülmektedir. Bu durum sadece yargısal bir görev ve uygulama ile de ilgili olmayıp idari açıdan koruma boyutu hem birlikte hem de ayrı ayrı ele almayı ayrıca gerektirmektedir. Özellikle çocukların indirim dahil bir yetişkin gibi cezalandırılmasının öncelikle engellenmesine yönelik böyle bir işlev ve görev ile bu yönde özel bir “koruma” boyutunun birlikte ele alınması bu aykırılığı daha da artırmaktadır. Aslında çocuk adalet sistemi diye hala “çocuk” kavramını kullanarak bir taraftan çocuk ağır ceza mahkemesi gibi çocuklara yönelik bir uygulama meşrulaştırılmaktadır. Diğer yandan gelişime bağlı olarak çocuk ve genç gibi var olan kavramlaşma ve ayırım da bu arada engellenmektedir. Özellikle toplumsal açıdan söz konusu olan sorumluluğun yerine getirilmesi için var olması gereken “koruma” boyutunun ve aranılan niteliğin engellenmek istendiği de bu şekilde söz konusu olmaktadır. Örneğin bu engelleme, iç hukukun da bir parçası olan Pekin Kuralları ile ilgili somut bir örnektir, bir yanlıttır. Bilindiği gibi BM Genel Kurulu 29 Kasım 1983 tarihli 40/33 sayılı kararı ile “ United Nations Standart Minimum Rules for The Administration of Juvenile Justice-The Beijing Rules” kabul etmiştir. Bu İngilizce orijinal metine 20 Kasım 1989 da kabul edilen BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin “Başlangıç” bölümünde de aynen yer verilmiştir.

- **Çocuk Koruma(ma) Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nun 31.maddesindeki Aykırılıklar Boyutu**

Dolayısı ile ASS ile ÇHS ve Pekin Kuralları bağlamında belli yaştaki çocukların kesin bir şekilde korunduğu kabul edilirken ve de bu yönde bir gençlik kavramı üzerinden özel bir uygulamaya yönelik asgari kuralların Türkiye’de yerine getirilmesi yerine çeviri dahil bu engellemelerin sağlanması ve bu yönde verilen katkılar ÇKK’nda da aynen devam etmiştir. TCK 31. madde ile ÇKK’deki 3/1-e; 11;

33,34 ve 35. maddeleri de bu engellemeye yönelik olup koruma boyutunu “sözde” hale de dönüştürülmüştür. Özellikle de 35. maddede söz konusu olan içeriğe rağmen aranılan halin/durumun TCK'nin 31. madde ile oluşturulan ilişkisi ve işlevi sonucu 12-18 yaş grubu içinde 12-15 ile 16-18 yaş grubu şeklinde iki farklı ayırımı da ortaya çıkarılmıştır. Aslında Avrupa Sosyal Şartının 14. maddesinde sosyal hizmet yöntemlerinin öngörülmesinin kabul edilmesi için de gerekli olan Pekin Kuralında ki içerik ve işlev açısından öngörülen 16. maddeye yönelik zorunluluk her iki açıdan da bu şekilde ortadan kaldırılmaktadır. Aslında Pekin Kuralının 16. maddesi ile ÇKK'deki 35'in de söz konusu olan işlev ve içerik açısından bir uyum da bulunmamaktadır.

Buna rağmen 12-15 yaş grupları için SİR ile ilgili sanki bir zorunluluk şekilsel olarak aranmış olup yapılan ilgili yönetmeliğin 20/4. maddesi ile oluşturulan bu ek zorunlulukla da faik ve mümeyyiz gibi bir raporlama ile Pekin Kuralının 16. maddesinde yer verilen bilgilere yönelik işlev tamamen yok edilmiştir. Ancak TCK'deki 32. madde de aranılan aynı benzer duruma yönelik tıp alanında yapılan bir değerlendirme sonucu ÇKK'nin 5. maddesinde öngörülen koruyucu ve destekleyici tedbirlerden yararlanılmaması da böylece sağlanmıştır. Ancak böyle bir benzerliğin görülmek istenmemesi ise bilgi dahil birçok konuda en azından ek bir üzüntüye neden olmaktadır. 1889'dan beri var olan cezalandırma ve uygulama buna rağmen böylece aynen devam ettirilmiştir.

Yapılan bir çalışma da ise bu yaş gruplarında ki çocukların “faik ve mümeyyize” diğer bir deyimle işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığına sahip olmalarının sağlık açısından öncelikli olarak kabul edilmesi ile ÇKK'nin 5. maddesinin işletilmediği ve bu yönde SİR'in bir öneminin olmadığı; çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri ile yetişkinlere yönelik mahkemeler arasında her hangi bir farkın olmadığı da görülmektedir.

Diğer taraftan ÇKK'nin 35. maddesinde SİR'e yönelik bir talep söz konusu olmadığı takdirde ise bunun gerekçesinin kararda yer verilmesi de bu şekilde kabul edilmiştir. Yapılmış bu düzenleme aslında yargılama açısından Pekin Kurallarında yer verilen Sosyal Araştırma ile gayet açık bir aykırılığı oluştururken, 15-16 yaş grubundaki gençlerin kapsam dışında kalması ile de aynı zamanda T.C. Anayasası açısından ayrı bir aykırılık da söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda 2. maddesi ile 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesine rağmen bu yönde açık bir aykırılık oluşmaktadır. Bilindiği gibi T.C. Anayasasının 2. maddesi “Cumhuriyetin nitelikleri” ile ilgili olup bu şekilde düzenlenmiştir.” Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.” Dolayısı ile Anayasanın 90. maddesi bağlamında Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve de Avrupa Sosyal Şartı dahil Temel Haklar ile ilgili sözleşmelerde yer verilen ilkelerin bir hukuk devleti açısından güvence altına alınmasının yanı sıra

çocuk dahil bireylerin toplumsal ve kamusal açıdan korunmasının bir sosyal devlet olarak yükümlü olunmasına da hükmedilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir Gösterge: “Sosyal İnceleme Raporu/SİR” ve Sonuçlar

Yaşanılan bu sürece dayalı söz konusu olan önem ve bu sonuç(lar) dahil yukarıda yer alan somut diğer bilgiler ve özellikler bağlamında görüleceği gibi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da bu açıdan ayrı bir önemdedir. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına yönelik hak sahipleri için aranılması gereken bir nitelik ve özellik ise daha da önemli nedendir. Bir kamu hizmeti bağlamında 26 Milyar TL ile böyle bir uygulayıcı/ıracı Bakanlık yapısında yer alan Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Başkanlığında ki “Uluslararası Sosyal Hizmetler Birimince” yer alınan bu görev ise aynı zamanda sosyal hizmet ile ilgili somut bir bilgi ayrı bir kanıt özelliğini de kazandırmıştır. Özellikle de Almanya, Fransa ve İngiltere gibi üç milyondan fazla yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının yanı sıra diğer ülkeler için “International Social Services Agency-ISS/Uluslararası Sosyal Hizmet Kuruluşu-Organizasyonu“ tarafından Bakanlığa bir talep de söz konusudur. Bu yapı içinde de ücretsiz bir kamusal hizmet bağlamında düzenlenmesi gereken bir raporlama görüldüğü gibi idari bir işlem kapsamındadır. Böyle bir idari işlemde yer alan SİR gibi bu raporlamanın sadece ve sadece sosyal çalışmacılar tarafından düzenlenmesi yönünde bir görev ve yetkinin aranılması bu birimce görevli kılınmıştır. Uyarı dahil sözlü ve yazılı görevlerin yerine getirilmesi de gerekli kılınmıştır.

Bu bağlamda yurtdışından yapılan bu talebe yönelik sosyolog, psikolog veya bir öğretmen tarafından düzenlenmiş olan bu raporun bu kuruluş tarafından özellikle iade edilmemesi ve gözetilmesi de ayrı bir nedendir. Çünkü mesleksi bir nitelik ve özellik Türkiye dışında bir asırdan beri aranır. Bu açıdan yaşanan sorunlar nedeni ile Bakanlık içinde bunun engellenmesi için gerekli uyarıların yapılmış olunması ve bilgilendirme diğer bir gerçektir. Bu uyarılar ve aranan özellikler/bilgiler ve de bu birime yönelik somut görevlendirme bu açıdan önemli bir kanıt özelliğindedir.

Ancak Bakanlık çatısı altında yürütülen sosyal hizmet yöntemleri dahil müdahaleler için söz konusu olan sosyal hizmet uygulamaların belirlenmesinde temel bir araç olan SİR’e yönelik mesleksi bir özellik ve nitelik görüldüğü gibi şimdiye kadar hiçbir şekilde aranılmamış, Türkiye’de yaşayan yurttaşlar için benzer bir uygulamanın hala engellenmesi de ayrıca bu şekilde mümkün kılınmıştır. Gözetilmemiştir. Özellikle de İdari kapsamda söz konu olan yönetmeliklerce yürütülen böyle bir uygulamada ve süreçte bir “insan” olmak için aranılması gereken “eşitlik” gibi temel bir nitelik ve özelliğin hiçbir şekilde gözetilmediği gayet açıktır. Hem teknik hem hukuka aykırılıkların bu yöntemler ile olağanlaştırıldığı böyle bir durum aynı zamanda ayıplanması da gereken ayrı bir nedendir. Bu temel eksikliğin giderilmesi için ise öncelikle bir insan ve insanlığın davet edilmesi ve taşınabilmesi önemli bir önceliktir. Kısaca önce insan olalım.

Öneri ve Yöntem

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) Boyutu

- Hem tarihsel hem de bilim ve teknik açıdan kurumsal bir yapı olan hayırseverliğin sosyal hizmete dönüşmesinde temel bir araç olan SİR bilindiği gibi temel bir göstergedir. Sosyal hizmet ve sosyal yardım gibi kamusal bir hizmete yönelik bir düzeyin aranması ile görüldüğü gibi teknik ve hukuksal açıdan da yoğun sorunlara nedendir. Özellikle Temmuz 2005’de yürürlüğe giren ÇKK ile Adalet Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca yürütülen uygulamalar sonucu yaşanan çeşitli sorunların da kaynağıdır. Yukarıda yer alan bu bilgiler bağlamında, mesleksi açıdan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin (SHUDER) önemini ayrı bir boyuta taşınmayı da gerektirmektedir. Bu boyut aynı zamanda kurumsal açıdan diğer boyutların da birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Özellikle ve öncelikle ASPB tarafından hala teknik ve hukuksal açıdan yürütülmesi ile hak sahiplerine ulaşılmasının keyfi bir şekilde engellenmesi ve de yetki ve görev gaspı dahil oluşan kamu zararları nedeni ile SHUDER’in mesleksi bir sorumluluk ve görevinin yerine getirilmesi de önemli bir nedendir. Kamusal bir hizmet bağlamında öne çıkan sosyal hizmete yönelik SİR’in odağında yansıyan bu teknik ve hukuksal sorunlara yönelik bilgiler ve sonuçlar ile çözüm ve önerilere de ayrıca yer verilmesi özellikle gerekli kılınmıştır.
- Bu bağlamda 9.Şubat.2013 tarihli ve RG/28554 sayılı “Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği” ile ilgili olarak bir pilot çalışma SHU Derneğince başlatılabilir. Teknik dışında özellikle hukuka aykırılıklara yönelik ortaya çıkan bu somut bilgiler ve yukarıda yer verilen somut bilgiler arasında ki Sözleşmeler dahil T.C. Anayasa’sı açısından oluşan bu aykırılıkların ve hak ihlallerinin önce ASPB ve daha sonra hukuksal bir sürece yansıtılması da mümkündür. Böylece AIHM’e kadar devam edebilecek zorlu bir süreç de söz konusu olacaktır. Ayrıca ŞÖNİM bağlamında yapılan yönetmelik için yapılmış olunan başvuru ve de Anayasa Mahkemesine yönelik ek bir talep için de yukarıda yer alan bilgilere bu kapsamda yer verilmesi de bu başvuruya ayrı bir katkı verebilecektir. Ayrıca “Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanlar Federasyonunun/IFSW-Europa” üyesi olan SHUDER; sosyal hizmet uzmanı /sosyal çalışmacı dışında diğer meslekler tarafından sosyal hizmetlerin yürütülmesi; bu yetki ve görev bağlamında da SİR’in düzenlemesi ile oluşturulan bu iki örnek yönetmelikte ki somut durumun Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu tarafınca da değerlendirilmesi ayrı bir yarar sağlayabilecektir. Hukuksal bir süreç için de bir görüş ve değerlendirme ayrı bir katkıya neden olacaktır. Özellikle Anayasa Mahkemesi ve gerektiğinde AIHM’e yönelik önemli bir bilgi kaynağı da olabilecektir. Gene yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları dahil 124 diğer ülke ile ilgili UNİCEF in de işbirliğinde bulunduğu “Uluslararası Sosyal Hizmet Kuruluşu/ISS” görüldüğü gibi ASPB ile somut ilişkisi ve de SİR açısından aynı

çatı altında benzer bir uygulamanın hala söz konusu olunmaması ile ortaya çıkan bu durum nedeni ile bu kuruluştan ayrı bir görüş ve değerlendirme de ayrı bir önemdedir. Bu durum aynı zamanda sosyal hizmet ile ilgili uluslararası boyutunu ve karşılaştırmayı da gerektirmektedir.

UNICEF Afganistan ile UNICEF Türkiye ve Avrupa Birliği Boyutu

- BM kapsamında Çocuk Haklarına yönelik özellikle öne çıkan UNICEF tarafından 2009 da yayınlanmış bir çalışmada Afganistan UNICEF tarafından yayınlanmış bir çalışma da söz konusu olmuştur. Gençlik adalet sistemi için söz konusu olan SİR'in 2005 yılından beri sosyal çalışmacılar tarafından düzenlenmesinin Afganistan'da bile gerektiği bir durum öne çıkarılmıştır. Dayanağı ise Pekin Kuralının 16. maddesi olmuştur. Bu arada çocukların korunmasına yönelik adalet sisteminde savunma hakkı dahil adil bir yargılama için bilindiği gibi AB'nin finansal, UNICEF'in teknik desteğinde Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında yürütülen "Çocuklar için Adalet" Projesi şeklinde bir çalışma projelendirilmiştir. 2012-2014 yılları arasındaki bu projede; adil yargılama hakkının yaşama geçirilmesi, çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına son çare olarak başvurulması ilkeleri çerçevesinde çocuk adalet sisteminde çocuk haklarının korunmasını; çocuk adalet sistemi çalışanları için uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir hizmet içi eğitim programının hazırlanmasını; özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların bireyselleştirilmiş iyileştirme sistemi (BİSİS) çerçevesinde bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmasını da hedeflemiştir.
- Dolayısı ile hem Türkiye'de yaşayan çocuklar için hem de AB vergi verenler açısından teknik bir hizmetin satın alınması sonucu yürütülen UNICEF kapsamında Türkiye'ye yönelik verilen teknik danışmanlık hizmetinin kalite dahil bir niteliğin aranması da ayrı bir boyuttur ve gerekliliktir. BM kapsamında Çocuk Hakları dahil evrensel hukuk metinlerinin UNICEF tarafından gözetilmesi ile ilgili bu yükümlülük ise diğer bir boyuttur. Bu iki boyutun da ayrı ayrı ve/veya birlikte ele alınması da gerekmektedir. Diğer taraftan AB ile oluşan müzakere ve düzenlemeler bağlamında AİHS ve ASS gibi (ki özellikle de sosyal hizmet hakkı/14) diğer sözleşmelerin de bu proje kapsamında birlikte gözetilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik Türkiye'de uygulamayı sadece iyileştirmek için de değildir. Aynı zamanda aranılan bir uyum için de geçerlidir. Oluşan aykırılıkların bilgilendirilmesi de gerekmektedir. Türkiye kendine özgüdür denilerek yapılan yanlışlığın ve/veya bir asrın ötesindeki yaklaşımın ve ezberin devamı yönünde yapılan tercih için ise yapılabilecek bir savunma ve/veya mazeretler ek bir görev ve hizmet kapsamına da girmemektedir. Bu nedenden dolayı; bir "yanlış"ın üzerinin örtülmesi ve bir çaba gösterilmesi aslında çocuk dahil bu toplumu aşağılamak içindir. Bu bağlamda BM kapsamında yer alan evrensel hukuk belgeleri arasındaki çocuk/gençlik adalet

sisteminde (ÇHS/3-40 ve Pekin Kuralı/16 ve de buna ek olarak Avrupa Sosyal Şartı'nın 14 ve 6,7,13,16,17 maddeleri) yer verilmiş olan “sosyal inceleme raporu-SİR/sosyal araştırma/ social inquiry reports” gibi bir DELİL niteliğindeki bu raporun düzenlenmesi için aranılması gereken bir nitelik bu yüzden ayrı bir önemdedir. Yanlış ve doğrular somut bir şekilde ele alınmalıdır. Kutsanan ezberler/papağanlaşmalar yerine bilim ve bilgi üzerinden ele alınması da ayrıca ve özellikle gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Balo, Y. S. (2015). “Çocuk Ceza Hukuku”. Seçkin Yayınevi: Ankara
- Tarimeri, N. (2011). “Çocuk Koruma(ma) Kanunu” Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını: Ankara
- <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/hayirseverliktensosyalhizmetebiryuturma.htm>
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f307369dc31d48e42dc5/2014_idare_faaliyet_raporu.pdf
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- <http://www.sagliksal.net/aile-sagligi/41458-uluslararası-sosyal-hizmet-vakalarından-ozetler.html> Erişim Tarihi: 01.06.2017
- http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/uluslararası/dsm_tavsiyekararlari/15.pdf
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Admin_of_Juvenile_Justice_Beijing_Rules.pdf Erişim Tarihi: 01.06.2017
- <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422b041369dc316585c0d87/cocukadaletsistemi.pdf>
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- http://www.unicef.org/infobycountry/files/Justice_for_Children_4_FINAL.pdf
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- www.unicef.org/tdad/afghanistansocialinquiryreport.doc Erişim Tarihi: 01.06.2017
- <http://www.unicef.org/tr/vera/app/var/files/s/o/sosyal-calisma-gorevlileri-icin-egitim-kitabi.pdf>
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- <http://www.unicef.org/tr/files/bilgimerkezi/doc/7%20VAKA%20TEMELLİ%20EĞİTİM%20KİTABI.pdf>
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- http://cocukhuklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_egitim/sucasuruklenencocuklara.pdf
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/um_cocukkorumatedbirkararlari.pdf
Erişim Tarihi: 01.06.2017
- http://cocukhuklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_diger/cocukkorumakanununuygulanmasi.pdf Erişim Tarihi: 01.06.2017
- <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf> Erişim Tarihi: 01.06.2017
- http://pdb.aile.gov.tr/data/559a8c89369dc5596872c3ed/II_Mudurlukleri_Gorev_ve_Calisma_Esaslari_Yonergesi.pdf Erişim Tarihi: 01.06.2017

SOSYAL İNCELEME RAPORU**“Mevzuat Düzenlemelerinde Yetki ve Sosyal Hizmet Uzmanı”**SHU/KYU Bülent KARAKUŞ¹**GİRİŞ**

Sosyal hizmet mesleğinin bir etkinliği olan sosyal inceleme raporunun temelinde sosyal hizmetin kuramsal çerçevesi ve uygulama esasları bulunmakta olup bu raporlar sosyal hizmet mesleğinin bilgi, beceri ve değerlerini yansıtmaktadır (Uluğtekin, 2004: 88). Sosyal hizmet mesleğinin uygulayıcıları olan sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacılar mesleki çalışmalarında sorunla kaynak arasındaki bağlantıyı sıklıkla hazırladıkları sosyal inceleme raporu aracılığıyla formüle etmektedirler.

Buna karşın ülkemizde son yıllarda farklı alanlardaki mevzuat düzenlemelerinde sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanları dışındaki meslek gruplarınca da yapılmasını öngören düzenlemelere sıklıkla yer verilmeye başlanmış ve hangi alanda sosyal inceleme raporunun kimler tarafından hazırlanabileceğine ilişkin karmaşık bir mevzuat yapısı ve algısı ortaya çıkmıştır. Geline süreçte birçok açıdan uygunsuzluklar içeren bu duruma ilişkin, öncelikle genel görünümün ortaya konularak, ardından bu gelişmelerin gerekçeleri ve ortaya çıkardığı sonuçların ve sosyal inceleme raporlarının neden sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanması gerektiğine ilişkin değerlendirmelerin yapılması gerekli görülmüştür.

Konuyu bu çerçevede ortaya koyması planlanan bütünsel bir yapının bir bölümünü oluşturan bu çalışmada; öncelikle farklı alanlarda sosyal inceleme raporu ve bu raporu hazırlayabilecek meslek gruplarına yönelik mevzuat taraması yapıp, mevzuatta sosyal inceleme raporu hazırlayabilecek meslek gruplarına ilişkin genel görünüm ortaya konularak, mevcut duruma ilişkin uygunsuzluklar ve sosyal inceleme raporlarının neden sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanması gerektiğine ilişkin farklı açılardan değerlendirme yapılacaktır.

Dergide makale için ayrılan yerin çalışmanın bütünü açısından kısıllığı gözönünde bulundurularak, planlanan yapının bütünü oluşturulan diğer kısımlar (sosyal inceleme raporu, ortaya çıkış ve gelişim süreci, sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisi süreç içinde başka meslek gruplarınca da yapılabilir hale getirilme sürecinin, maddi düzenlemeler ve belgeler açısından incelenmesi vb.) da ilerleyen süreçte oluşturulup yayımlanacak ve konuyla ilgili bütünlüklü bir yayın oluşturulmaya çalışılacaktır

Dolayısıyla bu çalışma, daha çok bir tespit ve genel değerlendirme çalışması olup konunun bu ve benzeri açılardan daha derinlemesine tartışılmasına yönelik de bir zemin oluşturmaya yöneliktir. Esas

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı/Kamu Yönetimi Uzmanı

olarak sosyal inceleme raporlarının işlevi olan sorunlar ve çözüm yollarının/kaynakların en optimum şekilde karşılanması ve böylece sosyal inceleme raporlarının odağında bulunan hizmet gruplarının yararının sağlanmasına yönelik kamusal ve farklı kesimler tarafından mesleki ve genel bir bakış açısının geliştirilmesi için bir öngörü oluşturma çabasıdır.

TÜRKİYE'DE SOSYAL İNCELEME RAPORLARINI KİMLERİN HAZIRLAYABİLECEKLERİNE İLİŞKİN MEVZUAT DÜZENLEMELERİ

Ülkemizde sosyal inceleme raporları ve bu raporların hangi meslek grupları tarafından hazırlanabileceğine ilişkin hususlar çeşitli kurumlarca çıkarılan düzenlemelerle belirlenmiştir. Ancak sosyal inceleme raporlarına yönelik düzenlemelerin başlangıcı ve diğer uygulamalara da yön vermesi açısından önemli bir noktayı oluşturan çocuklara yönelik adli sistemdeki düzenlemelerin yanında, asıl olarak sosyal inceleme raporlarına ilişkin düzenlemelerin çoğunluğu 1983-2011 yılları arasında faaliyette bulunan SHÇEK tarafından, ardından da 2011 yılında SHÇEK'in lağvedilmesiyle, SHÇEK ve ilgili diğer kurumların birleştirilmesiyle oluşturulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılarak, çocuk, kadın, aile, engelli ve yaşlılar ile sosyal yardım ihtiyacı duyanlara yönelik sosyal inceleme uygulamaları bu çerçevede şekillenmiştir. Ayrıca çocuk ve aile mahkemeleri, denetimli serbestlik büroları, sağlık kurumları, yerel yönetimler vb. alanlarda da sosyal incelemeye ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır.

Burada sosyal inceleme raporuyla ilgili ulaşılabilen tüm düzenlemeler taranarak, sosyal inceleme raporlarının hangi meslek gruplarıncı hazırlanabileceğine ilişkin hususlar incelenmiştir. Bu düzenlemeler; sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanlarıncı hazırlanmasını öngören düzenlemeler ve sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanı dışındaki meslek gruplarıncı da düzenlenebileceğini öngören düzenlemeler başlığında aşağıdaki şekilde 2 ana grupta ve normlar hiyerarşisine uygun sırada (kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge vb.) tarihsel olarak 2 grupta sıralanmıştır.

(Söz konusu düzenlemelerde sosyal inceleme raporunun kimler tarafından hazırlanabileceğine ilişkin ilgili maddeler ve ayrıntılı inceleme ise yer darlığı nedeniyle bu makalede ele alınmamış olup ilerleyen süreçte çalışmanın bütününde yer alacaktır).

SOSYAL İNCELEME RAPORLARININ SADECE VEYA ÖNCELİKLE SOSYAL HİZMET UZMANLARI TARAFINDAN HAZIRLANABİLECEĞİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Sosyal inceleme raporlarının sadece sosyal hizmet uzmanlarıncı hazırlanmasını öngören düzenlemeler öncelikle normlar hiyerarşisi (kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge vb.) ve tarihsel gelişim seyri sırasıyla aşağıda verilmiştir.

Tüzük

1.Küçüklerin Evlât Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük:
Bakanlar Kurulu Kararı: 15.03.2009 Resmi Gazete Sayı: 27170 Karar Sayısı: 2009/14729

Yönetmelikler

2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 28.11.1983 tarih ve 18235 sayılı **Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme, Korunma Kararlarının Alınması Ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik**
3. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 05.04.1987 tarih ve 19422 sayılı **Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde Açılacak Huzurevlerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik**
4. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 13.11.1995 tarih ve 22462 sayılı **Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş Ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik**
5. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 07.01.1999 tarih ve 23576 sayılı **Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği**
6. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 21.02.2001 tarih ve 24325 sayılı **Huzurevleri İle Huzurevi Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği**
7. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 30.07.2006 tarih ve 26244 sayılı **Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği**
8. 16.08.2006 tarih ve 26261 sayılı **Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği**
9. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 07.08.2008 tarih ve 26960 sayılı **Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği**
10. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 07.08.2008 tarih ve 26960 sayılı **Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik**
11. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce çıkarılan 05.10.2008 tarih ve 27015 sayılı **Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik**
12. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca çıkarılan 4 Kasım 2016 tarih ve 29878 Sayılı **Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği**

13. Sağlık Bakanlığınca çıkarılan 22 Mayıs 2014 tarih ve 29007 sayılı **Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik**

Yönergeler

14. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne çıkarılan **İl ve İlçe Sosyal Hizmetler Müdürlükleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Yönergesi**

15. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne çıkarılan 01.08.2002 tarih ve 145 sayılı **Evlat Edinme Yönergesi**

16. Sağlık Bakanlığınca çıkarılan 16.02.2011 tarihli **Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi**

17. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca çıkarılan 23.04.2015 tarih ve 31646 Sayılı Makam Onaylı **Aile Ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri Görev Ve Çalışma Esasları Yönergesi**

18. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca 8/2/2017 tarihi itibarıyla güncellenen **Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığının Görev, Yetki, Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönerge**

Genelgeler:

19. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 20.01.1994 tarih ve 94/003 sayılı **Sosyal İnceleme Raporlarının Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Konular genelgesi**

20. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne çıkarılan 24.07.1991 tarihli ve 91 / 0017 nolu **Özürlü Çocuk Tertibi Konulu Genelgesi**

21. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne çıkarılan 24.02.1997 tarih ve 1997 / 007 sayılı **Sosyal İnceleme Raporları Genelgesi**

22. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne çıkarılan 07.06.2000 tarih ve 2000 / 04 sayılı **Korunmakta Olan Çocuklar Hakkında Düzenlenen Raporlar Formlar ve Diğer Belgeler Genelgesi**

23. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne çıkarılan 25.06.2003 tarih ve 03 / 1757 sayılı **Evlat Edinme Yazısı**

24. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 10.09.2003 tarih ve 2003 / 08 sayılı **Mümeyyiz Küçük Anne-Babanın Dinlenmesi Genelgesi**

25. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 30.01.2004 tarih ve 04 / 321 sayılı **Evlat Edinme İşlemlerinde Dikkat Edilecek Konular Yazısı**

26. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 15.06.2004 tarih ve 2004 / 11 sayılı **Korunma Kararının Alınması, Kaldırılması, Tertip ve Nakil İşlemleri Genelgesi**

27. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün 31.03.2005 tarih ve 2005 / 03 Sayılı **Ayni ve Nakdi Yardım Uygulamalarında Dikkat Edilecek Hususlar Genelgesi**

28. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün 14.4.2005 tarih ve 2005 / 04 sayılı **Ayni ve Nakdi Yardım Desteği ile Eve Dönüş Uygulamalarında Dikkat Edilecek Hususlar Genelgesi**

29. Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün 02.03.2007 tarih ve 2007 / 03 sayılı **Kuruluştan İzinli ve İzinsiz Ayrılan Çocuklar ve Ziyaretçiler Genelgesi**

30. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün 24.07.2007 tarih ve 2007 / 11 sayılı **Gündüzlü Merkezlerde Tanzim Edilecek Evraklar Genelgesi**

31. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca çıkarılan 08/02/2017 tarih ve 2017/2 No'lu **Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri Genelgesi**

SOSYAL İNCELEME RAPORLARININ SOSYAL HİZMET UZMANLARI DIŞINDAKİ MESLEK GRUPLARINCA DA HAZIRLANABİLECEĞİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanları dışındaki meslek gruplarınca da hazırlanmasını öngören düzenlemeler öncelikle normlar hiyerarşisi (kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge vb.) ve tarihsel gelişim seyri sıralanarak aşağıda sıralanmıştır.

Kanunlar

1. (Mülga) **Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun**
2. **Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun**
3. **Çocuk Koruma Kanunu**
4. **Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu**

Yönetmelikler

5. İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan 13.04.2001 tarih ve 24372 sayılı **Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev Ve Çalışma Yönetmeliği**
6. Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan 24/12/2006 tarih ve 26386 sayılı **Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**
7. Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan 24.12.2006 tarih ve 26386 sayılı **Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik**

8. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan 14.12.2012 tarih ve 28497 sayılı **Koruyucu Aile Yönetmeliği**
9. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan 05.01.2013 tarih ve 28519 sayılı **Kadın Konukevlerinin Açılması Ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik**
10. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan 25.01.2013 tarih ve 28539 sayılı **65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli Ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik**.
11. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan 9.2.2013 tarih ve 28554 sayılı **Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği**
12. Adalet Bakanlığınca çıkarılan, 05.03.2013 tarih ve 28578 sayılı **Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği**
13. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca çıkarılan 13.09.2014 tarih ve 29118 sayılı **Sosyal Yardım Verilerinin Kaydedilmesine Ve Paylaşılmasına İlişkin Yönetmelik**
14. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca çıkarılan 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı **Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik**
15. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan 29.03.2015 tarih ve 29310 sayılı **Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği**
16. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan 30.04.2015 tarih ve 29342 sayılı **Özel Kreş Ve Gündüz Bakımevleri İle Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş Ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik**
17. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan 17 Mart 2016 tarih ve 29656 sayılı **Şiddet Önleme Ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik**

Yönerge

18. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce çıkarılan, **Minimum Standartlar İzleme Ve Değerlendirme Programının Uygulanmasına Dair Yönerge**

SOSYAL İNCELEME RAPORLARININ HANGİ MESLEK GRUPLARI TARAFINDAN HAZIRLANABİLECEĞİNE İLİŞKİN YARGI KARARLARI

Sosyal inceleme raporlarının hangi meslek gruplarıncı hazırlanabileceğine ilişkin olarak 2015 yılına kadar yargı yoluna başvurulmamış, ancak sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanları dışında da hazırlanabileceğine ilişkin özellikle ASPB düzenlemeleri başta olmak üzere artan

düzenlemeler karşısında bu tarihten itibaren SHUDER tarafından yargı yoluna başvurulmuş, ancak henüz sonuçlanan yargı süreci olmamıştır.

Bununla birlikte korunma altına alınan çocukların korunma kararı sürecinde sosyal inceleme yapıp yapılmayacağına ilişkin olarak yargıtayın aşağıda belirtilen kararıyla sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanı tarafından hazırlanabileceğinin de hüküm altına alındığı görülmektedir.

Şöyle ki: 15.12.1995 tarih ve 22494 sayılı resmi gazetede yayınlanan Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin 10882 Esas ve 11899 karar nolu, 09.11.1995 tarihli kararıyla; “kurum (eski SHÇEK, şimdi ki ASPB) tarafından verilen hizmetlerden önce sosyal inceleme ve tespit çalışmalarının sosyal hizmet uzmanlarının kanaatine göre düzenlenmesine olanak sağlanması gerektiği” yönünde karar verilmiştir. Bu kararda da görüldüğü üzere kurum olarak bahsedilen o dönem ki SHÇEK (sonradan lağvedilerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlanmıştır) tarafından verilecek hizmetlerden önce sosyal incelemenin sosyal hizmet uzmanlarının kanaatine göre düzenlenmesine olanak sağlanması gerekmektedir.

Mesleki gereklilikler yanında yukarıda bahsedilen Yargıtay kararı gereğince de sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanlarıncan hazırlanması gerekmesine karşın, önceki bölümlerde sayılan son süreçteki düzenlemelerle, sosyal inceleme raporlarının farklı meslek gruplarıncan da hazırlanmasının öngörülmesi üzerine; sosyal hizmet uzmanlarının meslek örgütü olan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğince, bu düzenlemelerde sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanları dışındaki meslek gruplarıncan hazırlanmasına ilişkin hükümlerin iptali için Mayıs 2015’ten itibaren yargı yoluna başvurulmuş olup dava süreci devam etmektedir.

SOSYAL İNCELEME RAPORLARININ HANGİ MESLEK GRUPLARI TARAFINDAN HAZIRLANABİLECEĞİNE İLİŞKİN EĞİTİM KURUMLARININ GÖRÜŞ VE KARARLARI

Aslında mesleki bir faaliyet olan sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisinin hangi meslek gruplarına ait olması gerektiği kararının, meslek eğitimi veren kurumlarca (üniversiteler ve YÖK) verilmesi gerekirken yasal veya idari düzenlemelerle konu hakkında farklı kararlar alınabilmiştir. Yasal veya idari olarak değil, alınan eğitimle kazanılmış bir beceri ve yetki olan sosyal inceleme yapma ve rapor düzenleme yetkisi hakkında asıl karar organının idari kurumlar değil, YÖK ve eğitim kurumları olması gerekmektedir. Buna karşın sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisi konusunda idare ve kanun koyucular konunun asıl muhatapları olan YÖK’e, eğitim kurumlarına ve meslek örgütlerine görüş dahi sormadan, uygun görüş almadan düzenleme yapabilmektedirler. Bunun sonucunda yasal ve idari düzenlemelerle sosyal inceleme konusunda mesleki formasyona sahip olmayan meslek gruplarına sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisi verilerek pekçok açıdan uygunsuzluğa yol açılmaktadır.

Sosyal inceleme raporuna müfredatında yer veren üniversitelerin ilgili bölümlerinin görüşleri sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanması yönündedir. Örneğin Ankara Üniversitesinin Mayıs 2015 tarihli konuya ilişkin görüş yazısından bazı bölümler şöyledir:

“... sosyal inceleme raporları hem adaletin hem de sosyal refahın sağlanması konusunda büyük önem arz etmektedir ve sosyal inceleme raporları uzman kişiler tarafından özen ve titizlikle yazılmalıdır. Bu bağlamda sosyal inceleme raporlarının ve sosyal hizmet raporlarının sosyal hizmet uzmanları tarafından yazılması gerekmektedir.

Sosyal İnceleme Raporlarını neden Sosyal Hizmet Uzmanları yazmalıdır?

Sosyal hizmet eğitimi birey, aile, grup ve toplum gelişimleri hakkında hem kuramsal, hem de olgusal bilgi içermektedir. Bu bilgiye uygulamaya dayalı kişisel bilgilerini ekleyen sosyal hizmet uzmanı, vakayı veya bireyi çevresiyle ve toplumsal gerçekliklerle birlikte çok yönlü olarak değerlendirebilme yetkinliğine sahiptir (Duyan, 2012). Bu yetkinlik sosyal inceleme raporlarını bilimsel veri ve teorilere dayandırarak daha kapsamlı ve objektif hale getirir.

Sosyal hizmet eğitimi içerisinde rapor yazma teknikleri de bulunmaktadır. Bu eğitimde raporlarda kullanılacak olan dil, jargon ve içerik ayrıntılı olarak öğrencilere sunulmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları rapor yazma konusunda teknik donanıma sahiptirler ve yaptıkları uygulamalarda (staj) bu becerilerini geliştirip pekiştirme imkanına sahiptirler. ...

Çeşitli sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında staj yapan öğrenciler aktif olarak sosyal incelemede bulunma ve sosyal inceleme raporu yazma görevlerini yerine getirmektedirler. Bu durum sosyal hizmet uzmanı adaylarının sosyal inceleme raporu yazma konusundaki deneyim ve becerilerini artıran bir durumdur. ...

Sosyal hizmet uzmanlarının en önemli mesleki rollerinden bir tanesi de savunuculuktur. Bu bilinçle yetiştirilen sosyal hizmet uzmanları, bireylerin ve toplumun en yüksek yararını gözetme sorumluluğu ile sosyal inceleme raporlarını yazma becerisine sahiptir. Savunuculuk rolü üstlenmiş olan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal inceleme raporlarını yazmaları, müracaatçıların yararına bir durum olarak nitelenebilir.

Ancak konuya ilişkin yasal ve idari düzenlemelerle, eğitim kurumları devre dışı bırakılarak alınan kararlar uygunsuzluklara yol açmakta olup örneğin bu düzenlemelerin bir kısmında sosyal inceleme yapma ve rapor hazırlama yetkisi Meslek Elemanı adıyla tanımlanan meslek gruplarına verilmiştir. Halbu ki bu düzenlemelerdeki meslek elemanı kavramı YÖK kararlarına aykırıdır. Şöyle ki Yükseköğretim kurumlarından mezun olanlara hangi unvanın verildiğine dair kararlar YÖK tarafından verilmekte olup Devlet Personel Başkanlığı ve ilgili kurum ve kuruluşlar bu açıdan YÖK'e görüş sorarak kadro ve unvan belirleyebilmektedir. Konuyla ilgili Yükseköğretim Kurulunun 31.01.1984

tarhli kararıyla, Meslek Yüksekokullarının Teknik Programlar dışındaki diğer önlisans (2 yıllık) bölümlerinden mezun olanlara Meslek Elemanı unvanı verileceği hüküm altına alınmış olup bu çerçevede de 2 yıllık (önlisans) bölüm mezunlarının ilgili alanın meslek elemanı unvanını alacağı açıktır. Halbu ki önceki bölümlerde değinilen sözkonusu yönetmelik düzenlemeleriyle meslek elemanı tanımı içinde sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji gibi lisans eğitimi almış/alan meslek grupları sayılmıştır. Bu nedenle sosyal inceleme raporunun meslek elemanlarınca hazırlanabileceğine ilişkin düzenlemelerde yer alan meslek elemanı kavramı YÖK kararlarına aykırıdır.

DEĞERLENDİRME

Ülkemizde, sosyal inceleme raporunun hangi meslek grupları tarafından hazırlanabileceğine dair mevzuat düzenlemeleri yapılmadan önceki süreçten başlayarak sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmetin öncüleri olan Batılı ülke örneklerinde olduğu gibi mesleki formasyonları gereği sosyal hizmet uzmanlarınca yapıldığı, sosyal hizmet uzmanı bulunmadığı zamanlarda farklı meslek gruplarınca yapıldığı bilinmektedir. Ancak sosyal incelemeye ilişkin ilk düzenlemelerle birlikte, sosyal hizmet uzmanlarının sayısal azlığından hareketle, sosyal inceleme raporlarının öncelikle sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanabileceği öngörülmekle birlikte, sosyal hizmet uzmanı bulunmadığı hallerde veya sosyal hizmet uzmanlarına ek olarak yakın meslek gruplarınca da sosyal inceleme raporu hazırlanabileceğine dair hükümlerin yer aldığı düzenlemeler oluşturulmuştur. Yetmişmiş personel azlığı ve bu konuda önlem alma refleksi konuyla ilgili düzenlemelerde kendisini göstermiştir.

Sosyal inceleme raporu ve bu raporu kimin hazırlayacağına ilişkin ilk yasal düzenlemeler adli sosyal hizmet alanında çocuk adalet sistemi düzenlemelerinde yer almış, bu kapsamda 1979 tarihli Çocuk Mahkemeleri Kanununda sosyal inceleme raporunun sırasıyla sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pedagog ve psikiyatridan oluşan mahkeme uzmanları tarafından hazırlanması öngörülmüş, bunların da yetmemesi durumunda kamu veya özel uzmanlardan yararlanılabileceğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Ancak Çocuk Mahkemeleri Kanununun yerine çıkarılan 2005 tarihli 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda ise yine benzer sayısal azlık bahanesi ve farklı meslek gruplarını temel alan müdahalelerle oluşturulan Sosyal Çalışma Görevlisi tanımı bu konuda bir dönüm noktası olmuştur. Birçok alt düzenlemede de benimsenen bu tanım içerisinde yer bulan çok sayıda çeşitli meslek gruplarını kapsayan görevlilere sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisi tanınarak, sosyal hizmet uzmanları dışındaki meslek gruplarınca da sosyal inceleme raporu hazırlanması öngörülmüş, bu uygulamanın diğer alanlarda da yaygınlık gösterme eğilimine girdiği gözlenmiştir.

Şöyle ki sosyal inceleme raporunun ağırlıklı olarak kullanıldığı ve bu konuda pekçok düzenlemenin yapıldığı çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, sosyal yardım, aile vb. dahil genel olarak sosyal hizmet alanlarında hizmet vermekle yükümlü ana kurum olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

Kurumunda önceleri sosyal inceleme raporları genel olarak sosyal hizmet uzmanları tarafından, onların bulunmaması halinde yakın meslek grupları tarafından yapılması öngörülmüşken, sonraları tamamen sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılması hükme bağlanmıştır. Bu doğrultuda 28.11.1983 tarih ve 18235 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelikle başlayan süreçte sonradan çıkarılan yönetmelik ve genelgelerle sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanabileceğine dair pekçok düzenleme yapılmıştır.

Ancak 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kuruluşundan sonra başlayan süreçte, Çocuk Koruma Kanunundaki sosyal çalışma görevlisi uygulaması da dayanak alınarak yeni düzenleme yapılan sosyal hizmet alanlarında dahi sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanları dışında ki meslek gruplarınca da yapılmasına ilişkin düzenlemeler artmaya başlamıştır. Bu düzenlemelerin sonucunda ülkemizde çok farklı uygulamalar ortaya çıkmış, örneğin ASPB'nda dahi bu farklılık bariz şekilde görülmüş, bakanlığın bağlı birimlerinde SİR hazırlayabilecek meslek grupları arasında çok farklı uygulamaları öngören düzenlemeler başgöstermiştir.

Bununla birlikte eskiden genel olarak ve çok ağırlıklı bir şekilde sosyal hizmet uzmanlarınca yapılan sosyal inceleme raporları, mevcut durumda farklı meslek gruplarınca da yapılabilir hale gelmiş ve mevzuatta sosyal inceleme raporunun hangi meslek gruplarınca yapılabileceğine dair karmaşık bir görünüm ortaya çıkmış, herhangi bir sosyal hizmet alanında sosyal inceleme raporlarını hangi meslek gruplarının yapabileceğine ilişkin tespiti yapabilmek için önceki bölümlerde de belirtildiği üzere konuyla ilgili mevzuata bakmak zorunluluğu doğmuştur.

Bu mevzuat hazırlanırken uluslararası ve ulusal çerçeve ve akademik, mesleki yetkinliklerden ziyade mevzuat düzenleyicisi kurumların ve çeşitli müdahale gruplarının etkisinin olduğu anlaşılmıştır. Ancak sosyal hizmet uzmanlarının mesleki formasyonunda bulunan sosyal inceleme raporlarının farklı meslek gruplarınca da yapılabilmesine ilişkin düzenleme ve uygulamalar aşağıda belirtilen hususlar açısından da uygunsuzluk oluşturmaktadır.

1-Kapsam ve içerik olarak artan sosyal hizmet ve yardımlarla ilgili görevler 2005 tarihli Çocuk Koruma Kanunundan sonra çocuk adalet sistemi ve kimi kurumlarda sosyal çalışma görevlileri tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. 2005'te çıkarılan 'Sosyal çalışma görevlisi' kavramı ve 2012'de bu kavramın kapsamının genişletilmesi suretiyle sosyal çalışma/sosyal hizmet disiplini dışındaki kişilerin bu kapsama alınması, sosyal çalışmaya ilişkin görevlerin hizmetin gereğine uygun olarak yerine getirilmesine engel teşkil etmiştir. Örneğin çocuk mahkemelerinde sosyal hizmet alanı içerisinde özel bir uzmanlık olan "sosyal inceleme" işinde uzmanlaşmış kişilere ihtiyaç varken, bu alanda hiç eğitim almamış kişilerin istihdamı ile sadece sosyal hizmete ilişkin meslek grubu değil, aynı zamanda çocuk adalet sistemi de büyük zarar görmektedir. Örneğin çocuklar hakkında verilen

koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınma sürecinde ve daha sonra uygulama aşamasında diğer meslek elemanları eğitimini almadıkları için gereken ölçütlerde nitelikli Sosyal İnceleme Raporu hazırlayamayabilmektedir.

2005 tarihli 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunuyla, tanımı yapılmamış “sosyal çalışma” alanı için “sosyal çalışma görevlisi” gibi yeni türetilmiş içinde farklı meslek gruplarının bulunduğu bir torba kadro oluşturularak sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisi verilmesi mesleklere özgü teknik ve mesleki beceriler ile yetkinlikleri sulandırmış ve önemsizleştirmiştir. Adli sosyal hizmet alanında çocuk ve gençlerin yaşadıkları sosyal koşulları ve asıl önemlisi gelecek beklentisine yönelik ihtiyaçları bir delil niteliğinde ortaya koyması gereken sosyal inceleme raporlarının bu özelliği ve işlevselliği önemini kaybetmiş, avukatlık hizmetinin niteliğine de bağlı olarak dosyada olması gereken bir şekil unsuruna dönüştürülmüştür. Çocuk adalet sistemindeki verilere bakıldığında çocuk mahkemelerinde görevlendirilen farklı meslek gruplarından oluşan sosyal çalışma görevlilerinin düzenledikleri sosyal inceleme raporlarının çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi açısından bir etkinliği ve işlevinin olmadığı, sosyal çalışma görevlilerinin ise bu yönde ayrı bir katkı veremedikleri anlaşılmaktadır. Çocuk hizmetleri açısından sosyal inceleme raporlarıyla ilgili olumsuzlukların temel nedenlerinden birisi de vesayet kurumunun/yapılanmasının medeni hukuk çerçevesinde şimdiki kadar oluşturulmamasıdır. Çocuk ve gençlerin korunup kollanmasıyla ilgili olması gereken böyle bir uygulama Çocuk Koruma Kanunuyla ancak yargısal bir görev olarak yapılandırılmış, İdari kurumlar ise sadece bakım hizmeti vermekle sınırlandırılmıştır. Böylece çocuk ve gençlerin korunup kollanmalarıyla ilgili “kamusal” bir taraf olma konumu zayıflatılmış, özellikle idari bir işlemin ve sorumluluğunun yerine getirilmesinde önemli bir araç olan sosyal inceleme raporunun işlevi de Avrupa’daki uygulamalardan da farklılaştırılmıştır (Tarimeri, 2014).

Uluğtekin ve arkadaşları tarafından yapılan araştırma bulgularında da ülkemizde çocuk adalet sisteminde SİR’lerin işlevini çok az bir düzeyde yerine getirdiği görülmüştür. Bu durum, suça yönelen çocuğun ve çevresinin ihtiyaçlarının suçun ortaya çıkışı ve suçun denetlenmesi bağlamında gerektiği gibi değerlendirilemediğini yani çocuğun gereksinim duyduğu müdahale ve hizmeti alamadığını ortaya koymaktadır. Bunun nedeni olarak öncelikle, Çocuk Mahkemesi Uzmanlarının (ÇMU) SİR hazırlamasında ve gözetim sürecini ele almasındaki modelin, tıbbi (medikal) model bakış açısı olduğu, böyle bir bakış açısının, ÇMU’nun sorunu, yalnızca çocukla sınırlı bir biçimde ele almasında etkili olduğu düşünülmüştür (Uluğtekin vd. 2004). Halbu ki sosyal hizmet uzmanları aldıkları eğitim ve mesleki formasyonları gereği konuyu sistem yaklaşımı içinde daha genelci bir yaklaşımla ele alarak değerlendirebilmektedir.

2-Sosyal inceleme raporunu düzenleyenlerin mesleki teknik özellikleri ve bunların raporlara nitelik ve içerik olarak ne ölçüde yansımalarının olacağı da oldukça önemlidir. Sosyal çalışma görevlisi tanımına eklenerek SİR hazırlama yetkisi verilen yeni görevlilerin bu süreçte “çocuğun içinde bulunduğu aile

ortamı, sosyal çevre koşulları, gördüğü eğitim, fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkında” teknik olarak ne kadar bilgi sahibi oldukları ve görüş açıklamaları konusunda ne kadar yetkin olduklarının da bu açıdan tartışılması gerekmektedir. Eğitim programlarında bu hususların yer alıp almadığı değerlendirilmelidir. Çünkü sosyal çalışma görevlisi, meslek elemanı gibi torba kadrolar içinde sayılan meslek gruplarıyla; örneğin bir fizik, biyoloji, Türkçe, coğrafya, müzik, Almanca öğretmeni veya bir çocuk gelişimcisi, sosyolog, aile ve tüketici bilimleri mezunu kişilerin “suça sürüklenen çocuk” ve gençlerle ilgili vasıflı ve nitelikli bir rapor düzenlemesi ve sosyal hizmet müdahale planları önermesi konusunda yetkilendirilmesi olanaklı hale gelmiştir. Bu durum teşbihte hata olmaz mantığıyla örneğin; sağlık alanında bir ürologun veya hematoloğun, bir kalp hastası ile ilgili tetkik, araştırma yaptıktan sonra teşhis koyup bir kalp ameliyatına girişi ve bu konuda kendini yetkin görmesi ile de eş değer bir olaydır (Tarimeri, 2014). Bu uygulamanın sonucunda SİR’e konu olan kesimler ve ilgili kurumlar açısından ortaya çıkabilecek hayati sorunları öngörmek işten bile değildir.

Sosyal hizmetin geliştiği öncü ülkelerde, Kıta Avrupa’sındaki sosyal hizmete yönelik genel uygulamada sosyal hizmet uzmanı dışındaki bir meslek grubunun kamusal bir görev bağlamında meslekleri dışında böyle bir raporlama konusunda veya sosyal çalışmanın yerine çalıştığı ne görülür bir şey, ne de kabul edilebilir bir şeydir. Diğer meslek gruplarının böyle bir konuda kendilerini yetkin görmeleri söz konusu bile değildir. Ancak belli bir müdahale planına ihtiyaç olduğu zamanda bu konularda teknik eğitim almış kişiler ile birlikte çocuk ve gencin yararına ve esenliğine yönelik birlikte çalışma söz konusu olmaktadır. (Tarimeri, 2014). Sadece sosyal hizmetin geliştiği ülkelerde değil sosyal hizmet sistemini geliştirmeye çalışan ülkelerde de örneğin Afganistan’da (UNICEF’in Afganistan için yaptığı çalışmada da öngörülen süreçte) bile çocuklarla ilgili mahkeme kararlarında ve yargılamalarda sadece SHU tarafından hazırlanan SİR’ler esas alınarak değerlendirilmektedir (Artan 2016, Tarimeri 2016). Ülkemizde ise yurt dışı örneklerle de aykırı bir şekilde farklı meslek gruplarının sosyal inceleme raporu hazırlama vb. sosyal hizmet mesleğinin formasyonunda bulunan mesleki yetkinliklere sahip olmaları hem çeşitli düzenlemelerde yer alabilmekte hem de farklı meslek gruplarınca bu yönde talepte bulunabilmektedir.

3-Sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanları dışındaki kimselerce hazırlanması modern devlet anlayışı bakımından da uygunsuzluklar içermektedir. Demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti ilkelerinin benimsendiği “Modern Devlet” anlayışı bilindiği gibi hukuk, sağlık, eğitim, sosyal hizmet gibi teknik kurumsal yapılar üzerine yapılandırılmıştır. Yurttaşlık bilincinin öne çıkarıldığı böyle bir yapılanmada hayırseverlik anlayışı tarihsel süreç içinde teknik bir kurumsal yapı olarak sosyal hizmetlere dönüşmüştür. Çocuk, genç, engelli, yaşlı vb. dahil yurttaşların sosyal hizmet yöntemleriyle korunup kollanmaları da “Yurttaş/Medeni Hukuk” bağlamında öncelikle bir idari görev olarak öngörülerek, kurumsallaşmış ve yapılandırılmıştır. İç hukukumuzun bir parçası olan Avrupa Sosyal Şartı bağlamında sosyal refah hizmetlerinin idarenin organları tarafından sosyal hizmet yöntemleriyle

verilmesi gerekmekte olup sosyal inceleme raporlarının da sosyal hizmet yöntemlerini uygulayan sosyal hizmet uzmanlarının mesleki etkinliği ve uygulama aracı olan teknik hizmete dönüşmesi gerekmektedir. Dolayısıyla kamusal bir hizmet bağlamında idari bir teknik görev ve yükümlülük olarak verilmesi gereken sosyal hizmetlere ulaşımda sosyal inceleme raporları işlevsel bir öneme sahiptir. Bu önem, raporu düzenleyenler için de hem insani hem mesleki hem de idari ve hukuksal sorumlulukları da doğal olarak beraberinde getirmektedir. Sosyal inceleme raporu sadece bir başvuru formu veya hayırseverliğin/yardımseverliğin bir parçası değil, bir çocuğun, engellinin veya kadının hayatını kurtarabilecek veya tamamen karartabilecek sonuçlara neden olabilecek kadar büyük önem taşıyan müdahale aracıdır. Sosyal inceleme raporu hem hak sahibinin haklarını kollayıcı hem de kamu kaynaklarının doğru ve verimli kullanılmasının belirlenmesinde temel bir araçtır. Sosyal inceleme raporunun teknik bir hizmete dönüşmesi, yurttaşların önceden belli olan kurallar dahilinde haklarının kullanılabilmesi ve sorgulanabileceği çağdaş bir ortam yaratılmasına olanak sağlayacaktır. Böylesi önemdeki sosyal inceleme raporunun, modern devlet anlayışına uygun olarak sosyal hizmet yöntemlerinin uygulayıcıları olan profesyonel sosyal hizmet uzmanları yerine, konunun profesyoneli olmayan, yardım memuru anlayışıyla herkesçe veya başka kimselerce yapılmasının öngörülmesi durumunda modern devletin teknik hizmet anlayışından ziyade, idarenin hayırseverlik/yardımseverlik anlayışına uygun olan modern öncesi uygulamalara dönülmesine zemin yaratılmaktadır. Bu anlayışla sosyal inceleme raporu teknik bir mesleki yetkinliği ve beceriyi yansıtan bir rapor yerine daha çok bir başvuru formuna dönüştürülmektedir (Tanımeri, 2014).

4-Sosyal hizmet ve sosyal inceleme raporuna ilişkin uluslararası düzenlemeler ve gelişmiş sosyal hizmet uygulamalarına sahip ülke örneklerinde ki düzenleme ve uygulamalar da sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanmasını öngörmektedir. Örneğin Türkiye'nin de kabul ederek iç hukuk kuralı haline getirdiği Genişletilmiş Avrupa Sosyal Şartının 14. Maddesi ve ISS (International Social Service - Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonu) kararları gereğince Türkiye'de ve diğer ülkelerde sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanmayan sosyal inceleme raporları diğer ülkelerde kabul edilmemektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları) sosyal incelemenin (sosyal araştırma raporu) bu alanda eğitim almış nitelikli personel tarafından yapılmasını öngörmüş, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonunun "Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal Çalışmacının Rolü İsimli" eserde sosyal inceleme hazırlanması sosyal hizmet uzmanının görevi olarak öngörülmüştür. Ülkemizdeki sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanları dışındaki meslek gruplarınca yapılmasına yönelik düzenlemeler bu açıdan da aykırılık taşımaktadır.

Ülkemiz tarafından da onaylanarak bir iç hukuk kuralı haline gelen uluslararası düzenlemeler (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Pekin Kuralları, Avrupa Sosyal Şartı, Uluslararası Sosyal Hizmet Organizasyonu vb) kapsamında doğrudan veya dolaylı olarak sosyal inceleme raporlarının sosyal

hizmet uzmanları tarafından yapılması öngörülmüştür. Bu çerçevede haklarında sosyal hizmet uzmanları tarafından sosyal inceleme raporu hazırlanan yurtdışında yaşayan insanlar ve ülkemizde yaşayıp bu kapsamda işlem yapılan TC vatandaşları ile sosyal inceleme raporları sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanmayan TC vatandaşları arasında mesleki/teknik bir uygulama eksikliği ve idari/yasal açıdan bir eşitsizlik doğmaktadır. Nitelikli hizmet alımı başta olmak üzere vatandaşlara yönelik ve vatandaşlar arasında hizmet farklılıkları yaratan bu durum başta anayasal güvence altına alınan eşitlik ilkesine ve insan haklarına da aykırılık doğurmaktadır.

5-Sosyal hizmet konuları yanında sosyal inceleme raporuna, gerek hazırlanış, gerek içerik ve şekil, gerekse değerlendirme açısından eğitim müfredatında yer veren tek okul ve bölüm sosyal hizmet okulları/bölgeleridir. Sosyal hizmet eğitimi içerisinde rapor yazma teknikleri de bulunmaktadır. Bu eğitimde sosyal inceleme raporlarında kullanılacak olan mesleki dil, jargon ve içerik ayrıntılı olarak öğrencilere sunulmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları rapor yazma konusunda teknik donanıma sahiptirler, içerik kadar raporlama dili de verilecek olan kararın ya da müdahalenin içeriğini büyük oranda etkilemektedir. Eğitim süreçlerinde yaptıkları staj uygulamalarında bu becerilerini geliştirip pekiştirme imkanına sahiptirler. Sosyal hizmet eğitimi teorik bilgi yanında, pratiğe ve beceriye dayalı bir eğitimidir. Dünyanın birçok ülkesinde ve ülkemizde de sosyal hizmet lisansı uygulama veya stajdan bağımsız olarak verilmeyebilir. Çeşitli sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında staj yapan öğrenciler aktif olarak sosyal incelemede bulunma ve sosyal inceleme raporu yazma sürecinde bulunmaktadırlar. Bu durum sosyal hizmet uzmanı adaylarının sosyal inceleme raporu yazma konusundaki deneyim ve becerilerini artıran bir durumdur. Bir sosyal sorunun tüm yönleriyle ortaya konulup, çözüme kavuşturulmasında çok önemli bir adım olan sosyal inceleme raporunun hazırlanmasında, konuyu çok geniş bir bakış açısıyla, geneli bir yaklaşımla ele alacak bir meslek grubunun bakış açısı gerekir. Bu bakış açısına da sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, hukuk, ekonomi, sosyal sorunlar, bireyle çalışma, grup çalışması, toplumla çalışma vb. çok geniş ve uygulamalı bir eğitim müfredatına sahip okullardan yetişen sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacıların sahip olması kaçınılmazdır. Sosyal inceleme raporu, sosyal hizmet uzmanının/sosyal çalışmacının mesleki müdahalesinin temel dayanağıdır. Bu nedenle farklı meslek gruplarınınca SİR hazırlanması, SİR'in sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerinden mahrum kalmasına yol açmaktadır.

6-Ülkemizde sosyal inceleme raporları sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanmakta iken sosyal inceleme raporlarının farklı meslek gruplarınınca da hazırlanmasına ilişkin düzenlemelerin en çok dillendirilen ve önde gelen gerekçesi ve karar alıcıları da etkileyen, ikna edici gerekçe olarak 2000'li yılların başlarına kadar genelde sosyal hizmet uzmanlarının sayısal azlığı öne sürülmüştür. Sosyal hizmet uzmanlarının sayısal azlığı nedeniyle sosyal inceleme raporlarının (ve sosyal hizmete ilişkin diğer bazı görevlerin ve alanların) diğer meslek gruplarınınca da yapılmasının hizmette olası aksamaları önleyeceği, sosyal hizmet uzmanlarının da iş yükünü azaltacağı gibi gerekçeler ortaya atılabilmektedir.

Konuyla ilgili mesleki eleştiri ve itirazlar karşısında, ilerleyen süreçte yeterli sosyal hizmet uzmanı sayısına ulaşılması durumunda bu uygulamaların da düzeltilebileceği, sosyal hizmet mesleği dışındaki görevlendirmelerin sonlandırılabilmesi de düzenleyiciler tarafından ifade edilmiştir. Ancak bu gerekçeyle olsa dahi nitelikli bir hizmet ve mesleki uygulama açısından da sakıncalı olan bu tür düzenlemelere ilişkin öne sürülen bu gerekçeler de ortadan kalkmaktadır.

Sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanı dışındaki meslek gruplarının da hazırlanmasına yönelik uygulamaların ivme kazandığı Çocuk Koruma Kanununda geçen sosyal çalışma görevlisi kavramının düzenlendiği 2005 yılında Türkiye’de 1 üniversite (Hacettepe) sosyal hizmet uzmanı mezun veriyordu. Ancak bu tarihten itibaren ülkemizde sosyal hizmet bölümlerinin sayısı hızla artmaya başlamış, 2006, 2009 ve sonraki yıllarda bu artış büyük ivme kazanmıştır. 2015 yılı itibarıyla ülkemizde 11 üniversite sosyal hizmet uzmanı mezun ederken, 36 bölümde sosyal hizmet bölümünde eğitim vermeye başlanmış, 70’in üzerinde bölüm ise açılış sürecini tamamlayarak öğrenci alma çalışmalarını tamamlama sürecine girmiştir. 2017 yılına geldiğimizde ise ülkemizde üniversitelerdeki sosyal hizmet lisans bölümü sayısı 100’e yaklaşmış, bu üniversitelerin yarısında bizzat öğrenci alımına ve eğitim vermeye devam edilmiş, açık öğretim, uzaktan eğitim, lisans tamamlama vb. yollarla da mezun sayısı mevcut ihtiyacın dahi çok üzerine çıkmıştır.

Dolayısıyla bu süreçte yeni açılan bölümlerden de öğrencilerin mezun olmasıyla özellikle 2015 yılından itibaren sosyal hizmet uzmanlarının sayısal azlığı gerekçesi ortadan kalkmış olup belirlenen kadrolara göre sosyal hizmet uzmanı fazlalığı dahi oluşmuştur. Bu yıldan itibaren KPSS sınavlarına giren sosyal hizmet uzmanlarının pekçoğu atanamamış, sadece az sayıda sosyal hizmet uzmanı çok yüksek puanlarla atanabilmiştir. Ancak sosyal inceleme raporu vb. sosyal hizmet uygulamaları ve görev tanımlarının (kariyer uzmanlıkları, torba kadrolar vb) sosyal hizmet uzmanlarından farklı meslek gruplarından yapılan görevlendirmelerle karşılanmasına yönelik düzenlemeler nedeniyle, sosyal hizmet uzmanı ihtiyacı doğrultusunda sosyal hizmet bölümleri ve bu bölümlerden mezun olan sosyal hizmet uzmanlarının sayısal artışına tezat olarak sosyal hizmet uzmanlarının kamuda ki görev alanları daralmış ve kamuda daha az sayıda sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmeye başlanmıştır.

Sosyal hizmet uzmanı sayısındaki artışın kamuda belirlenen ihtiyacı karşılayacak seviyeye ulaşmasına karşın, sosyal inceleme raporu hazırlama vb. sosyal hizmet mesleği formasyonundaki hizmet ve görevler için sosyal hizmet uzmanları dışındaki görevlendirmelerden vazgeçilmemiş, buna ilişkin düzenlemelerde tekrar değişiklik yapılmamıştır.

Sosyal hizmet uzmanları tarafından hak kaybına ve haksızlığa yol açan bu duruma sosyal inceleme raporu açısından bakıldığında sosyal hizmet ve sosyal inceleme eğitimi almış nitelikli sosyal hizmet uzmanları boşta dururken, sosyal hizmet ve sosyal inceleme eğitimi almamış diğer meslek gruplarının sosyal hizmet ve sosyal inceleme yapmaları, yetişmiş nitelikli insan gücünün kullanılmamasına yol

açmaktadır. Önemli bir tezat oluşturan bu durum olası yanlış uygulamalarla hizmet kusurlarına ve kamu yararının sağlanamamasına da yol açacaktır.

7-SHÇEK döneminde (1983-2011) sadece Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı tarafından hazırlanabilen Sosyal İnceleme Raporu, SHÇEK'in lağvedilip ASPB'nin kurulmasının (2011) ardından genel olarak Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacılar dışında da pek çok meslek grubu tarafından da hazırlanabilir hale getirilmiştir. Bu doğrultuda Bakanlığın yeni düzenlemeleriyle yürürlükten kaldırılan eski düzenlemelerde Sosyal İnceleme Raporunun, Sosyal Çalışmacılar tarafından hazırlanabileceğine ilişkin hükümler de ortadan kaldırılmıştır. Sosyal İnceleme Raporunun hazırlanması için gerekli olan sosyal hizmet uzmanının diğer mesleki çalışmaları (örneğin sosyal yardım incelemesinde aynı ve nakdi yardımlar yanında sosyal hizmet mesleğinin bilgi ve becerisine dayalı "sosyal kişisel çalışma" yapma, kendi kendilerine yeterli hale gelmelerini temin edici rehberlik, yönlendirme faaliyetleri vb) sosyal hizmet uzmanlarının yapılmayarak, ya farklı meslek gruplarıncı yapılmak, yada hiç yapılmamak durumunda kalmıştır. Bu durum süreci tekdüze hale getirerek mesleki çalışmaları zayıflatmıştır.

8-Konuyla ilgili düzenlemelerin bir kısmında (Örneğin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan ve 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı resmi gazetede yayınlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğin Tanımlar başlıklı 4. Maddesinin (1) fıkrasının k) bendinde) "Meslek elemanı" kavramı oluşturularak bu kavramın içerisinde; sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji ve/veya farklı alanlarda eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensupları sayılarak sosyal inceleme raporunun, bu meslek gruplarını kapsayan meslek elemanları tarafından "sosyal hizmet etiği ve müdahale yöntemleri çerçevesinde" sosyal ve ekonomik durumlarını kapsayan kapsamlı inceleme yapılarak düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Böylece Sosyal Hizmet Uzmanlarının mesleki formasyonunda bulunan "sosyal hizmet etiği, müdahale yöntemleri ve Sosyal İnceleme Raporu" gibi konular, mesleki formasyonlarında bu konuların bulunmadığı çeşitli meslek gruplarıncı yapılar hale getirilerek, sosyal hizmet uzmanlarının meslek alanına girilmesi yoluyla müdahale edilmesi yanında, bu konularda eğitim almamış meslek gruplarının yetkilendirilmesiyle, uygulamada da çeşitli sakıncalara da neden olmaktadır.

9-Daha önce de belirtildiği üzere kimi düzenlemelerde meslek elemanları kavramı içinde sayılan çeşitli meslek gruplarının sosyal hizmet etiği ve müdahale yöntemleri çerçevesinde sosyal inceleme raporu düzenleyebileceği belirtilmiştir. Oysa sosyal hizmete ilişkin etik ilkeler Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) tarafından 2004 yılında yayınlanarak temel değer ve etik ilkeler kabul edilmiştir. Sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet bölümlerinden farklı bölüm mezunlarıncı da yapılabileceğinin öngörüldüğü düzenlemeler, bahsedilen farklı bölüm mezunlarının bu sosyal hizmet etiği ve müdahale yöntemlerine ilişkin eğitimi almamaları nedeniyle de aykırılık teşkil etmektedir. Meslek etiği ve ahlakı yanında her vatandaşın "iyi yönetilme-iyi idare edilme hakkı"

dolayısıyla da bu düzenlemelerle kamu yararı ihlal edilmekte olup konu bu yönüyle de sosyal hizmet uzmanları derneği tarafından açılan davayla yargı sürecine taşınarak hukukun konusu haline de gelmiştir (SHUDER Dava Dosyaları).

10-Bu ve benzeri düzenlemelerle sosyal hizmet uzmanlarının mesleki formasyonunda bulunan ve mesleki işlevleri olan sosyal hizmet mesleğine ilişkin görev ve sorumluluklar farklı meslek gruplarına atfedilerek, aslında düzenlemelerde sayılan diğer meslek grupları için de mesleki formasyonlarında bulunmayan işlerle sorumlu tutulmaları nedeniyle sorun oluşturulmuştur. Sosyal hizmet uzmanları dışındaki diğer meslek gruplarının geçmiş uygulamalarda da görülen kendi mesleki raporlarını veya genel olarak yazılabilen "Durum Tespit Raporu", "Durum Değerlendirme Raporu" vb. isimdeki raporları hazırlamaları mümkünken, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki raporu olan "Sosyal İnceleme Raporu" hazırlamalarının öngörülmesi uygunsuzluk ve aykırılık oluşturmuştur. Farklı meslek gruplarının eğitim formasyonlarında bulunmayan bir yetkiyi kullanmalarının öngörülmesi etik açıdan sorunlu olduğu gibi bu yetkinin gerektirdiği becerileri gereği gibi kullanmalarını öngörmek de hem rasyonel bir yaklaşım değildir hem de hizmet alanların daha niteliksiz bir hizmet alabilmesine ve bu yönleriyle müracaatçıların mağduriyetine neden olarak idare açısından da hizmet kusuruna yol açacaktır.

11-Sosyal inceleme raporlarının bir kısmında Meslek Elemanı adı altında çeşitli meslek gruplarına yer verilerek sosyal incelemenin meslek elemanlarınca yapılmasına ilişkin düzenlemelerdeki meslek elemanı kavramı mevcut Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) düzenlemelerine ve kararlarına aykırıdır. Şöyle ki Yükseköğretim kurumlarından mezun olanlara hangi unvanın verildiğine dair kararlar YÖK tarafından verilmekte olup Devlet Personel Başkanlığı ve ilgili kurum ve kuruluşlar bu açıdan YÖK'e görüş sorarak kadro ve unvan belirleyebilmektedir. Sosyal inceleme raporlarına ilişkin Meslek Elemanı kavramı YÖK'ün Meslek Elemanı kararlarına aykırı düşmektedir. Çünkü; konuyla ilgili Yükseköğretim Kurulunun 31.01.1984 tarihli kararıyla, Meslek Yüksekokullarının Teknik Programlar dışındaki diğer ön lisans bölümlerinden mezun olanlara Meslek Elemanı unvanı verileceği hüküm altına alınmış olup bu çerçevede de 2 yıllık (ön lisans) bölüm mezunlarının ilgili alanın meslek elemanı unvanını alacağı açıktır. Halbu ki sosyal inceleme raporlarıyla ilgili düzenlemelerdeki meslek elemanı tanımı içinde sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji vb. lisans (4 yıllık) eğitimi almış/alan meslek grupları sayılmış, YÖK'ün teknik programlar dışındaki ön lisans (2 yıllık) eğitimi almış bölüm mezunlarına verdiği meslek elemanı unvanıyla tezat oluşturmuştur. YÖK kararlarına göre ön lisans (2 yıllık) mezunları meslek elemanı sayılırken, SİR ile ilgili düzenlemelerde ise lisans (4 yıllık) mezunları meslek elemanı sayılmıştır.

12-Asıl olarak mesleki bir uygulama ve yetkinlik olan sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisi yasal veya idari düzenleme ile değil alınan eğitimle kazanılmış bir beceri ve yetkidir. Bu nedenle konu hakkında asıl karar organı idari kurumlar değil, YÖK ve eğitim kurumları olmalıdır. Bu nedenle yasal

ve idari düzenleme yapacak olan idarelerin hem meslek elemanı, sosyal çalışma görevlisi terimi hem de sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisi gibi konularda YÖK'e, eğitim kurumlarına ve meslek örgütlerine görüş sorması ve işbirliği yapması gerekmektedir. Bunu gözetmeden, uygun görüş almadan düzenleme yapılması hukuksal açıdan yetki aşımı/yetki gaspı anlamına gelebileceği gibi mesleki ve bilimsel açıdan da doğru bir yaklaşım olmamaktadır. Çünkü konuyla ilgili eğitim kurumlarının/üniversitelerin ilgili bölümlerinin görüşleri mesleki ve bilimsel açıdan sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanması yönündedir.

13-657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 3. maddesinde, sınıflandırma, kariyer ve liyakat ilkeleri bu Kanunun temel ilkeleri olarak belirlenmiş; sınıflandırma ilkesi kamu hizmetleri görevlerini ve bu görevlerde çalışan devlet memurlarını görevlerinin gerektirdiği niteliklere ve mesleklere göre sınıflara ayırmak olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle de meslek elemanı, sosyal çalışma görevlisi vb. kavramlar ada altında çeşitli meslek gruplarının birarada sayılıp sosyal inceleme raporu vb. sosyal hizmet uzmanının mesleki formasyonunda bulunan bir görevin veya bu şekilde aynı ve benzer görevlerin bu kavramların içinde sayılan tüm meslek gruplarından beklenmesi aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanlarından farklı meslek gruplarınca da yapılabilmesine ilişkin düzenlemelerle, sosyal çalışmacıların mesleki formasyonunda bulunan ve önceki düzenlemelerde de sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanının mesleki işlevleri olan sosyal hizmet mesleğine ilişkin görev ve sorumluluklar farklı meslek gruplarına atfedilmiş ve aslında sayılan diğer meslek grupları için de mesleki formasyonlarında bulunmayan işlerle sorumlu tutulmaları nedeniyle hem meslek grupları arasında hem de DMK çerçevesinde uygunsuzluk ve sorun oluşturulmuştur.

14-Sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanları dışındaki meslek gruplarınca da hazırlanabileceğine ilişkin düzenlemeler yargı kararlarına da aykırıdır. Konuyla ilgili olarak yargıtayın aşağıda belirtilen kararlarıyla sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanı tarafından hazırlanabileceği hüküm altına alınmıştır. Şöyle ki: 15.12.1995 tarih ve 22494 sayılı resmi gazetede yayımlanan Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin 10882 Esas ve 11899 karar nolu, 09.11.1995 tarihli kararıyla; "kurum (eski SHÇEK, şimdi ki ASPB) tarafından verilen hizmetlerden önce sosyal inceleme ve tespit çalışmalarının sosyal hizmet uzmanlarının kanaatine göre düzenlenmesine olanak sağlanması" gerektiği yönünde karar verilmiştir.

15- Sosyal çalışma görevlisi, meslek elemanı vb. torba kadrolar/görevler üretilerek, bu gruplar içerisinde sayılan pek çok meslek grubundan sosyal inceleme de dahil bir meslek grubuna özdeş işlerin veya benzer işlerin beklenmesinin gerekçeleri arasında ihtiyaç ve gereksinimlerden ziyade Yeni Kamu İşletmeciliği yaklaşımının olası etkileri de belirleyici olabilmektedir. Şöyle ki ülkelerde kamu kurumlarındaki istihdam politikaları ve dolayısıyla kadro-unvan, iş-görev tanımları vb. uygulamaları etkileyen temel unsurlardan birisi de dünyada egemen olan ideolojik ve siyasal akımlar ve bu

çerçevede meydana gelen politika ve gelişmelerin ülkelere yansımalarıdır. Bu açıdan konuya baktığımızda, içinde bulunduğumuz dönemde başat olarak yeni dönem neoliberal politika uygulamalarını öngören küreselleşme hareketlerinin, tüm kamu alanını olduğu gibi sosyal hizmet uygulamalarını da etkilemesi kaçınılmazdır.

Küreselleşme ve onun ideolojik unsuru olan neoliberal politikalar, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere 1970'lerdeki ekonomik krizden sonra, 1980'lerden itibaren etkin olarak uygulanmaya başlamış ve 1990'larda doğu bloğunun da çökmesiyle tamamen hegemonik hale gelmiştir. Bu seyir biraz gecikmeli olarak da olsa gelişmekte olan ülkelerde de yaşanmış ve ülkemizde de buna paralel olarak 1980'lerde uygulanmaya başlanan neoliberal politikalar, 1990'larda gelişim göstermiş, 2000'lerde ise yaşanan krizin de etkisiyle hızlanıp yaygınlaşmıştır.

Kısaca deregülasyon, serbestleşme, özelleştirme, yerelleşme gibi başlıklarla özetleyebileceğimiz bu süreçte kamu yönetiminde hakim olan anlayış Yeni Kamu İşletmeciliği şeklinde ifade edilebilen ve kamunun da özel sektör gibi yönetilmesini salık veren anlayıştır. Bu anlayış çerçevesinde kamu yararı ve kamu hizmetinin devlet eliyle yürütülmesi uygulaması zayıflatılmakta, kamu kurum ve kuruluşları yerleşmekte ve özelleştirilmekte, elde kalan kurum ve kuruluşlar ise özel sektör mantığıyla işletilerek, asıl olarak karlılık hedeflenmektedir.

Bu sistemde kamu görevlilerinin iş güvenceleri zayıflamakta veya kaybedilmekte, devletin güçlü merkezi korumasından mahrum kalarak, esnek çalışma ve rekabete zorlanmaktadır. Böylece Kamu Yönetiminde 1960'lardan sonra yaygınlık kazanan ve sosyal devletle de uyum içindeki Fordist düzenlemeler etkisini yitirmekte, bu çerçevede, memurların ayrıcalıklı konumu sadeleştirilmektedir. Özelleştirme ve yerelleşmenin de etkisiyle, küçülen kamu bürokrasisine ilişkin yeni dönem kamu personel rejiminde değişimler öngörülmekte, kamu personelinin genel hatlarıyla üst yönetim, uzmanlar ve büro görevlileriyle sınırlandırılması kurgulanmaktadır. Bu kapsamda, personel grubu içerisinde üst yönetim ve uzmanlar asli gruplar olarak görülmekte, ücret ve konumları iyileştirilmekte, bunun karşılığında kendilerinden verimlilik yani az maliyetle mümkün olan en fazla çıktı-iş beklenmektedir. Verimliliği sağlamanın yollarından biri olarak da personel giderlerinin düşürülmesi hedeflenmiştir, bu amaçla uzmanların ara kademe görevleri de yapmaları beklenmekte, ara kademe personelle birlikte ara kademe yöneticilere de ihtiyaç kalmaması ve bu personelin maliyetlerinden kurtulunması, büro görevlilerinin de taşeron vb. yolla temin edilmesi amaçlanmaktadır. Bu sistemin kamu kurumlarında personele yansımaları ise şube müdürü vb. ara kademe yöneticiler ile meslek personeli (sosyal hizmet uzmanları vb.) vb. grupların nihai olarak kamudan uzaklaştırılmaları olarak planlanmıştır. Ancak bu süreç her ülkede birebir aynı şekilde ilerleyerek sonuçlanmamış, kimi ülkelerde başarıyla (!) uygulanmış, kimi ülkelerde ise dirençle (siyaset yoluyla veya kamu görevlilerinin bilinçlenmesi ve örgütlenmesi yoluyla) karşılaşılarak, yavaşlamış veya değişimler göstermiştir. Ülkelerin iç dinamikleri de bu politikaların uygulanmasında belirleyici olabilmektedir.

Bu anlayışın genelde sosyal hizmetler alanına, özelde de konumuzu oluşturan sosyal inceleme raporu hazırlama görevine yansımalarından birisi ise yeni kamu işletmeciliği (neoliberalizm) anlayışında bulunan ucuz ve bol işgücü temin edilmesi amacına paralel olarak genelde sosyal hizmetlerin özelde ise sosyal incelemenin, çok sayıda farklı meslek gruplarınca da yapılabilir hale getirilmesidir.

Ülkemizde de Dünya Bankasının fon desteğiyle 1990'lı yıllarda başlayan süreç sonunda, 21 Eylül 2006 tarihinde 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Kanunu çıkarılarak; tabiplik, diş hekimliği, hemşirelik, ebelik, eczacılık, veterinerlik, mimarlık (Avrupa Birliği'nde otomatik tanınma kapsamında yer alan meslekler), mühendislik mesleği ile en az lisans düzeyinde öğrenimi gerektiren ve mesleğe giriş şartları kanunla düzenlenmiş olan meslekler dışındaki tüm mesleklerin (sosyal hizmet uzmanı/ sosyal çalışmacı da dahil) bu kurum (MYK) tarafından tanımlanması, standartlarının belirlenmesi, ardından da akredite kurumların eğitim ve sertifikasyon süreci sonunda verilen belgelerle kurumlarda görev yapabilmelerinin yolu açılmıştır. Bu çerçevede sertifikasyon işlemlerinin de akredite edilmiş kamu yada özel kurum veya kuruluşlarca yapılması öngörülmüştür.

Bu kapsamda liberal anlayışa uygun şekilde Pazar/Piyasa için uygun nitelikte işgücü tanımlanmaktadır. Meslekler çeşitli seviyelerde tanımlanmakta olup seviye 1 en alt öğrenme düzeyi, seviye 8 ise en üst öğrenme düzeyidir, bağlayıcı olmamakla birlikte Seviye 6 ve sonrası genelde yükseköğretim ve sonrası mezuniyete yönelik meslekler için kullanılmaktadır. Ancak mesleki yeterlilik çalışmalarının özünde mümkün olduğunca ön şart olarak belirli bir meslek, eğitim süresi ve diploma şartı aranmaması yer almaktadır. MYK tarafından sürece piyasa koşullarında yürütülen işlerden başlanarak, genelde belirli bir eğitim gerektirmeyen işlere ilgili çalışma yapılmıştır. MYK sürecinde mesleklere ilişkin unvanlar için bırakın belirli bir unvan kıstasını, eğitim kıstası dahi aranmayabilmektedir. Süreç içinde MYK kanununa tabi olunacak olması nedeniyle, 2014 yılında SHUDER'in girişimiyle MYK kapsamında Sosyal Hizmet Uzmanı mesleğinin tanımlanması ve standartlarının oluşturulması süreci başlatılmıştır. Süreçte belli bir noktaya gelmiş, bu çerçevede mesleğin isminin Sosyal Hizmet Uzmanı olarak tanımlanmasında MYK tarafından herhangi bir sorun görülmemiş, ancak meslek için bırakın belli bir eğitim bölümü (sosyal hizmet) mezunu olmayı, lisans (4 yıllık) mezunu olma şartının dahi aranmayacağına MYK tarafından şart koşulması nedeniyle SHUDER tarafından süreç bu sakıncaları nedeniyle sonlandırılmıştır.

MYK süreciyle, yasal engel bulunan az sayıda meslek dışındaki tüm mesleklerin piyasanın ihtiyaçlarına göre biçimlendirilmesi ve kamu kurumlarında derleme/torba meslekler/görevler/kadrolar oluşturulması gibi uygulamalar mesleklerin özgün yapısını zedelemektedir. Bu durum diğer benzer meslekler gibi sosyal hizmet mesleğinin de kendine özgü, bağımsız yapısını tehdit etmekte, sosyal çalışma görevlisi, meslek elemanı gibi derleme/ torba meslek/görev grupları oluşturulması, sosyal incelemenin çok farklı meslek gruplarından oluşan bu yeni gruplarca yapılabilir hale getirilmesi,

sosyal incelemeyle ilgili yeni düzenlemelerin yeni kamu işletmeciliği yaklaşımına uygun bir uygulama özelliği taşıdığını göstermektedir.

SONUÇ

Sosyal bilimlerde teori ve uygulama alanında somut göstergelerin ortaya konulması ve bunlar üzerinden mesleki sınırlılıkların belirlenmesinin, fen bilimlerinin teori ve uygulamalarına göre zorluğu ortadadır. Bu açıdan sosyal inceleme raporu sosyal bilimler ve sosyal hizmetler alanında çok somut bir görünürlüğe sahip olup uygulamada değerlendirme, karar verme, hizmetin belirlenmesi ve taleplerin karşılanması gibi süreçlerde etkin olmaktadır. Bu durum sosyal hizmetler alanında etkin olmak isteyen çevrelerin sosyal inceleme raporlarına olan ilgisini de artırmaktadır. Mesleki, bilimsel ve idari gelişmeler yanında bu durumun da etkisiyle, ülkemizde sosyal inceleme raporlarının hangi meslek grupları tarafından hazırlanabileceğine ilişkin uygulama ve tartışmalar son yıllardaki farklı düzenlemelerin de etkisiyle gündemde önemli yer tutmaktadır.

Bunun da etkisiyle, çeşitli müdahalelerle sosyal hizmet uzmanı sayısının azlığı ve adli süreçteki uygulamalar örnek alınarak idari ve yasal düzenlemelerle sosyal inceleme raporunu sosyal hizmet uzmanı dışındaki grupların yazması uygulaması yanlış bir şekilde ilerleyerek yaygınlık kazanmaktadır. Gelinen süreçte uygulamanın başlangıç sürecindeki bilimsel ve mesleki olmayan bu gerekçeler de geçerliliğini yitirmiştir. Sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacıların mesleki formasyonunda bulunan sosyal inceleme raporunun sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacılardan başka meslek gruplarına yaptırılması, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki alanına müdahale ve hak kaybı yarattığı gibi; hizmet alanlarla, uygulamayı yapan kişi ve kurumlar yani idare açısından da ileride telafisi mümkün olmayan sorunlara neden olabilecektir.

Kamu yönetiminde sosyal hizmet alanında da ihtiyaçların iyi ve uzun vadeli bir planlama ile görevin niteliklerine uygun düzenlemelerle, hizmet gereği ve kamu yararı ilkeleri gözetilerek giderilmesi sağlanmalıdır. Sosyal inceleme raporunu sosyal hizmet uzmanlarının hazırlamasına yönelik yasal ve idari düzenlemeler yapılmalıdır. Kurumlar kendi ihtiyaçları veya kararları doğrultusunda farklı meslek gruplarına yönelik görevlendirmelerini, her mesleğin kendi mesleki formasyonuna uygun olarak yapmalı, sosyal hizmetler alanında meslekler arası işbirliği ve işbölümüne dayalı bir çalışma anlayışıyla, her mesleğin kendi mesleki formasyonuna uygun farklı mesleki raporlar tanımlanarak, bu tanımlara uygun mesleki uygulamalar yapılmalıdır.

Sosyal inceleme raporu her durumda hazırlanan ve her meslek grubu tarafından uygulanan genel bir rapor adı olmamalıdır. Diğer meslek gruplarının kendi raporlarının tanımlanması gerektiği gibi, sosyal hizmet uzmanlarının hazırladığı mesleki raporlar da buldukları alana ve ihtiyaç duyulan bilgi ve hizmete göre isim, içerik ve şekil değiştirebilmelidir. Ancak Sosyal İnceleme Raporu bir forma

dönüşmemeli, sosyal hizmet yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bir süreci öngören, planlı bir değişim ve çözüm sürecini ve buna yönelik çalışmaları kapsayan derinlikli bir rapor olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Artan, İmdat. 2016. Dünya’da ve Türkiye’de Sosyal İnceleme Raporları (SİR) (Social Enquiry Reports(SER) / Social Inquiry Reports(SİR) / or Presentence Investigation Reports(PSIRs) / or Social Investigation Reports(SİR)): <http://www.psikososyalhizmet.com/3/5.htm>
- ASPB İl Müdürleri Eğitim Dökümanı, Ankara; Ağustos, 2014
- Avrupa Sosyal Şartı (Genişletilmiş). <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf>
Erişim Tarihi: 20.04.2015
- Beijing Asgari Standart Kuralları (1985). “Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar”. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarih ve 40/33 sayılı kararı. http://www.cocuklaricinadalet.org/resources/ckeditor/kcfinder/upload/files/uluslararası%20MEVZUAT_SON.pdf Erişim Tarihi: 24.04.2015
- Çifçi, Elif Gökçearslan., Özdemir, Burcu. (10.04.2015) Ankara Üniversitesi.
- Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı: Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı. Ankara: Kasım 2013: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/6.%20SOSYAL.%20C3%87ALI.%20C5%9EMA.%20G%C3%96REVL.%20C4%B0LER.%20C4%B0%20C4%B0C3%87%20C4%B0N%20E%20C4%9E%20C4%B0T.%20C4%B0M%20K%20C4%B0TABI.pdf>
- Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal Çalışmacının Rolü - Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, 2013. Bu çalışma, UNICEF Orta ve Doğu Avrupa ile BDT Bölge Temsilciğinin talebi üzerine Nigel Cantwell tarafından hazırlanmıştır. UNICEF ODA/BDT Bölge Ofisi Çocuk Koruma Birimi
- ISS (International Social Service - Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonu) Manuel Kitabı
- SHUDER Dava Dosyaları (2014-2016)
- Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfında (Sydv) İstihdam Edilecek Personeller Hakkında Genel Bilgi: <http://appext.aile.gov.tr/vakifilan/Giris.aspx> Erişim Tarihi:06.02.2015
- Tarmeri, N. (12.08.2012). Yeni Sosyal Çalışma (ma) Görevlileri Ve Çocukların “Yüksek” Yararlarını, Esenliklerini Engellleyen Aykırılıklar <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/scgorv-nihatterimeri.doc> Erişim Tarihi: 25.04.2015
- Tarmeri, N. (07.02.2014). Sosyal İnceleme Raporları “Kendimizi Hiç Kandırmayalım” <http://www.idealsosyalhizmet.com/sosyalincelemeraporlari/> Erişim Tarihi: 26.04.2015
- Tarmeri, N. (2016) Hayırseverlik’ten Sosyal Hizmet’e Çocuk Dahil Koruma (Ma) Boyutu Ve Bir Yutturma “Sosyal İnceleme Raporu; Sosyal Çalışma (Ma) Görevlisi; Anayasa’ya Aykırılıklar, Afganistan Ötesi Bir Durum” Aile ve Sosyal Politikalar (?) Bakanlığı; Sosyal Hizmet Merkezleri” gibi Yönetmelikler, Oluşan Keyfilikler Tespit, Görüş Ve Öneriler: <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/hayirseverliktensosyalhizmetbiriyutturma.htm/> Erişim Tarihi: 2016
- Tata, C. (2010). A sense of justice: The role of pre-sentence reports in the production (and disruption) of guilt and guilty pleas. *Punishment & Society*, 12 (3), 239-261. / Çifçi, Elif Gökçearslan., Özdemir, Burcu. (10.04.2015) Ankara Üniversitesi.
- Uluğtekin, S. (2004). Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları. Ankara; Türkiye Barolar Birliği Yayınları No:71, Şen Matbaa.
- Uluğtekin, S., Acar, Y.B., Öntaş, Ö.C., Kırımsoy, E. (2005). Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporu (SİR) ve Gözetim Raporu (GR) El Kitabı. Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yayınları No:1, Berkay Ofset.
- Uluğtekin, S., Acar, Y.B., Öntaş, Ö. (2004). “Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporları (SİR) Ve Gözetim Raporlarının Yeri”. TBB Dergisi, Sayı 53, 2004 35: <http://tbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-53-37/> Erişim Tarihi: 26.04.2015

Yükseköğretim Kurulunun 31.01.1984 tarihli kararı. Yükseköğrenim Mezunlarının Atanabileceği Hizmet Sınıfı ve Kadrolara İlişkin YÖK Kararları <http://www.memurlar.net/haber/11685/> Erişim Tarihi:06.02.2015

<http://abdisdb.aile.gov.tr/birimlerimiz/uluslararası-sosyal-hizmetler-birimi> Erişim Tarihi: 06.02.2015

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. <http://www.mevzuat.gov.tr/> Erişim Tarihi: Nisan.2015

<http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx> Erişim Tarihi: Nisan.2015

Adalet Bakanlığınca 24/12/2006 tarih ve 26386 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan “Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”: <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224.htm>

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca 8/2/2017 tarihi itibarıyla güncellenen “Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığının Görev, Yetki, Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönerge”: <http://abdisdb.aile.gov.tr/mevzuat/kanunlar-genelgeleryonergeler>

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınının 08/02/2017 tarih ve 2017/2 No’lu “Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri” konulu Genelgesi”: http://sgb.aile.gov.tr/data/5452360d369dc3369409bd49/genelge_2017_02.pdf

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca 17 Mart 2016 tarih ve 29656 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan “Şiddet Önleme Ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik”: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-8.htm>

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca 4 Kasım 2016 tarih ve 29878 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan “Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği”: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161104-2.htm>

İçişleri Bakanlığınca 13.04.2001 tarih ve 24372 sayılı resmi gazetede yayınlanan “Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev Ve Çalışma Yönetmeliği”: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.12566&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

Sağlık Bakanlığınca 22 Mayıs 2014 tarih ve 29007 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan “Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik” Ek-2: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14-1.pdf>

İlgili mevzuata ilişkin web adresleri

İlgili kurumların web siteleri

AİLE MAHKEMELERİNDE SOSYAL İNCELEME RAPORU

Zeynep MUTLU¹

Adli Sistemde somut bir belge niteliği taşıyan, aynı zamanda sosyal hizmet mesleğinin etkinliği olarak sosyal hizmet mesleğinin bilgi, beceri ve değerlerini içeren Sosyal İnceleme Raporları, şüphesiz kişi ve çocukların yaşadıklarının mesleki ve bilimsel çerçevede değerlendirilmesini, haklarının korunmasını ve geliştirilmesini, kişiye özgü ve uygun müdahalelerinin gerçekleştirilmesini sağlayabilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Şüphesiz bu önem, bir yandan içerik ve müdahale olarak kişiye uygun ve özgü olmasını, diğer yandan adli sistemin yapısı, amacı ve işlevleri açısından biçimlenmesini gerektirmektedir.

Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde hazırlanan SİR'ler ile ilgili olarak Sevgili hocamız Prof.Dr. S. Sevda ULUĞTEKİN'in Türkiye Barolar Birliği yayınlarından 2004 yılında çıkan "Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları" kitabı ile "Çocuklar İçin Adalet Projesi" kapsamında Ünicef tarafından yayınlanan "Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı- Sosyal Çalışma Görevlileri İçin Eğitim Kitabı" en kapsamlı kaynaklardır. Söz konusu kaynaklarda Çocuk/Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde hazırlanacak olan SİR'lerin standartları net olarak belirlenmiş ve örnek bir model paylaşılmıştır. Bu yazı da ise Aile Mahkemelerinde hazırlanmakta olan SİR'ler ile Çocuk/Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri ve Aile Mahkemelerinde hazırlanmakta olan SİR'ler arasındaki çeşitli farklılıklar değerlendirmeye çalışılacaktır.

Aile Mahkemeleri, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda yer alan Aile Hukukundan kaynaklı davalara bakmak üzere her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, 09.01.2003 tarihinde 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ile kurulmuştur ve ihtisas mahkemeleridir.

Aile Mahkemesinde görevli Sosyal Hizmet Uzmanlarının genel olarak görevleri;

- Taraflara randevu vererek, görüşmeye davet etmek.
- Dava dosyasını incelemek.
- Görüşme için uygun ortamı hazırlamak.
- Görüşme planı hazırlamak.
- Anne, baba ve çocuklarla birlikte ve bireysel görüşmeler yapmak. Görüşme başlangıcında, görüşeceği kişileri görüşmenin amacı, kendisinin rolü ve sorumlulukları hakkında bilgilendirmek.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı Ankara 3.Aile Mahkemesi

- Görüşmede tarafların uzlaşma olanaklarını araştırmak, uzlaşma gerçekleşmediği takdirde istem doğrultusunda velayet, şahsi ilişki tesisi, boşanma konularında inceleme yapmak.
- Duruşmada dinlenecek çocuğu duruşma sürecine hazırlamak.
- Toplanan bilgi ve verileri değerlendirmek
- İhtiyaç duyulan ya da eksik kaldığı düşünülen konularda taraflarla yeniden görüşmek.
- Rapor yazmaya geçmeden önce farklı disiplinlerle görüş alışverişinde bulunmak (sosyal hizmetler,psikoloji, psikiyatri, psikolojik danışmanlık, pedagoji veya benzeri disiplinler).
- Değerlendirme yapmak ve rapor halinde mahkemeye sunmaktır.

Aile Mahkemelerinde sadece Hakim'in uygun gördüğü davalar için SİR hazırlanır. İlgili dava dosyası, Hakim tarafından 1) duruşma esnasında, 2) henüz ilk açıldığı zaman olan tensip aşamasında veya 3) tedbir talebi doğrultusunda uzmana gönderilir ve hangi konuda SİR isteniyorsa açıkça belirtilir. Buna göre mahkemelerde sosyal hizmet uzmanlarından;

- ➡ Boşanma/Ayrılık Kararı
- ➡ Velayetin Tespiti
- ➡ Velayetin Değiştirilmesi veya Kaldırılması
- ➡ Evlat Edinme
- ➡ Kişisel İlişki Kurulması/Kaldırılması
- ➡ Ana-Baba Rızasının Aranmaması
- ➡ Çocuk Mallarının Korunması
- ➡ 6284'e göre Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Ailenin Korunması
- ➡ 5395'e göre Korumucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Alınması konularında SİR hazırlanması istenir.

Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı- Sosyal Çalışma Görevlileri İçin Eğitim Kitabı'nda detaylı olarak açıklandığı üzere SHU, Mahkemede SİR hazırlarken öncelikli olarak;

- ✓ Alınan bilgilerin gizliliği konusunda bireyi bilgilendirmelidir.
- ✓ Bireyi gizliliğin sınırlarına (adli mercilere bildirim yükümlülüğü, meslek sırrının kapsamı vb.) ilişkin bilgilendirmelidir.
- ✓ Edinilen bilgileri yalnızca adli amaçlarla kullanmalı ve uygun biçimde saklamalıdır.
- ✓ Mesleğinin en üst düzeyinde ve Adli Sistem ile ilgili bilgi ve deneyim sahibi olmalıdır.

- ✓ SİR'de uzmanlığının kaynağını, vaka ile ilişkisini, sınırlarını belirtmelidir.
- ✓ Değerlendirdiği konuya yönelik yasal ve uzmanlığın ilişkin ölçütlerini bilmelidir.
- ✓ Değerlendirdiği vakalarda kişilerin yasal haklarını bilmeli ve bunu ortadan kaldıracak ya da tehlikeye atabilecek uygulamalardan kaçınmalıdır.
- ✓ Çocuk ve ergen gelişimi, aile ilişkileri ve dinamiği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmalıdır.
- ✓ Aile veya dava tarafları ile yakın çevresi ile herhangi bir kişisel veya profesyonel ilişki içinde olmamalıdır. Başka seçeneğin olmadığı durumlarda (küçük yerleşim yerlerinde ya da alanda başka uzmanın olmadığı durumlar gibi) vaka ile ilgili değerlendirmeyi yaparken nesnellüğünün, tarafsızlığının (objektifliğinin) etkilenebileceğini göz önünde bulundurmalı ve hazırladığı raporda açıkça bunu belirtmelidir.
- ✓ Kendi kişisel düşünce ve inançlarının farkında olmalı ve bunların yaptığı çalışmayı etkilemediğinden emin olmalıdır.
- ✓ Kendisinin konumunu, incelemenin nedenini ve sonucunu, bilgileri kiminle ve nasıl paylaşacağını, kayıtların saklanacağını ve isterse bu incelemeyi/görüşmeyi reddedebileceklerini bireylere açıklamalıdır.
- ✓ Uygulanan yöntem, alandaki en son gelişmelere uygun ve bilimselliği kanıtlanmış ve etik olmalı, geçerli ve güvenilir araçlar kullanılmalıdır.
- ✓ Değerlendirmelerde kullanılan yöntemlerin güçlü ve güçsüz yanlarının, yeterlik ve yetersizliklerinin farkında olmalı, tek kaynaktan elde edilen ve başka kaynaklarca doğrulanamayan bilgileri kullanmanın etik bir yük olduğunu bilmelidir.
- ✓ Tek kaynaktan alınan ve doğrulanmayan bilgi kullanılacak ise, bilgiyi kullanırken çok dikkatli olmalı ve SİR'de temel alınan bilgilerin bu özelliği kesinlikle belirtilmelidir.
- ✓ Dosya üzerinden inceleme yapmak zorunda kaldığında (kişinin ölümü, ağır hastalığı vb. nedenlerle) kullanılan bilgilerin yasalara ve profesyonel ilkelere uygun şekilde elde edilmiş olduğundan emin olmalıdır.
- ✓ SİR'de, elde edinilen bilgileri nereden aldığını bildirilmeli, değerlendirmesini kanıta dayalı bilgilerle yapmalıdır. Tek kaynaktan faydalandığı ve doğrulanmayan bilgi kullanıldığını belirtmelidir.
- ✓ Vaka üzerinde yeterli değerlendirme yapılamadığı durumlarda bunu belirtmeli ve görüş bildirmekten sakınmalıdır.
- ✓ SİR'ünü, paylaşılacak kurumlar ve bireylerce de anlaşılabilir, açık, net ve sade bir dille yazmalı, gereksiz ve ilgisiz bilgilerin bulunmasından kaçınmalıdır.

- ✓ Kamuya yönelik açıklamalardan uzak durmalı, zorunlu olduğu durumlarda vakaya yönelik özel bilgileri açıklamamalıdır.
- ✓ Açıklamaları/değerlendirmeleri/önerileri taraflardan birini savunur ya da suçlar biçimde olmamalıdır.
- ✓ Taraflardan herhangi birinin özel hayatına ilişkin bilgilerini içeren açıklamalar yapmamalıdır.

Sosyal İnceleme Raporunda İçerik;

Aile Mahkemesinde hazırlanan SİR'ler, Aile Hukukunda yer alan pek çok ve farklı konuyu ve dinamiği içerdiğinden ve bireylerin içinde bulunduğu sistemler, bu sistemlerin özellikleri ile etkileşimleri gibi pek çok durumu kapsadığından, bu raporlarda Çocuk/Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde olduğu gibi belirli bir standart oluşturmak oldukça güçtür. Ancak SHU'nun eleştirel düşünme becerisini destekleyen ekolojik sistem perspektifi ve bireyi/aileyi çevresi içinde değerlendirerek diğer disiplinlerden faydalanmasını sağlayan sistem yaklaşımı birlikte kullanılarak bütüncül müdahale modelinin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerler bütünleştirilmekte bu ise SİR'in kuramsal temeline katkıda bulunmaktadır. Bu doğrultuda hazırlanan SİR'in, makro (çocuk/birey) ve mezzo (aile) düzeydeki sistemleri de kapsaması gerekmektedir. Bu yazıda Mahkemelerde SHU'larından Aile Hukukundan kaynaklı talep edilen çeşitli başlıklardan en çok talep edilen "Boşanma" ve "Velayet" konularında hazırlanan Sosyal İnceleme Raporu içerikleri değerlendirilecektir. Buna göre, Mahkemece talep edilen konu her ne olursa olsun (boşanma/velayet/kişisel ilişki vb) standart olarak SİR'e raporun yasal dayanağı, kimlik bilgileri, kullanılan kaynaklar ve bilgi toplama yolları gibi başlıklardan oluşan "Demografik/Formel Bilgiler" ile başlanmalı ve diğer başlıklar talep edilen konuya göre oluşturulmalıdır.

1.Boşanma:

Sosyal hizmet uzmanı boşanma davalarında, uzlaştırıcı ve arabulucu rollerini kullanarak, çiftin boşanma sürecini en sağlıklı ve en az örseleyici şekilde atlatması konusunda rehberlik/danışmanlık yaparak, çiftin boşanma aşamasına gelme süreçlerini değerlendirmektedir ve gerektiğinde yönlendirmeler yapmaktadır. Formal bilgilerin tamamlanmasından sonra durum ayrı ayrı birey olarak özellikleri, çift olarak özellikleri, ailenin yapısı, birbirleri ve çift olarak çevreleri ile etkileşimleri değerlendirilmektedir. Her raporda standart bir başlık olan **Demografik/Formel Bilgiler;**

- ➔ çekirdek aile yapısı, (anne-babanın durumu, kardeş sayısı vs)
- ➔ eğitim durumu,
- ➔ gelir getirici bir işte çalışma/çalışmama durumu,mesleği,
- ➔ ailenin aylık geliri, gelir biçimi

- ailenin ekonomik gelirini sağlayan kişi/kişiler,
- gelirin ailenin sosyal sigorta sistemine dahil olup olmadığı,
- evlilik tarihleri,
- çocuk sayısı,
- yaşanılan konutun niteliği, konutun mülkiyet durumu,
- kim/kimlerle yaşandığı,
- taraflar ile ilgili dava dosyasında yer alan kayıtlar (sağlık kurulu raporu, hastane kayıtları, tutanaklar, resmi evraklar vs) gibi bilgileri içermelidir

Diğer başlıklar ise Mahkemenin talebi ve SHU değerlendirmesi doğrultusunda değişiklikler göstermektedir. Ancak başlıklar nasıl olursa olsun içeriklerin asgari düzeyde de olsa aşağıda belirtilmeye çalışılacak olan konulardan oluşması halinde SİR'in, bireye, duruma ve vakaya uygunluğu ile bireylerin haklarının korunmasını sağlayacağı ve sosyal hizmet disiplininin bütüncül bakışını gerçekleştirebileceği düşünülmektedir. Formal bilgilerden sonra durum bireylerin kendi bakış açıları ve çift olarak bakış açılarını yansıtan **“Tarafların Evlilik Süreci ve Boşanma Aşamasına İlişkin Değerlendirmeleri Bölümü”** ile devam etmelidir. **Bu bölümde;**

- Kişisel özellikleri ve dinamikleri
- Varsa evlilik öncesi tanışma, nişanlılık/arkadaşlık/ flörtlük süreçleri
- Evliliğe karar verme süreçleri, evliliğin biçimi (görücü usulü, anlaşarak, severek, vs), çekirdek ailelerin olumlu/olumsuz katkısı ve bakış açısı,
- Aile içi rol, görev ve sorumluluklarının paylaşımı, güç dengesi, kadın-erkek etkileşim örüntüleri,
- Çiftin birey ve çift olarak ev içi ve dışı yaşamları, ortak sosyal/kültürel/psikolojik/cinsel paylaşımları ve bunların niteliği
- Birey olarak evlilikten beklentileri, bunların karşılanma/karşılanmama düzeyleri
- Birey ve çift olarak evlilik öyküsünü aktarış biçimleri
- Temel yaşam gereklerini karşılayıp/karşılayamadıkları
- Diğer sistemlerden maddi/manevi destek alıp/almadıkları
- Ailedeki yetki paylaşımı, karar alma mekanizmalarının işleyişi
- Çatışma öyküleri,
- Baş etme mekanizmaları, sorun çözme açısından isteklilik durumu/motivasyonları olup

olmadığı

- İlişki sorunları
- Duygusal bağıllık/ bağımlılık ve düzeyleri
- Yakın zamanda ortaya çıkan stres kaynakları ve risk etmenleri
- Ayrılık aşamasını değerlendirme biçimleri, ayrılık şekli,zamanı ve süresi
- Birey ve çift olarak güçlü ve zayıf yönleri, bu konudaki farkındalık düzeyleri, birbirlerini tanımlama biçimleri, ortaklıkları ve farklılıkları
- Akıl hastalığı/ruhsal sorun/ alkol/madde kullanımı/suç veya her tür şiddet öyküsü
- Çiftin içinde yaşadığı çevrenin olanaklar/kaynaklar açısından değerlendirilmesi,
- Çevre ile ilişkilerinde çiftin, aile sistemi olarak sınırları,
- İçinde yaşadıkları ve etkilendikleri toplumsal/kültürel/sosyal/ahlaki çevrenin ilişkilerine olumlu veya olumsuz etkileri,
- İşleyen bir sistem olarak ailenin değerleri, alt sistemleri (karı-koca, ebeveyn-çocuklar, kardeşler gibi),
- Varsa çocukları ile ilişkilerinin niteliği, ana-babalık rollerinin evliliklerine yansıma biçimi, evlilik içi sorunları çocuklarına yansıtma ve aktarım biçimleri,
- Boşanma süreci ile ilgili konular görüşülmeli, bu konular hakkındaki değerlendirmeler tarafların aktarım biçimlerine müdahale edilmeden aktarılmalıdır.

Bu kısımdan sonra dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerde dikkate alınarak, Sosyal Hizmet Umanının, görüşmeler esnasındaki edindiği bilgiler ile sözlü/sözsüz davranışlara ilişkin gözlemleri de dikkate alarak mesleki bilgi, beceri ve değerleri doğrultusunda açıklayacağı “**Değerlendirme Bölümü**” yer almalıdır. Bu bölümde, yukarıda başlıklar olarak belirlenen tüm konular, mesleki bakış açısı ile irdelenmeli, hukukun maddi unsur olarak kabul ettiği “kusur durumu” kavramına değinmeden, tarafların birey olarak ayrı ayrı ve çift olarak birlikte yaşadıkları süreç objektif olarak yorumlanmalıdır. Evliliğin devamı açısından gerekli olan “sevgi, saygı, değer, ilgi, fiziksel/duygusal/sosyal/cinsel/ekonomik ortak paylaşımları, güven, özen, anlayış, karşılıklı diyalog, etkileşim, dayanışma duyguları ve evlilikten beklentileri karşılıklı olarak paylaşma, bunu karşılayabilme, empati kurma, birlikte hareket edebilme, evliliği bitirme/devam etme isteği” gibi pek çok aile dinamikleri değerlendirilmelidir. Yine bu aşamada, evliliğin devamı konusundaki riskler, gereksinimler, bireysel/kurumsal kaynaklarda irdelenmeli ve bunların nasıl/kimler/hangi kurumlar tarafından karşılanacağı gibi tespit ve öneriler de yer almalıdır.

2.Velayet:

Şephesiz velayet, anna-baba, çocuk ve çevreden kaynaklı pek çok dinamikten etkilendiği için oldukça karmaşık ve zorlu bir süreç değerlendirmesidir. Velayet, boşanma davasının içinde değerlendirildiği gibi boşanma davasının dışında da ayrı bir dava olarak "Velayetin Tespiti / Velayetin kaldırılması (Velayetin Nez'i) veya değiştirilmesi davası şeklinde de gelebilir. Aile Mahkemelerinde, anlaşmalı boşanmalar dışındaki tüm velayet davalarının, Mahkeme Uzmanlarınca değerlendirmesine yönelik anlayış artık yerleşmiştir. Genel demografik/formal bilgilerin yanında, velayet ile ilgili en önemli başlık şüphesiz anne-babanın "**Ebeveynlik Kapasitesinin Boyutları**" ve "**Çocuğun Durumu**" başlıklarıdır. Bu başlıklarda;

- Anne-babanın ebeveyn olarak çocuğa yönelik algısı, bakış açısı, kabul düzeyi,
- Aile yapısı ve işlevselliğine ait bilgiler,
- Aile içi ilişkiler, iletişim ve aile çatışmalarına ilişkin bilgiler,
- Anne-baba arasındaki ilişki biçimi ve niteliği, çocuğun varsa kardeşleri ile arasındaki ilişki, aile üyeleri arasındaki ilişki, aile içindeki disiplin biçimi,
- Çocuk yetiştirme tarzları, uygun rol-model olma kapasiteleri,
- Çocuğun gelişimsel tüm ihtiyaçlarını fark etmeleri, gelişimini anlamaları, bunları karşılamada öncelikli davranıp davranmadıkları,
- Çocuğun davranışlarına ya da koşullarına tepkileri,
- Çocuğun yaşı, mizacı, özellikleri, tercihleri,
- Anne-baba arasındaki çatışmanın çocuğa nasıl yansıdığı ve çatışma esnasında çocuğun maruz kaldıkları,
- Anne-babanın fiziksel ve duygusal olarak ulaşılabilirliği,
- İhtiyaçlarını karşılama konusunda yaşadıkları güçlükler ya da başarısız oldukları alanlar,
- Çocuk-ebeveyn ilişkisinin niteliği,
- Anne-babanın bugünkü ebeveynlik kapasitesinde geçmiş yaşantıların etkisi,
- Aile içinde şiddet/ihmal/istismar veya madde kullanımı öyküsü,
- Güçlüklerle yüzleşme ve kabul etmede ebeveynlerin becererisi,
- Velayeti isteme nedenleri, bu konudaki istek, bilinç, kararlılık düzeyleri,
- Çocuk ile ilgili gelecek planları,

- Sahip oldukları ve geliştirebilecekleri yaşam koşulları, tek ebeveyn olarak rollerini nasıl yerine getireceği,
- Ebeveyn olarak uyum ve değişime ilişkin kapasitesi ve buna yönelik baş etme mekanizmaları,
- Çocuğu gelişimsel-yaşamsal risklerden koruyabilme kapasitesi,
- Aile sorunları, çözüm yolları ve ailenin diğer kaynak sistemlerle ilişkisine ilişkin bilgiler,
- Çocuğun bakım vereni, kreş, okul, arkadaş grubu ve boş zamanları değerlendirmesine yönelik bilgiler,
- Anne-babamın velayetin görev ve sorumluluklarını yerine getirmede ihtiyaç duydukları/duyabilecekleri sosyal/kurumsal destek sistemlerine ulaşabilme kapasiteleri,
- Ailenin sosyal bütünleşmesine bağlı olarak yaşanılan yer ve toplum içindeki konumunu, bunun çocuk ve ebeveynler üzerindeki etkilerini, ailenin bütünleşme ya da dışlanma durumu,
- İkamet edilen mahalle, yer ve çevredeki tüm olanaklar ve hizmetlerin (sağlık, ulaşım, okul, kreş, okul, arkadaşlık ilişkileri, boş zaman olanakları, alışveriş olanakları vb.) neler olduğu,
- Daha önc yapılmış bir velayet tespiti var ise değişen ve gelişen koşullar, bu süreç içinde ebeveynlerin davranış ve tutumları incelenmelidir.

Bu kısımdan sonra dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerde dikkate alınarak, Sosyal Hizmet Uzmanının, görüşmeler esnasındaki edindiği bilgiler ile sözlü/sözsüz davranışlara ilişkin gözlemleri de dikkate alarak mesleki bilgi, beceri ve değerleri doğrultusunda açıklayacağı “**Değerlendirme Bölümü**” yer almalıdır. Bu bölümde, yukarıda başlıklar olarak belirlenen tüm konular, mesleki bakış açısı ile irdelenmeli ancak çocuk anne-baba arasında taraf durumuna getirilmeden, çocuğun yüksek yararı doğrultusunda kararlara katılım hakkı dikkate alınarak görüşlerine de yer verilmelidir. Yine bu aşamada, çocuk, anne-baba veya yaşanılan yer/ortamdan kaynaklı, çocuğun sağlıklı gelişimine zarar verecek riskler ve gereksinimler mutlaka değerlendirilmelidir. Öngörülen risklerin önlenmesine yönelik olarak ise 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunundaki koruyucu ve önleyici tedbirler önerilmeli, bunların hangi kişi/kurum tarafından yerine getirileceği ile ilgili kaynaklar irdelenmeli ve yine bunların nasıl/kimler/hangi kurumlar tarafından karşılanacağı gibi tespit ve öneriler de yer almalıdır.

Aile Mahkemeleri, kurulma amaçları itibarı ile uzmanlık mahkemeleridir. Bu nedenle mahkemelerde görev yapan SHU’larının da, mesleki bilgi ve becerilerinin yanında, adli sistemi, ilgili mevzuatı, sistemin güçlü ve zayıf yönlerini, mesleki olarak görev, sorumluluk, yetki, hukuki ve etik yükümlüklerini bilmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu önem, Ülkemizde 2002 yılında Aile

Mahkemelerinin kurulmaya başlaması ile bu sisteme dahil olan SHU'larının, verdikleri hizmetin kalitesi sayesinde, gelinen aşamada sistem içindeki mesleki kabulünü sağlamakta ve gerekliliğini kanıtlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı- Sosyal Çalışma Görevlileri İçin Eğitim Kitabı, Ünicef yayınları, 2003 Ankara
- 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
ÇOCUK HİZMETLERİ ALANINDA
SOSYAL İNCELEME RAPORU (SİR) HAZIRLAMA VE RAPOR SÜRECİ

Derya YELEKÇİ¹

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Çocuk Hizmetleri Alanında Sosyal İnceleme Raporu (SİR) hazırlama ve rapor sürecine ilişkin bilgi vermeden önce Çocuk Hizmetleri Alanına ilişkin kurumsal işleyiş hakkında bilgi verilmesi SİR sürecinin anlaşılmasında faydalı olacaktır düşüncesindeyim.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerinde(ASPİM) Çocuk Hizmetleri Şubesinde korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik işlemlerin ilk başlangıç noktası kuruma yapılan bildirimlerdir.

Bu bildirimler; Alo 183 İhbar Hattına yapılan bildirimler, Adli Makamlarca yapılan bildirimler (mahkeme, savcılık, emniyet, jandarma v.b.), diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan bildirimler (Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İl Göç İdaresi Müdürlüğü v.b.), sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan bildirimler, dilekçe ile kuruma yapılan bireysel başvurular şeklinde olabilmektedir. Ayrıca basında ve sosyal medyada çocuk ihmal ve istismarına ilişkin çıkan haberler veya görsel yayınlar da ihbar kabul edilerek sosyal inceleme süreci başlatılır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hukuk Müşavirliği tarafından cinsel istismar mağduru çocukların davalarına müdahililik durumlarının değerlendirilebilmesi için de SİR düzenlenmesi talebi olabilmektedir.

Söz konusu başvurular ASPİM’de görevli SİR düzenleme yetkisi olan meslek elemanlarına havale edilerek gerekli mesleki çalışmaların yapılması ve sürecin ivedilikle tamamlanması hedeflenir.

ASPİM’e bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerinin (SHM) bulunduğu ilçelerde başvurular söz konusu merkezler tarafından alınarak değerlendirilir ve sekreteryaya işlemleri tamamlanmak üzere ASPİM’e gönderilir. Burada sekreteryaya ifadesinden anlaşılması gereken, çocuk ve aile hakkında yapılacak her türlü işleme ilişkin mahkemeler ve diğer kuruluşlarla gerekli yazışmaların gerçekleştirilmesidir.

ASPİM’e yapılan ve adres bilgileri SHM’lerin ilçe sınırlarında bulunan bildirimler SHM'lere gönderilir ve gerekli mesleki çalışmaları yaparak sonucundan İl Müdürlüğünü bilgilendirmesi istenilir.

Yukarıda bahsedilen bildirim kaynaklarından çocuk ihmal ve istismarına ilişkin Ankara’da haftada yaklaşık 40-50 başvuru yapılmaktadır. Bildirilen vaka sayısının fazla olması nedeniyle meslek elemanına sosyal inceleme yapılmak üzere verilen vakaların derhal ön değerlendirmeye tabi tutularak aciliyet sırasına göre işlem yapılması gerekir. Peki, bu ön değerlendirme nasıl yapılmalıdır?

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı (Ankara ASPİM)

Eğer bildirim ALO 183 İhbar Hattı aracılığıyla yapılmış ise ve iletişim bilgileri bulunuyor ise derhal vakayı bildiren kişi ile iletişim kurulmalı, bildirimde yer almayan ve sosyal inceleme sürecini kolaylaştıracak bilgiler edinilmelidir. Bu bilgiler nelerdir? Duruma göre, bildirimde bulunan kişinin, hakkında sosyal inceleme yapılacak çocuğa veya aileye yakınlığı (akraba, komşu, öğretmen, uzaktan tanıdık v.b.), bildirimde bulunulmasına neden olan olay veya durum hakkında detaylı bilgi, daha önce de benzer olaylar yaşanıp yaşanmadığı, olayın adli makamlara yansıtılıp yansıtılmadığı, adli makamlarca işlem yapılıp yapılmadığı, çocuğun can güvenliği riski olup olmadığı, ailenin adres bilgileri detaylı edinilememiş ise ve okula gitmesi durumunda çocuğun okuduğu okulun adı (okul SİR sürecinde çocuk ve aileye ilişkin çok önemli verilerin alınabildiği en önemli veri kaynaklarından), ikamet edilen mahalle (mahalle muhtarından çocuk ve aileye ilişkin veriler sağlanabilir) ve son durum hakkında bilgi. Ön görüşmede edinilecek bilgi başlıkları meslek elemanının ihtiyacına göre de çeşitlendirilebilir.

Bildirimler üzerine yapılan ön görüşmeler vakanın aciliyetinin değerlendirilmesine yardımcı olduğu gibi, ön görüşmeler yoluyla mesleki rehberlik yapılarak müracaatçılar ihtiyaç duydukları kurumlara yönlendirilerek sorunun önceden çözümlenmesine yardımcı olur, böylece acil vakalarla etkili bir şekilde mesleki çalışmalar yapılabilir.

Bildirim, bireysel başvuru yoluyla yapılmak isteniliyor ise SİR sürecini kısa sürede tamamlamak açısından söz konusu başvurana ile dilekçesi alınmadan önce yapılacak ön görüşme çok önemlidir. Zaman zaman yanında küçük çocukları olan babalar telaşla ASPİM'e gelerek eşlerinin evi terk ettiğini kendilerinin çalıştıkları için çocuklarına bakamadıklarını belirtip, hemen çocuklarının kurum bakımı altına alınmasını isterler. Burada yapılması gereken ilk şey başvurana sakinleştirmek, çocuklarını kurum bakımına verme talebi hakkında tüm detaylı bilgileri edinmek, kurum hizmetleri ve süreç hakkında bilgilendirmek, yaşları uygun ise çocuklarla görüşmek, çocuklara bakabilecek yakınları olup olmadığını sorgulamak, yakınlarının iletişim bilgilerini almak, çalışıyor ise iş yeri bilgilerini almak, evden kaçtığı ifade edilen anneye ve akrabalarına ilişkin iletişim bilgilerini almak olmalıdır.

Kendi mesleki deneyimlerime göre genellikle agresif bir şekilde gelerek telaşla çocuklarını vermek isteyen baba tablosunun altından, aile içi şiddet nedeniyle çocuklarını alamadan evi terk etmek ve kadın sığınma evine veya ailesinin yanına sığınmak zorunda bırakılan anne görüntüsü çıktığına şahit olmuşumdur.

Neden ön görüşme bu kadar detaylı olmalıdır? Çünkü doğru yapılan bir ön görüşme sonrasında ihtiyaçlarının, kaynaklarının farkına varan ebeveynler, sorunlarına ilişkin farklı bir bakış açısı kazanabilir ve kurum bakımı talebinden vazgeçebilir, alternatif hizmetlere yönelebilir. Ancak ön görüşme sonrasında kurum bakımı talebinden vazgeçen başvurana çocuklarının takibinin yapılması gerektiği yönünde ilk izlenim edinilmiş ve tereddütler oluşmuş ise dilekçe alınarak işleme konulması

sağlanır.

Çocuk Hizmetleri Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanları Hangi Niteliklere Sahip Olmalıdır?

-Öncelikli olarak çocuk, aile ve kadın alanını ilgilendiren tüm ulusal mevzuat (yasalar, yönetmelikler, genelgeler, Hukuk Müşavirliğinin görüşleri vb.), Uluslar arası sözleşmeler ve Devlet Memurları Kanunu hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

-Çalıştığı kurumu tanımalıdır (kurum mevzuatı, verilen tüm hizmetler-SED, ücretsiz kreş, etüt vb., çocuk alanındaki alternatif hizmet modelleri (koruyucu aile, evlat edinme v.b.), kurum kaynakları vb., var olan kuruluşlar, kuruluşların özellikleri (hizmet verdiği yaş gurupları, hizmet verilen gurubun nitelikleri vb.).

-Çocukları sevmeli, çocuklar hakkında alınan kararlarda çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurmalı, etik sorumluluklarının bilincinde olmalıdır.

-İhmal ve istismar kavramlarına hakim olmalı, çocuk alanındaki risk faktörlerini çok iyi bilmeli ve değerlendirebilmelidir.

-İşbirliğine ve iletişime açık olmalıdır.

-Mesleki çalışmalarında ve raporlama sürecinde yalnızca beyanı esas almayıp belgeler ile desteklemelidir.

-Çocuklarla ilgili verilecek mesleki kararlarda çocuğun katılım hakkını gözetmelidir.

-Mesleki gelişime açık olmalı, güncel mevzuatı takip etmelidir.

-Gizlilik ilkesine uymalıdır.

-İyi bir iletişim becerisi ve gözlem yeteneği olmalıdır

-Kendisini iyi tanımalı, tükenmişlik duyguları ile baş etme becerileri geliştirebilmelidir.

Bu listeye pek çok madde eklenebileceği gibi aslında yukarıda ifade edilen nitelikler tüm hizmet alanlarında (engelli, yaşlı, kadın vb.) çalışan meslek elemanları için de geçerlidir.

SOSYAL İNCELEME RAPORU NEDİR? ÇOCUK HİZMETLERİ ALANINDA SOSYAL İNCELEME SÜRECİNDE NELER YAPILMALIDIR?

Sosyal inceleme raporlarının biçim ve içerik açısından nasıl olması gerektiğine ilişkin burada detaylı bilgi vermek yerine, bu hususta ulaşılabilecek kaynaklara ilişkin bilgi vermeyi, SİR'lerin özüne ilişkin yazıda tartışmayı daha uygun gördüğümünden yazımın sonunda ilgili kaynakları paylaşacağım.

Sosyal inceleme raporunun ne olmadığı sorusu sosyal inceleme raporunun ne olduğu hakkında bizlere fikir verebilir.

Sosyal inceleme raporu, tek bir kişiyle görüşülerek standart soruların sorulduğu, yalnızca beyana dayalı olarak düzenlenen, yalnızca dosya bilgilerine dayalı, rastgele her meslek elemanının düzenleyebileceği, yalnızca form özelliği bulunan bir belge değildir.

Düzenlenecek her SİR, idari, mesleki, hukuksal, vicdani, yaşamsal sorumlulukları da beraberinde getirir. Düzenlediğiniz her SİR ile aldığınız ve almadığınız her karar ile yaptığınız ve yapmadığınız her işlem ile bir çocuğu ölümden de kurtarabilirsiniz, ölümüne de sebep olabilirsiniz.

Sosyal inceleme süreci bilimsel bir süreçtir. Nasıl ki bir araştırma sürecinde geçerlilik ve güvenilirlik sorunu varsa sosyal inceleme raporlarının da geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bir araştırma sürecinde örneklem doğru seçilir, doğru sorular sorulur, kuramsal bilgi doğrultusunda, hipotezlere geçerli yanıtlar aranır, değerlendirmeler yapılır ve bir sonuca ulaşırsa, SİR sürecinde görüşmede zihninde vakaya ilişkin sorular oluşması gereken meslek elemanı, gözlem ve empati yeteneğine, mesleki bilgisi ve donanımına, kuramsal bilgisine, kişilerle-sosyal çevresiyle yaptığı görüşmeler ve kurum ve kuruluşlardan aldığı verilere dayanarak sorularına yanıt arar; mevzuatı, kurumsal hizmet ve olanakları göz önünde bulundurarak yaptığı değerlendirme sonucunda çocuğun hayatını etkileyecek bir kanaate varır.

Burada sosyal inceleme sürecinde meslek elemanına yol gösterecek en önemli bilgiler temel mesleki bilgi ve beceriler, ihmal ve istismar kavramlarına, çocuğun ihmal ve istismarında risk faktörlerine ilişkin bilgiler ve mevzuat bilgisidir (Risk faktörleri, Örn: yaş, cinsiyet, parçalanmış aile, engellilik, psikiyatrik hastalıklar, eğitim durumu, alkol ve madde kullanımı, intihar, eğitim dışı kalma, cezaevi yaşantısı, aile içi şiddet, yoksulluk, göç, savaş, işsizlik, sosyal izolasyon, evsizlik vb.).

Sosyal inceleme sürecinde yukarıda da bahsedildiği üzere yapılan ön görüşmeler süreci kısaltarak, sürecin çocuk yararına sonuçlanmasına katkı sağlar. Sosyal inceleme sürecinde korunma ihtiyacı olan çocuğun tespitinde, çocuğun okula devam etmesi durumunda okuldan alınacak bilgiler değerlendirmede önemli bir yol gösterici olabilir (okul, özellikle ihbar bildirimlerinde, çocuğun kimlik bilgilerine, ailenin iletişim bilgilerine, çocuğun sosyal ilişkilerine, ders başarı durumuna, davam durumuna, ailenin okul ile ilişkisine, ailenin ihmal ve istismarına ilişkin önemli bir veri sağlar).

SİR sürecinde komşular, aileyi tanıyan esnaf, mahalle sakinleri, muhtar, ebeveynlerin işyeri, mahalle karakolu, jandarma, çocuk şube müdürlükleri, emniyet ahlak bürosu, savcılık, hastaneler, sağlık ocakları, Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ile yapılacak görüşmeler ve edinilecek belgeler, çocuk hakkında yapılacak değerlendirmeye esas teşkil edecek çok önemli veriler sağlayabilir. Tüm bu süreçte gizliliğe uyulması çok önemlidir.

İhbar eden kişinin bilgileri ihbar edilen kişi ile paylaşılmamalıdır. İhbara ilişkin bilgiler yalnızca resmi

kurumlar ile yasal çerçevede paylaşılmalıdır.

SİR sürecinde olmazsa olmaz koşul bildirim yükümlülüğüdür. Suç teşkil eden durum ile karşılaşıldığında derhal ilgili adli makamlara bildirimde bulunulması yasal zorunluluktur ve Devlet Memurları Kanunu'na göre cezai sorumluluğu vardır.

SİR süreci tamamlanmadan vaka takibi bırakılmamalıdır. Adreste bulunmadığı gerekçesi ile SİR süreci sonlandırılmamalıdır. Bu durumda komşulardan, çocukların okulundan, sağlık kurumlarından, muhtardan nüfus kayıtlarından bilgi alınabileceği değerlendirilmeli, bildirimde can güvenliği riski olduğu bilgisi yer alması durumunda emniyet birimleri ile işbirliği yapılmalı, ailenin araştırılmasına ilişkin yazılı destek talep edilmelidir.

SİR sürecinde karşılaşılan meslek elemanı ve çocuk açısından risk yaratabilecek her durum tutanak altına alınmalıdır (tutanakların yasal geçerliliği açısından iki kişi tarafından imza altına alınması önemlidir).

SİR sürecinde çocukla ilgili alınan kararlarda velayet durumu mutlaka göz önünde bulundurulmalı, meslek elemanı çocuğa ilişkin aile içinde hayati risk doğurabilecek, ciddi boyutta fiziksel veya cinsel istismar şüphesi oluştuğunda ve hastaneler ve/veya çocuk koruma merkezleri ve çocuk izlem merkezleri tarafından durum tespit edildiğinde ilgili mahkemeden tedbir kararları ile birlikte velayetin nez'i hususunda da görüş belirtebileceğini, dosyaya ilişkin gizlilik kararı isteyebileceğini bilmelidir.

SİR sürecinde durum değerlendirirken il ve ilçe düzeyinde kaymakamlıkların, SYDV'lerin, belediyelerin, çocuk alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının, çocuk koruma merkezlerinin sosyal hizmetler alanında verdikleri hizmetlerin ve kullanılabilir kaynakların bilinmesi, çocuk alanında destek alınabilecek tüm kurum ve kuruluşların telefon numaralarının el altında bulundurulması aile ile yapılacak mesleki çalışmalara ve çocuk hakkında alınacak kararlara ciddi katkılar sağlayabilir. Öm: evsiz kalmış, sokakta yaşayan bir aile fertlerini kurum bakımı altına almak yerine, toplum kaynakları kullanarak ev tutulabilir, eşyaları bulunarak taşınabilir, SED desteği ve diğer koruyucu önleyici tedbirler ile gerektiğinde ailenin ve çocukların takibi sağlanabilir veya çöp ev söz konusu olduğunda belediyenin hizmetlerinden yararlanılarak evin temizlenmesi ve boyanması sağlanabilir.

Sosyal inceleme sürecinde meslek elemanının yaptığı müdahaleler ve ailenin işbirliği varılacak kanaati ve hangi tedbirlerin uygulanacağına ilişkin kararı etkiler. Örneğin; eşine şiddet uygulayan, alkol veya kumar alışkanlığı olan bir baba bu konuda psikolojik veya sosyal destek almayı kabul ediyorsa, veya bağımlılığından kurtulmak için gerçekçi bir çaba içerisinde ise, sorun durumuna göre önerilen aile danışmanlığı hizmetini kabul ediyor ise, çocuğun hayatını etkileyen kişilerin değişim yönündeki çabası SİR sonucunda önerilecek tedbirlere doğrudan etki eder.

Zaman zaman ensest vakalarında annenin istismarcı babayı korku veya ekonomik nedenlerle koruduğu

ve şikayetinden vazgeçtiği görülür. Böyle bir durumda meslek elemanları ilk olarak mağdur çocuğu aileden uzaklaştırmayı düşünür. Ancak bu durumda evden uzaklaştırılan çocuk annesinden ayrılarak cezalandırılmış olabilir. SİR sürecinde anne (annenin çocuğuna bakmasına engel olabilecek herhangi bir risk faktörü olmaması durumunda) ile yapılacak mesleki çalışmalar, çeşitli destekler (adres değişimi, boşanma, babayı 6284 sayılı yasa gereğince evden uzaklaştırma, yasal bilgilendirmeler) sonucunda istismarcı babanın cezaevine girmesi nedeniyle veya diğer nedenlerle evden uzaklaştırılması, çocuk ve annenin kurum tarafından verilecek çeşitli koruyucu önleyici tedbirlerle desteklenmeye devam edilmesi değerlendirilebilir.

Çocuk Hizmetleri Alanında hangi durumlarda SİR düzenlenir?

İlk başvuruda, kurum bakımı altına alınan çocukların ortaya çıkan yakınları hakkında, çocukların akrabaları yanına izinli verilebilmelerine ilişkin, il dışındaki aile fertlerinin nakil talepleri hakkında SİR düzenlenir. Kurumda dosya bilgilerine dayanılarak veya mesleki çalışmaların türüne göre çeşitli raporlar da düzenlenmektedir. Düzenlenen raporların isim ve içerik bilgilerine dair Genelge yazının sonunda ekte verilmiştir (Bkz. SHÇEK Genel Müdürlüğü- Genelge 2000/04).

Zaman zaman mahkemelerden korunma ihtiyacında olan çocuklara ilişkin görülen davaların sonucunda Re'sen (kendiliğinden) bakım tedbiri kararı verilerek, kararın uygulanması için ASPİM'lere gönderildiği görülmektedir. Yapılması gereken işlem hukuken derhal mahkemenin kararının yerine getirilmesidir. Ancak bazı durumlarda mahkemeler çocuk hakkında SİR düzenlenmeksizin, çocuğun ve ailenin fikrini almaksızın söz konusu bakım tedbiri kararını verebilmektedir. Böyle bir durumda çocuğun yüksek yararı gözetilerek acilen çocuk hakkında kurum tarafından SİR düzenlenmeli ve son kanaate göre, çocuğun koruyucu önleyici tedbirlerle veya alternatif hizmetlerle ailesinin veya bakım verebilecek başka bir yakınının yanında kalabileceğinin tespit edilmesi durumunda, tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması yönünde ilgili mahkemeden talepte bulunulmalıdır.

SİR sürecinde yapılan değerlendirmede en önemli iki husustan birisi, çocuğun korunma altına alınmasına karar vermek, diğeri de çocuğun korunma kararının kaldırılmasına karar vermektir. Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik son karar verme yetkisi mahkemenin olsa dahi çok büyük oranda mahkeme, meslek elemanının kararını sorgulamamakta, SİR doğrultusunda karar vermektedir.

Ancak üzülmeliyim ki alanda yeterli tecrübesi olmayan meslek elemanları tarafından çocuklar hakkında alınan korunma kararları kolaylıkla kaldırılabilir. Ayrıca kuruma çocuklar emniyet aracılığıyla ve savcı talimatı ile yerleştirilebilmekte olup, SİR düzenlenerek, mülki amir onayı ile ailesine teslim edilmesi gereken çocuklar SİR düzenlenmeksizin de ailesi veya yakınlarına teslim edilebilmektedir (kurumdaki tecrübeli meslek elemanının azlığı, çalışanların mevzuat bilgisi eksikliği, kurumların kapasite üstü hizmet vermek durumunda kalması hususları konuyla bağlantılı ayrı bir

tartışma konusudur). Bu durum da hem çalışanlar açısından hem de çocuk açısından ciddi riskleri beraberinde getirmektedir.

Bir çocuğun korunma altına alınması sırasında gözetilen faktörler neler ise, korunma kararları kaldırılırken gözetilmesi gereken risk faktörleri de aynıdır hatta daha fazladır. Yeterli, kanıta dayalı, bir sosyal inceleme ve değerlendirme yapılmadan, çocuk hakkında devam eden yasal süreçler gözetilmeden korunma kararı kaldırılan çocuklar, bir süre sonra ikincil istismarlarla kurum bakımına alınmak durumunda kalabilmektedir.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre 18 yaşını tamamlayanların korunma kararları kendiliğinden sona erer. Ancak 18 yaşını tamamlayan her çocuğun kurumdan ayrılma koşulları oluşmamış olabilir (işe yerleşme imkanı olmaması, ailesine teslim edilememesi v.b.). Bu durumda 2828 Sayılı Yasanın 24.maddesi doğrultusunda çocuğun ihtiyacına göre ve yasada belirtilen hususlar doğrultusunda himaye onayı alınması, korunma kararının 25 yaşına kadar uzatılması söz konusu olabilmektedir.

Kurumdan ayrılma işlemleri sırasında 3413 sayılı yasa doğrultusunda korunma altında bulunan çocukların iş imkanlarından yararlanabilmesi ve mağduriyetlerinin engellenmesi için, doğru bilgilendirilmeleri, gerekli evrakları tamamlamaları ve zamanında Form-A Belgeleri doldurularak mesleki rehberlik yapılmalıdır.

SOSYAL İNCELEME RAPORU DÜZENLEME SÜRECİNDE

MESLEK ELEMANLARININ KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

Sosyal İnceleme sürecinde çocuk hizmetleri alanında çalışan meslek elemanları çeşitli sorunlarla karşılaşmakta, bu sorunlar mesleki çalışma sürecini olumsuz etkilemekte, meslek elemanının tükenmişlik duyguları yaşamasına neden olmaktadır.

Çalışma yaşamında zaman zaman idareciler veya siyasi irade tarafından -kurum mevzuat açık olmasına rağmen- mesleki kanaatler etkilenmek istenilebilmekte, meslek elemanları zor durumda kalabilmektedir. Bu hususta temel dayanak kurum mevzuatı, meslek etiği, çocuğun üstün yararının gözetilmesi olmalıdır.

Çocuk hizmetleri alanında meslek elemanı çoğu zaman çocuğa bakım veren kişinin ve zaman zaman da çocuğun iradesi dışında çocuk hakkında mesleki karar almak durumunda kalmaktadır. Sosyal İnceleme Raporu ile bir çocuğun hayatı ile ilgili karar almanın idari, mesleki, hukuksal, vicdani, yaşamsal sorumlulukları olduğu gibi duygusal yükü de çok fazladır. Aldığınız kurum bakımı kararı sonrasında söz konusu korunma ihtiyacı olan çocuğun ailesi veya yakınları tarafından (çoğunlukla bu kişiler alkol ve madde bağımlısı, suç dosyası kabarık, gayri ahlaki ilişkiler içerisinde ve yasa dışı ilişkiler içerisinde olan, ruh sağlığı bozuk ve çocuğu istismar eden kişiler olduğunda) meslek elemanı,

çoğunlukla duygusal istismara, ender durumlarda da fiziksel istismara maruz kalmaktadır (bağırma, hakaret, ölümlü tehdit, yaralama vb.).

Ayrıca çocuk hizmetleri alanında çalışan meslek elemanları korunma altına alınması gereken çocuğun kuruma yerleştirme işlemlerinden de sorumlu olmakta, çocuğu ailenin veya bakım verenin yanından alma süreci de duygusal olarak yıpratıcı olmakta, meslek elemanının can güvenliğini tehdit edici ortamlar geliştirebilmektedir. Her ne kadar Emniyet birimleri ile süreç yürütülse dahi, ailenin rızası olmaması durumunda bir çocuğu kurum bakımı altına almak 1-3 saat ile bir hafta, bazen de çocuğun kaçırlması nedeniyle aylar sürebilmektedir. Çocuk hizmetleri alanındaki vaka yoğunluğu düşünülürse (öyle zamanlar olur ki bir günde 8 ihbar değerlendirilmek üzere tarafınıza verilir), meslek elemanının fiziksel, duygusal ve ruhsal olarak süreçten sağlıklı çıkması oldukça güçleşir. Sonuçta da kısa sürede tükenmişlik duyguları yaşayan meslek elemanları ordusu ortaya çıkar.

Yukarıda bahsedilen olumsuzlukların genç meslektaşlarımızın içini karartmasını istemem. Ben çocuk hizmetleri alanında 2 yıllık huzurevi geçmişimi saymazsak 17 yıldır görev yapıyorum. Çocuk hizmetleri alanında çalışmayı bütün zorluklarına rağmen hep sevdim. Başka bir alanda çalışmayı düşünmedim. Hiçbir zaman ben en iyisini bilirim demedim. Bilgisine, tecrübesine güvendiğim meslek elemanlarına hep danıştım. İşe başladığımda yaptığım ilk şey (o zaman bilgisayar yoktu, daktilo vardı) çocuk alanındaki bütün mevzuatın fotokopisini çekip kendime dosya yapmak ve onları başucu kitabı yapmak oldu (şimdi her türlü bilgi bilgisayarla el altında). Her zaman yaptığım işi sorguladım. Karşılaştığım her vakada bilmediğim, eksik kalan konularda okuyarak, sorarak eksiklerimi tamamlamaya çalıştım. Ekip çalışmasına inandım. Çocuk hizmetleri alanında çalışırken vicdanınızı rahatlatmak en önemli şey kendinizi yasal boyutuyla koruma altına alarak, profesyonel bir bakış açısıyla çocuklar için elinizden gelenin en iyisini yapmanızdır.

Biçim ve İçerik Açısından SİR ve Çocuk Hizmetleri Alanında Düzenlenen Tüm Raporların Yazımına İlişkin Kaynaklar:

-SHÇEK Genel Müdürlüğünün 20/01/1994 tarihli, 'Sosyal İnceleme Raporlarının Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Konular' konulu, 1994/3030 Sayılı Genelgesi.

-Aile ve Sosyal Politikalar Genel Müdürlüğü Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan 2009 tarihli SİR Formatı.

-SHÇEK Genel Müdürlüğünün 2000/04 Sayılı, Korunmakta Olan Çocuklar Hakkında Düzenlenen Raporlar Formları ve Diğer Belgeler Konulu Genelgesi.

-Prof Dr. Sevdâ ULUĞTEKİN'in 'Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları' konulu kitabı.

SOSYAL YARDIM UYGULAMALARINDA SOSYAL İNCELEME

Esin POLAT¹

1.YOKSULLUK - SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI:

Yoksulluk elde edilen gelirle yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan en temel ihtiyaçları karşılayamama durumudur (Bircan, 2002:119). Buradaki en temel ihtiyaçlar, beslenme, giyim, barınma, sağlık, eğitim, içme suyu, ısınma, elektrik ve altyapı hizmetleridir. Bu tanımda yoksulluğun göstergesi olarak kabul edilen en temel ihtiyaçların karşılanmaması durumu, ihtiyaç kavramını kültürden kültüre değişen özelliğinden dolayı yoksulluk kavramının birçok değişkenli yapısının tartışılmasını da beraberinde getirmektedir (Kümbetoğlu, 2002:129). Bu bağlamda günümüzde en fazla kabul edilen tanımlamanın “insani yoksulluk” olduğu söylenebilir. İnsani yoksulluk, gelir yoksulluğundan farklı olarak çok temel veya tahammül edilebilir bir yaşam sürmek için gerekli fırsat ve seçimlerden yoksun olma durumunu anlatır (Kurşuncu, 2006:15). Yoksulluğu, insanların kabul edilebilir yaşam koşulları içerisinde, gerekli insani ve temel öge olan fırsat ve olanaklardan yoksun olmaları olarak da tanımlayabiliriz. Yoksulluğun toplumdaki topluma yaşam koşullarının değişkenlik göstermesi durumu ise, bireyleri, üyesi oldukları toplumların ekonomik düzeylerine bağlı olarak bir yaşamın üstüne çıkaran yaşam kalitesi ölçütlerinde kültürel algılar çerçevesinde değişiklik arz ettiğine dair bir vurguyu gerektirir. Friedman’ın (2002:148), Yetkinsizlik Teorisi’nde ise yoksulluk, sosyal, siyasi ve psikolojik boyutuyla analiz edilmiştir. Friedman’a göre Yetkinsizlik teorisinin sosyal boyutu, görece olarak yoksul bireylerin kaynaklara ulaşmada, geçimlerini sağlamada ve üretimde yer almalarındaki yetersizlik olarak ifade edilmektedir. Siyasi boyutta ise, yoksul bireylerin siyasi alanda yeterli düzeyde temsil edilmemeleri vurgulanırken, psikolojik boyutta ise, yoksul bireylerin değersizlik düşüncesini içselleştirerek otoriteye boyun eğmeleri olarak değerlendirilmektedir.

Yoksulluk, nüfus fazlalığı, istihdam olanaklarının yetersizliği, eğitim ve çevre koşullarının bozulması gibi nedeni ne olursa olsun dünya genelinde ekonomik, sosyal, psikolojik boyutları içine alan çok ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Yoksul bireyler yaşamlarını sürdürürken sağlıksız konutlarda barınırlar, eğitim olanaklarından yeterince yararlanamazlar, sağlık hizmetlerine erişimde güçlükler yaşarlar ve yeterli düzeyde beslenemezler. Dolayısıyla sosyal bir dışlanmayla da karşı karşıya kalırlar. Diğer yandan yoksulluğun, bireyin karar alma süreçlerini, çalışma yaşamını ve sosyal faaliyetlere katılımını sınırlayıcı bir etkisi de bulunmaktadır. Bu durum ise yoksulluğun sürekli hale gelmesine yol açmaktadır (ASAGEM, 2010:1,2,10). Yoksulluğun süreklilik arz etmesi, sosyokültürel özellikler üzerinden ele alınışı ile yoksul bireyler ve toplum arasında karşılıklı sağlıklı ilişkilerin

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı

kurulamaması(Aksan ve Alptekin, 2009) yoksulluk kültürü yaklaşımının doğmasına zemin hazırlamış ve bu yaklaşım ekseninde yoksulluğun bir kültür olup olmadığına ilişkin bilimsel tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

“Yoksulluk kültürü” kavramı ilk kez, gelişmekte olan ülkelerdeki metropol kentlerde göçler nedeniyle oluşan mahallelerde yoksulluk içinde yaşayan insanların yaşam tarzlarını ifade etmek amacıyla Amerikalı Antropolog Oscar Lewis tarafından kullanılmıştır (Erdem, 2006:332). Oscar Lewis yoksulluk kültürünü, aile içi toplumsallaşma mekanizmaları aracılığıyla nesilden nesile aktarılan, kendine özgü yapısı, rasyonalitesi ve savunma mekanizması olan bir yaşam tarzı olarak tanımlamıştır (Özbudun, 2002:60). Bu yaşam tarzının varlığı daha çok çocuklar üzerinde etkili olurken, çocuklar ise bu yaşam tarzının sürekli olarak yeniden üretilmesinin ve kuşaktan kuşağa aktarılmasının baş aktörü olmaktadır (Lewis, 1965:LIII). Yoksulluk kültürünün içinde yaşayan çocukların, bu kültürün değerlerini ve davranış kalıplarını olumsuz şartları değiştirecek fırsatları değerlendiremeyecek ölçüde içselleştirdiklerini belirtmiştir. Lewis’in görüşlerine paralel olarak birçok araştırmacı ise yoksulların yaşam şeklinin toplumun diğer bireylerinden farklı özellikler taşıdığını, bununla birlikte farklı toplumlarda yaşayan yoksul bireylerle ise ortak özellikler taşıdığını vurgulamıştır (Oktik, 2008:32). Buna göre bu kültürde yer alan bireyler marjinal, kendilerini çaresiz, aciz ve alt sınıflardan addeden; sadece günlük yaşamı içerisinde geleceği düşünmeden yaşayan; eski giysi ve eşyaları kullanan; kadercı; terk edilen kadın ve çocuk sayıları fazla olan ve bu nedenle de genelde hane reisi kadın olan; suça yatkın, madde kullanımı yaygın, siyasal yaşama katılımı düşük, banka ve hastane gibi kurumlarla sınırlı düzeyde temas eden bireylerdir (ASA-GEM,2010:13;Lewis,1965:LIV,LVI).

Kuramın diğer özelliği ise dinsel inançların bireyin yaşantısında önemli olmasıdır. Lewis’e göre bu kültür geliştikten ve yaşam biçimi olarak yerleştikten sonra koşullar değişse bile varlığını sürdürmeye devam edeceğidir. Oscar Lewis’in iddiası, yoksulluk kültürünün ekonomik boyutlarının yanı sıra toplumsal sapma ve psikolojik savunma mekanizmaları boyutlarının da etkili olduğuna işaret etmektedir (Gül, Sallan Gül, 2008:68-69). Diğer yandan yoksulluk kültürünün yoksul bireyleri ötekileştirerek kadercilik, tembellik ve şiddet gibi patolojik durumlarla açıklayan bir kavram olması; yoksul bireylere ilişkin toplumdaki önyargıları pekiştirecek ve yoksulları sosyal dışlanmaya maruz bırakabilecektir (Ergun 2005:19); kınayıcı, aşağılayıcı veya suçlayıcı bir söylemin parçası haline gelmesine yol açmıştır (Erdoğan, 2007: 32). Farklı tarihsel geçmişlere ve sosyokültürel yapılara sahip toplumlardaki yoksul yaşamların homojen bir kültür sergilediği iddiası günümüzde yapılan birçok kültür çalışmasında destek bulmamıştır. Ancak, yoksulluk kültürü yaklaşımı, yoksulluğun sadece ekonomik göstergelerle değerlendirilemeyecek bir sorun olduğuna dikkat çekmesi açısından önemlidir.

1.2.YOKSULLUK KAVRAMINA GÖRE DİĞER YOKSULLUK TÜRLERİ

Yoksulluk kültürünü ve insani yoksulluk kavramını yukarıda vurgulamıştık. Diğer yoksulluk türlerini ise mutlak yoksulluk, görelî yoksulluk, öznel yoksulluk ve sosyal dışlanma olarak sıralayabiliriz.

1.2.1.Mutlak Yoksulluk

Temel gereksinimleri karşılamak için minimum tüketim standardına erişebilme becerisine sahip olmama genellikle mutlak yoksulluk ya da yoksunluk olarak ifade edilebilir. Mutlak yoksulluk, hane halkının ya da bireyin yaşamını devam ettirebilmek için en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamama durumudur. Birinci dereceden yardıma muhtaç olarak algılanması gereken bu yoksullar en temel insani ihtiyaçlarını bile karşılayamamakta, hatta bu duruma düşen bir kişiye dışarıdan yardım edilmediği takdirde ölüm riskiyle bile karşı karşıya kalması kaçınılmaz olabilmektedir (Arpacıoğlu, 2012).

1.2.2.GörelîYoksulluk

Adam Smith'e göre, temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen ancak kişisel kaynakların yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılımları engellenmiş olanlar görelî yoksullardır. Görelî yoksullar, birinci dereceden yoksul olmaktan ziyade daha çok ikinci derecede dar gelire sahip, asgari yaşam seviyesine ulaşmış olsalar da ortalama refah seviyesinin altında olan insanlardır. Temel ihtiyaçlarını kısmen karşılamakla beraber, eğitim, sağlık, diğer sosyal katılım hizmetlerine yeterince ulaşamazlar (Arpacıoğlu, 2012).

1.2.3.Öznel Yoksulluk

Bu kavramdaki temel düşünce, büyük ölçekli anketler yaparak toplumun bu konudaki görüşünü belirlemektir. Öznel yoksulluğu belirleyebilmek amacıyla yapılan anketlerde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Deneklere yoksul olmamak, iyi bir gelire sahip olmak gibi bazı özel hedeflere ulaşabilmek için yeterli olduğunu düşündükleri gelir miktarı sorulmaktadır. Bu yöntem "Leyden" yaklaşımı olarak bilinir. Öznel yoksullukta, anket sonuçlarından refah düzeyleri ile gelirler arasında bağlantı kurularak, kritik bir refah düzeyi seçilip ona karşılık gelen gelir düzeyi yoksulluk çizgisi olarak kabul edilir. Minimum gerekli gelir kamuoyu yoklamasıyla bir kez belirlendiğinde, bu cevaplar zamanla reel olarak artan yoksulluk çizgileri üretilmesinde kullanılır (Arpacıoğlu, 2012).

1.2.4. Kırsal Yoksulluk-Kentsel Yoksulluk

Tarımsal üretimi gerçekleştirecek toprağa sahip olamama ve ucuz emek olan kırsal yoksulluğun temelinde kalifiye olmayan ve herhangi bir toprağı olmayan işçiler bulunmaktadır. Kırsal yoksulluğun fazla olması göçü hızlandırarak kentteki yoksulların artmasına neden olmaktadır. Kırsal yoksulluğun kent yaşamına taşınmasıyla birlikte gelir ve sosyal eşitsizlikler de görünür hale gelmiştir. Belirli bir bölgenin belirli kaynaklardan yoksun oluşu; kentin görelî dengesizliği, düzensizliği, bozulan

fonksiyonelliği; sosyal etkinlik, yetkinlik ve kurumsal açıdan yetersizlik olarak kendini gösteren kentsel yoksullukla yüzleşmektedir (Ergüdan Erbil, Fatma, 2010).

1.2.5. Sosyal Dışlanma

Yoksullukla ilgili bir diğer önemli kavram da sosyal dışlanmadır. “Sosyal dışlanma” kişilerin yoksulluk, temel eğitim becerilerinden mahrumiyet ya da ayrımcılık nedeniyle toplum dışına itilmeleri ve toplumsal yaşama dilediklerince katılımlarının engellenmesi sürecine karşılık gelmektedir. Sosyal dışlanma kavramını literatüre kazandıran Rene Lenoir, sosyal dışlanmışları devlet tarafından uygulanan sosyal refah programlarına erişim olanakları olmayanlar olarak tanımlamıştır (Tolan, Barlas, 2009: 20).

2. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

Sosyal yardım temelinde insan olan insanlık tarihiyle de çok yakından gelişme gösteren bir olgudur.

Sosyal Yardım; kişilerin kendi ellerinde olmayan nedenlerle mahalli ölçüler içerisinde asgari seviyede dahi geçinme imkânı bulamayan insanları muhtaçlık araştırmalarına dayalı olarak en kısa sürede kendi kendilerini yeterli hale getirme amacını taşıyan karşılıksız mahiyetteki parasal ve sosyal destek sağlamak için yapılan kamusal faaliyetler bütünüdür.

Devletin anayasal görevi olan Sosyal yardım ilkesini ise kamu alanında devlet adına en iyi icra eden kurumlardan birisi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak hizmetlerini sürdürmekte olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüdür. 1986 yılında 3294 sayılı yasa kapsamında, Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu adı altında Genel Sekreterlik olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. 2004 yılından 2011 yılına kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü olarak faaliyetlerine devam etmiş, 2011 yılı Haziran ayı itibarıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasıyla birlikte, Aile ve Sosyal Politikalar bünyesinde, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ismiyle, hizmetlerine devam etmektedir. 81 İl ve 973 ilçe de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıyla geniş bir örgütlenme ağına sahiptir. 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu'nun ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının amacı; herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabii olmayan ya da ya da genel sağlık sigortası kapsamına da bulunan, sosyal ekonomik yoksulluk yaşayan vatandaşların temel ihtiyaçlarını (yakacak, gıda, giyim, eğitim, barınma, sağlık vb.) karşılamak engelli bireylerin eğitim ve rehabilitasyon giderlerine katkı sağlamak, kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan vatandaşların gelirlerini artırma ve sürekli bir işe sahip olmalarına yönelik hazırlanan projelere destek vermektir. Yoksulluğun azaltılmasında ya da mücadele de vakıfların diğer bir amacı ise; yoksul kişileri tüketici konumundan üretici hale getirmek, gelir dağılımındaki adaletsizliği gidermek, sosyal barışı sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygusunu pekiştirmektir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında aynı zamanda yoksulluğun ortaya çıkardığı sosyal sorunların çözümüne ilişkin çalışmalar yapılmakta ve projeler

uygulanmaktadır.

Bu amaçla kurulan vakıfların karar organları; Vakıf Mütevelli Heyetleridir. Yardım programları, mütevelli heyetlerinin kararları doğrultusunda uygulanır. İller de Vali başkanlığındaki vakıf mütevelli heyeti üyeleri; belediye başkanı, il emniyet müdürü, defterdar, il milli eğitim müdürü, il sağlık müdürü, Aile ve Sosyal Politikalar İl müdürü, il müftüsü, STK'ların kendi aralarından seçtikleri iki STK temsilcisi ve hayırsever vatandaşlar arasında İl Genel Meclis üyelerinin seçtiği iki kişi ile mahalle muhtarları arasından seçilen iki muhtardan oluşur.

İlçe Vakıf Mütevelli heyetleri ise; Kaymakam başkanlığında, ilçe belediye başkanı, ilçe emniyet müdürü, mal müdürü, ilçe milli eğitim müdürü, ilçe sağlık müdürü, ilçe sosyal hizmet merkez müdürü, ilçe müftüsü, STK'ların kendi aralarından seçtikleri iki STK temsilcisi ve hayırsever vatandaşlar arasında İl Genel Meclis üyelerinin seçtiği iki kişi ile mahalle muhtarları arasından seçilen iki muhtardan oluşur.

3. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARINA BAŞVURU YAPAN VE YOKSULLUKTAN EN ÇOK ETKİLENEN DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının temel amacı: Sosyal ekonomik yoksulluk yaşayan, şehit yakınları veya gaziler, 2022 sayılı yasa veya genel sağlık sigortası kapsamın da yer alan veya sosyal güvenceden yoksun dezavantajlı konum da olan mağdur bireyler ile sığınmacı ve mülteci statüsüyle ülkemize kabul edilen yabancıların 3294 sayılı yasa kapsamında desteklenmesidir.

3.1. Dezavantajlı Konumda Olan Mağdurlar:

- Cezaevlerinden tahliye olmuş ancak aile bağı kopmuş sosyal güvencesiz ve işsiz hükümlüler,
- Bir başka ilden metropol hastanelerine tedavi amacıyla gelen genel sağlık sigortası kapsamın da yer alan veya sosyal güvencesiz hasta ve refakatçileri,
- Eğitimini sürdürmekte zorlanan yoksul öğrenciler ile Türk Cumhuriyetlerinden gelen yoksul yabancı uyruklu üniversite öğrencileri,
- İşsizler (günlük işlerde dahi çalışamayacak ölçüde vasıfsız, düşük eğitimli ya da okur yazar olmayan)
- Çalışamayacak durumda olan 2022 yasa kapsamında ki , yaşlılar hastalar ve engelliler
- Barınma, sağlık vb gibi diğer temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olan evsizler,
- Ruh sağlığı bozukluğu sağlık raporuyla belgelenmiş olan şizofren,psikoz gibi sürekli hastalığı olanlar ile madde bağımlısı (alkol,esrar,bonzai ve hap bağımlılığı) olanlar,

- Eşi vefat etmiş, boşanmış veya şiddet mağduru olmuş ve sosyal çevresi tarafından dışlanmış yoksul evsiz kadın ve çocukları, özellikle kadın sığınma evlerinden ayrılan herhangi bir sosyal güvencesi ve geliri bulunmayan yoksul kadın ve çocukları,
- Yetiştirme yurtlarından ayrılmış ancak istihdama katılmamış olan işsiz gençler,
- LGBTİ'ler ve seks işçileri,
- Mülteci ve sığınmacı göçmenlerden oluşmaktadır.

Yukarıda belirtilen dezavantajlı konumunda olan mağdurlar, başvuru sonrası, muhtaçlık ölçütleri doğrultusunda da, ikametgah adreslerine göre;bağlı buldukları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının da görev yapan sosyal inceleme görevlisinin yaptığı sosyal inceleme sonrası, mütevellî heyet üyelerinin onayı doğrultusunda da aynı ve nakdi yardımlarla desteklenmektedir.

4. YARDIM TÜRLERİ

4.1.Gıda ve Yakacak Yardımları

Gıda yardımları, ilçe kaymakamlıkları bünyesinde hizmet veren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yapılmaktadır. Vakıfların birçoğunda yoksullara gıda çeki verilmektedir.

Yakacak yardımları, Valiliklere bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları koordinatörlüğünde ilçe kaymakamlıkları bünyesinde yer alan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca yoksullara ulaştırılmaktadır.

4.2.Eğitim Yardımları:

Eğitim yardımlarından Türk Cumhuriyetlerinden ülkemize yüksek öğrenim nedeniyle gelen yabancı uyruklu yoksul öğrencilerin yanı sıra, taşınmalı eğitimden yararlanan yoksul aile çocukları yararlanmaktadır. Taşınmalı eğitimden yararlanan çocukların servis ve öğle yemeği iase bedelleri vakıf kaynaklarından karşılanmaktadır. Ayrıca; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretime devam eden yoksul aile çocuklarına şartlı nakit transferi kapsamında okul durumuna ve cinsiyet özelliğine göre değişen miktarlarda öğrenim bursu verilmektedir.

4.3.İş Kurma Yardımları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında iş yaratma programları ve yerel girişimlere destek projeleriyle yoksul ailelere ve kişilere sağlanan kredilerle bireylerin üretken hale gelmeleri amaçlanmaktadır. Bu noktada iş kurma yardımlarından öncelikli olarak cezaevlerinden tahliye olmuş iş bulamamış hükümlüler, evsizler ve diğer işsiz yoksul yetişkinler ile kadın konuk evlerinden ayrılan şiddet mağduru kadınlar faydalanmaktadır.

4.4.Sağlık Yardımları

Vakıflar bünyesinde yapılan sağlık yardımlarını, ilaç, hastane masrafları, tıbbi cihaz, medikal, cenaze masrafları, sağlık raporuna göre, ambulans ve uçakla sevki gereken hastaların giderleri oluşturmaktadır.

4.5.Barınma Yardımları

Barınma yardımlarından, yangın veya afet nedeniyle evini kaybetmiş yoksullarla, tedavi amacıyla başka bir ilde bulunan hasta yakını ve ayakta tedavi edilen hastaların yanı sıra, özellikle bulaşıcı hastalığı bulunan ve ayakta tedavi gören hasta ve yakınlarına hizmet veren diğer barınma merkezlerine kabulü yapılmamış kişilerin otel ücretleri ile kadın sığınma evinden ayrılan çocuklu veya yalnız yoksul kadınların, mülteci ve sığınmacıların konut kira bedelleri periyodik olarak belli bir süre vakıf kaynaklarından karşılanmaktadır.

4.6.Periyodik ve Uzun Süreli Yardımlar

Temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeyde yoksulluğu sosyal incelemesi yapılarak tespit edilmiş acil olarak temel ihtiyaçları karşılanması gerekli görülen aileler, şehit yakınları, gaziler ile hastalık, yaşlılık ve engellilik nedeniyle çalışamayacak durumda olan bireyler ile eşi vefat etmiş kadınlar yararlandırılmaktadır.

4.7.Yol Yardımları

Bulunduğu ilden başka bir ilde bulunan hastaneye sevk edilmiş yoksul hastaların tedavi sonrası tekrar memleketlerine dönüş bilet bedelleri vakıf kaynaklarından karşılanmaktadır. Ayrıca, diğer illerden iş bulmak amacıyla, metropollere giden ancak iş bulamayıp sokakta kalan işsizler ile kadın sığınma evlerinden ayrılıp başka ile gitmesi gerekli görülen kadınlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde korunma altında bulunan veya ayrılmış ancak iş sınavları için faklı illere gitmesi gerekli görülen çocuklar, eğitimini güçlükle sürdürebilen yoksul öğrencilerin, cezaevinden tahliye olmuş yoksul hükümlülerin, mülteci ve sığınmacı göçmenlerin şehirler arası otobüs yol bilet bedelleri ve iache giderleri vakıf kaynaklarından karşılanmaktadır.

Yoksullara sosyal yardımların ulaştırılmasın da ise sosyal inceleme raporları önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle aşağıda sosyal yardım uygulamaların da sosyal incelemenin önemine ve yaşanan sorunlara değinmek gerekli görülmektedir.

5.SOSYAL YARDIM UYGULAMALARINDA SOSYAL İNCELEMENİN ÖNEMİ VE YAŞANAN SORUNLAR:

3294 sayılı yasa kapsamında 1986 yılında kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının tarihsel geçmişinden günümüze kadar gelişiminde hiç kuşkusuz olumlu değişiklikler olmuştur.

Vakıflar ilk açıldığı yıllarda, yoksulların hanelerin de yapılan sosyal incelemeler uzun süre, yoksulun ikamet ettiği ilçede ki polis merkezlerinde görevli polisler tarafından yapılmıştır. Bu durum yoksul bireyin bir suçlu gibi muamele görmesine veya örselenmesine neden olmuş, bilimsel düzey de ve akademik yaşam da yoksulluk alanın da çalışmaların artması ve sosyal yardım alanın da ki uygulamalara yönelik sunum tartışmalarının kamusal ve özel alan da kabul görmesi sonrası, polis uygulamasına son verilerek, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları bünyesinde çalışan genellikle ortaöğretim mezunu olan görevliler tarafından sosyal incelemeler yapılmıştır. Bu uygulama özellikle taşra il ve ilçelerde görevli meslek profesyonellerinin bulunmayışı nedeniyle, birçok vakıfta 2004 yılına kadar devam etmiştir. 2004 yılında; 01.02.2004 tarih ve 5263 sayılı yasa ile kurumsal bir yapıya kavuşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün kurulması sonrası, fon kurulu kararları doğrultusunda, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının hizmet sunum kapasitelerini artırmak için vatandaş odaklı Yönetişim Projeleri ile SYD Vakıflarının hizmet sunum kapasitelerini artırmak için hem SYD Vakıflarının fiziksel mekanları modernize edilmiş, hem de, çalışan personelin niteliklerini artırmak amacıyla eğitim programları düzenlenmiştir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün kurulması sonrası, vakıflarda, KPSS puanı 60 olan ve üniversitelerin iktisat, işletme, sosyal bilimler, iletişim, psikoloji, sosyoloji ve sosyal hizmet bölümlerinin lisans programlarından mezunlar, vakıfların mütevelli heyetleri ve mülki idare amirinin onayı ile Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlileri çalıştırılmaya başlanmış, ayrıca vakıflarda en az beş yıl süreyle büro görevlisi olarak çalışan genellikle Açık Öğretim lisans mezunları da, SYD Vakıflarına verilen kadro sayısına göre unvan değişikliği yapmışlardır.

Günümüzde, birçok vakıfta hala Sosyal Hizmet Uzmanı bulunmamaktadır. Çalışanlar ise Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi adı altında görev yapmaktadır. Bu durum ise çalışanın özlük haklarını zedeleyerek, meslek unvanını değersizleştirmektedir. Ayrıca sosyal yardım ve inceleme görevlisi adı altında çalışan diğer personelin, yoksullarla çalışma alanının da mesleki bilgi ve birikimden yoksun ve deneyimsiz olması, en çok yoksulları olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle SYD Vakıflarında, psikolog, sosyolog ve diğer meslek grubu çalışanların mesleki rol ve statüleri doğrultusunda görevlendirilmesi daha uygun olacaktır. Öncelikle yoksulluk ölçütleri geniş bir perspektifle değerlendirilmelidir. Çünkü yoksulluk göreceli ve heterojen bir sorun alanıdır. Farklı birçok sosyal sorunu içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda yoksulluk tespitinde sosyal inceleme raporları önemli bir yer tutmaktadır.

Sosyal inceleme raporları ise sosyal hizmet mesleğinin temel unsurlarından birisidir. Sosyal yardım uygulamalarında sosyal incelemelerin sosyal hizmet uzmanlarınca yapılması önem taşımaktadır. Çünkü sosyal incelemeyi yapan sosyal hizmet uzmanı mesleki etik ve ilkeler doğrultusunda, ailenin güçsüzlük odaklarını tespit eder ve çözümüne yönelik psiko-sosyal destek hizmeti sunar. Bireyin güçlendirilmesinde rehberlik ve danışmanlık hizmeti verir.

6. SOSYAL YARDIM BAŞVURU SÜRECİ VE SOSYAL İNCELEME RAPORU:

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvuru yapan yoksullar,1986 yılından 2009 yılına kadar muhtaçlıklarını belgelemek amacıyla bir çok kurumdan özellikle muhtarlıklarından aldıkları fakirlik, ikametgah, yeşil kart veya tapu sicil kaydı, sosyal güvenlik kaydına ilişkin bilgileri ilgili kurumlardan aldıkları belgelerle muhtaçlıklarını ispatlama yoluna gitmişlerdir. Sosyal Yardım Bilgi Sisteminin (SOYBİS) 2009 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından hizmete sunulmasıyla birlikte, yardım başvurusu yapan yoksulların, muhtaçlıkları, merkezi veri tabanları kullanılmak suretiyle tespit edilmeye başlanmıştır. Böylece yoksul bireylerin evrak toplamasının önüne geçilmiş ve sadece nüfus cüzdanı ibrazıyla, yardıma ihtiyacı olup olmadığı belirlenmeye başlanmıştır. Böylece SYD Vakıflarında yaşanan yoğunluk azaltılarak, sosyal inceleme görevlilerinin, sosyal inceleme yapmaları için ayırdıkları zaman da artırılmıştır.

SYD Vakıflarına yardım için, kimlik ve başvuru dilekçesi ile müracaat yeterlidir. Barınma ve diğer sağlık yardımlarında, ek olarak, afet veya yangın hasar raporu yada medikal cihazlar ve diğer sağlık yardımları için başvuru sürecinde, sağlık raporu istenmektedir.

Sosyal yardım hizmetlerinde sosyal incelemeyi, yardım başvurusu yapan birey ve ailesinin sosyal öyküsü olarak da adlandırmak mümkündür. 2000-2011 yılları arasın da Ankara Valiliği Sosyal Yardımlaşma Vakfında görev yapmış bir Sosyal Hizmet Uzmanı olarak çalıştığım süreçte edindiğim mesleki bilgi ve deneyimime göre; düzenlenecek Sosyal İnceleme Raporları;

- Açık anlaşılır sade bir ifade ile yazılmalı,
- Belli bir formatı olmalı,
- Sosyal yardım faydalanıcısının durumunun anlaşılmasına olanak verilmeli,
- Nesnel ve objektif ifadelerle yazılmalı,
- Müdahale planı, sosyal yardım faydalanıcısının sorununun çözümüne uygun olmalı,
- Bireyin güçlü yanlarına önem verilmelidir.

6.1. Sosyal İnceleme Raporunda yer alması gereken bilgiler aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır:

1. Kurumun ismi:

Sosyal İnceleme Nedeni:

İncelemeyi yapanın adı soyadı:

Başvuru Tarihi:

Rapor Tarihi:

Geldiği Kurum:

Sosyal yardım sürecinde birey başka bir kuruma başvuru yapabilmektedir ya da İlgili Kurumlar, çalışma alanlarına göre, yoksul bireylerin sorunlarına ilişkin sosyal yardım talep yazısı başvuru yaptığı kurum tarafından üst yazı ve ilgilinin dilekçesi ile ilgilinin talebi ikametgah adresine göre bulunduğu ildeki Valiliklerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına iletilmektedir. Bu kurumlar, Cumhurbaşkanlığı, TBMM, BİMER, Başbakanlık Halkla İlişkiler Başkanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü, Konsolosluklar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıdır. Ayrıca Sivil Toplum Kuruluşları da hem kendi kapasitelerini geliştirmek veya mağduriyetlerine göre, mağdur ve yoksul bireyler için yardım talebin de bulunmaktadır.

Bilgi Kaynakları (muhtar, komşular, sağlık görevlisi, mahkeme kararları, hastane raporları vb gibi.) yardıma gereksinimi olan bireyin sorununa göre bilgi kaynakları değişebilir.

2. Yardım başvurusu yapan kişiyi tanıttıcı bilgiler:

Adı Soyadı

Doğum yeri ve yılı

Medeni Durumu

Öğrenim Durumu

Sosyal Güvenlik Durumu:

Sağlık Durumu:

3. Vakıftan daha önce yararlanıp yararlanmadığı: yararlandıysa, hangi yardımlardan ne kadar süre yararlandığı. Diğer sosyal yardım kurumlarından yardım alıp almadığı: örneğin belediye, Vakıflar Genel Müdürlüğü, STK'lar, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü vb. gibi.

4. Yardım başvurusu yapan kişinin yardım talebine ilişkin yardım türü: örneğin ilaç, çocukları için eğitim desteği, gıda, nakit, yakacak ve eşya yardımı gibi ev ortamının fiziksel koşullarının düzeltilmesi gibi.

5- Evde bulunan diğer aile bireylerine ilişkin bilgiler: Adı, yakınlık derecesi, işi, sağlığı, geliri, öğrenim durumları, eğitimini sürdüren çocukları varsa okul başarı düzeyleri, engellilik durumu

6. Ailenin Genel Ekonomik Durumu: ailenin veya başvuru yapan bireyin sosyal ekonomik koşulları, geçim kaynakları gelir durumu bu bölümde değerlendirilmektedir. Göç süreciyle gelen ailenin geldiği köyde ki aile ilişkileri veya köy de ki gelir kaynaklarına ilişkin bilgiler alınır.

7. Oturulan Konutun Durumu:

Kira,

Kendisine ait kira vermiyor

Oda Sayısı

Müstakil

Apartman Dairesi

Gecekondu

Yok(evsiz)

Tuvaleti içerde veya dışarıda

Evde içme suyunun bulunup bulunmadığı: İçme suyunu nereden kullandığı

Evin ne ile aydınlatıldığı: Elektrik veya diğer aydınlatma araçları

Mutfak ve tuvalet birlikte kullanılıyor. (Yoksulların yaşadığı evlerin bir bölümünde karşılaşılan bir durumdur.)

Evin ısınma aracı: doğal gaz, kömür, yok

Evde Bulunan Muhtelif Eşyalar: televizyon, video, buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, fırın, Müzik Seti, Bilgisayar, oturma grubu, yatak odası takımı ve diğer açıklamalar.

8. Yardım başvurusu yapan kişinin sorunu, sorunları ve ilgilendiği konular: Sorunun ne zaman ortaya çıktığı, başvuranın sorun çözme motivasyonu, sorunun farkında olup olmadığı, sosyal incelemeyi yapan görevli topladığı tüm bilgileri gözden geçirir ve SYDV kaynaklarının dışında ki diğer sosyal kaynaklar bağlamında sorunun çözümlenmesine ilişkin değerlendirmesini yapar.

9. Yardım Başvurusu yapan kişinin özgeçmişi ve aile öyküsü: Örneğin ailenin kurulması, boşanma veya eş kaybı, çocukların sorunları, hastalık veya sağlık sorunları, alışkanlıkları, madde kullanıp kullanmadığı, aile içi sorunlar, engellilik durumları gibi bilgilere bu bölüm de yer verilir.

10. Yardım Başvurusu yapan kişi açısından aile üyeleri dışında diğer önemli kişilerle ilişkileri: Sosyal çevresinden destek alabildiği kişiler, akrabaları komşuları ile ilişkiler, aile içi şiddet unsurları veya kendisine zarar vermesi ihtimali bulunan kişilere ilişkin bilgiler alınır.

11. Güçlü yanları, sorun çözme kapasitesi ve baş edebilme becerileri: Sorunun ortaya çıkmasında etkili olabilecek bireysel özellikler üzerinde durulur. Psiko-sosyal ve bedensel sağlık, sosyal ilişkiler kurma becerisi, engellilik durumu, kişinin mağduriyetine yol açan nedenler, sosyal ilişki kurabilme becerisi ve güçlü yanları bu bölüm de ele alınmalıdır. Çünkü bu bilgiler hem sorunun ortaya çıkarılmasın da hem de çözümünde önemlidir.

12. Sosyal İncelemeyi yapan görevlinin gözlemleri, değerlendirme ve yorumları: Sosyal inceleme esnasında gözlem yapmak, yardım başvurusu yapan kişinin mağduriyeti ile ilgili verdiği bilgilerin geçerli olup olmadığını ya da verilecek yardımın gerçek ihtiyacını karşılama konusunda kullanılıp, kullanılmayacağını test edilmesinde etkili olabilmektedir.

13. Değerlendirme, sonuç ve öneriler: Bu bölümde tüm toplanan bilgiler doğrultusunda yardım başvuru sahibinin nasıl bir yardıma ihtiyacı olduğu, yardım miktarı ve süresine karar verilmesi ve hizmet alan bireyin ihtiyaçları ölçüsünde diğer sosyal yardım kaynakları ile bağlantısının kurulması ve verilecek hizmetin bir plan çerçevesinde mesleki etik ve ilkelere dikkat edilerek başvuru sahibinin onurunu zedelemeyen gerçekleştirilmesi, insan hakları ihlalinin önlenmesi açısından önemli ve gereklidir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında görev yapan Sosyal Hizmet Uzmanı, şiddet mağduru kadın, korumaya muhtaç ve cinsel istismar mağduru çocuk, LGBTİ, engelli, yaşlı işsiz, evsiz, ruhsal hastalıkları olan madde bağımlısı, hasta, hükümlü, mülteci ve sığınmacı durumunda olan dezavantajlı grupların özellikleri hakkında kurumsal düzeyde verilen hizmetler hakkında bilgi sahibi olmalı ve dezavantajlı grupların sosyal haklarına ilişkin yürürlükte olan yasal mevzuatlara hakim olmalıdır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvuru yapan yoksulların ve dezavantajlıların, bireysel özellikleri ve sorun alanlarına göre, hizmet veren diğer ilgili kamu kurum ve kuruluşlar arası ve sivil toplum örgütleri arasında koordinasyon ile iş birliği de oldukça önemlidir.

Bunun yanı sıra; sosyal inceleme sonrası, vaka havale ve takip süreci de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında görev yapan sosyal hizmet uzmanının en önemli görevlerinden birisidir.

KAYNAKÇA:

Arpacıoğlu, Özge, (2012), "Dünyada ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Yüksek Lisans Tezi", Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak, Gaziantep.

ASAGEM, (2010), *Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü Araştırması*, Yayına Hazırlayan: Sadık Güneş, T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Genel Yayın No: 144, Ankara.

Bircan, İsmail, (2012), *Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar*, "Yoksulluk Şiddet ve İnsan Hakları, Ed.: Yasemin Özdek, TODAİE Yayın No: 311, Ankara, S. 119-127.

Ergun, Cem, (2005), "Yoksulluk ve Enformel Sektör: Çöp Toplayıcıları Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Friedman, John, (2002), "Yoksulluğu Yeniden Düşünmek; Yetkilendirme ve Yurttaş Hakları", Çev: Nurgün Oktik ve Fethi Nas, Doğu Batı Düşünce Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 17, s. 141-158

Kurşuncu, Hatice, (2006), "Kentsel Yoksulluk: Diyarbakır Aziziye Mahallesi Örneği", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kümbetoğlu, Belkıs, (2002), "Afetler Sonrası Kadınlar ve Yoksulluk", Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları, Ed. : Yasemin Özdek, TODAİE Yayın No: 311, Ankara, s. 129-142.

Oktik, Nurgün, (2008), *Yoksulluk Olgularına Kavramsal ve Kuramsal Bakış*, "Türkiye'de Yoksulluk

Çalışmaları”, Der: Nurgün Oktik, Kitabevi Yayınları, İzmir, s. 53–69.

Polat, Esin, (2009), *Sosyal Dışlanma Olarak Yoksulluk, Sosyal Yardım Kavramı*, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 12-14 Kasım 2009 Sosyal Hizmet Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, s: 295.

Polat, Esin, (2011), “Ankara Valiliği, Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı; çalışma notları, 2000-2011, Ankara.

Tolan, Barlas, (2009), *Toplumsal Dışlanmaya Sosyolojik Bir Bakış İçin Notlar*, 12-14 Kasım 2009 Sosyal Hizmet Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, S:19

TIBBİ SOSYAL HİZMET ORTAMLARINDA SOSYAL İNCELEME RAPORUNUN HAZIRLANMASI

Ergün HASGÜL¹

Özet

Sosyal inceleme ve raporlama lisans düzeyindeki her sosyal hizmet okulunda öğretilmektedir ve sosyal hizmet mülakatının önemli parçalarındandır. Müracaatçıyı ve içinde bulunduğu dolaylı ve doğrudan sistemleri tanıma, ilişki örüntülerini belirleme, psiko-sosyal açıdan değerlendirme, yaşadığı ortamda gözlemleme gibi mesleki bir faaliyet amaçlanmaktadır. Sosyal inceleme ve raporlama sosyal hizmetin birçok alanında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu çalışmada tıbbi sosyal hizmetin gelişimine, Sağlık Bakanlığı'ndaki mevzuatına, tıbbi sosyal hizmet uygulamalarında kullanılan modellere, tıbbi sosyal hizmet birimlerince doldurulan sosyal inceleme raporunun içeriğine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal İnceleme, Sosyal İnceleme Raporu, Sosyal Hizmet.

Giriş

Sosyal hizmet uygulamasında kayıtlar, mesleki çalışmaya yön veren, eğitime katkıda bulunan, araştırma ve geliştirme olanağı sağlayan önemli araçlar olarak kabul edilirler (Koşar, 1987a, s. 99). Müracaatçı sistemiyle yapılan çalışmaların kaydedilmesi gerek çalışanın çalışmasını gerekse kurumun hizmet ve politikasını değerlendirmesi ve sürekli gelişimini sağlaması bakımından yararlı ve zorunlu olarak kabul edilir. Sosyal kişisel çalışma, sosyal grup çalışması ve toplumla çalışma yöntemlerinde kayıt tutmanın değişik biçim ve içerikleri vardır. Kayıt tutma sosyal hizmet uzmanının kendi kararına, tarzına ve tercihinin bırakılmış bir faaliyet değildir. Kayıt tutma mesleki bir faaliyettir (Koşar, 1987b, s. 35).

Newfoundland ve Labrador Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NLASW) sosyal hizmette kayıt tutmanın aşağıda sıralanan nedenlerden dolayı sosyal hizmet uygulamasının önemli bir bileşeni olduğunu belirtmişlerdir:

- Sosyal hizmet değerlendirmesinin, müdahalesinin ve karar-verici olmasının açık bir ifadesi
- Yasal mevzuat doğrultusunda müracaatçıya ve kuruluşa profesyonel hesap verebilirlik ve şeffaflık

¹ Öğr. Gör. Kastamonu Üniversitesi Tıbbi Meslek Yüksekokulu Evde Hasta Bakımı Programı

- Mesleki uygulama ve hizmet sunumu konusunda eleştirel düşünce ve yansıtma fırsatı
- Hizmetin sunumunu ve devamlılığını kolaylaştırmak ve hizmetlerin sonlandırılması için ilgili bilgi
- Süpervizyonun amaçları için bilgi
- Araştırma ve programın değerlendirme amaçları için belgeleme
- Kalite güvencesi ve risk yönetimi için bilgi
- Disiplinler arası iletişimi ve işbirliğini kolaylaştırmak için bir kayıt.

Bu amaçla; 2005 yılında yayınladıkları NLSAW Sosyal Hizmet Kayıt Tutma Standartları'nın yerine geçmesi için ve sosyal hizmet mesleğinin etik ve değerlerine dayanan Sosyal Hizmette Kayıt Tutma Standartları (2014)'ü yayınlamıştır. Bu standartlar aşağıda sıralanmıştır:

Standart 1: Sosyal hizmet uygulamasında dokümantasyon sosyal hizmet mesleğinin ilkelerine, değerlerine ve meslek etiğine dayanır.

Standart 2: Sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet müdahale(ler)inin kayıtlarını sürdürür.

Standart 3: Sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet müdahale(ler)inin gözlemlenmesini ve değerlendirmesini sağlayacak bir formatta olan kayıtları sağlar.

Standart 4: Sosyal hizmet dokümantasyonu açık bir değerlendirme, müdahale stratejisi, sonlandırma planı içermelidir.

Standart 5: Sosyal hizmet uzmanları müracaatçının gizliliğini korumalı ve müracaatçının sosyal hizmet ilişkisi başlamadan önce ve gerekli olduğunda ilişki devam ederken sosyal hizmetin dokümantasyonunun gizlilik sınırlılıklarının farkında olmasını sağlamalıdır.

Standart 6: Sosyal hizmet uzmanları teknolojinin kullanımı ve dokümantasyona ilişkin en iyi uygulama kılavuzlarını aşınadır.

Standart 7: Sosyal hizmet uzmanları sürekli mesleki eğitime devam eder ve sosyal hizmet dokümantasyonunu tamamlamada en iyi kılavuzlara aşınadır.

Standart 8: Toplum gelişimi süreçlerinin, proje planlamanın, politika geliştirmenin ve araştırmanın dokümantasyonu mesleğin felsefesine, etiğine ve değerlerine dayanır ve Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Örgütü (CASW) Etik Kodlarına (2005) ve Kanada Sosyal Hizmet Uzmanları Örgütü Etik Uygulama Kılavuzlarına (2005) bağlılığı yansıtır.

Sosyal hizmet uzmanları bu standartları görüşmelerini kayıt altına alırken dikkate almalıdır. Alınan kayıtların çoğu zaman çalışılan kurum ya da talep eden kurumlar tarafından kesin bir sonuca varabilmek ve yol gösterici olması açısından rapor haline getirilmesi beklenmektedir. Bu beklentiyi karşılamak adına sosyal hizmet mesleğinin yürütüldüğü her kurumda farklı amaçlarla raporlar

hazırlanmaktadır. Raporlar amaçlarına göre özet veya ayrıntılı şekilde hazırlanabilir. Profesyonel dokümanlar olarak raporların belli bir düzen içinde ve yazım stiline uygun olarak yazılımları söz konusudur (Turan, 2009, s. 242).

Sosyal hizmet uygulamalarında çoğu zaman iki tür rapor kullanılmaktadır. Bunlar; Mülakat ve Değerlendirme raporlarıdır. Mülakat raporları genellikle süreç ve özet raporu olarak yazılabilir. Süreç raporu kısaca kronolojik olarak mülakat sürecini ve etkileşimi olduğu gibi aktaran ve kişiler arasındaki ilişkilerin izlenebilmesini sağlayan ayrıntılı bir kayıttır. Özet raporu fazla ayrıntıya girmeden görüşmenin kısa özümlemiş olarak kayıttır. Bu tür raporlarda kayda geçecek materyalin seçimi önemlidir. İstenen önemli bilginin, gözlemin ve yorumun öz olarak ve seçilerek verilmesidir (Koşar, 1987b, s. 41; Kadushin, 1972; akt: Turan, 2009, s. 242).

Psiko-sosyal inceleme ve değerlendirme raporlarına gelince, bunlar birkaç görüşme sonunda elde edilen bilgilerin özlü biçimdeki değerlendirmesi ve yapılan çalışmanın önemli yönlerinin yansıtılması biçimindedir. Dolayısıyla bilgilerin analizi sonunda ulaşılan sonucu ve uygulanacak sorun çözme planını içerirler (Erkan, 1976, s. 53; akt: Turan, 2009, s. 242). Bu rapor “psikososyal inceleme, teşhis ve tedavi raporu” ya da “sosyal inceleme ve değerlendirme raporu” gibi isimler de alabilir (Koşar, 1987b, s. 41). Günümüzde bu rapora en kısa haliyle “sosyal inceleme raporu” da denmektedir.

Sosyal inceleme raporunda genel olarak şu bilgilere yer verilmektedir; kimlik bilgileri, kuruma başvuru nedeni, müracaatçının tarifi, yaşam koşulları, aile ilişkileri ve kalitesi, kültürel özellikler, sağlık durumları, eğitim durumları, sosyal faaliyetler ve ilişkiler, aile özgeçmişi, kişisel çalışma temasları, teşhis ve tedavi planı. Elde edilen bu bilgiler kronolojik sıra da dikkate alınarak başlıklar altında raporda verilmektedir (Koşar, 1987b, s. 41-42).

Sosyal inceleme raporları ülkemizde sosyal hizmetin uygulandığı birçok kurumda doldurulmaktadır. Tıbbi sosyal hizmet alanı bunlardan biridir. Tıbbi sosyal hizmet ayakta ya da yatarak tedavi gören hastaların tıbbi tedaviden en kısa sürede en etkili şekilde faydalanması için gerekli önlemlerin alınmasını ve hastaların sosyal işlevselliğini yeniden kazanması için psiko-sosyal endikasyonlarının çözümlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Barker (1999) Sosyal Hizmet Sözlüğü’nde tıbbi sosyal hizmeti, hasta ve ailesinin hastalıkla birlikte ortaya çıkan psiko-sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesi amacıyla hastanelerde ve diğer sağlık kurumlarında yürütülen sosyal hizmet uygulamaları olarak tanımlamaktadır.

Sağlık Bakanlığı’nda Tıbbi Sosyal Hizmet Mevzuatı

Ülkemizde tıbbi sosyal hizmetlerin yasal mevzuat çerçevesinde işlevlerine başlaması 10.09.1982 tarihli ve 8/5319 sayılı Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği ile başlamıştır. Yönetmelik kapsamında sosyal hizmet uzmanı olan hastanelerde sosyal servis kurulması belirtilmiş ve sosyal hizmet uzmanının görev ve yetki tanımları yapılmıştır. Bu doğrultuda, tıbbi sosyal

uygulamalarının geliştirilmesi, ülke genelinde planlanması, denetlenmesi ve koordinasyonu amacıyla 2010 yılında Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Tıbbi Sosyal Hizmetler Şubesi kurulmuştur. Şubenin kuruluşunu takiben tıbbi sosyal hizmet uygulamalarının standardize edilmesi, etkinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması kapsamında 16/02/2014 tarihli ve 7465 sayılı Olur ile Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi yayınlanmıştır. Bu yönergenin amacı, sağlık kurum ve kuruluşlarından hizmet alan hastaların tedavi sürecini etkileyen psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik sorunlarının, sosyal hizmet mesleği ve disiplininin yöntem ve teknikleriyle zamanında çözümlenebilmesi için tıbbi sosyal hizmetin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasları belirleyerek tıbbi sosyal hizmet uygulamalarının insan hakları, eşitlik ve sosyal adalet temelli bir anlayış ile etkili ve ulaşılabilir bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Aydın, 2014). Bu yönergede “Sosyal Hizmet Birimlerinin Teşkili, Çalışma Usulü ve Esasları ile Birim Çalışanlarının Görev ve Sorumlulukları” başlığında açılan sosyal hizmet biriminin görevlerinde “Sosyal hizmet müdahalesi kapsamında, gerektiğinde hastanede, hastanın ikametinde, işyerinde, okulunda veya sosyal ortamında sosyal inceleme yapılır” maddesi ile “İncelemeyi yapan sosyal çalışmacı Sosyal İnceleme Raporu düzenler” maddesi yer almaktadır. Bu göstermektedir ki tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacı kadrosunda görev sosyal hizmet uzmanlarına müracaatçı için Sosyal İnceleme Raporu (SİR) hazırlama yetkisi yasal olarak verilmektedir.

Sosyal Hizmet Uygulamasında Kullanılan Yaklaşımlar ve Modeller

Sosyal hizmet uygulamasında sistem, ekolojik güçlendirme ve çatışma yaklaşımları dışında psikodinamik, bilişsel, davranışçı, kriz tedavisi, görev merkezli gibi yaklaşımlardan da faydalanılmaktadır. Tüm bu yaklaşımların kullanımı müracaatçının ihtiyacına, kurumun imkanlarına ve sosyal hizmet uzmanının bilgi ve becerisine göre değişmektedir. Sosyal hizmet uygulamasının değerlendirme aşamasını tümüyle ve müdahale aşamasını planlama düzeyinde içeriğinde bulunduran sosyal inceleme raporu söz konusu kuramsal farklılıklara göre oluşur ve bu farklılıkları yansıtır (Uluğtekin, 2004). Bu bölümde sosyal inceleme raporu hazırlarken faydalanılması gereken, sosyal hizmetin belli kuramsal tabanlara oturan değişik uygulama modellerine yer verilecektir.

Psikodinamik Modeller

Sosyal inceleme raporunun doğuşu ve gelişiminde psikodinamik kuram ve uygulama modellerinin katkısı büyüktür. Psikodinamik modellerde bireysellik ögesi güçlü bir biçimde vurgulanır. Odak noktası “birey ve aile” olan bu modellerde psikanalitik kuramın gelişim, kişilik ve normal dışı psikoloji ile tedaviye ilişkin geniş bilgi gövdesinden yararlanılır. Bunu azalan bir biçimde diğer psikolojik, sosyal psikolojik ve sosyolojik bilgiler izler. Sosyal hizmet uzmanı-müracaatçı ilişkisinin büyük ölçüde vurgulandığı bu modellerde, örgütsel bağlam her zaman önemli ve belirleyici değildir. Gereksinimlerin tanımlanmasında teşhis ve tıbbi model yürürlükte; içsel gereksinimlere büyük

ağırlık verilir. Toplumsal kurumların devamlılığı açısından aile, sorunların hem kaynağı hem de tedavi odağı olarak görülür; buna karşılık toplum bu denli ağırlık taşımaz. Sorunların bireysel kaynakları hakkında açıklamalar öne çıktığından savunuculuk ögesi gelişmemiştir (Uluğtekin, 2004).

Açıklamalı [g1]: Anlaşılmayan cümle.

Psikoanalitik teorinin ve uygulamanın temel olarak 4 çeşidi vardır. Bunlar Freudyen psikoanaliz, Psikoanalitik psikoterapi, Ego-psikolojik müdahaleler, Psikososyal tedavidir. Ayrıca Freudyen akımın tamamen uzağında olan iki ayrı psikoanalitik çeşit vardır. Bunlar nesne ilişkileri teorisi ve benlik psikolojisidir (Maguire, 2001). Klinik sosyal hizmet uygulamasında bu yaklaşımlardan en yaygın olarak kullanılanı psiko-sosyal tedavidir.

Psiko-sosyal tedavide, psiko-sosyal inceleme ve teşhis (değerlendirme) ağırlıklı bir öneme sahiptir. Psiko-sosyal incelemede müracaatçının ilişkileri ve çevresi gözleme tabi tutulur; sorgulanır ve bundan bir sonuç çıkarılır. Gerekliyorsa müracaatçının toplumsal özgeçmişine ilgili bilgi de derlenir. Psiko-sosyal inceleme, müracaatçılarla ilişkinin başında sorun hakkında geçici bir görüş sağlar; bundan sonra psiko-sosyal inceleme (bilgileri toplama ve düzene sokma); teşhisi anlama (bilgi hakkında düşünme) ve tedavi birlikte ilerler (Uluğtekin, 2004).

Psiko-sosyal yaklaşımda sorunun teşhisi ve değerlendirmesi, mesleki çalışmanın odak merkezidir. Sorun çeşitli açılardan incelenerek ne gibi girişimlere ihtiyacı olduğu belirlenmelidir. Öncelikle darboğazların nerelerde olduğu ve buna hangi faktörlerin yol açtığı araştırılmalıdır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanı, bireyi ve yaşadığı çevreyi çok iyi tanımalı, konu ile ilgili bazı analizler yapabilmek için ayrıntılı bilgiye sahip olmalıdır. Bu süreçte “Sosyal inceleme” adı verilir (Turan, 2009, s. 254).

Sosyal inceleme raporu hazırlanırken sosyal hizmet uzmanlarının değerlendirme bölümünde müracaatçının kişiliğinin yapısını yapısal, topografik ve Freud ve Erikson’un gelişim dönemlerinin de içinde yer aldığı psikoseksüel gelişim dönemlerinden, savunma mekanizmalarından yararlanarak hazırlaması sosyal inceleme raporunun niteliğine önemli kazanımlar katacaktır.

Davranışsal Modeller

Davranışsal modellerde bireysellik ögesi kuvvetle vurgulanır. Bilgiyi kullanma ögesi açısından, çoğunlukla sosyal öğrenme kuramını da kapsayan öğrenme kuramlarından yararlanır. Bu modellerde sosyal hizmet uzmanı-müracaatçı arasındaki ilişki önemlidir; ancak ilişkide başta sözleşme olmak üzere özel bazı işlemlere ağırlık verilir. Örgütsel bağlam önemli ve önde gelen bir öge değildir. Gereksinimlerin saptanmasında dikkatli ve özenli bir değerlendirmenin önemli olduğu vurgulanır. Toplumsal kurumların devamlılığı açısından sosyal konuların sorgulanmadığı; ancak ailenin desteğinin kullanıldığı görülmektedir (Uluğtekin, 2004, s. 98).

Davranışsal yaklaşım, davranışların yapıldığı sosyal çevre içinde, onunla birlikte değerlendirilmesini öngörür. Davranışın hangi koşullarda yapıldığı ve ne gibi sonuçlara yol açtığı gözlemlendiğinde davranış

ve çevre arasındaki ilişki belirlenebilmektedir. Davranışsal yaklaşımda rapor yazma uygulamanın önemli bir parçası kabul edilir, çünkü kaydedilen bilgiler gözlemlere dayalıdır. Bu raporlar sorunla alakası olan birey, yer, zaman ve durumlar hakkında bilgileri içermektedir (Turan, 2009, s. 274).

Sosyal inceleme raporu hazırlanırken müracaatçının davranış biçimleri, ailesinin bu davranışlar üzerindeki etkisi ve desteği, davranış ve çevre arasındaki ilişki değerlendirme bölümünde dikkate alınması gereken önemli hususlardandır.

Bilişsel Modeller

Bilişsel yaklaşım sosyal hizmet uzmanları arasında açıklığı, özlüğü, etkililiği ve mantıklılığı nedeniyle geniş destek kazanmış nispeten yeni bir modeldir (Maguire, 2001). Sosyal hizmet, bilişsel kuramı hümanist öğelerle bir arada uygulamalarına aktarmıştır. Böylece sosyal hizmetin bilişsel modelinde, müracaatçının dünyayı yanlış değil, 'doğru' algıladığı kabul edilir. Bu 'kabul etme ögesi, bilişsel kavramların sosyal hizmet uygulamalarında kullanılmasını kolaylaştırmıştır. Sosyal hizmetin bilişsel modellerinde sadece hümanist değil, iletişim ve davranış kuramlarının kavramlarından da yararlanılır. Değerlendirme aşamasında müracaatçıların "kavram öğrenme" biçimleri ve "bilişsel stilleri" anlaşılmaya çalışılır. Daha sonra elde edilen değerlendirme sonuçları çerçevesinde, değişme (müdahale) stratejileri geliştirilir. Sosyal hizmet yararlı bir "eğitimsel öge" katan bilişsel modellerde bireysellik önemlidir; ancak vurgu öğrenme ve çevreye uyum üzerinedir. Başlıca bilgi kaynağı bilişsel kuram ve öğrenme kuramlarıdır. İlişki ögesi açısından odak, müracaatçının öğrenmeyle ilgili çalışmalarıdır (Uluğtekin, 2004, s. 101).

Sosyal inceleme raporu hazırlarken müracaatçısını değerlendiren sosyal hizmet uzmanı bilişsel modeli kullanırken müracaatçısının sorunlarına ilişkin düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını doğru bir şekilde yorumlayıp raporuna yansıtılabilmektedir.

Güçlendirme Yaklaşımı

"Güçlendirme" ise toplumda güçlü grupların belli bireyleri ve sosyal grupları hedef alan olumsuz değerlendirmelerini azaltmak, onlara karşı savaşmak ve bu değerleri tersine çevirmek için belli stratejiler kullanır. Değerlendirme aşamasında; "self-kontrol", "rasyonel bilişsel kontrol", "benlik kavramı", "yabancılaşma", "kendini tanıma", "sorunlar karşısında nesnel değil öznel olma", "güçsüzlük", "motivasyon", "kapasite", "fırsat" gibi kavramlar çerçevesinde müracaatçı ve sorunlar ele alınır (Uluğtekin, 2004, ss. 102-103).

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların kendilerini güçsüz hissetmesine neden olan faktörleri değerlendirebilmesine, bu doğrultuda öğrenme seçeneklerini geliştirmesine ve gücünü kazanmaya yarayacak kaynakları keşfedebilmesine de yardımcı olmalıdır. Tüm bu çabalar müracaatçıların çaresiz olmadığını düşünmesini kolaylaştırır, hatta müracaatçılar sahip olduğu gücü hissetmeye başlar

(Duyan, 2010, s. 198). Sosyal inceleme raporunun hazırlanması da müracaatçının hem güçlü yanlarını ortaya çıkarmada hem de müracaatçıya yeni kaynaklar ve güçler oluşturmada faydalı olmaktadır.

Sistem Modelleri

Sistem kuramında; sistemlerin niteliği, işlevleri, etkileşimi ve değişimini düzenleyen çok sayıda kavram bulunmaktadır. Bunlardan "açık/kapalı sistem", "değişme/-istikrar", "sınırlar", "geri bildirim" ve "gerilim", kuramın belkemiğini oluşturan ana kavramlardan bazılarıdır (Uluğtekin, 2004, s. 103). Sosyal hizmet uygulamasında sıklıkla kullanılan bir yaklaşım olan güçlendirme, insanların, örgütlerin veya toplumların kendi yaşamları üzerinde kontrol yetisine sahip olabilmeleri olarak tanımlanabilir (Duyan, 2010, s. 198).

Sosyal hizmet uzmanı değişme çabalarını kapsayan uygulama süreci içinde müracaatçının yanı sıra başkalarıyla da çalışır. Örneğin bir çocuk mahkemesinde görevli sosyal hizmet uzmanı yalnız suçlu çocukla değil, onun ailesi, arkadaşları, okulu, işyeri ile ve ayrıca mahkeme, polis, hastane, iş bulma örgütü, gençlik derneği, sosyal refah kurumu v.b. gibi adli ve toplumsal kuruluşlarla da ilişki kurar (Uluğtekin, 2004, s. 105). Yine tıbbi sosyal hizmet ortamlarında çalışan bir sosyal hizmet uzmanı sosyal inceleme raporu hazırlarken sadece müracaatçısını değerlendirmez. Müracaatçının içinde bulunduğu sistemlerden ailesini, akrabalarını, okulunu, işyerini, önceki tedavi gördüğü sağlık kuruluşlarını, tedavisinin sağlanabileceği sağlık kuruluşlarını, belediyeleri, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarını, misafirhaneleri, sivil toplum kuruluşlarını v.b. sistemleri de değerlendirerek, müracaatçısının sorunlarının çözümünde bu sistemleri kullanmasını sağlar.

Ekolojik Yaklaşım

Ekolojik değerlendirme, uygulamada kullanılan bilgilerin toplamını içeren kapsayıcı bir yaklaşımdır. Ekolojik model, sosyal hizmet uzmanlarının herhangi özel bir durumda, birbiriyle ilişkisi olan birçok faktör hakkında tam bir inceleme yapmasına yardım eden sistematik bir yapıdır. İnsan gelişiminin fiziksel, duygusal, sosyal, bilişsel ve ruhsal olmak üzere beş boyutu ilgili yedi ekolojik düzeyin her birinde değerlendirilir. Bu düzeyler, insan gelişimini etkileyen faktörlerin bileşimlerini içerir, ancak düzeyler arasındaki sınırlama yapaydır ve düzeylerin her biri diğerleriyle ilişki içerisindedir (Derezotes, 2000; Duyan, 2010, s.160). Ekolojik değerlendirmede sosyal hizmet uzmanlarının göz önünde bulundurması gereken yedi düzeye ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

- Biogenetik faktörler: bireyin kalıtsal ve diğer fiziksel özelliklerini içermektedir.
- Ailevi faktörler: bireyin yakın ve geniş ailesinin özelliklerini içermektedir.
- Kültürel faktörler: bireyin psiko-sosyal çevresinin niteliklerine yapılan yüklemeleri içerir. Psiko-sosyal çevre, bireyleri aile üyeleri dışındaki ilişkide olduğu grupların özelliklerini içermektedir.

- Çevresel koşullar: bireyin yaşam kalitesini etkileyen onun yaşam alanına karşılık gelen özellikleri içerir.
- Kaynaklar ve fırsatlar: bireyce elde edilebilir olan güvenlik, özgürlük, kabul, zenginlik, güç, hizmetler ve tüketim mallarını içerir.
- Özbakım kalıpları: bireyin kişisel gelişimini besleyen ve geliştiren çabalarıdır. Bu kalıplar, bireyin içsel motivasyonu, enerji düzeyi ve bilinç düzeyi gibi içsel faktörlerle ilgilidir.
- Gelişim ve sağlığın güncel göstergeleri: bireylerin, çift ilişkilerinin, ailelerin ve toplumun gelişimsel büyüme ve refah durumunun ölçülebilir işaretlerini içermektedir.

Ayrıca ekolojik sistem kuramına göre mikro, mezo, ekzo ve makro sistem olarak birbiriyle iç içe geçmiş olan dört sistem bulunmaktadır (Bronfenbrenner, 1979; akt: Duyan, 2010). Mikro sistem; aile, okul, akran grubu, komşular ve çocuk bakım ortamları gibi yakın çevreden oluşmaktadır. Mezo sistem; yakın çevre arasındaki bağlantılardan (çocuğun evi ve okulu gibi) oluşan sistemi kapsamaktadır. Ekzo sistem; gelişimi dolaylı bir şekilde etkileyen dış çevre ortamları (ebeveynlerin çalışma yeri gibi) ile ilgilidir. Makro sistem; kültürel bağlam (doğu kültürü, batı kültürü, ulusal ekonomik ve siyasal kültür, alt kültür gibi) ile ilgilidir (Duyan, 2010).

Sosyal inceleme raporu hazırlanırken sosyal hizmet uzmanı ekolojik sistem bakış açısıyla yaklaşarak müracaatçısını doğrudan veya dolaylı yoldan etkileyen sistemleri mikro, mezo, ekzo ve makro olarak değerlendirmelidir. Ayrıca ileri geneli uygulamada kullanılan insanın gelişiminin fiziksel, duygusal, bilişsel, ruhsal ve sosyal boyutlarının her birini biogenetik faktörler, ailevi faktörler, kültürel faktörler, çevresel koşullar, kaynaklar ve fırsatlar, özbakım kalıpları ve gelişim ve sağlığın güncel göstergeleri gibi yedi düzeyde ayrı ayrı değerlendirmelidir.

Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulamasında Hazırlanan Sosyal İnceleme Raporunun İçeriği

Bu bölümde 2011 yılında yürürlüğe konulan Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi'nde verilen sosyal inceleme raporu formatını değerlendireceğiz. Bu örnek sosyal inceleme raporu sekiz bölümden oluşmaktadır;

1. İncelemeye konu hastanın kişisel bilgileri: Bu bölümde hastanın Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı ve soyadı, anne-baba adı, doğum yeri ve yılı, cinsiyeti, öğrenimi, medeni durumu, mesleği, çalıştığı işi, adres ve telefonu gibi bilgilere yer verilir.
2. Bilgi kaynakları: Bu bölümde görüşme yapılan yer ve görüşme yapılan kişilere yakınlık derecesi belirtilir.
3. Sorunun tanımı: Bu bölümde müracaatçının sosyal hizmet birimine hangi ihtiyaçla başvurduğu ya da yönlendirildiği ayrıntılı bir şekilde yazılır.

4. Hastanın sağlık ve fiziksel durumu: Bu bölümde hastanın hastanede tedavi olmasını gerektiren mevcut hastalığı, hastalık öyküsü, tedavi olduğu kurumlar, kronik rahatsızlıkları ve günlük aktivitelerini ve sosyal işlevselliğini etkileyen hastalıklarına ve fiziksel özelliklerine yer verilir.

5. Hastanın psiko-sosyal ve ailevi durumu: Bu bölümde psiko-sosyal incelemede müracaatçının ilişkileri ve çevresi gözleme tabi tutulur; sorgulanır ve bundan bir sonuç çıkarılır. Gerekirse müracaatçının toplumsal özgeçmişiyile ilgili bilgi de derlenir (Uluğtekin, 2004). Psiko-sosyal inceleme sonunda 1) kişilikle ilgili dinamikleri belirlemek için, psikanalitik teori ve ego-benlik psikolojisi ile ilgili bilgilerden yararlanılmalıdır, 2) aile yapısı ve etkileşimi konusunda aile ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen, endişe, üzüntü ve öfke reaksiyonları ile ilgili iç ve dış faktörler gözden geçirilmelidir, 3) bunlar arasında nasıl bir etkileşim olduğu belirlenmelidir (Minahan, 1999; akt: Turan, 2012). Sorun çeşitli açılardan incelenerek, elde edilen bilgiler ve gözlemlerin ışığında analiz edilmeli, bu verilerden mesleki bilgi ve tecrübe yardımıyla somut sonuçlar çıkarılmalıdır. Öncelikle, güçlüklerin hangi konularda olduğu tespit edilip, nedenleri ortaya konmalıdır. Müracaatçının günlük olaylar, sıkıntılar karşısında, nasıl davrandığı öğrenilerek karşılaştırma yapılmalıdır. Bireyin ego fonksiyonları, yani içgüdüleri, düşünce yapısı, davranış kriterleri, gelecekle ilgili beklentileri, kendi olanakları ve çevre imkanlarını kullanmaya ilişkin tutumu vb. gözden geçirilmelidir (Turan, 2012). Ayrıca sosyal hizmet uzmanı müracaatçının ailevi durumunu değerlendirirken Duyan'ın (2010) kitabında yer verdiği Johnson'un (1998) Aile Değerlendirme Şeması'ndan yararlanabilir.

6. Hastanın barınma ve ekonomik durumu: Bu bölümde, müracaatçının ikamet ettiği evin özelliklerine, üzerlerine kayıtlı taşınır ve taşınmaz gayrimenkul bilgilerini, beraber yaşadıkları eve gelir getiren her bir bireyin gelir miktarlarına, evlerinde bulunan elektronik cihazlarının çeşitliliğine ve sosyal hizmet uzmanının inceleme sırasındaki gözlemlerine yer verir.

7. Değerlendirme: Bu bölümde sosyal hizmet uzmanı yukarıda almış olduğu bilgileri de dikkate alarak genel bir değerlendirme yapmalıdır. Bu değerlendirmede soruna ilişkin, müracaatçının bireysel özelliklerine ilişkin, çevreye ve aileye ilişkin bilgilere kendi gözlemlerine dayanarak yer vermelidir. Müracaatçıyı tıbbi sosyal hizmet uygulamasında kullandığı modeller açısından değerlendirerek müdahale için zemin oluşturmaktadır.

Verilere dayanarak kısa ve öz olarak teşhisi beyan. İç ve dış faktörler dikkate alınarak kişinin ve ailenin sosyal işleyişindeki sorunlar, aksaklıklar, dengenin bozulmasına neden olan ruhsal, fiziksel ve sosyal faktörlerin birbirleriyle olan ilişkileri. Aile üyeleri arası etkileşim. Göze çarpan savunma ve özel davranış şekilleri, kuvvetli ve zayıf yönler ve nedenlerine yer verilir (Koşar, 1987b, s. 42).

8. Sonuç ve öneriler: Bu bölümde sosyal hizmet uzmanı yukarıda almış olduğu bilgileri ve değerlendirmesini yeniden gözden geçirerek müracaatçısı için gerekli olan hizmeti, müracaatçıya, çalıştığı kurumuna ve kendine zarar vermeyecek şekilde sunmalıdır. Bunun için müracaatçısının ve

kurumunun imkanlarını ve kendi mesleki bilgi ve becerisini kullanmalıdır. Ayrıca Uluğtekin'in (2004, s. 113) de belirtmiş olduğu gibi tüm yasal olanak ve olanaksızlıkları da göz önüne alarak, değiştirilmesi gereken sistemleri, müdahale düzeylerini ve değişme sürecindeki rolleri çerçevesinde bir öneri sunar. "Klişe bir öneri" ile bitirmek, müracaatçının haklarına saygısızlıktan başka bir şey değildir.

Sonuç

Tıbbi sosyal hizmet ortamlarında hazırlanan sosyal inceleme raporunun bir "sosyal teşhis" olabilmesi için sosyal hizmet uzmanlarının sahip oldukları bilgi, beceri ve değeri etkili bir şekilde kullanabilmesi önemlidir. Raporlarında müracaatçıları için uygun modeli belirlemelidir. Bu çalışmada tıbbi sosyal hizmet uygulamasında sıkça kullanılan sistem modellerine, ekolojik yaklaşıma, güçlendirme yaklaşımına, psikodinamik modellere, davranışsal ve bilişsel modellere yer verilmiştir. Bu anlatılan modeller dışında sosyal hizmet uzmanları raporunu hazırlarken krize müdahale modelini, görev merkezli modeli, rol ve iletişim modellerini, hümanist ve varoluşçu modelleri, temel ihtiyaçlar hiyerarşisini de kullanabilmelidir. Sosyal hizmet uzmanları rapor tutarken ne amaçla rapor tuttuğunun bilincinde olmalı, rapor için uygun bilgiyi almalı, raporu gereksiz bilgiyle doldurmamalıdır. Raporda müracaatçının sözlü tepkilerine yer verdiği gibi sözsüz tepkilerine de yer vermemelidir. Açık, anlaşılır bir dille mesleki kavramları kullanmalıdır. Günlük ifadeleri kullanmaktan ve abartılı bir dil kullanmaktan kaçınılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aydın, E. (2014). Hemodiyaliz Hastalarının Sosyotropik Otonomik Kişilik Özellikleri İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, ss. 15-16.
- Barker, R.L. (1999). *The Social Work Dictionary*. Washington, DC: NASW Press.
- Bronfenbrenner U. (1979).. *The ecology of human development: Experiments bu nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Derezotes, D.S. (2000). *Advanced generalist social work practice*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları ve Müdahale Yöntemleri*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No: 016. Ankara: Aydınlar Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- Erkan, G. (1976). *Sosyal Hizmette Mülakat Ders Notları*. SHA Yayınları (Çoğaltım), s.53.
- Johnson, L.C. (1998). *Social Work Practice: A generalist approach*. USA: Allyn and Bacon.
- Koşar, N.G. (1987a). Bir Yetiştirme Yurdundaki Çocuklarla İlgili Kayıtların İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 5 (2-3), ss. 99-117.
- Koşar, N.G. (1987b). *Sosyal Kişisel Çalışmada Vaka Kayıtları*. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 5 (1), ss. 35-48.
- Turan, N. (2009). *Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aile İçin Sosyal Hizmet*. 3. Baskı. Editör: Duyan, V. Ankara: Aydınlar Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- Maguire L. (2001). *Clinical Social Work: Beyond Generalist Practice with Individuals, Groups and Families Methods / Practice of Social Work: Direct (Micro)*. Canada.

Minahan, A. (1987). Encyclopedia of Social Work. NASW, 18th Edition, ss. 1301-1305.

Newfoundland & Labrador Association of Social Workers (NLASW), (2014). Standards For Social Work Recording. St. John's, NL: Author.

Newfoundland and Labrador Association of Social Workers (NLASW). (2005). Standards for social work recording. St. John's, NL: Author.

Sağlık Bakanlığı. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Hasta Hakları ve Tıbbi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı. Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi. Erişim Tarihi: 10.01.2016. <http://www.saglik.gov.tr/Hastahaklari/belge/1-39064/tibbi-sosyal-hizmet-uygulama-yonergesi.html>

Uluğtekin, S. (2004). Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları. Türkiye Barolar Birliği. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 71.

SİR SÜRECİNDEN ÖYKÜLER: SİR'LERE ÖYKÜSEL BİR YAKLAŞIM

Özkan BİLGİN¹

Bayan T:

Lise son sınıfta iken hala seçeceğim meslek belirginleşmemişi zihnimde. Okul rehber öğretmenim ve dershanedeki danışmanım ilgi alanımı yeterince iyi tespit edememişti sanırım. Türkçe öğretmenliğini kazandım. Okul bittikten sonra Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na atandım. Orada gruplarım vardı. Çocuklarla birlikte oyunlar düzenler, resimler yapar, şarkılar söylerdik. Bazı zamanlarda çocuklara derslerinde yardımcı olurdu. Burada çalışırken kurumda sosyal serviste görevli uzmanlar vardı: sosyal hizmet uzmanı ve psikolog. Çocuklarla ilgili sorunlarda onların müdahalesine başvururduk. Özellikle bir çocuk ağlama nöbetine girdiğinde, ayrı olduğu ailesiyle bir sorun yaşadığında, onları özlediğinde, yattığı zaman altını ıslattığında, içe kapandığında, saldırgan davranışlar gösterdiğinde hemen sosyal serviste görevli sosyal hizmet uzmanı ve psikoloğa giderdik. Ben müdahale edemezdim çünkü. Üniversitede yazım kuralları, Türkçe dilinin yapısı, isim, fiil, yapım-çekim ekleri eğitimi almıştım çünkü. Nasıl konuşabilirdim ki sorunlarıyla ilgili. Hem bu iş çok zordu. Bir gün bir çocuğun dosyasını görmüştüm. Orada bazı bilgileri öğrenince üzül müştüm de. Nasıl da altından kalkıyorlardı bu işin? Bunca sorunu olan bir çocukla görüşmeye nereden başlıyorlardı? Ben biraz daha kolayına mı kaçmıştım yaşamın? Ama böylesi daha iyiydi. Onlarla dolu dolu zaman geçiriyordum. Çoğu zaman eğleniyorduk da. Kurumda görevli sosyal servis uzmanlarının bizden farkları da vardı. Vakaları daha çok onlar biliyor, kurum yetkilileriyle daha çok onlar iletişim kuruyor, müdahaleler ederek çocukların yaşamlarına yön veriyorlardı. Güçlü olduklarını hissediyordum. Yetkin olduklarında. Bir kez kurum idarecileriyle yapılan bir tartışmaya şahit olmuştum. Sosyal servis uzmanları çocuğun yaşamını kurmasına, savunmasına destek olan kahraman gibiydiler. "Çocuğun üstün yararı" cümlesini hatırlıyorum. Kapalı bir sandık gibiydi ağızları. Bilmememiz gereken konuları öğrenemiyorduk da onlardan. Acaba üniversite öğrenimimde bu meslekleri okusaydım uygulayabilir miydim diye düşündüğüm zamanlar da oldu.

Zaman içinde bazı meslek tartışmalarına şahit oldum. Sosyal hizmet uzmanlarının mesleklerini savunmalarına, idarecilerle tartışmalarına, politika eleştirilerine, terminolojiye uzaktım biraz. Çocuklardan sisteme ve politikalara dek uzanan tartışmaları anlayamıyordum. Konuşulanlara kulak misafiri olurken bazı kavramlar kazındı zihnimde: çocuğun üstün yararı, sosyal adalet, politika yapıcılar, insan onuruna yaraşır bir yaşam...

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Hizmette Bilim Uzmanı

Zaman içinde kurumdan tayinler oldu. Sosyal serviste çalışan sosyal hizmet uzmanı ve psikoloğumuz farklı illere gittiler. Kurum idarecisi ise beni sosyal serviste görevlendirdi. Ne yapacağımı, neyle uğraşacağımı bilmiyordum. Ama korkmuyor da değildim. Sosyal servisteki uzmanların görevlerinden birkaçını yapmak zorunda kalır mıyım? Yoksa sadece odanın ve gizli dosyaların kontrolünü mü sağlayacaktım? Bilmiyordum ne yapacağımı. Ancak kaygılıydım.

Kurum idarecisi bana yasada değişiklik olduğunu ve artık benim de bir sosyal çalışma görevlisi olduğumu belirtti. Yani artık o serviste çalışan uzmanlardan birisi olmuştum. Görev ve yetki dağılımında benden bir üstünlüğü kalmamıştı onların. Artık ben de çocukların özel bilgilerini bilecektim, hayatlarıyla ilgili kararlar verecektim: aile yanına izinli gitmelerine, nakil olmalarına, gruplarının değişimine... Yeni rolümü etkin bir şekilde yapabilmek için hemen çocuk psikolojisi ile ilgili bir kitap aldım. Bir yandan da çocukların dosyalarını karıştırmaya başladım. Şok etkisi yaşadım bazı dosyaları okurken. Meğer daha önce grubumda birlikte çalıştığım çocuklardan birisi, babaları tarafından cinsel istismara maruz kalmış bir çocuk. Dosyayı okuduktan sonra onu görünce sarılıp ağladım, gece uykuya dalmadan sürekli onları düşünür oldum. İfadelerinde anlattıkları öyle ürperti ki içimi. Nasıl yapabilir bir baba çocuğuna böyle bir şeyi? Kabul edemedim. Kesin öz babası değildi bunu yapan adam. Bir insan öz çocuğuna nasıl böyle bir şey yapardı? Diğer dosyaları okurken annesi ve babası belli olmayan, terk edilmiş çocukların ve dövülmüş çocukların dosyaları da içimi burktu. Geceleri hep onlar vardı aklımda uyumadan önce. Artık dünyaya ve insanlara eskisinden farklı bakıyordum. Dünya o kadar da temiz ve masum değildi. Çevremdeki insanlar bana “o çocuklar neden kurum bakımında?” diye sorduğunda birkaçına olayın iç yüzünü anlattım. Ancak tepkilerini görünce gizli bilgileri anlattığım duyulacağı korkusuyla kimseye anlatmamaya başladım. Sosyal serviste benden sonra görevlendirilen öğretmen arkadaşlarımla saatlerce bu konuları konuşuyorduk. Akşam evde arkadaşım ile otururken hep çocukların hayatları dilimizdeydi. Kurum içinde bazı çocuklara da öfkeliydim. Geçmiş yaşantısında arkadaşlarına cinsel istismar uygulayan çocuklar varmış. Onlara karşı iyice soğuklaştım. Yanıma geldiklerinde fazla yüz vermiyordum, kısa ve sert cevaplar veriyordum. Bakıcı annelere de onlara göz kulak olmalarını söylemiştim. Çünkü diğer çocukları korumam gerekiyordu.

Kısa bir zaman içinde kurum idarecisi benden bir çocukla ilgili bir rapor düzenlememi istedi. Davranış sorunları olan, kurallara uymayan bir çocuğumuz vardı. Bu çocuğun rehabilitasyon merkezine nakli gerekiyormuş. Benden sosyal inceleme raporunu dosyayı okuyup yazmamı istedi. Çocuğun dosyasını açıp bilgilerini yazmaya başladım. Biraz kısa oldu ilk raporum. Yazarken aldığım çocuk ruh sağlığı kitabına da baktım. Ancak orada rapora ekleyeceğim cümleler bulamadım pek. İlk rapor yazmanın verdiği acemilik sanırım. Zamanla alışacağımı düşündüm yazma işine.

Kurum idaresine yazdığım raporun bir örneğini gösterdim. Eline kalemi alıp raporuma şu cümleleri eklememi belirtti: şurayı böyle, şurayı şöyle yaz. Bu davranışa bozuldum biraz. Raporumu pek beğenmemişti. Yazdıklarımı kısa zamanda ekledim ve istediği şekilde raporumu tamamladım.

Çok da zor bir şey değilmiş rapor yazmak. Biraz uğraştırdı beni ama tamamlayabildim ilk raporumu.

Öykü Analizi

Bayan T:

Öyküden anlaşıldığı üzere Bayan T., profesyonel eğitim almadığı bir alana girdiğinde, çocuklarla ilgili öğrendiklerine şaşırıyor ve çocukların yaşamlarındaki travmatik bilgiler aynı zamanda onun için de bir travma oluyor. Yaşamını derinden etkiliyor. Onun deyimi ile “dünyaya ve insanlara farklı bakıyor.”

Bayan T. gizlilik içeren bilgileri yeterince muhafaza edemiyor, bu durum kurum içinde ve kurum dışında çocuklara zarar verici eylemlere zemin hazırlıyor. Çocukları yaşamlarındaki davranış bozuklukları ile ilgili damgalıyor ve kızgınlığını kişisel bir değerlendirme ile yansıtıyor. Ayrıca travma yaşayan bir çocuğa sarılıp ağlaması, çocuğu geçmişindeki travma ile birlikte daha çok sarsıyor. Çocuklar, güçlü ve olumlu rol model ile gözlemediği, kendilerine karşı hiçbir önyargı yansıtmayan uzman abla/abisinin yerine artık ona acıyan, üzülen birisini görüyor.

Bayan T. çocuklarla ilgili yapılacak çalışmaları “dosyaların gizliliğini sağlamak ve idarece belirtilen şekilde rapor yazmak” olarak görüyor. Aslında hiç bilmediği bir konuda, rapor yazmaya girişmek zorunda kalan Bayan T., sosyal inceleme raporunu mesleki çalışmanın raporlanması ve belgelenmesi değil, asıl çalışmanın kendisi olarak görüyor. Mesleki müdahalelerde, yapılan profesyonel çalışmalardan uzak olan Bayan T., SİR’lerle müdahalenin amacına ulaştığını düşünüyor. Bunu ise bireysel yetkinlik ve bilimsel değerlendirmesinin dışında, ısmarlama bir rapor olarak ortaya koyuyor. Bu açıdan çocuğun psiko-sosyal özellikleri, duygusal ve davranışsal özellikleri, aile ve sosyal çevresi, aile ve sosyal çevre ile ilişkisi, güçlü yanları ve gerek duyulan terapötik müdahaleleri betimlemeden, analiz etmeden yararlanacağı hizmet modelini belirliyor. Belki de yatılı kurumlarda idarenin en çok yapmak istediği şeye –uyumsuz davranış sergileyen çocukların farklı bir kuruma nakil edilerek kurumdan uzaklaştırılmasına- destek veriyor. Çocuğun üstün yararı ve profesyonel müdahale yerine, duygusal ve davranışsal soruna sahip çocukların kurumlardan uzaklaştırılması “başka kurumlara nakil talebiyle” sağlanmaya çalışılıyor.

Bayan T., uygulamaya çalıştığı sosyal çalışma mesleğinde etik ihlaller yapıyor. Bu ihlal, sahip olmadığı bilimsel bilgi ve beceriden kaynaklanan, bu nedenle oluşamayan eksik “değer” i ortaya koyuyor. Meslek disiplinin bilgi, beceri ve değer temeline sahip olamayı Bayan T.’yi zorunlu bir etik ihlale itiyor. Çünkü etik değerler, kaynağını bilimden ve uygulamaya ilişkin tecrübelerden alıyor. Etik ikilemlerde dahi bize en çok yol gösteren ve karar vermemizi sağlayan, uygulamaya ilişkin pratik

tecrübelerdir. Bu noktada profesyonel müdahale, bilimsel bilgi-müracaatçının üstün yararı-uzman kanaati arasında şekillenmekte ve nihai karar durumu en iyi şekilde ortaya konmaktadır. Dolayısıyla etik ikilemlerde konu bu kadar kapsamlı değerlendirilirken; bilimsel bilgi ve uzman kanaatine sahip olunmadığında henüz müdahalenin başında etik değerlerle çatışma –zorunlu olarak- yaşanıyor.

Yazarın notu:

Bu makaleyi yazmadan önce “Disiplinlerin Yitimi: SİR’ler” konulu bir makaleyi yazmaktaydım. Önümde bilimsel makaleler, kitaplar ve uygulama örnekleri vardı. SİR’lerin tanımı, profesyonel ruh sağlığı uygulayıcıları, bu profesyonellerin mesleki bakış açıları, benzerlikleri ve farklılıkları, vakayı ele alış şekilleri, disiplinlerin yitimine neden olan uygulamalar ve sosyal çalışmada zorunlu lisans tamamlama konusunu yazmaya başlamıştım.

Sonra geriye yaslandım ve önüme gelen raporların içeriğine göz attım. Sosyal inceleme raporları yazılmıştı kurumlarda görevli öğretmenler ve sosyal çalışma görevlisi tanımı içerisinde yer alan sosyal hizmet uzmanı olmayan diğer meslek mensupları tarafından. Bir haftada kırkın üzerinde rapor okudum. Aslında okuma eylemini gerçekleştiremeyeceğim kadar kısa, bilimsel bakış açısı ve profesyonel müdahaleden yoksun, vakada yapılan çalışmaların ne olduğunu yansıtmayan günlük konuşma dilinde yazılmış raporlar! Raporların sonunda bir de “uzman kanaati” kısmında mahkemeye iletilmek istenen uzman görüşü yazılmış. Raporu yazan sosyal çalışma görevlilerini betimlemenin dışında, bu raporları okuyan mahkeme hâkimlerinin yüzündeki ifadeyi de merak ettim. Birkaç raporun iade edilmesine yakın zamanda şahit oldum. Mahkeme hâkimi “sosyal çalışma görevlisi” tarafından yazılan raporu yetersiz bulduğundan, çocuk hakkında sosyal hizmet uzmanı ve psikolog tarafından sosyal inceleme raporu düzenlenmesini talep etmişti. Burada psikologların SİR yazımına dâhil edilmesi, mesleklerin ayrılaştırılması ve disiplinlerin yitiminde ayrı bir sorun olarak ortaya çıkmakta ya, o da ayrı bir tartışma konusu. Ancak raporları okuyan çocuk hâkimleri ve diğer mahkemelerde görevli hâkimler keşke çocuklar ve aileler hakkında yazılan sosyal inceleme raporlarını bu kadar ayrıntılı incelese veya “okusalar.”

SİR’lerle ilgili bir gerçekliğin içindeyiz. Bayan T.’nin öyküsünde tanımlanan bir gerçekliğin. Uygulama düzeyinde mevcut örnekler gözlemlenerek oluşturulan bu öykü çarpıtılmamış ve abartılmamış gerçekliğin tasviri. Daha nice öyküler var bu konuda yazılacak. Uygulamada yaşanan gerçekliğin yalnızca bir pencereden tasviriydi bu. Yaklaşık üç yıldır çalıştığım kurumda sosyal çalışma görevlilerince yazılan sosyal inceleme raporları ve tedbir kararı izleme raporlarını inceleyerek ve okuyarak yazabileceğim öykünün en basit tasviri bu şekilde.

Gerçeklik devam ettikçe, öyküler yazmaya devam edeceğim. Bilimsel çevrelerin bildiği, disiplinlerin tanımladığı ve araştırdığı konulardaki bilimsel araştırma sonuçları, politikaları ve kanunları değiştirmeye yetmiyorsa eğer, kendi gerçekliğimizi tasvir etmek düşüyor üzerimize.

Öyle ya. Bunca gerçeklik varken, bunca bilimsel temel ve araştırma ortaya konmuşken ve konmaya devam edilecekken, bilimselliğe gölge düşüren, bireylere, ailelere, topluma zarar veren bir kanuni düzenleme ne kadar ayakta kalabilir? Kanunlar yaptırımını nereden alır? Kanunlar nasıl oluşur? İnsana rağmen insan için kanun ayakta kalabilir mi? Yoksa iyi uygulama örnekleri ve belirlenen ihtiyaçlara göre kanunlar değiştirilebilir mi? Cevabınız tabii ki evet. Ama şu an için uygulama pek de umut verici değil.

**ETİK KAPASİTENİN GÜÇLENDİRİLEREK SOSYAL HİZMETLERDE
YOLSUZLUK VE DİĞER ETİK SORUNLARI AŞMADA VE ÖNLEMEDE BİR YOL
OLARAK ETİK KAPASİTE GELİŞTİRME PROJESİ**

Bülent KARAKUŞ¹

Proje Adı: (Türkçe) “Etik Kapasitenin Güçlendirilerek Sosyal Hizmetlerde Yolsuzluk Ve Diğer Etik Sorunları Aşmada ve Önlemede Bir Yol Olarak Etik Kapasite Geliştirme”.

(İngilizce) Facing Corruption and Other Ethical Problems in Social Services and Ways to Prevent them Through Ethical Capacity-building”

Proje Yürütücüsü: Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu

Projenin Başvuracı: Türkiye Felsefe Kurumu

Proje Ortağı: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

İştirakçiler: 1-Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Derneği

2-Gündem Çocuk Derneği

3-Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği

4-Kadın Çalışmaları Derneği

5-Kuçuradi Felsefe ve İnsan Hakları Vakfı

6-Maltepe İnsan Hakları Merkezi

7-Toplumsal Etik Derneği

8-Biyoetik Derneği

Süreç: Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulunca yürütülmekte olan “Yolsuzluğun Önlenmesi ve Etiğin Teşviki” Prevention of Corruption and Promotion of Ethics Grant Scheme (PCP) Hibesi kapsamında, Türkiye Felsefe Kurumu tarafından Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’nin ortaklığında hazırlanan “Etik Kapasitenin Güçlendirilerek Sosyal Hizmetlerde Yolsuzluk Ve Diğer Etik Sorunları Aşmada ve Önlemede Bir Yol Olarak Etik Kapasite Geliştirme” projesi 13.10.2014 tarihinde AB Merkezi Finans ve İhale Birimine sunulmuş, ön incelemeyi geçmesinin ardından 2015 yılı Mart ayında asıl başvurusu yapılan proje bu aşamada da kabul edilerek uygulamaya konulmuştur.

Konusu ve Amacı: Projenin konusu geniş anlamıyla sosyal hizmetlerde yaşanan yolsuzluk (ekonomik etkenler yanında geniş anlamda görevi yapmamak veya eksik yapmak vb. uygunsuzluklar dahil) ve Etik’tir.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı-Kamu Yönetimi Uzmanı (SHUDER Eski Genel Başkanı)

Projede 3 aşamalı bir çalışma süreci öngörülmüştür:

1-Alan Araştırması: Alanda çeşitli illerden sosyal hizmet uzmanları derneğine üye olan sosyal hizmet uzmanları ve diğer sosyal hizmet sunucuları ile hizmet alanlara yönelik araştırma yapılarak, araştırma sonucunda genel duruma, nedenler ve sonuçlara dair rapor yazılmıştır.

2-Eğitim: Çeşitli illerden ve alanlardan 60 SHUDER üyesine 3 grup halinde Ocak ve Şubat 2017'de İstanbul'da Sosyal Hizmetlerde Etik Eğitimi verilmiştir.

3-Etik Kod Hazırlama: Araştırma ve eğitim sürecinden de yararlanılarak SHUDER Etik Kodları Kitapçığı yenilenerek, alandaki sosyal hizmet uzmanlarına dağıtılacak. Ardından da Etik Deklarasyonu yayımlanacak ve diğer taraflardan (Kurumlar) kendilerinin de gereğini yapması istenecektir.

SHUDER Proje Yetkilileri ve Rolü: Bülent KARAKUŞ (Genel Başkan), Kenan TOPCU (YK Üyesi)

SHUDER üyelerine yönelik araştırma ve eğitimi de içeren projede derneğimiz proje ortağı olarak koordinasyon ekibinde, alan araştırması, eğitim ve etik kodların oluşturulması aşamalarında görev almıştır.

Ayrıntılı bilgi: www.shudernegi.org

SOSYAL HİZMET SEMPOZYUMU 2015'İN ARDINDAN

Abdin ÖZDEMİR¹

1995 yılından bu yana düzenli olarak Derneğimiz ve Üniversitelerimizce ortaklaşa gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Sempozyumlarının 19 uncusunu, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü ve Manisa Şubemizin başarılı organizasyonu ile 26-28 Kasım 2015 tarihleri arasında Manisa'da gerçekleştirdik.

2015 yılı, sosyal hizmet bilim ve meslek alanı için özel bir yıldır. Ülkemizde, 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak kurulan "Sosyal Hizmetler Akademisi" ile başlayan sosyal hizmet eğitimi, 1965 yılında ilk mezunlarını vermiştir. Türkiye'de sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki uygulamasının ellinci yıldır.

Bu özel yılda, düzenlenen sempozyumun ana teması "Türkiye'de Sosyal Hizmet Uygulamasının Ellinci Yılı: İnsan Değer ve Onurunu Yüceltmek" olarak belirlenmiştir.

Sempozyuma Genel Merkez Yönetim Kurulunu temsilen, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU katılmıştır. Dernek adına açılış konuşmasını Abidin ÖZDEMİR yapmıştır. Mehmet Can ÖZKAYA da Dernek adına panelist olarak katılmıştır.

Sempozyum açılışında; hayatta olan ve kendilerine ulaşılabilen, sosyal hizmet mesleğinde 50. yılını doldurmuş kıdemli meslektaşlarımızdan, Sosyal Hizmetler Akademisinden 1 numaralı diploma ile mezun olan Şammas HÜYÜKLÜ, Emel PAMİR DANİŞOĞLU, Erdoğan TAŞKIN ve Mehmet SAMANCIOĞLU'na 50. Yıl anısına plaket verilmiştir.

Sempozyum; 5 ayrı salonda 4 panel, 34 oturumlu 173 sözel bildiri sunumu; bir fuaye alanında 31 poster bildiri sunumu ve farklı sınıflarda 5 atölye çalışması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Paneller; İnsan Değer ve Onurunu Yüceltmek-Türkiye'de Sosyal Hizmetin 50. Yılı-Türkiye'de ve Dünyada Sosyal Hizmetin Geleceği-Özel Sosyal Hizmet Kuruluşları: Sorunlar ve İhtiyaçları konu başlıklarında düzenlenmiştir.

Sözel bildiri oturum başlıkları; Tarihsel Süreçte Sosyal Hizmet-Kuram Uygulama Bütünlüğü- Sosyal Hizmet Felsefesi ve Etiği- Sosyal Hizmet Örgütleri- Toplumsal Cinsiyet- İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet- Örgütlerle Sosyal Hizmet- Sosyal Hizmet Eğitimi- Okul Sosyal Hizmeti 1,2- Din, Maneviyat ve Sosyal Hizmet- Adli Sosyal Hizmet- Ailelerle Sosyal Hizmet- Yaşlı Refah Alanı 1,2- Engelli Refah Alanı 1,2,3- Çocuk Refah Alanı- Kadın ve Sosyal Hizmet- Çocuk İhmal ve İstismarı- Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet- Göçmen, Sığınmacı ve Mültecilerle Sosyal Hizmet- Korunma

Gereksinimi Olan Çocuklarla Sosyal Hizmet- Tıbbi Sosyal Hizmet- Sosyal Hizmette İletişim- Sivil Toplum ve Sosyal Hizmet- Aile ve Çocuk Refahı Alanı- Psikiyatrik Sosyal Hizmet- Sosyal Sorunlar ve Sosyal Hizmet- Aile İçi Şiddet- Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet- Afet ve Krizlerde Sosyal Hizmet konularından oluşmuştur.

Atölye çalışmaları; Sanatın İyileştirici Gücü, Boşanma Sonrası Yardım, Duygusal Boşanma ve Eski Eş Sendromu İle Çalışma: Bırakın Gitsin, Sosyal Hizmette Enstest Vaka İle Çalışma, Adli Sistemde Bilirkişilik ve Raporlandırma Teknikleri, Sosyal Hizmet Mesleğinde Kariyer Yönetimi konularında yapılmıştır.

“YÜREĞİMİZDE YAŞAYANLAR” özel oturumda, SHU Turgay ÇAVUŞOĞLU’nun sunumu ile aramızdan ayrılıp bu dünyadan göçen meslektaşlarımız anılmıştır. Ahde vefa örneği gösterip, yaptığı uzun soluklu araştırma ile salonda duygu dolu anlar yaşatan meslektaşımıza, yaptığı çalışmadan dolayı teşekkür ediyoruz.

Sempozyuma; 173’ü sözel ve 31’i poster bildiri olmak üzere 204 sunum yapan ve 85’i öğrenci olmak üzere 485 dinleyici ile birlikte toplam 689 kişi katılmıştır.

Katılımcılara, içinde dosya, bloknot, kalem, sempozyum programı, özet bildiri kitabı ve ikramlar bulunan çanta verilmiştir. Katılımcıların öğle yemekleri karşılanmış, aralarda çay, kahve ve pasta ikramları yapılmıştır.

Poster bildirilerin değerlendirilmesi sonucunda; Hülya ŞENER ve Güngör ÇABUK’un “Sivil Toplum Kuruluşunda Sosyal Hizmet Uygulama Örneği: Aktif Yaşlanma ve Kuşaklararası İşbirliği”, İrem TUFAN’ın “Odak: İnsan, İnsani Diploması, İnsani Savunuculuk, İnsani Gündem” ve Nigar ETİZER KARACIK, Nuran AKINCI, Dilek ÖZBAY ve Yeşim ÇANLIOĞULLARI’nın “Çemberimde Gül Oya (Kadınlar İçin Bir Şemsiye Proje)” poster bildirilerine ödül verilmiştir.

Sempozyum, ülkemizde sosyal hizmet teori ve uygulamalarının bilimsel ve profesyonel boyutları ile tartışılmasına, Türkiye’de sosyal hizmet meslek ve bilim alanının tarihsel olarak değerlendirilmesine, uygulama ve bilimsel yaklaşımların tartışılmasına, bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasına olanak sağlamıştır.

Sempozyumun başarılı bir şekilde gerçekleşmesinde emeği geçen Bilimsel Danışma Kuruluna; başta Prof. Dr. Fatih ŞAHİN olmak üzere Sempozyum Düzenleme Kuruluna; Manisa Şube Başkanımız Melek SERDAROĞLU başta olmak üzere Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Manisa ve İzmir şube yöneticilerine; çeşitli üniversite ve kurumlardan katılım gösterip sempozyumu onurlandıran öğrencilere, akademisyenlere, meslektaşlarımıza ve diğer sosyal hizmet profesyonellerine teşekkür ederiz.

SHUDER GENEL MERKEZ
YÖNETİM KURULU

KİTAP TANITIMI

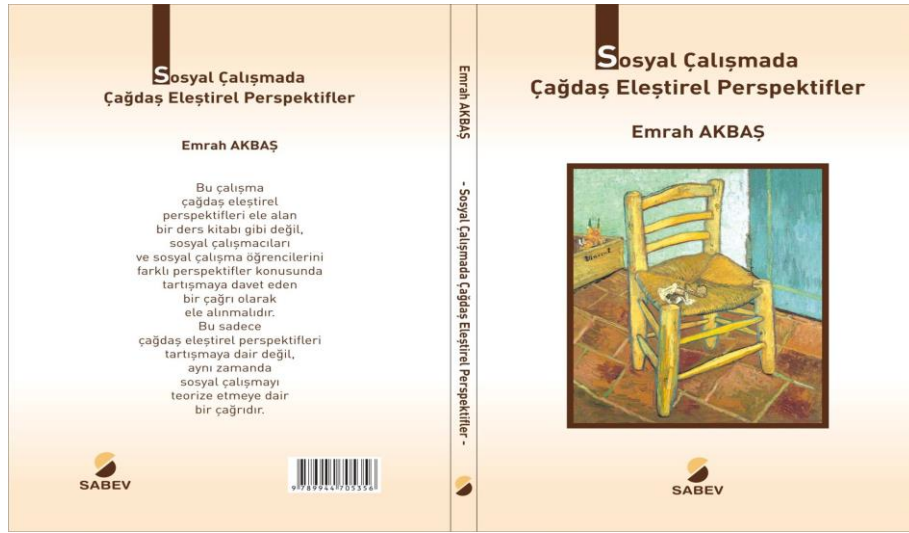
Olca GÜLDALİ¹

“Sosyal Çalışmada Çağdaş Eleştirel Perspektifler”

Yazar : Emrah AKBAŞ

Yayınevi : SABEV Yayınları

Baskı : 1. Baskı, Ekim 2014

Türkiye'de Avrupa-merkezci egemen sosyal bilim paradigmasının kavram ve düşünce biçimlerine olan bağlılığını dogmatik bir ısrarla sürdüren ve bu nedenle eleştirel bir gelenekten yoksun olan sosyal çalışma mesleği ve disiplinini, post-modern eleştiri geleneği ile bu gelenekten beslenen baskı karşıtı ve tinsel sosyal çalışma gibi eleştirel perspektiflerin görelilik, belirsizlik, öznellik, bağlam, anlatı, iktidar, baskı, ezme-ezilme ilişkileri, sosyal inşa, yapısöküm, ma'nâ, anlam arayışı, ötekine karşı sorumluluk, merhamet vb. kavramsal araçlarıyla ontolojik ve epistemolojik açıdan sorgulamaya ve yenide yapılandırmaya davet eden Akbaş, bu kitabıyla yalnız Türkiye sosyal çalışma literatürüne değil, aynı zamanda Türkiye sosyal bilim literatürüne de önemli katkılar sağlayacak gibi görünüyor. Eğer kıymet-i harbiyesi bilinirse...

¹ Sıradan bir insan.

CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARIN PSİKO-SOSYAL DURUMLARININ İSTİSMARA AİT ÖZELLİKLER AÇISINDAN TANIMLANMASI
Yüksek Lisans Tezi Tanıtımı, 2015

Özkan BİLGİN¹

Cinsel istismar mağduru çocukların koruma ve bakım altında bulundurulduğu ve rehabilitasyonlarının sağlandığı Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (BSRM)'nde yapılan çalışma, 9-17 yaş grubundaki cinsel istismar mağduru kız çocuklarında istismara ilişkin değişkenler açısından anksiyete ve depresyon düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma örneklemini, Samsun ve Ordu illerinde bulunan 3 farklı BSRM'de koruma ve bakım altında bulunan 54 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan çocuklara "Sosyo-Demografik Özellikler Anketi", "Çocuklar İçin Sürekli Anksiyete Ölçeği" ve "Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği" uygulanmıştır. İstismara ait özellikleri tanımlayan "Cinsel İstismara Ait Özellikler Anketi" çocuklara ilişkin dosya bilgilerinden alınan bilgiler doğrultusunda doldurulmuş, istismarla ilgili çocuklara herhangi bir soru sorulmamıştır. Veriler SPSS v.16.0 ile analiz edilmiş ve elde edilen verilerin istatistiksel analizinde bağımsız gruplar için t-test, Khi-Kare test, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Shapiro-Wilk testi ve Pearson korelasyon testi kullanılmıştır.

Araştırma sonucuna göre; çocukların anksiyete ve depresyon düzeyi puan ortalamaları $45,00 \pm 6,99$ ve $22,09 \pm 9,33$ 'tür. Anksiyete ve Depresyon Ölçeği puanları arasında pozitif korelasyon vardır ($r=0,682$ $p=0,0001$ $p<0,05$). Aile içinden birisi tarafından cinsel istismara maruz kalan çocukların Anksiyete Ölçeği ve Depresyon Ölçeği puanları, aile içinden cinsel istismara maruz kalmayanlara göre daha düşüktür (ort:41,14-46,35; ort:15,28-24,47). Cinsel istismara sık sık maruz kalan çocukların Anksiyete Ölçeği ve Depresyon Ölçeği puan ortalamaları, diğer sıklık düzeylerine göre daha yüksektir fakat bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F(2,51)= 0,274$ $p=0,761$; $p>0,05$; $F(2,51)= 0,539$ $p=0,587$; $p>0,05$). Cinsel istismara sadece bir kez maruz kalan çocukların Anksiyete Ölçeği puan ortalamaları, istismarın diğer gerçekleşme sürelerine göre daha yüksektir ($F(2,51)= 0,546$ $p=0,582$; $p>0,05$). Cinsel istismara bir yıldan az süredir istismara maruz kalan çocukların Depresyon Ölçeği puan ortalamaları, istismarın diğer gerçekleşme sürelerine göre daha yüksektir fakat bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F(2,51)= 0,081$ $p=0,922$; $p>0,05$). Ayrıca cinsel istismarın gerçekleşme sıklığı ile ruhsal bir probleme sahip olma arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur ($\chi^2(1)=5,675$, $p=0,016$ $p<0,05$). Buna göre sık sık cinsel istismara maruz kalan çocukların %84,2'sinin ve bir ya da birkaç kez cinsel istismara maruz kalan çocukların %51,4'ünün en az bir ruhsal problemi vardır.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete; Çocuk Cinsel İstismarı; Depresyon; Travmajenik Dinamikler

¹ Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

SOSYAL İNCELEME RAPORLARI İÇİN YÖNETMELİKLERDEKİ GÖREV TANIMLARI

Edanur AKYAR¹, Kübra DALKIRAN¹,
Merve GÖÇMEN¹, Büşra GÜNGÖR¹,
Serhat KÖR¹, Semra ŞAHİN¹

Sosyal inceleme raporu (SİR), uygulamada doğrudan sosyal hizmet uzmanı tarafından hazırlanan mesleki rapordur. Bu raporlar müracaatçıların işlevselliğini ve sosyal yönlerini tanımlamaktadır. Bir sosyal inceleme raporu gerçekler ve gözlemlerden oluşan bilgi verir. İyi bir raporun kısa, açık ve basit, kullanışlı, düzenli, gizliliğe uygun, tarafsız, uygun ve müracaatçının güçlü yönlerine odaklanma nitelikleri olmalıdır.

Uluğtekin'e göre sosyal inceleme raporları, müracaatçıların gereksinimlerinin ayrıntılı olarak ele alınıp değerlendirildiği resmi belgelerdir. Sosyal inceleme raporlarının, sistem kuramı ve ekolojik yaklaşımın biçimlendirdiği bütüncül/genelci sosyal hizmet müdahalesine göre belli adımlara uyularak hazırlanması gerekir (Uluğtekin, 2011: 225).

Sosyal İnceleme Raporu, yurt dışında adli süreçte ortaya çıkmıştır. Sosyal inceleme raporu ilk olarak Birleşmiş Milletler Pekin Sözleşmesinde Sosyal Araştırma Raporu olarak yer almıştır. Daha sonraları Psikososyal İnceleme ve Değerlendirme Raporu olarak kullanılmış, ancak Sosyal İnceleme ve Değerlendirme Raporu olarak değiştirilmiş, en son olarak da Sosyal İnceleme Raporu olarak uygulamada yer almıştır.

Ülkemizde ilk defa SİR'in taslağı ve SİR'i kimin yazacağı, SHÇEK Genel Müdürü Bülent İLİK döneminde 1994 tarihli bir genelgede belirtilmiştir. 1994 tarihli genelgede "Sosyal İnceleme Raporlarını sadece Sosyal Hizmet Uzmanları yazar" olarak belirtilmiştir. Ancak 2005 yılında çıkarılan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda Sosyal İnceleme Raporu'nu kim yazar sorusunun cevabı Sosyal Çalışma Görevlisi olarak değiştirilerek farklı meslek grupları dahil edilmiştir.

1. Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği

- Madde 18/1: Meslek elemanı (sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimcisi, öğretmen, psikolojik danışman ve rehber öğretmen ile aile ve tüketici bilimleri bölümü mezunu olan meslek mensupları)

- Madde 18/1.c'de meslek elemanının SİR hazırlama yetkisi olduğu belirtilmiştir.

2. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik

¹ Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencisi

- Madde 4/1.k: Meslek elemanı (Sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensupları)
  - Madde 8/1'de meslek elemanının SİR hazırlama yetkisine sahip olduğu görülmektedir.
3. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik
- Madde 3/1.ı: Meslek elemanı (üniversitelerin sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile sosyoloji bölümlerinden mezun olan meslek mensupları)
  - Madde 34/1.c'de meslek elemanının SİR hazırlama yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir.
4. Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği
- Madde 3/1.p: Meslek elemanı (Sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, öğretmenlik ve sosyoloji alanlarında lisans eğitimi veren kurumlardan mezun meslek mensupları)
  - Madde 7/1.a: İl müdürlüğü bünyesinde oluşturulan, sosyal inceleme raporunu düzenleyen meslek elemanının da katıldığı üç farklı meslek elemanından oluşan komisyonca psikososyal desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilen çocukların merkeze kabulü yapılır.
  - Madde 32/1: Sosyal çalışmacının görev ve yetkileri «çocuğa, ailesine ve sosyal çevresine ilişkin inceleme yapmak»
5. Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik
- Madde 11/d'de sosyal çalışmacının sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir.
6. Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik
- Madde 4/1.ö: Sosyal Çalışma Görevlisi (Sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, öğretmenlik, sosyoloji, aile ve tüketici bilimleri mezunu)
  - Madde 50/2'de sosyal çalışmacının sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisine sahip olduğu görülmektedir.
7. Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği
- Madde 39/2.a: .... il müdürlüğünde görevli sosyal çalışmacı tarafından hazırlanacak sosyal inceleme raporu....

- İl Müdürlüğü'ne bağlı sosyal çalışmacının sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisine sahip olduğu görülmektedir.
- 8. Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği
  - Madde 23/a'da sosyal çalışmacının sosyal inceleme raporu hazırlama yetkisine sahip olduğu görülmektedir.
- 9. Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği
  - Madde 14/1'de Sosyal çalışmacı, «üniversitelerin sosyal hizmet alanında eğitim veren bölümlerinde en az dört yıl eğitim almış personel» olarak tanımlanmıştır.
  - Madde 14/2.a'da sosyal çalışmacının SİR hazırlama yetkisine sahip olduğu görülmektedir.
- 10. Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik
  - Madde 16/1'de sosyal çalışmacı «üniversitelerin sosyal hizmet alanında eğitim veren bölümlerinde en az dört yıl eğitim almış personel» olarak tanımlanmıştır.
  - Madde 16/2.a'da ise sosyal çalışmacıya SİR hazırlama yetkisi verilmiştir.
- 11. Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği
  - Madde 3/h: «Aldığı lisans eğitimine göre sosyal çalışmacı ünvanına sahip olanlar»
  - Madde 26/1.c'de sosyal çalışmacının SİR hazırlama yetkisi olduğu belirtilmiştir.
- 12. Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik
  - Ek-2 Sosyal Çalışmacı/Sosyal Hizmet Uzmanı maddesi “b” bendinde «sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı»nın SİR hazırlama görevine sahip olduğu görülmektedir.
- 13. Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev Ve Çalışma Yönetmeliği
  - Madde 4: Sosyal Çalışmacı (sosyal hizmet uzmanı, pedagoğ, psikolog, çocuk gelişimcisi)
  - Madde 18/b'de ise sosyal çalışmacının SİR hazırlama yetkisi olduğu belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği

- Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği
- Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği
- Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği
- Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik
- Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği
- Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik
- Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik
- Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik
- Uluğtekin S. (2011) "Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporlarının Yeri ve Önemi, Suça Sürüklenen Çocuklar ve Mağdur Çocuklar". SABEV Yayınları. Ankara.
- Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ
14. DÖNEM 2015 YILI FAALİYET RAPORU

01 NİSAN-31 ARALIK 2015

Yönetim Kurulu

Derneğimizin Genel Merkez 13.Olağan Genel Kurulu 28.03.2014 tarihinde Ankara’da yapılmış ve ardından yapılan 02.04.2015 tarihli ilk yönetim kurulu toplantısında görev dağılımı şu şekilde oluşmuştur:

1.	Zeynep MUTLU	Genel Başkan
2.	Doç.Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ	Genel Başkan Yardımcısı
3.	Sultan ÇAMUR KARATAŞ	Genel Sekreter
4.	Abidin ÖZDEMİR	Genel Sayman
5.	Mehmet Can ÖZKAYA	Veznedar
6.	Kenan TOPÇU	Üye
7.	Bülent KARAKUŞ	Üye
8.	Umut YANARDAĞ	Üye
9.	Çağrı SEVİN	Üye

Genel Çalışmalar

1. Yeni yönetim kurulumuzca bir bildiri hazırlanarak yönetim kurulumuzun önümüzdeki sürece ilişkin öncelikleri, hedefleri ve çalışma prensipleri üyelerimizle paylaşılmıştır.
2. Meslektaşlarımızın ve yakınlarının kayıplarına ilişkin taziye, duyuru vb. çalışmalar düzenli olarak yapılmıştır.
3. Meslektaşlarımızın mesleki ve sosyal başarıları paylaşarak, kutlama, destek ve motivasyon katkısı sağlanmıştır.
4. Mesleğimizle ve ülkemizle ilgili özel ve önemli günlerde açıklamalar yapılmıştır.
5. Dernek beyannamesi, şifre vb. gerekli dernek işlemleri zamanında ve mevzuata uygun olarak yapılmıştır.
6. Mesleğimize karşı yapılmış olan hukuk dışı her uygulamaya karşı dava açılmıştır.
7. Dernek olarak taraf olduğumuz platformlar ve ağların toplantı ve etkinliklerine katılmış, eylemlerine destek verilmiştir.

8. Sosyal Hizmet Alanında Çalışan Profesyonellerle ve meslektaşlarımızın da bulunduğu CİF’le işbirliği yapılması, faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla genel merkezimiz faaliyetler için kullanılmıştır.

9. Üyelerimizle daha yakın işbirliği ve Derneğimizin faaliyetlere katılım potansiyelinin güçlendirilmesi amacıyla yönetim kurulunda bulunmayan üyelerimizin de Derneğimiz adına faaliyetlere katılımı ve görevlendirilmesi sağlanmıştır.

Gerçekleştirilen Çalışmalar/Faaliyetler

1. 28 Mart 2015 tarihinde Ankara’da genel kurul öncesi Derneğimizce Şubeler Çalıştayı yapılmıştır. Çalıştaya Derneğimiz yönetim kurulu üyeleri ve Şube Yöneticilerimiz katılmıştır.

2. 2 Nisan 2015 tarihinde Dünya Otizm Farkındalık Günü etkinliği çerçevesinde, “Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Eylem Planı Taslağı” kapsamında 11 ilde düzenlenmiş olan “Otizm Spektrum Bozukluğu Farkındalık ve Bilgilendirme Seminerleri” sonucu paylaşım toplantısına, Derneğimiz adına Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.

3. 6 Nisan 2015 tarihinde yönetim sürecimizde duyarlı olacağımız ve yapacağımız işlere yönelik hazırlanan basın bildirisi üyelerimize ve kamuoyuna deklare edilmiştir.

4. 6 Nisan 2015 tarihinde değerli bilim insanı Hocamız Prof. Dr. İbrahim CILGA’nın son ders törenine, Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.

5. 7 Nisan 2015 tarihinde Okul Sosyal Hizmeti ile ilgili çalışmalarımız ve Milli Eğitim Bakanlığı nezdindeki girişimlerimiz hakkında üyelerimiz ve kamuoyuna bilgi verilmiştir.

6. 11 Nisan 2015 tarihinde, Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Mülteciler ve Sorunları Çalıştaya Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.

7. 14 Nisan 2015 tarihinde Dernek merkezimizde gerçekleştirilen Çocuğa Yönelik Cinsel Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı (ÇTCS) toplantısına, Genel Başkan Zeynep MUTLU ve Sayman Abidin ÖZDEMİR katılmıştır.

8. 14 Nisan 2015 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Çocuk Hakları İlerleme Raporu 2. Toplantısına, Genel Başkan Zeynep Mutlu Katılmıştır.

9. 15 Nisan 2015 tarihinde SHUDER adına Genel Başkan Zeynep MUTLU, Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Üyesi Bülent KARAKUŞ tarafından Anıtkabir ziyaret edilmiş, Mozoleye çelenk konulmuş ve Anı Defteri yazılmıştır.

10. 20-21 Nisan 2015 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesinde gerçekleştirilen “Türkiye’de Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Forumu”na Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.

11. 22 Nisan 2015 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Sivil Düşün AB Programı eş-finansmanı ile Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER), Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR-DER) ve Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği (Öz-Ge Der) ortaklığında yürütülen “Mevcut çocuk hakları ağlarının çocukların sesi olarak harekete geçmesi için güçlendirilmesi –uluslararası ile ulusal ve yerel arasında bağlantı kurmak” başlıklı projenin yürütme kurulu toplantısına Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.
12. 25 Nisan 2015 tarihinde Kocaeli Şubemiz tarafından yürütülen “Güvenli Bir Hayat Var” adlı projenin, Sakarya İlinde gerçekleştirilen “Medya’da Kadın İmgesi Çalıştayı”na Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.
13. 29 Nisan 2015 tarihinde Türkiye Aile Planlaması Vakfınca düzenlenen “Kadın Sağlığı Çalıştayı”na, Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
14. 29 Nisan 2015 tarihinde Sincan Yetiştirme Yurdunda kalmakta olan çocukların birbirlerine uyguladığı şiddet üzerine, CNN Türk TV, Halk TV Radyo ve Haber Türk Radyo’ya canlı bağlantılarla Derneğimiz adına Genel Başkan Zeynep MUTLU konu ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur.
15. 30 Nisan 2015 tarihinde Sincan Yetiştirme Yurdunda çocukların birbirlerine uyguladığı şiddet üzerine basın açıklaması düzenlenmiş olup, basın ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.
16. 1 Mayıs 2015 tarihinde yönetim kurulu üyeleri ve öğrencilerle birlikte 1 Mayıs kutlamalarına katılmıştır.
17. 7 Mayıs 2015 tarihinde TRT 1 Radyosu Kent ve Yaşam programında, Genel Başkan Zeynep MUTLU çocuklarda ve gençlerde madde kullanımı konusunda Derneğimiz adına konuşma yapmıştır.
18. 8 Mayıs 2015 tarihinde Ankara İl Jandarma Komutanlığının düzenlediği “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bilinç Oluşturma Semineri”ne, Derneğimiz adına Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
19. 8-9 Mayıs 2015 tarihlerinde, Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ ve İstanbul Şube Yönetim Kurulu Üyesi Cihan AYDIN’ın koordinatörlüğünde 1. Sosyal Hizmet Öğrenci Kongresi İstanbul’da gerçekleştirilmiştir ve Genel Başkan Zeynep MUTLU derneğimiz adına bir konuşma yapmıştır.
20. 12 Mayıs 2015 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca AB desteğiyle Ankara’da gerçekleştirilen “Engellilerin Toplumsal Entegrasyonunun Geliştirilmesi Projesinin” kapanış toplantısına Genel Sekreter Sultan Çamur KARATAŞ ve Yönetim Kurulu Üyesi Bülent KARAKUŞ katılmıştır.
21. 14-16 Mayıs 2015 tarihlerinde, Sosyal Pediatri Derneği ve Uluslararası Sosyal Pediatri Derneği (ISSOP)’nin işbirliği ile Ankara’da gerçekleştirilen ‘Kanıtı Dayalı Sağlam Çocuk İzlemi’ konulu Sempozyuma, Derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi Bülent KARAKUŞ, önceki Genel Başkan Murat ALTUĞGİL ve üyelerimiz Sultan SAKINCI KARAKUŞ, Haşim KİRAZ, Aykut Can DEMİREL, Gülten KANTAŞ, Rahmiye BOZKURT ve Erdal BOZKURT katılmışlardır.

22. 16 Mayıs 2015 tarihinde İstanbul'da yapılan Sivil Toplum Diyalogu Ailede Büyüme Her Çocuğun Hakkı Projesine, Derneğimiz adına konuşmacı olarak Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.
23. 17 Mayıs 2015 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Makarna Gününe, Genel Başkan Zeynep MUTLU ve Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
24. 21 Mayıs 2015 tarihinde ASPB ile Deniz Feneri arasında imzalanan protokol nedeniyle basın açıklaması hazırlanmış, basın ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.
25. 21 Mayıs 2015 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Staj Çalıştayı ve Ant İçme Törenine, Genel Başkan Zeynep MUTLU ve Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
26. 22 Mayıs 2015 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin araştırma poster bildiri sunum törenine, Dernek adına Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU katılmıştır.
27. 24 Mayıs 2015 tarihinde, bugüne kadar derneğimizce açılmış olup, devam eden davalar ile açılması planlanan davalara ilişkin çalışma derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi ve Hukuk İşleri Sorumlusu Bülent KARAKUŞ tarafından yapılmış ve Hukuk Komisyonu kurulması için çağrı yapılmıştır.
28. 1 Haziran 2015 tarihinde TRT Radyo 1'de Kent ve Yaşam programına, Derneğimiz adına Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır. Aile içi şiddet ve koruyucu önleyici önlemler konusunda konuşma yapmıştır.
29. 02 Haziran 2015 tarihinde Başkent Üniversitesi BÜKÇAM tarafından yürütülen proje çerçevesinde gerçekleştirilen "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İyi Uygulamalar Toplantısı"na Genel Başkan Zeynep MUTLU ve Genel Sekreter Sultan Çamur KARATAŞ katılmıştır.
30. 8 Haziran 2015 tarihinde Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Tematik Çalışma Grubu toplantısına, Derneğimiz adına Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
31. 9 Haziran 2015 tarihinde Kocaeli Şubemizin ortak olduğu "Güvenli Bir Hayat Var" projesinin Kamu Hizmetlerinden Beklentiler Çalıştayına, Derneğimiz adına Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
32. 10 Haziran 2015 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Sivil Düşün AB Programı eş-finansmanı ile Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC), Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER), Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR-DER) ve Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği (Öz-Ge Der) ortaklığında yürütülen "Mevcut çocuk hakları ağlarının çocukların sesi olarak harekete geçmesi için güçlendirilmesi –uluslararası ile ulusal ve yerel arasında bağlantı kurmak" başlıklı projenin "Çocuk Danışma Grubu" ve ardından yürütme kurulu toplantısına Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.

33. 10 Haziran 2015 tarihinde Dernek merkezimizde gerçekleştirilen Çocuğa Yönelik Cinsel Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı (ÇTCS) Koordinasyon Kurulu toplantısına, Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.
34. 10-11 Haziran 2015 tarihinde Kadın Dostu Kentler Programı “Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uluslararası Konferansı”na, Derneğimiz adına Sultan Genel Sekreter ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
35. 11 Haziran 2015 tarihinde ASPB Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının yerine Getirilmesi-izlenmesi amacıyla kurulan İl Koordinasyon Kurulu Toplantısına, Derneğimiz adına Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.
36. 12 Haziran 2015 Tarihinde Ankara Barosu Eğitim Merkezi Konferans Salonunda gerçekleştirilen Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneğinin “Etiketsiz Eğitim Projesi” kapanış toplantısına, Genel Başkan Zeynep MUTLU, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Üyesi Bülent KARAKUŞ katılmıştır.
37. 17 Haziran 2015 tarihinde Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Genel Merkezi Toplu İş Sözleşmesi Çalıştay Sonuçları Değerlendirme Toplantısına, Derneğimiz adına Genel Başkan Zeynep MUTLU ve Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
38. 19 Haziran 2015 tarihinde Çankaya Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı Paydaş Toplantısına, Derneğimiz adına Genel Sekreter Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.
39. 19 Haziran 2015 tarihinde Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Mezuniyet Törenine, Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmış ve genç meslektaşlarımıza Mezuniyet Andını okutmuştur.
40. 22 Haziran 2015 tarihinde Çocuğa Yönelik Cinsel ve Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı (ÇTCS) Koordinasyon Kurulu olarak, Bu ağın Avrupa ayağı olan ECPAT’tan gelen konuğa SHUDER genel faaliyetleri ve ağ içindeki katkıları hakkında Zeynep MUTLU tarafından bilgi verilmiştir.
41. 23 Haziran 2015 tarihinde Çocuğa Yönelik Cinsel ve Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı (ÇTCS) Turizm ve Seyahatte Ticari Cinsel Sömürü Türkiye Raporu Paneline, Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.
42. 24 Haziran 2015 tarihinde Çocuğa Yönelik Cinsel ve Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı (ÇTCS) Çocukların Cinsel Korunması Eğitimine, Derneğimiz adına Genel Başkan Zeynep MUTLU ve Yönetim Kurulu Yedek Üyesi Derya YELEKÇİ katılmıştır.
43. 25 Haziran 2015 tarihinde 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi Düzenleme Kurulu oluşturulmuş olup periyodik toplantılarla çalışmalarını sürdürmektedir. Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN başkanlığında Yrd. Doç. Dr. Gonca Polat, Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN ve yönetim kurulu üyelerimizden oluşmaktadır.

44. 26 Haziran 2015 tarihinde düzenlenen Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Mezuniyet Törenine, Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.
45. 27 Haziran 2015 tarihinde Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi YAŞAR ile 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi ve Dernek olarak yapabileceğimiz konusunda görüşme yapılmıştır. Görüşmeye Genel Başkan Zeynep MUTLU, Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyeleri Bülent KARAKUŞ ve Umut YANARDAĞ katılmıştır.
46. Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü yeni Başkanı Prof.Dr.Sunay İL, Emekli olan akademisyenlerimiz Prof.Dr. İbrahim CILGA ve Prof.Dr.İlhan TOMANBAY ve önceki genel başkan yardımcılarımızdan yakınıni kaybeden Serpil BARAN çeşitli tarihlerde yönetim kurulu üyelerimizce ziyaret edilmiştir.
47. 13 Temmuz 2015 tarihinde Adalet Bakanlığı "Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı" çalışmaları kapsamında çeşitli kanun ve yönetmeliklerde yer alan "Sosyal Çalışma Görevlisi" tanımına ve sosyal çalışma görevlisi tanımı hakkında görüş ve önerilerimiz sorulmuş, hazırlanan rapor ilgili Başkanlığa iletilmiş ve meslektaşlarımızla da paylaşılmıştır.
48. 20 Temmuz 2015 tarihinde Suruç'ta gerçekleştirilen katliamı kınamak için basın bildirisini hazırlanmış olup, basın ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.
49. 28 Temmuz 2015 tarihinde Yenimahalle Belediyesi Sosyal ve Kültür İşleri Şube Müdürü Memnune UZUN ziyaret edilerek 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi için yapılabilecekler görüşülmüştür. Görüşmeye Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyeleri Kenan TOPCU ve Bülent KARAKUŞ katılmıştır.
50. 29 Temmuz 2015 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde düzenlenen "Çocuk Hakları" toplantısına, Derneğimiz adına Genel Başkan Yardımcısı Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ ve önceki Genel Başkan Murat ALTUĞGİL katılmıştır.
51. 4 Ağustos 2015 tarihinde, Derneğimiz ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Okul Sosyal Hizmet Komisyonu okul sosyal hizmetinin kurumsallaşması çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı Bakan Yardımcısı Sayın Orhan ERDEM'i makamında ziyaret etmiştir. Ziyarete derneğimiz adına Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyeleri Bülent KARAKUŞ, Mehmet Can AKTAN ve Komisyon Başkanı Prof.Dr. Nurdan DUMAN katılmıştır.
52. 11 Ağustos 2015 tarihinde Dernek Merkezimizde Avusturya'dan meslektaşımız Ali Rıza KASAPGİL'in sunumuyla, "Stres Yönetimi ve Sosyal Hizmet" konulu seminer gerçekleştirilmiş, seminere derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ katılmıştır.
53. 14 Ağustos 2015'te çocuk ölümlerinin önlenmesi amacıyla Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Ağı ile birlikte basın açıklaması yayınlanmıştır.
54. 19 Ağustos 2015 tarihinde, genel merkez ve şubelerimizce işletilecek olan komisyonlar ve çalışma gruplarının standardize edilerek, aktif hale getirilmesi amacıyla genel merkezimizce

hazırlanan "Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Komisyon ve Çalışma Grupları Usulleri, İşleyiş ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik" yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

55. Milli Birlik ve Beraberlik Projesi olarak kamu erki tarafından tanımlanan, kamuoyunda ise çözüm süreci olarak bilinen sürecin kesintiye uğraması sonrası 21 Ağustos 2015 tarihinde bir basın açıklaması yapılmıştır.

56. Üyesi olduğumuz ve çalışmalarına etkin bir şekilde katıldığımız Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliğinin de dahil olduğu Suroç Dayanışma Ağı çalışmalarına başlamış olup, Suroç'ta yaşanan terör saldırısının ardından olaydan etkilenenlere psikososyal çalışmalar Şanlıurfa Şubemiz ve diğer şubelerimiz tarafından gerçekleştirilmiştir.

57. 24 Ağustos 2015 tarihinde 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi için Çankaya Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Şebnem EROL ile görüşme yapılmış olup, görüşmeye Genel Başkan Zeynep MUTLU, Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU, üyemiz Gül ERDOST ve adı geçen Belediyede görev yapan meslektaşımız Ozan YILDIZ katılmıştır.

58. 30 Ağustos 2015 tarihinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında Sosyal Hizmet Uzmanı kadrosuna farklı meslek gruplarından atama yapılmış olduğunun öğrenilmesi üzerine düzeltme için ÇSGB ile Yönetim Kurulu Üyemiz Bülent KARAKUŞ görüşmüş ve Bakanlığa yazı da yazılmıştır.

59. 01 Eylül 2015 tarihinde Başkent TV, "Biz Bize Programı"na Genel Başkan Zeynep MUTLU ve Genel Sekreter Sultan Çamur KARATAŞ katılarak, "kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik yeni uygulamalar" konusunda değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

60. 4 Eylül 2015 tarihinde Genel Başkan Zeynep MUTLU, sosyal yardımların hizmet alımı ve protokoller ile STK'lara devri konusunda TRT Radyo 1'de programa katılmıştır.

61. 5-6 Eylül 2015 tarihinde İskoçya'da Edinburg şehrinde yapılan IFSW (Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği) -Avrupa ağı delege toplantısına ülkemizden Prof.Dr. Hakan ACAR ve Yrd.Doç.Dr. Gonca POLAT katılmıştır.

62. 9 Eylül 2015 tarihinde Dernek Merkezimizde Viyana'da Sosyal Hizmet Uzmanı olarak çalışmakta olan meslektaşımız Ramis DOĞAN'ın katılımı ile "Göç ve Sosyal Hizmet" konulu seminer düzenlenmiştir. Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ organize etmiş ve katılmıştır.

63. 16 Eylül 2015 tarihinde Çankaya Belediyesinin düzenlediği Kadın-Erkek Eşitliği toplantısına, Genel Başkan Zeynep MUTLU'nun sağlık sorunları nedeniyle Genel Başkan olarak Bülent KARAKUŞ katılmıştır.

64. Hindistan'daki 6 farklı yerel sosyal hizmet uzmanları derneğinin bir çatı altında toplanıp bir üst kurul olarak uluslararası sosyal hizmet uzmanları derneğine üyelik başvurusunda bulunmasına istinaden yapılan oylamada Derneğimizin de olumlu görüşüyle Hindistan IFSW'ye üye olmuştur.

65. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünden 2 öğrencinin son sınıf stajını derneğimizde yapması sağlanmış, kendilerine staj danışmanlığı yapılmıştır.

66. Genel Başkan Zeynep MUTLU'nun sağlık gerekçesiyle istifası 5 Ekim 2015 tarihli Yönetim Kurulu Toplantısında kabul edilmiş, yedek üye Mehmet Can AKTAN asil üyeliğe geçirilerek, yeni görev dağılımı şu şekilde oluşmuştur:

1.	Bülent KARAKUŞ	Genel Başkan
2.	Sultan ÇAMUR KARATAŞ	Genel Başkan Yardımcısı
3.	Mehmet Can ÖZKAYA	Genel Sekreter
4.	Abidin ÖZDEMİR	Genel Sayman
5.	Mehmet Can AKTAN	Veznedar
6.	Kenan TOPÇU	Üye
7.	Doç.Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ	Üye
8.	Umut YANARDAĞ	Üye
9.	Çağrı SEVİN	Üye

67. Yönetim kurulunun yeni görev dağılımı sonrasında yeni sürece ilişkin tekrar bildiri yayınlanarak, yönetim kurulumuzun önümüzdeki sürece ilişkin öncelikleri, hedefleri ve çalışma prensipleri üyelerimizle paylaşılmıştır.

68. 8 Ekim 2015 tarihinde ASPB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün, Engelli ve Yaşlı Bakım Elemanı ve Gerontolog mesleklerine dair meslek standartları taslağına ilişkin Derneğimizin görüşü yazılı olarak bildirilmiştir.

69. 9 Ekim 2015 tarihinde, bir meslektaşımızla ilgili olarak derneğimize yapılan şikayete ilişkin Onur Kurulumuzca yapılan değerlendirme, şikayet sahibin iletilmiştir.

70. 10 Ekim 2015 tarihinde gerçekleşen Ankara Katliamının duyulması ile birlikte Genel Merkez Yönetim Kurulu olarak harekete geçilmiş, Dernek Merkezi açık tutulmuş, üyelerimiz acil kan ve diğer ihtiyaçlara yönlendirilmiştir. Katliamı kınayan basın bülteni hazırlanarak basına ve kamuoyuna duyurulmuştur. Süreç takip edilerek Genel Merkez ve Ankara Şube olarak Kriz Masasında görev alınmıştır. Kriz Masasında yapılan işler, yapılacak ve yapılması gereken işlerin değerlendirildiği toplantılar düzenlenmiştir. Gönüllü çalışmak isteyen sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarına yönlendirilmeleri sağlanmıştır. Broşür ve basın bültenleri hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

71. 12 Ekim 2012 tarihinde Ankara Barosu Eğitim Merkezinde gerçekleştirilen Çocuğa Yönelik Cinsel Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı (ÇTCS) toplantısına, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR katılmıştır.

72. 16 Ekim 2015 tarihinde Ankara katliamında üyelerini yitiren Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'na (KESK) taziye ve dayanışma ziyaretine gidilerek Konfederasyonun eş başkanlarıyla görüşülmüştür. Ziyarete derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Genel

Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA, Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Yedek Üyesi Gülistan İYİDOĞAN katılmıştır.

73. 17 Ekim 2015 tarihinde Derneğimizin ev sahipliğinde Dernek Merkezimizde Afetlerde Psiko-sosyal Hizmetler Birliği (APHB) üyesi sivil toplum örgütleri ile Ankara Katliamı sonrası APHB olarak birliğin geleceği, yapılacak işler ve benzeri konuların görüşüldüğü toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ, önceki Genel Başkan Murat ALTUĞGİL ve SHU Ayşe TEK katılmıştır.

74. 19 Ekim 2015 tarihinde Ankara katliamında üyelerini yitiren Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası'na (SES) taziye ve dayanışma ziyaretine gidilerek, genel başkan ve yönetim kurulu üleriyle görüşülmüştür. Ziyarete Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA ve Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU katılmıştır.

75. 21 Ekim 2015 tarihinde Ankara katliamında üyelerini yitiren Türk Tabipler Birliği'ne taziye ve dayanışma ziyaretine gidilerek yönetim kurulu üleriyle görüşülmüştür. Ziyarete Genel Başkan Bülent KARAKUŞ ve Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA katılmıştır.

76. 23 Ekim 2015 tarihinde, derneğimizin ekonomik anlamda desteklenmesine yönelik çalışmalar yapmak üzere Genel Merkez ve Ankara Şube yöneticileri ile üyelerimizin de katılımıyla Mali Komisyon oluşturulmuştur.

77. 23 Ekim 2015 tarihinde meslektaşlarımız ve ilgililerin daha kolay ulaşabilmeleri amacıyla Sosyal Hizmet dergileri web sayfamıza yüklenmiştir.

78. 27 Ekim 2015 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumundan gelen talep doğrultusunda, Derneğimizde Kamu Denetçisi Serpil ÇAKIN ve SHU Dilek ARSLAN'la kamu denetçiliği, sosyal hizmet uzmanlarının rolü, bilirkişilik, işbirliği ve benzeri konularda görüşme yapılmıştır. Görüşmeye Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA, Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU katılmıştır. Görüşmeye istinaden Kamu denetçiliği kurumuna ilişkin bilgi notu meslektaşlarımıza iletilmiştir.

79. 28 Ekim 2015 tarihinde Derneğimiz ev sahipliğinde Dernek Merkezimizde yönetim kurulu üyeleri, üniversitelerden öğretim üyeleri ve farklı alanlardan üyelerimizin katılımı ile Meslek/Oda Yasası toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda alınan kararlar Meslek/Oda Yasası Çalışma Grubu oluşturulmuş ve 2015 yılı sonuna kadar Meslek/Oda Yasası Taslağı hazırlanarak, ardından yasalaşma süreci için girişimlerde bulunulması kararlaştırılmıştır. Toplantıya yönetim kurulumuzdan Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA, Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Üyeleri Doç Dr.Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ ve Kenan TOPCU katılmıştır

80. 30 Ekim 2015 tarihinde derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ TRT Radyo 1'de "Hayatın Sesi Programına" konuk olarak katılmış ve "Yaşlılarımıza Yönelik Sosyal Hizmet Politikaları" konusunda konuşmuştur.

81. Turizmde Çalışanların ve İşverenlerin Uyum Yeteneklerini Arttırma Projesi (TUYUP) kapsamında, Derneğimizce eğitim danışmanlık firması üzerinden davranış bilimleri eğitimi verilmesine ilişkin süreç Derneğimiz dışındaki nedenlerle yürütülemediği için süreç sonlandırılmıştır.

82. 5-6 Kasım 2015 tarihlerinde Ankara'da Rixos Hotel'de Kaos GL Derneği tarafından düzenlenen, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Avrupa Birliği, İngiltere Büyükelçiliği ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından desteklen "Uluslararası Cinsiyet, Çeşitlilik ve Sosyal İçerme Konferansı"na Derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ katılmıştır.

83. 8 Kasım 2015'te Sosyal Hizmet Lisans Bölümlerinden akademisyenler arasında oluşturulan Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin kuruluş sürecine destek verilmiştir.

84. 10 Kasım 2015 tarihinde Ankara Keçiören Belediyesinin "İstihdam İçin Koordinasyon ve Eğitim Projesinin İşgücü Piyasası Analizleri Çalıştayı"na, Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU ve üyemiz Gürkan ÖZKAN katılmıştır.

85. 13 Kasım 2015 tarihinde Ankara'da Derneğimizce Şubeler Çalıştayı yapılmıştır. Çalıştaya Derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyeleri Kenan TOPCU ve Umut YANARDAĞ ile stajyerler Gülcan YILDIZ ve Serenat KESKİN, Konya Şube Başkanı Osman AKBABA, Eskişehir Şube Başkanı Recep AKÇELİK ve Yönetim Kurulu Üyesi Şenol OKSAL, Edirne Şube Başkanı Tamer TAHMAZOĞLU, Trabzon Şube Yönetim Kurulu Üyesi Elif Nur YETİMOĞLU, Adıyaman Şube Başkanı Abdullah GÖKSU, Denizli Şube Başkanı Halit KARABULUT, Diyarbakır Şube Başkanı Serkan DELİDERE, Adana Şube Başkanı Kürşat KÖSTÜ, Hatay Şube Yönetim Kurulu Üyesi Özden ÖZGÜNEL ve Van Şube Başkanı Mehmet Yavuz ŞEN katılmıştır.

86. 13-15 Kasım 2015 tarihleri arasında Uluslararası Af Örgütü tarafından Ankara'da düzenlenen "LBGTİ'lerin Çalışma Hakkı ve Çalışma Yaşamında Karşılaştıkları Ayrımcılık-1 / Sosyal Hizmet Uzmanları Tartışıyor" Çalışmasına Derneğimiz adına Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ katılmış olup çalıştayda şubelerimize üye olan çeşitli illerden meslektaşlarımıza eğitim verilmiştir.

87. 14 Kasım 2015 tarihinde Dernek Merkezinde Sosyal İnceleme Raporu Yazma Eğitimi yönetim kurulu üyelerimizden ve akademisyen ve alanda görevli meslektaşlarımızdan oluşan bir ekip tarafından karşılık beklenmeksizin verilmiş olup hepsine teşekkür ediyoruz. Eğitimi derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ koordine etmiş olup sosyal hizmet lisans öğrencileri katılmıştır.

88. 16 Kasım 2015 tarihinde, Derneğimize bağlı Şube yöneticileri ve üyelerimizin de görüşleri alınarak oluşturulan Şubelere bağlı iller listesi güncellenmiştir.

89. 18 Kasım 2015 tarihinde 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresinin profesyonelce düzenlenmesi için Kongre Düzenleme Kurulunca karar verilmiş ve Literatür Turizm Seyahat A.Ş. ile görüşülmüştür.

90. 19 Kasım 2015 tarihinde ASPB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne planlanmakta olan “Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğine” ilişkin değişiklikler kapsamında meslektaşlarımızın durumuna ilişkin, ilgili Genel Müdür Yardımcısıyla, derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ görüşmüş ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının zorunlu personel olması ve engelli başına istihdam edilecek meslek elemanı sayısının artırılmaması ve sosyal inceleme raporlarının SHU’lar tarafından hazırlanması için talepte bulunularak, yazılı öneri sunulmuştur.

91. 19 Kasım 2015 tarihinde Ankara’da düzenlenen “Pembe Hayat, Translara Yönelik Psiko-Sosyal Destek Mekanizmaları Çalıştayı-II”ye, Derneğimiz adına önceki genel sekreterimiz Esin POLAT katılmıştır.

92. 19 Kasım 2015 tarihinde bir hasta yakını tarafından öldürülen Dr. Aynur DAĞDEMİR için Sağlık Platformu ile birlikte Basın Bildirisi hazırlanmış ve basın açıklamasına Derneğimiz adına Yönetim Kurulu Yedek Üyesi Gülistan İYİDOĞAN katılmıştır.

93. 20 Kasım 2015 tarihinde Dünya Çocuk Hakları Gününde Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen “Uluslararası Göç ve Türkiye’de Çocuğun Korunması: Göçmen Çocukların İhmal ve İstismarı Bağlamında Olgu Tartışmaları ve Öneriler Çalıştayı”na, Derneğimiz adına Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ ve Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ katılmıştır.

94. 22 Kasım 2015 tarihinde, derneğimizin de dahil olduğu Sağlık Çalışanları Platformu çerçevesinde diğer meslek örgütleriyle birlikte “Kadına Ve Sağlığa Yönelik Şiddet Sona Ersin” başlıklı bir basın açıklaması yapılmıştır.

95. 24 Kasım 2015 tarihinde Dernek olarak Öğretmenler Günü Kutlama mesajı hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

96. 25 Kasım 2015 tarihinde Beyaz TV, “Söylemezsem Olmaz” programında “kadına yönelik cinsiyetçi söylemler” konusunda derneğimiz adına önceki genel başkan Zeynep MUTLU canlı bağlantıya katılmıştır.

97. 26 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen Çocuklarla Güçlüyüz Projesinin açılış toplantısına Derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ katılmıştır.

98. 26-28 Kasım 2015 tarihleri arasında, Sosyal Hizmet Sempozyumlarının 19 uncu, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü ve Manisa Şubemizin organizatörlüğünde Manisa’da gerçekleştirilmiştir. Sempozyuma derneğimiz adına Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR ve Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU katılmıştır.

99. 28 Kasım 2015 tarihinde Diyarbakır’ın Sur ilçesinde silahlı saldırı sonucu hayatını kaybeden Diyarbakır Baro Başkanı Tahir ELÇİ için 30 Kasım 2015 tarihinde basın açıklaması hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

100. 30 Kasım 2015 tarihinde Kocaeli Barosunun Kocaeli’nde düzenlediği 6248 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulama Sorunları ve

Kurumlararası İşbirliği Paneli'ne, Derneğimiz adına Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.

101. 30 Kasım 2015 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) toplantısına, Derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi Umut YANARDAĞ katılmıştır.

102. 01 Aralık 2015 tarihinde İstanbul İsveç Başkonsolosluğu, İsveç Sanat Konseyi, İsveç Enstitüsü, İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA) ve Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET) ile işbirliği yapılan Genç Sesler projesinde, engelli çocukların yaşam, sağlık, eğitim, kültürel katılım haklarını tartışmayı ve bu çıktılarından farkındalık yaratmak ve savunuculuk çalışmalarına destek vermek üzere hazırlanacak rapora katkı için Engellilik Yuvarlak Masa Toplantısına, Derneğimiz adına önceki Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.

103. 3 Aralık Engelliler Günü için Derneğimiz adına bir bildiri hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

104. 4 Aralık 2015 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye Bürosunun Ankara Hilton Otel'de gerçekleştirdiği "Mültecilerin Korunması ve Kadın Sivil Toplum Kuruluşları Arasında Koordinasyon" toplantısına, Derneğimiz adına Üyemiz SHU Şükran ÖZDOĞAN katılmıştır.

105. 5 Aralık 2015 tarihinde SHUDER olarak düzenlediğimiz 20. ve 40. Yıl Mezunları Yemeği ve Plaket Töreni Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU ve Yönetim Kurulu Yedek Üyesi Gülistan İYİDOĞAN ile mezunlarımız katılmıştır.

106. 7 Aralık 2015 tarihinde Genç Sesler Projesi içerisinde Ankara'da gerçekleştirilen "Çocuk Ombudsmanlığı" toplantısına, önceki Genel Başkan Zeynep MUTLU katılmıştır.

107. 7-8 Aralık 2015 tarihlerinde Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresinde (TODAİE) gerçekleşen "Yerel Yönetimlerde Hizmet Sunum Yöntem Arayışı Çalıştayı"na, Derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ katılmıştır.

108. 7-8-9 Aralık 2015 tarihlerinde ASPB ve UNİCEF işbirliğinde Ankara'da gerçekleştirilen "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Mültecilere Psiko-sosyal Destek ve Sosyal Uyum Çalışmaları için Koordinasyon ve Planlama Atölyesi" Çalıştay programına, Derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU, önceki Genel Başkan Zeynep MUTLU, Üyelerimiz Gürkan ÖZKAN ve Şükran DANIK ile Hatay Şube Başkanı Cemile GÜVERCİN katılmıştır.

109. 8 Aralık 2015 tarihinde Adana Sarıçam Kaymakamlığına meslekle alakasız bir bölümden (Bahçe Bitkileri) Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi alım ilanı yayınlanması üzerine, Derneğimiz adına BİMER'den ilgili birimlere yazı yazılarak, bu alımın gerekçesi, sorularak, düzeltilmesi ve Sosyal Çalışmacı alınması talep edilmiştir.

110. 8 Aralık 2015 tarihinde Çocukların Bedensel Cezalandırılması Paneline, Derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyesi Kenan TOPCU ve Hatay Şube Başkanı Cemile GÜVERCİN katılmıştır.

111. 9 Aralık 2015 tarihinde Türkiye İnsan Hakları Kurumu tarafından Ankara Crowne Plaza Otel’de düzenlenen "Uluslararası Standartlar Bağlamında Türkiye’de Alıkonulma Merkezleri ile Koruma Merkezlerinin Durumu" konulu Çalıştaya, Derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ katılmıştır.

112. 10 Aralık 2015 tarihinde İnsan Hakları Günü ile ilgili Derneğimiz adına bir bildiri hazırlanmış ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.

113. 11 Aralık 2015 tarihinde, yeni atanan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Sayın Sema RAMAZANOĞLU’na mesleğimiz, meslektaşlarımız ve Bakanlığın da hizmet alanlarına giren konularda görüş ve önerilerimizi iletmek üzere Derneğimiz adına Bakanlıktan randevu talebinde bulunulmuş, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında görev yapan meslektaşlarımız (özlük hakları ve mesleki konuları başta olmak üzere) ile mesleğimiz ve hizmet alanlarına ilişkin Derneğimizin görüşleri yazılı olarak dosya halinde Bakanlık Makamına iletilmiştir.

114. 12 Aralık 2015 tarihinde genel merkez ve şubelerimizce düzenlenen sunum ve paylaşım toplantıları vb. faaliyetlerin belirli bir düzen ve standartta gerçekleşmesi amacıyla hazırlanan Sunum ve Paylaşım Toplantıları Yönergesi yönetim kurulu kararımızla da kabul edilerek yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

115. 14 Aralık 2015 tarihinde 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi organizasyonunun profesyonelle düzenlenmesi için Literatür Turizm Seyahat Eğitim A.Ş. firması ile protokol imzalanmıştır.

116. 14-15 Aralık 2015 tarihlerinde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Tematik Çalışma Grubunca gerçekleştirilen “Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele: Türkiye’deki Mülteci Kadınlar ve Kız Çocukları Çalıştayı”na, Derneğimiz adına Hatay Şube Başkanı Cemile GÜVERCİN ve üyemiz Şükran DANIK katılmıştır.

117. 16 Aralık 2015 tarihinde Türk Tabipler Birliğinde gerçekleştirilen taşeron çalışanların durumu, bölgede yaşanan sağlık hakkı ihlalleri, CEO’ların 3. yıl değerlendirmesi ve yıpranma payı konularının görüşüldüğü Sağlık Emek Birlikleri toplantısına, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA katılmıştır.

118. 18 Aralık 2015 tarihinde Çankaya Güzel Sanatlar Merkezinde gerçekleştirilen Gündem Çocuk Derneği 10. Yıl Etkinliğine Derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ ve Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR katılmıştır.

119. 18 Aralık 2015 tarihinde Gür Kent Otelde gerçekleştirilen “Barış... En Çok Çocuklar İçin” Sempozyumuna Derneğimiz Adına Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.

120. 19 Aralık 2015 tarihinde Hukuk Fakültesinde gerçekleştirilen “Türk Adalet Sisteminde Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Çalıştayına Derneğimiz adına Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.

121. 19 Aralık 2015 tarihinde Türk Psikologlar Derneğinde gerçekleştirilen, Çocuğu Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı: “Olanlar karşısında sessizliği bozsak mı?” Savaş İstemiyoruz! Çocuklar

Ölsün İstemiyoruz! Grup toplantısına Derneğimizi temsilen Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ katılmıştır.

122. 21 Aralık 2015 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Kocaeli Köseköy Gençlik Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde meydana gelen ve kamera görüntüleri ile basına yansıyan, engellilere yönelik şiddet olaylarına ilişkin Genel Merkez ve Kocaeli Şubemizce ortak açıklama hazırlanarak kamuoyuyla paylaşılmıştır.

123. 22 Aralık 2015 tarihinde derneğimiz adına Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA tarafından Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Adli Sosyal Hizmet Dersinde, adli sosyal hizmet sunumu ile derneğimize ilişkin tanıtım ve faaliyetlerimiz hakkında sunum yapılmıştır.

124. 22 Aralık 2015 tarihinde derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ ve Yönetim Kurulu Üyeleri Kenan TOPÇU ile Doç.Dr.Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Sayın Mustafa KARAMAN'la görüşerek, mesleğimiz, meslektaşlarımız ve Bakanlığın da hizmet alanlarına giren konularda derneğimizin görüş ve önerilerini iletilmişler, konuya ilişkin hazırlanan raporu dosya halinde sunmuşlardır. Müsteşar Yardımcısı Sayın Mustafa KARAMAN, Sayın Bakanın talimatıyla görüşmeyi gerçekleştirdiğini, Derneğimizin görüş ve önerilerine ilişkin hususlarda üzerlerine düşeni yapmak istediklerini ve yapılabilecek çalışmalarını rapor olarak Sayın Bakana ileteceğini ifade etmiştir.

125. Derneğimizle birlikte 100'e yakın örgütün imzaladığı "Çocuklar İçin Barış, Hemen Şimdi" başlıklı basın metni UNICEF önünde okunmuştur.

126. 23 Aralık 2015 tarihinde Türk Tabipler Birliğinde "Evde Bakım Hizmetleri ile İlgili Sağlık Emek ve Meslek Örgütlerinin Görüş ve Yaklaşımları" konulu çalışmanın basın sunumuna derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ katılmıştır.

127. 28 Aralık 2015 tarihinde (CISST) Ceza İnfaz Sistemlerinde Sivil Toplum Derneğinin "Hapishaneler Sivil Toplum ve Üniversitelerin Rolü" projesi kapanış programına Derneğimiz adına Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR katılmıştır.

128. 28 Aralık 2015 tarihinde, Türk Tabipler Birliğinin yeni yıl kokteyline derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ ve Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR katılmıştır.

129. 28 Aralık 2015 tarihinde, Genel Başkan Yardımcımız Sultan ÇAMUR KARATAŞ'ın da Ankara Koordinatörü olduğu, Başkent Üniversitesi Kadın Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi (BÜKÇAM) ve Nilüfer Kadın Çevre Kültür ve İletme Koopratifi tarafından yürütülen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Koruma ve Destek Projesinin kapanış toplantısına derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ katılmıştır.

130. 29 Aralık 2015 tarihinde, meslektaşlarımızın da üye olduğu Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri genel merkezimizi ziyaret etmiştir. Ziyarete meslektaşlarımıza ilişkin yapılabilecek çalışmalar görüşülmüş olup ziyarete derneğimiz adına Genel

Başkan Bülent KARAKUŞ, Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA ve Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR katılmıştır.

131. 29 Aralık 2015 tarihinde, derneğimizde Meslek Kanunu komisyonu çalışma grubuyla kanun taslağı ve süreçte izlenecek yola ilişkin toplantı yapılmıştır. Toplantıya derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ, Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA ve Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR katılmıştır.

Şubelerle Çalışmalar

132. Genel merkezimizde Şubelerimizle iletişim içinde olunmuş ve ortak çalışmalar yapılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda genel merkez ve şube yöneticilerimizin üye olduğu mail grubu güncellenerek işletilmiş, 2 adet çalıştay yapılmış, şubelerimizin proje ve eğitimden yararlandırılması için çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Eğitim

133. Üyelerimizin ve sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sunmak üzere Dernek Merkezimizde aylık eğitimler kapsamında Sosyal İnceleme Raporu Eğitimi, Mobbing Temel Danışmanlık Kursu ve Mobbing İleri Danışmanlık Kursu, Madde Bağımlılığı ve Motivasyonel Görüşme Eğitimi, Proje Eğitimi planlanmış, organizasyon ve hazırlık çalışmaları yapılmıştır. Ancak bu eğitimlerden yeterli talep ve katılımın sağlandığı Sosyal İnceleme Raporu Eğitimi gerçekleştirilmiş olup eğitimi derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUŞ organize etmiştir.

Yayınlar

134. Derneğimiz tarafında hazırlanan ve yayımlanan Sosyal Hizmet Dergisi'nin 2013 sayısı Kasım 2015'te e-dergi olarak elektronik ortamda web sayfamızda yayımlanmıştır. Dergi Yayın Kurulu; Dr. Gonca POLAT (Editor), Doç.Dr. Özlem Cankurtaran ÖNTAŞ (Başkan), Bülent KARAKUŞ (Üye), Mehmet Can ÖZKAYA (Üye), Abidin ÖZDEMİR (Üye), Kenan TOPÇU (Üye), Umut YANARDAĞ (Üye), Cihan AYDIN (Üye) ve Durdu Baran ÇİFTÇİ (Üye) den oluşmaktadır.

Kongre

135. 1959 Yılından bu yana 5 yılda bir Derneğimiz tarafından gerçekleştirilen Ulusal Sosyal Hizmetler Konferanslarının 8 incisi kongre olarak 15-16 Nisan 2016 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilecek olup 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresinin ana teması "**Türkiye'de Sosyal Politikanın Dönüşümü: Yerleşme ve Sosyal Hizmetler**" olarak belirlenmiştir. Kongre için Derneğimizde oluşturulan Düzenleme Kurulu Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN ve Genel Başkan Bülent KARAKUŞ'un başkanlığında, Yrd.Doç.Dr. Gonca POLAT, Yrd.Doç.Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN, Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR, Veznedar Mehmet Can AKTAN, Yönetim Kurulu Üyeleri Kenan TOPÇU, Umut YANARDAĞ, Çağrı SEVİN ve Ekrem UCA, Ankara Şube Başkanı Yaşar ÇAVDAR KOLBÜKEN, Ankara Şube Saymanı Fatih TOKSÖZ ve önceki Genel Başkan Zeynep MUTLU, üyeler Cihan AYDIN ve Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ ile stajyer öğrenciler Gülcan YILDIZ ve Serenat KESKİN'den oluşmaktadır.

Sempozyum

136. 1995 yılından bu yana düzenli olarak Derneğimiz ve Üniversitelerimizce ortaklaşa gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Sempozyumlarının 19 uncusu, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü ile Manisa Şubemizin organizasyonunda 26-28 Kasım 2015

tarhinde Manisa'da gerçekleştirilmiştir. Sempozyumun ama teması ‘‘Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamasının Ellinci Yılı: İnsan Değer ve Onurunu Yüceltmek’’ olarak belirlenmiştir. Sempozyum sonunda önümüzdeki Sempozyumun Derneğimiz ve Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünün işbirliğiyle Ankara’da gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Proje alışmaları

137. STK'lara yönelik projelere katılım sağlayarak, derneğimizin etkililiğini arttırmak amacıyla derneğimizde proje eğitimi verilip, proje komisyonu kurulması planlanmış, ön hazırlıklar yapılmış ancak yeterli müracaat olmaması sonucu projeler mevcut yapıyla sürdürölmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte proje çalışmalarına ağırlık verilmiş olup projeler ve sürece ilişkin kısa bilgiler şu şekildedir;

Hazırlık Sürecindeki Projeler:

138. Türkiye Felsefe Kurumunun başvuran/yürütücü Derneğimizin de ortak olarak yer aldığı ve 8 iştirakçinin bulunduğu Etik Kapasitenin Güçlendirilerek Sosyal Hizmetlerdeki Yolsuzluk Ve Diğer Etik Problemlerin Önlenmesi Projesi, AB Merkezi Finans ve İhale Birimine sunulmuş, ön kabul ve kesin kabul almıştır. 19 Aralık 2015’te sözleşmesi imzalanana proje uygulaması Ocak 2016’da başlayacaktır. Projede derneğimiz adına Yönetim Kurulu Üyeleri Kenan TOPÇU, Umut YANARDAĒ ve önceki yönetim kurulu üyesi Gonca POLAT görev almıştır.

139. Turizmde alışanların ve İşverenlerin Uyum Yeteneklerini Arttırma Projesi (TUYUP) kapsamında, Derneğimizce eğitim danışmanlık firması üzerinden 2015 ve 2016’da otel çalışanlarına davranış bilimleri eğitimi verilmesine ilişkin hazırlık ve eğitim programları hazırlanmıştır. Projede derneğimiz adına Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAş, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyeleri Kenan TOPÇU, Umut YANARDAĒ görev almıştır. Ancak derneğimiz dışındaki nedenlerle süreç sonlanmıştır.

140. alışan Güçlü Kadınlar Projesi AB İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı kapsamında ÇSGB’na sunulmuş ve ön kabul sürecinden geçmiş olup tam başvurusu yapılmıştır. Projede derneğimiz adına önceki Genel Sekreter Esin POYRAZ görev almıştır.

Uygulanmakta Olan Projeler:

141. Var olan çocuk hakları ağlarının güçlendirilmesi – uluslararası deneyimin ulusal ve yerel deneyimin ilişkilendirilmesi amacıyla Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği (ICC) tarafından hazırlanan ve Derneğimizle birlikte UNİCEF, PDRDER vb. iştirakçilerin yer aldığı Proje kabul edilmiştir. Proje açılışı Kasım 2015’te yapılmış olup 30 ay boyunca çeşitli illerde uygulanacaktır. Projede Derneğimiz adına Genel Başkan Yardımcısı Sultan ÇAMUR KARATAş, Genel Sayman Abidin ÖZDEMİR, Yönetim Kurulu Üyeleri Kenan TOPÇU ve Umut YANARDAĒ görev almıştır.

Uygulanmış Olan Projeler:

142. S&G Derneğinin öncülüğünde yapılan Derneğimizin İştirakçi olduğu Yaşlıların Adil ve Ayrıma Uğramadan Bakımı İçin Araçlar projesi yaşlı hakları ve yaşlı bakımı konusunda eğitim çalışması yapılmasını öngörmüş ve Ekim 2015’te sonuçlanmıştır. Projede Derneğimiz adına Genel Başkan Bülent KARAKUş ve önceki Genel Başkan Murat ALTUĒGİL görev almıştır.

143. Denizli Koruyucu Aile Derneğince gerçekleştirilen ve Derneğimizin iştirakçi olduğu Sevgi Dolu Bir Ailede Büyümek Her Çocuğun Hakkı Projesi Ekim 2015’te sonuçlanmıştır. Projede Derneğimiz adına önceki Genel Başkan Murat ALTUĒGİL görev almıştır.

Platform Çalışmaları

Derneğimizin ortağı/üyeleri olduğu platformlar çerçevesinde yürütülen çalışmalara (toplantı, faaliyet vb.) katkı ve katılımda bulunulmuş olup sözkonusu Platformlar ve Derneğimiz temsilcileri aşağıda sunulmuştur:

1. IFSW(Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu); Mehmet Can ÖZKAYA, Bülent KARAKUŞ
2. Afetlerde Psiko-Sosyal Hizmetler Birliği (APHB Protokolü); Mehmet Can ÖZKAYA, Bülent KARAKUŞ, Murat ALTUĞGİL, Umut YANARDAĞ
3. Çocuğa Karşı Cinsel Ticari Sömürüyle Mücadele Gençlik Ağı; Abidin ÖZDEMİR, Kenan TOPÇU
4. Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı; Kenan TOPÇU, Çağrı SEVİN
5. Kamu Harcamalarını İzleme ve Değerlendirme Platformu; Hakan ACAR, Bülent KARAKUŞ
6. Çocuk Gelinlere Hayır Platformu; Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Derya YELEKÇİ
7. Çocuklar İçin Adalet Girişimi; Mehmet Can AKTAN, Mehmet Can ÖZKAYA
8. Çocuk Cezaevleri Kapatılsın Girişimi; Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ, Yaşar Çavdar KOLBÜKEN,
9. Haklı Kadın Platformu; Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Derya YELEKÇİ
10. Sağlık Çalışanları Platformu; Bülent KARAKUŞ, Mehmet Can ÖZKAYA, Umut YANARDAĞ
11. Çocuk Alanında Çalışan Ağların Güçlendirilmesi/Çocuk Hakları Ağı Güçlendirme Projesi; Sultan ÇAMUR KARATAŞ, Zeynep MUTLU
12. Ankara Çocuk Hakları Platformu; Derya YELEKÇİ, Zeynep MUTLU

Komisyon Çalışmaları

Şubelerimiz ve üyelerimizin "Komisyonların şubelerimizce kurularak işletilmesi" görüşünden de hareketle, Genel Merkezimizce komisyon çalışmalarının başlatılarak, süreç içerisinde etkinleştirilmesi amacıyla; aşağıda belirlenen komisyonların Şubelerimizce oluşturularak ve Şubelerimizce her komisyon için en az 1 meslektaşımızın (tercihen yönetim kurulu üyesi veya yönetim adına da yetkilendirilmiş bir üyenin) genel merkezimize bildirilmesi ve genel merkezimizce de genel merkez yönetim kurulu üyeleri ve şubelerden bildirilecek bu isimlerden genel komisyonlar oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede belirlenen komisyonlar şunlardır:

1. Aile ve Toplumaya Yönelik Sosyal Hizmetler Komisyonu
2. Kadınlara Yönelik Sosyal Hizmetler Komisyonu
3. Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler Komisyonu
4. Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler Komisyonu
5. Engellilere Yönelik Sosyal Hizmetler Komisyonu
6. Adli Sosyal Hizmetler/Hukuk Komisyonu
7. Sağlık(Tıbbi/Psikiyatrik Sosyal Hizmetler vs.) Komisyonu
8. Sosyal Yardımlar ve Sosyal Güvenlik Komisyonu
9. Avrupa Birliği ve Dış İşler Komisyonu
10. Mesleki Eğitim Komisyonu
11. Mültecilere Yönelik Sosyal Hizmetler Komisyonu
12. Afet ve Kriz Yönetimi Komisyonu

13. Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu
14. Öğrenci ve Gençlik Komisyon
15. Kurumsallaşma(Oda Kanunu/Mesleki Standartlar vs.) Komisyonu
16. Basın, İletişim, Web, İnternet/Sosyal Medya Komisyonu
17. Proje Geliştirme Komisyonu
18. Sosyal İşler Komisyonu
19. İnsan Hakları Komisyonu

Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu:

Derneğimizde, genel merkez yöneticilerimiz, akademisyenlerimiz ve üyelerimizden oluşan Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu düzenli aralıklarla toplantılarına derneğimizde devam etmiştir. Komisyon, Okul Sosyal Hizmetine ilişkin rapor hazırlamış, okul sosyal hizmetine ilişkin kitap oluşturma çalışmasına başlamış ve yakın zamanda okul sosyal hizmeti konulu Sosyal Hizmet dergisini çıkarmak için son aşamaya gelmiştir. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2015'te Okul Sosyal Hizmetine ilişkin makaleler sunulmuş, Okul Sosyal Hizmeti Çalıştayı için hazırlıklara başlanmıştır. MEB'de Okul Sosyal Hizmeti uygulamasının başlatılması için girişimlere devam edilmiş, bu kapsamda, Ağustos ayında MEB Bakan Yardımcısı Orhan ERDEM ve Bakan Yardımcısı Adnan BABACAN ile görüşülmüştür.

Hukuki Süreç ve Çalışmalar

Hukuk Çalışmaları: Derneğimizce yürütülen hukuki süreç ve davalara dair dönem içindeki bilgi ve gelişmeler aşağıda sunulmuş olup diğer davalara ilişkin bilgilere web sayfamızdan ulaşılabilir.

1) Davacı: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, **Vekili:** Av. Şahin ANTAKYALIOĞLU, **Davalı:** Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

Süreç: 19/11/2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6569 Sayılı Kanun'un Geçici Madde 69'u uyarınca sağlık alanındaki ön lisans mezunları için lisans tamamlama programı açılması hükmü doğrultusunda, Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) 23.07.2015 tarihli duyurusuna istinaden, Erzurum Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Açıköğretim Lisans Tamamlama Programları açılmış ve sosyal hizmet ile ilgisiz sağlık ön lisans bölümlerinden mezun, her üniversitede 2500'er olmak üzere toplam 5000 kişinin Sosyal Hizmet Lisans Programına sınavsız geçişine ilişkin işlemler yapılmıştı. Söz konusu yasa maddesinin anayasaya aykırılığı nedeniyle Anayasa Mahkemesine gönderilmesi ve YÖK Kararı ile söz konusu okullar tarafından yapılan işlemlerin YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASI ve İPTALİNE karar verilmesi talebiyle, 15.09.2015 tarihinde Danıştay'a dava açılmıştır.

Son Durum: Dava devam etmekte olup henüz bir karar verilmemiştir.

2) Davacı: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, **Vekili:** Av.Şahin ANTAKYALIOĞLU, **Davalı:** Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Süreç: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yayınlanan 30.04.2015 gün ve 23942 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Kres ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyişleri Hakkındaki Yönetmelikte sadece Sosyal Çalışmacının

görevi olan Sosyal İnceleme Raporu hazırlanması Sosyal Çalışma Görevlileri tanımındaki meslek gruplarına atfedilmiş ve özel kuruluşlarda görev yapabilecek personel arasında Sosyal Çalışmacılar sayılmamıştır. Derneğimizce; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yayınlanan 30.04.2015 gün ve 23942 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Kres ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyişleri Hakkındaki Yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinin 1. fıkrasının (ö) bendinde yer alan "...psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, öğretmenlik, sosyoloji, aile ve tüketici bilimleri..." ibaresi ile "Grup sorumlularında aranacak nitelikler" başlıklı 26. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde "sosyal çalışmacılar"a yer verilmemesine ilişkin eksik düzenlemenin iptali istemiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na karşı Danıştayda dava açılmıştır.

Son Durum: Dava devam etmekte olup henüz bir karar verilmemiştir.

3) Davacı: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, **Vekili:** Av.Şahin ANTAKYALIOĞLU, **Davalı:** Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Süreç: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan ve 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı resmi gazetede yayınlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğin " Tanımlar "başlıklı 4. Maddesinin (1) fıkrasının Meslek Elemanına ilişkin (k) bendinde yer alan "psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji" ibarelerinin yürütmesinin durdurulması ve iptali talebiyle 04.05.2015 tarihinde, Danıştay 10. Daire Başkanlığına Esas No:2015/1472 dava açılmıştır.

Son Durum: Dava devam etmekte olup henüz bir karar verilmemiştir.

4) Davacı: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, **Vekili:** Av.Şahin ANTAKYALIOĞLU, **Davalı:** Milli Eğitim Bakanlığı.

Süreç: MEB'in 12.10.2013 günlü, 28793 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmeliğin "Unvan değişikliği suretiyle atanacaklarda aranacak şartlar" başlıklı 7. maddesinde yer alan "ç- Tekniker, teknik ressam ve sosyal çalışmacı kadroları için; atama yapılacak kadronun gerektirdiği alanlarda iki yıllık yüksek okul mezunu olmak" ibaresinde geçen sosyal çalışmacı unvanının çıkarılması için açılan davada; Danıştay İkinci Dairesinin 2013/11227 Esas No'lu, 19.09.2014 tarihli kararıyla "...Sosyal Çalışmacı kadroları için; atama yapılacak kadronun gerektirdiği alanlarda 2 yıllık yüksek okul mezunu olmak", ibaresinin yürütülmesinin durdurulmasına oybirliğiyle karar verilmiştir. Davalı idarenin yürütmeyi durdurma kararına yaptığı itiraz Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun kararıyla 30.04.2015 tarihinde reddedilmiştir.

Son Durum: Dava esastan görüşülmeye devam etmektedir.

5) Davacı: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, **Vekili:** Av.Şahin ANTAKYALIOĞLU, **Davalı:** Sağlık Bakanlığı.

Süreç: 22.05.2014 tarihli ve 29007 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmeliğin; 1) Yönetmeliğin Ek 1'de (Sağlık Meslek Mensuplarının İş ve görev Tanımları) 'Sosyal Hizmet Uzmanları' meslek mensuplarına yer verilmemesi yönünde tesis edilen eksik düzenlemenin, 2)Yönetmeliğin Ek 2'de (Diğer Meslek Mensuplarının Sağlık Hizmetlerinde İş ve Görev Tanımları) 'Sosyal Çalışmacı' ibaresinin öncelikle yürürlüğünün durdurulması ve bilahare iptali için dava açılmıştır.

Son Durum: Danıştay 15.Dairesinin 2015/300 Esas ve 04.02.2015 tarihli kararıyla yürütmeyi durdurma talebi reddedilmiş olup dava esastan görüşülmeye devam etmektedir.

6) Davacı: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, **Vekili:** Av. Türkay ASMA,

Davalı: Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (SHÇEK).

Süreç: SHÇEK Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin ilgili maddelerinin Danıştay’ca iptaline rağmen aynı ilkelerle yeniden, 22/09/2010 günlü, 27707 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 2.Maddesi ile 03.06.2001 günlü, 24421 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Yönetmeliğine eklenen Geçici 3.Maddesinin iptali talebiyle Derneğimizce açılan davada, 11.04.2011 tarihinde yürütmenin durdurulmasına, Danıştay 5.Dairesinin 21/03/2012 günlü, E:2010/6883, K:2012/1251 sayılı kararıyla da iptaline karar verilmiştir. Ancak (Mülga) SHÇEK’in lağvedilmesiyle kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca kararın temyiz edilerek bozulması talep edilmiştir.

Sonuç: Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 24/06/2015 günlü, E:2013/535, K:2015/2980 sayılı kararıyla da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının temyiz talebi reddedilerek, Danıştay 5.Dairesinin 21/03/2012 günlü, E:2010/6883, K:2012/1251 sayılı kararı oybirliğiyle ONANMIŞTIR. Dava kesin olarak kazanılmıştır.

Yazılı, Görsel ve Sosyal Medya Çalışmaları

Derneğimizin web sayfası tekrar güncellenmiş olup içerikler Genel Başkan Bülent KARAKUŞ tarafından hazırlanmış, teknik işlemler ve yayınlanma işleri Yönetim Kurulu Üyeleri Umut YANARDAĞ ve Mehmet Can AKTAN tarafından yürütülmektedir.

Sosyal hizmet alanları başlıklarından oluşan MTM Medya Takip Merkezi ulusal ve yerel Basın Yansımaları, Yönetim Kurulu 1. Yedek Üyesi Ekrem UCA’nın katkısı ve takibi ile üyelerimizin kullanımına sunulmaya devam etmekte, açıklamaların basına dağıtım süreci de Ekrem UCA tarafından yürütülmektedir.

Facebook grubu Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA tarafından yürütülmektedir.

Mail grubu Genel Başkan Bülent KARAKUŞ ve Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA tarafından yürütülmektedir.

Twitter sayfası Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA tarafından yürütülmektedir.

Instagram sayfası Genel Sekreter Mehmet Can ÖZKAYA tarafından yürütülmektedir.

Basın Açıklamaları/Bildiriler

Mesleğimizle ve ülkemizle ilgili gelişmeler, olaylar ile özel ve önemli günlerde konu ve gündemle ilgili basın açıklaması ve bildiriler hazırlanarak yazılı ve görsel basın, sosyal medya ve web sayfamızda kamuoyu ve üyelerimizle paylaşılmaktadır.

SOSYAL HİZMET DERGİSİ YAYIN KURALLARI

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin bir yayını olan Sosyal Hizmet Dergisi Ocak ve Haziran aylarında olmak üzere altı (6) ayda bir ve gerekli görüldüğü durumlarda özel sayı olarak elektronik ortamda veya basılı olarak yayınlanır. Eksik sayılar yılda bir (1) dergi olarak tamamlanabilir.

Sosyal Hizmet dergisi, sosyal hizmet/sosyal bilimler alanında yapılmış bilimsel ve mesleki çalışmaları yayınlar. Sosyal hizmet alanında yapılmış çalışmalara basım önceliği tanınır.

Derginin yayın dili Türkçedir. Ancak Dergi, Türkiye dışındaki sosyal hizmet uzmanları ve sosyal bilimciler tarafından hazırlanan yabancı dildeki yayınlara da açıktır.

Sosyal Hizmet Dergisi, sosyal hizmet/sosyal bilim alanında yapılmış mesleki ve bilimsel çalışmaların yanı sıra, kitap eleştirileri, kitap tanıtımları, mesleki ve bilimsel çalışmalara ilişkin duyuruları da yayınlar.

Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen yazılar aşağıdaki konu ve formatlarda olabilir:

- Araştırma makaleleri, derleme makaleler, çeviri makaleler
- Olgu sunumları
- Proje tanıtım yazıları, özetleri
- Röportajlar, söyleşiler, portreler
- Yüksek Lisans ve Doktora tez tanıtımı/özetleri
- Kitap tanıtımı, kitap değerlendirmeleri
- Yurt içi veya yurt dışı mesleki haberler, etkinlikler vb.
- Sosyal Hizmet Öğrencilerinin yazıları (eğitim/staj deneyimleri, lisans tez tanıtımları/özetleri vb.)

Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanması istenen yazılar dergi Yayın Kurulu tarafından incelenir ve uygun görülen yazılar yayınlanır. Yayınlanması uygun görülmeyen çalışmalar hakkında yazara/yazarlara bilgi verilir. Dergiye gönderilen yazılar hiçbir koşulda iade edilmez.

Dergide yayınlanan çalışmalarda yer alan görüşler yazarlarına aittir. Dergi Yayın Kurulu ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, yazarların görüşlerinden sorumlu tutulamaz.

YAZIM VE SUNUM KURALLARI

Genel Kurallar

Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanacak yazılar Times New Roman yazı karakteri, metin 11 punto, üst başlıklar 12 punto, 1,5 satır aralığı ile sağa sola dayalı, paragraflar arasında 6 nk boşluk bırakılarak yazılmalıdır.

Yazılar bilgisayar ortamında A4 sayfa boyutuyla ve Microsoft Word Programı aracılığıyla yazılmalıdır.

Metinde yer alan şekil, çizelge veya fotoğraflar numaralandırılmalıdır.

Yazarlar, Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlamak istedikleri çalışmalarını e-posta yoluyla info@shudernegi.org ve karakusb75@gmail.com veya çalışmanın iki kopyası ve bir compact disc ile birlikte Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi; Ataç 1 Sokak No:29-17 Kızılay ANKARA adresine postalayarak Yayın Kurulu'na ulaştırabilirler.

Kaynakça Yazım Kuralları

Kaynakça Bağlacı

Yararlanılan kaynaklar metin içinde kaynakça bağlacı ile gösterilmelidir. Kaynakça bağlacının kullanımı aşağıdaki gibi olmalıdır.

Kullanılan kaynak tek yazarlı ise: (Adem 1993: 25),

Kullanılan kaynak iki yazarlı ise: (Adem ve Mehmet 1993: 25)

Kullanılan kaynaktaki ikiden fazla yazar ismi varsa: (Adem ve Diğerleri 1993:26)

Kaynakça Düzeni

Kaynakça listesinde yer alan yayınlar KAYNAKLAR başlığı altında, yazarların soyadlarına göre sıralanmalı ve numaralandırılmalıdır. Kaynakça gösterim biçimleri şu şekilde olmalıdır.

Kullanılan kaynak bir dergi makalesi ise:

Küçükkaraca N. (2000) "Kadın Suçluluğu ve Hükümlü Kadınların Durumu". *Sosyal Hizmet*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını. 8 (3), 23-25.

Kullanılan kaynak bir editörlü kitap ise:

Tufan B., Aktaş A. M. Duyan V. (Ed) (2000). *Travma Tedavisi Uzman Eğitimi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları. Yayın No: 005. Ankara.

Kullanılan kaynak editörlü kitapta bir bölüm ise:

Grayer E. (2000). “Deprem Travmaları”. *Travma Tedavisi Uzman Eğitimi*. Tufan B., Aktaş A.M. Duyan V. (Ed). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları. Yayın No: 005. Ankara.

Kullanılan kaynak yayınlanmış bir ulusal ya da uluslararası kongre bildirisi ise:

Kabacalı A. (1995). “Türkiye’de Batıcılık Akımı ve Hoşgörü”. Uluslar arası Hoşgörü Kongresi Bildirileri. *Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Vakfı*. S: 97-100, Antalya.

Kullanılan kaynak yayınlanmamış bir ulusal ya da uluslararası kongre bildirisi ise:

Metin N. (1996). “Entegrasyon Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar”. *Özürlü, Kent ve Çevre Kongresi’nde Sunulan Bildiri*, Ankara.

Kullanılan kaynak Yasa veya Anayasa ise:

Yabancı Memleketlere Gönderilecek Memurlar Hakkında Kanun (4489 S.K.), Md. 1; 1943.

Kullanılan kaynak web’de yer alıyorsa, web kaynakları kaynakçanın sonunda web adresi verilerek yazılır.

Tarimeri, Nihat. (2016, 11 Mayıs). Sosyal İnceleme Raporu... Erişim tarihi: 30 Mayıs 2017, <http://www.sosyalhizmetuzmanlari.com.tr>

Kullanılan kaynak bir filmden alınmışsa:

Kavur, Ö. (Yönetmen). (1986). *Anayurt Oteli* [Film]. İstanbul: Fono.

Kullanılan kaynak gazete ise:

Kongar, Emre. “Halkla İlişkilerin Önemi ve Ülkemizdeki Gelişmeler,” Cumhuriyet. 3 Kasım 2010. s.11.

Kişisel görüşmeler metinde belirtilmeli ancak kaynakçada yer almamalıdır.

Örnek: (Sema Kut, kişisel görüşme, Nisan 2017)